

«በጥንት ዘመንም የነበረው ሕዝቤ በሙሉ ይናገራል፤

ለቃላዊውን፤ ዘላለማዊውንና የማይለወጠውን ፍቅራን ይመስክራል።

እስከ ሽበት እስከ ሽምግልና እጠብቃቸዋለሁ፤

አሁንም አንደ ጠቦት በዕቅፌ እሸክማቸዋለሁ፤

አሁንም አንደ ጠቦት በዕቅፌ እሸክማቸዋለሁ።

«ዕረፍት ለማግኘት በኢየሱስ የተደገፈች ነፍስ፤

ለጠላቶቿ አሳልፌ አልሰጠውም እንዲደመሰስ፤

መላው ሲኦል ያን ነፍስ ሊያናውጥ ቢጥርም፤

እኔ በፍጹም፤ በፍጹም፤ ከቶ አልተወውም፤

እኔ በፍጹም፤ በፍጹም፤ ከቶ አልተወውም።»

ክሪስቲያን ምርጥ መዝሙሮች፤ 1787 የተወለደ

ክፍል 2

ትምህርተ እግዚአብሔር

የእግዚአብሔር ሀልዎት (ሀላዊ)

እግዚአብሔር እንደሚኖር እንዴት ማወቅ እንችላለን?

ማብራሪያና መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት

እግዚአብሔር እንደሚኖር እንዴት ማወቅ እንችላለን? ይህ ጥያቄ በሁለት መንገድ ሊመለስ ይችላል፡- አንደኛው፡ ሰዎች ሁሉ ስለ እግዚአብሔር ሀልዎት (ሀላዊ) ውስጣዊ ግንዛቤ አላቸው፡፡ ሁለተኛው፡ በመጽሐፍ ቅዱስና በሥነ ፍጥረት አማካይነት የተሰጡትን መረጃዎች እናምናለን፡፡

ሀ. ሰዎች ስለ እግዚአብሔር ሀልዎት (ሀላዊ) ያላቸው ውሳጣዊ ግንዛቤ

በየትኛውም ስፍራ የሚኖሩ ሰዎች ሁሉ እግዚአብሔር በርግጥ እንደሚኖር፣ እነርሱም የእርሱ ፍጡራን እንደ ሆኑ አርሱም የእነርሱ ፈጣሪ እንደ ሆኑ ጥልቅ ውስጣዊ ግንዛቤ አላቸው፡፡ ጳውሎስ እንደ ተናገረው የማያምኑ አሕዛብ እንኳ «እግዚአብሔርን ያውቁታል»፤ ነገር ግን እንደ እግዚአብሔርነቱ መጠን አላከበሩትም ወይም አላመሰገኑትም (ሮሜ 1:21)፡፡ ይባስ ብለው ክፉዎች የማያምኑ ሰዎች «የእግዚአብሔርን እውነት በሐሰት ለወጡ» (ሮሜ 1:25)፡፡ ይህም ማለት እነዚህ ሰዎች ስለ እግዚአብሔር በግልጽ የሚያውቁትን እውነት ማለትም የእርሱን ሀልዎትና ባሕርይ ሆን ብለው ከደዋል፡፡ ጳውሎስ እንደሚለው «ስለ እግዚአብሔር ሊታወቅ የሚቻለው ለእነርሱ ግልጽ ነው፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ለእነርሱ ግልጽ አድርጎታል» በማለት ይናገራል (ሮሜ 1:19)፡፡

በሌላም በኩል አንዳንድ ሰዎች እግዚአብሔር በርግጥ እንደሚኖር ይህን ውስጣዊ ግንዛቤ ይካሄዳሉ፤ እግዚአብሔር የለም በማለትም አፋቸውን ሞልተው ይናገራሉ፡፡ በልቡ «እግዚአብሔር የለም» የሚል «ሞኝ» ሰው ነው (መዝ 14:1፤ 53:1)፡፡ ክፉ ሰው በመጀመሪያ «ይኩራራል... እግዚአብሔርንም ይጻፈራል»፤ ከዚያም ሁል ጊዜ በትዕቢት «እግዚአብሔር የለም» ይላል (መዝ 10:3-4)፡፡ እነዚህ ምንባቦች እንደሚያስገነዝቡት ንጢአት ሰዎች በአግባቡ እንዳያስበውና የእግዚአብሔርንም ሀልዎት እንዲከፋ ያደርጋቸዋል፤ እንዲሁም «እግዚአብሔር የለም» የሚሉ በአግባቡ የማያስቡ ወይም የተታለሉ ሰዎች ናቸው፡፡

ጳውሎስ ንጢአት ሰዎች ስለ እግዚአብሔር ያላቸውን ዕውቀት እንዲከፋ ያደርጋል በማለትም ተናግሯል፡፡ ሰዎች «በክፉታቸው እውነትን ዐፍነው እንደሚይዙና» (ሮሜ 1:18) ይህንንም የሚያደርጉ ሁሉ እግዚአብሔርን በመካዳቸው አንዳች «ማመካኛ እንደ ሌላቸው» (ሮሜ 1:20) አስገንዝቦአል፡፡ ይህን ለመግለጽ የተጠቀመባቸው አድራጊ ሰዎች ሆነ ብለው እውነትን እንደሚያፍኑ ያስገነዝባሉ (ሮሜ 1:23:25:28:31)፡፡

¹አንዳንድ ሰዎች ስለ እግዚአብሔር ሀልዎት ምንም ዓይነት ውስጣዊ ግንዛቤ የለንም ብለው ይናገራሉ፡፡ ይሁንና፤ ስለ እግዚአብሔር ሀልዎት ያላቸው ውስጣዊ ግንዛቤ በሕይወታቸው ላይ አንዳች ችግር በደረሰ ጊዜ ይገለጻል፤ በልባቸው የሚያምኑት ነገር በተግባርና በቃል ይታያል፡፡ ከብዙ ዓመታት በፊት ከብዙ ጓደኞቼና በንግግራችን ውስጥ ስለ እግዚአብሔር ሀልዎት አንዳች ውስጣዊ ግንዛቤ እንደሌላት ከምትናገር ሌት ጋር በመኪና እንጓዝ ነበር፡፡ ጥቂት እንደ ሄድንም የምንጓዝበት መኪና ጉድጓድ ውስጥ

በአንድ ክርስቲያን ሕይወት ውስጥ ይህ የእግዚአብሔር ሀልዎት ውሳጣዊ ግንዛቤ በየጊዜው እየጠነከረና ግልጽ እየሆነ ይመጣል፡፡ እግዚአብሔርንም እንደ አፍታሪ ሰማያዊ አባታችን መረዳት እንጀምራለን (ሮሜ 8:15)፤ መንፈስ ቅዱስም በርግጥ የእግዚአብሔር ልጆች መሆናችንን ከእኛ መንፈስ ጋር ይመስክርልናል (ሮሜ 8:16)፤ ኢየሱስ ክርስቶስም በልባችን ውስጥ እንደሚኖር እያወቅን እንመጣለን (ኤፌ 3:17፤ ፊል 3:8:10፤ ዌላ 1:27፤ ዮሐ 14:23)፡፡ ለክርስቲያኖች ይህ ውስጣዊ ግንዛቤ አንድ ራሱን የቻለ ገይሏል ነው፤ ምክንያቱም ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስን በዐይነ ሥጋችን ባናየውም እንኳን፤ በርግጥ እንወደዋለን (1ጴጥ 1:8)፡፡

ለ. የቅዱሳት መጻሕፍትንና የሥነ ፍጥረትን መረጃ ማመን

እግዚአብሔር በርግጥ እንደሚኖር የሰዎች ውሳጣዊ ግንዛቤ ከሚሰጠው ግልጽ ምስክርነት በተጨማሪ፤ ቅዱሳት መጻሕፍትና ሥነ ፍጥረትም ስለ እርሱ ሀልዎት ግልጽ መረጃ ይሰጣሉ፡፡

እግዚአብሔር አለ የሚለው መረጃ በርግጥ በመላው መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተረጋገጠ ነው፡፡ እንደ እውነቱ ከሆነ፤ መጽሐፍ ቅዱስ በብዙ ስፍራ ስለ እግዚአብሔር መኖር ይናገራል፡፡ የአረብ ዘፍጥረት የመጀመሪያው ቊጥር ስለ እግዚአብሔር መኖር መረጃ አይደረድርም፤ ሆኖም፤ እግዚአብሔር ምን እንደ ሠራ ወዲያውኑ መናገር ይጀምራል፤ «በመጀመሪያ እግዚአብሔር ሰማያትንና ምድርን ፈጠረ፡፡» መጽሐፍ ቅዱስ እውነተኛ መሆኑን ካመንን፤ መጽሐፍ ቅዱስ ስለ እግዚአብሔር ሀልዎት ብቻ ሳይሆን፤ ስለ ባሕርዩና ስለ ሠራቸውም ነገሮች እንደሚናገር መረዳት እንችላለን፡፡

መላው ዓለምም ስለ እግዚአብሔር ሀልዎት ብዙ መረጃ ይሰጣል፡፡ ጳውሎስ የእግዚአብሔር ዘላለማዊ ባሕርይና አምላክነቱ «በፍጥረቱ በግልጽ ይታያል» ይላል (ሮሜ 1:20)፡፡ ይህ «በፍጥረቱ» የሚለው ሰፊ ማጣቀሻ፤ የተፈጠሩ ነገሮች በሙሉ በአንድም ሆነ በሌላ መንገድ ስለ እግዚአብሔር ባሕርይ መረጃ እንደሚሰጠው ይጠቁማል፡፡ ይሁንና፤ ስለ እግዚአብሔር ሀልዎት በተጨማሪም የሚመስክረው፤ በእግዚአብሔር አምላል የተፈጠረው ያው ራሱ ሰው ነው፡፡ ከሌላ ሰው ጋር በተገናኘን ቊጥር፤ እንዲህ የመሰለውን እጅግ ረቂቅ፤ የላቀ ክብሩት፤ ነባቤ ሕያው ፍጡር መፍጠር የሚችል፤ ኢውሎንና ጠባቤ ኩሉ የሆነ ፈጣሪ መሆኑን መገንዘብ (አእምሮችን በትክክል የሚያስብ ከሆነ) አለብን፡፡

የሕያዋን ፍጡራን ሀልውና ከሚሰጠው መረጃ በተጨማሪ ሥነ ፍጥረትም ድንቅ መረጃ ይሰጣል፡፡ እግዚአብሔር ለሰዎች ሁሉ፤ «ከሰማይ ዝናብንና ፍሬ የሚሆንዎትን ወራት» እንዲሁም «መብልንና ደስታን» መስጠቱ፤ ለሀልዎቱ ምስክር እንደ ሆኑ በርናባስና ጳውሎስ ገልጸዋል (ሐሥ 14:17)፡፡ ዳዊት ስለ ሰማያት ምስክርነት እንዲህ በማለት ይናገራል፤ «ሰማያት የእግዚአብሔርን ክብር ይናገራሉ፤ የሰማይ ጠፈርም የእጁን ሥራ ያውጃሉ፡፡ ቀን ለሌላው ቀን ይናገራል፤ ሌሊትም ለሌሊት ዕውቀትን ይገልጣል» (መዝ 19:1-2)፡፡ በቀን ወይም በሌሊት ወደ ሰማይ ብንመለከት ፀሐይን፤ ጨረቃን፤ ከዋክብትንና ደመናትን እናያለን፤ ሁሉም ያለማቋረጥ በህልውናቸው፤ በውበታቸውና በታላቅነታቸው ገያልና ጥበበኛ ፈጣሪ እንደ ሠራቸውና በሥርዐትም እንደሚያኖሩባቸው ያውጃሉ፡፡

በመግባቱ በገይለኛ ፍጥነት ተጥመዘመዘ፡፡ መኪናው ከአንድ የበረዶ ቊጥር ጋር ተላትሞ ከመቆመ በፊት (ምንም ጉዳት አልደረሰም) ይህች ሴት «ጌታ ኢየሱስ ሆይ፤ እርዳኝ» በማለት ስትጮኽ በግልጽ ሰማናት፡፡ የቀረነው ሰዎች እግዚአብሔር የለም ስትል የነበረችው ሌት ከገዛ አንደበቷ በወጣው ቃል የቀድሞ ንግግሯን ስታፈርስ በማየታችን ተደንቅን፡፡

ይህ ስለ እግዚአብሔር ሀልዎት ከተፈጠሩት ነገሮች የተገኘው ሰፊ ምስክርነት እንደሚያስገነዝበው ከሆነ፤ «የተፈጠሩት ነገሮች በሙሉ» ስለ እግዚአብሔር ሀልዎት መረጃ ይሰጣሉ። የሚያይ ዐይን ላላቸውና መረጃዎቹንም በትክክል ለሚመዝኑ ሰዎች፤ በዛፍ ላይ የሚገኙ ቅጠሎች በሙሉ፤ ሣሮች በሙሉ፤ በሰማይ ላይ የሚገኙ ከዋክብት በሙሉ፤ ሌሎች ፍጥረታትም ሁሉ ያለማቋረጥ «የፈጠረኝ እግዚአብሔር ነው፤ የፈጠረኝ እግዚአብሔር ነው፤ የፈጠረኝ እግዚአብሔር ነው።» በማለት ያውጃሉ። ልባችንና ጎሊናችን በገጠአት ፈጽሞ ካልታወረ በቀር፤ ከአንድ ዛፍ ላይ አንድ ቅጠል ወስደን በሚገባ ለማየት ብንሞክር «ይህን ማንም አልፈጠረውም፤ በራሱ የሆነ ነው» ለማለት ከቶ አንችልም። ከሰማይ በቀስታ የሚወርደው ውብ በረዶ፤ እጅግ የሚያስደነግጠው ጎይለኛ መብረቅ፤ የማር ንብ ችሎታ፤ ጥም የሚያረካ ቀዝቃዛ ውሃ፤ ድንቅ ነገሮችን የሚፈጥረው የሰው ልጆች እጅ እነዚህና በሺህ የሚቆጠሩ ሌሎች ፍጥረቶች ሁሉ ከገይለኛውና ከጥበበኛው ፈጣሪ በስተቀር በሌላ በማንም ወደ ሀልውና አልመጡም።

እንግዲህ፤ መረጃውን በትክክል ለሚመዝኑ ሰዎች፤ በትዳሳት መጸሕፍት ውስጥ የምናገኛቸው ነገሮች በሙሉ እንዲሁም በሥነ ፍጥረት ውስጥ የምናገኛቸው ነገሮች በሙሉ እግዚአብሔር በርግጥ እንደሚኖር፤ እርሱም ቅዱሳት መጻሕፍት እንደሚገልጹት ጎይለኛና ጥበበኛ ፈጣሪ መሆኑን በግልጽ ያረጋግጣሉ። ስለሆነም፤ እግዚአብሔር አለ ስንል እምነታችን የተመሠረተው፤ አንዳች መረጃ በሌለው ጭፍን ተስፋ ላይ ሳይሆን፤ ከእግዚአብሔር ቃልና ከእግዚአብሔር ሥራ በተገኙ ሁልቁ መሰፍርት ታላማኒ መረጃዎች ላይ ነው። የእውነተኛ እምነት ባሕርይ ተአማኒ በሆኑ መረጃዎች ላይ መመሥረቱ ነው። በመሆኑም፤ በእግዚአብሔር ሀልዎት ላይ የተመሠረተ እምነት ይህን ባሕርይ ይጋራል።

ከዚህም በተጨማሪ፤ ምንም እንኳን አንዳንድ ሰዎች እነዚህን መረጃዎች ቢከዱም፤ መረጃዎቹ የእግዚአብሔርን ሀልዎት ለማስረዳት እንደ ትክክለኛ ማረጋገጫ ሊወስዱ ይችላሉ። እንዲህ ሲባል ግን መረጃው በራሱ ትክክለኛ አልነበረም ማለት አይደለም፤ መረጃውን አንቀበልም ያሉ ሰዎች ነገሩን ሁሉ በተሳሳተ መንገድ ተመልክተውታል ማለት ነው እንጂ።

ሐ. የእግዚአብሔር ሀልዎት ትውፊታዊ «ማስረጃዎች»

በተለያዩ ጊዜ በክርስቲያን (አንዳንድ ጊዜም ክርስቲያን ባልሆኑ) ፈላስፎች የተቀመሩት የእግዚአብሔር ሀልዎት «ማስረጃዎች»፤ በርግጥም ማስረጃዎቹን ለመመርመር የተደረጉ ጥረቶች ናቸው። በተለይም በሥነ ፍጥረት አማካይነት የተሰጡትን ማስረጃዎች ጥንቃቄ በተሞላበትና አመክኖአዊ በሆነ መንገድ ለመመርመር ተሞክሮአል። ይህ ሁሉ የእግዚአብሔርን ሀልዎት አለመቀበል ጨርሶ አመክኖአዊ አለመሆኑን ለሰዎች ለማስረዳት የተደረገ ጥረት ነበር። ገጠአት ሰዎች አመክኖአዊ በሆነ መንገድ እንዳያስቡ የሚያደርግ መሆኑ እውነት ከሆነ ዘንድ፤ እንግዲያውስ እነዚህ ማስረጃዎች ሰዎች አመክኖአዊ ወይም ትክክለኛ በሆነ መንገድ እንዲያስቡ የተቀመሩ ናቸው።

አብዛኛዎቹ የእግዚአብሔር ሀልዎት ትውፊታዊ ማስረጃዎች በአራት ዐበይት ፈርጆች ሊመደቡ ይችላሉ።

1. መለሰማዊ መግት፤ በሁለንታ ወይም በመላለም ውስጥ የምናያቸው ነገሮች በሙሉ ፈጣሪ (አስገኚ) አላቸው የሚል አስተሳሰብ ነው። ስለሆነም፤ መላለም አስገኝ አለው፤ የዚህ ታላቅ መላለም አስገኚም እግዚአብሔር ብቻ ነው።
2. ሥነ ግባዊ መግት፤ እንደ እውነቱ ከሆነ የመላለማዊ መግት ንሐስ ከፍል ነው። በመላለም ውስጥ የምናያቸው ነገሮች በስምሙነት፤ ሥርዐትና መልክ

(ኅብር) አላቸው የሚል አስተሳሰብ ነው። እነዚህ ነገሮች አንድ ብልጎ ፈጣሪ እንዳላቸው ያረጋግጣሉ (ቴሎስ የሚለው የግሪክ ቃል፤ «መድረሻ» ወይም «ግብ» ወይም «ዕቅድ» ማለት ነው)። መላለም በግብ (በዕቅድ) የተፈጠረ በመሆኑ፤ በዚህ ዐይነት እንዲኖር ያደረገው አንድ ብልጎና ዐላማ ያለው አምላክ መኖር አለበት።

3. ሥነ ነባራዊ መግት፤ እግዚአብሔር «ሊገመት ወይም ሊመረመር ከሚቻለው በላይ እጅግ ታላቅ ነባራ (ህላዌ) ነው» ከሚል አስተሳሰብ የሚደምር ንድፈ ሐሳብ ነው። ከዚያም የሀልዎት መለያ ባሕርይ የዚህ ህላዌ ዐይነተኛ መገለጫው ነው በማለት ያስረዳል፤ ምክንያቱም መኖር ካለመኖር በእጅጉ ይልቃል።

4. ሥነ ምግባራዊ መግት፤ የሰዎችን የልክና የስሕተት ዕውቀት መሠረት በማድረግ ፍትሕ መደረግ አለበት የሚል ንድፈ ሐሳብ ነው። ከዚህም የተነሣ የልክና የስሕተት ምንጭ የሆነ አምላክ መኖር አለበት፤ ይህም አምላክ አንድ ቀን ለሰዎች ሁሉ ፍትሕ ምን እንደ ሆነ ያሳያል በማለት ያስረዳል።

እነዚህ ሁሉ መግቶች የተመሠረቱት በትክክለኛ እውነት ላይ በመሆኑ፤ እነዚህ ሁሉ ማስረጃዎች (በሚገባ ከተቀመሩ) በርግጥም ትክክለኛ ማስረጃዎች ናቸው ማለት አንችላለን። ማስረጃዎቹ ትክክለኛ ናቸው ሲባል ማስረጃዎቹን በትክክል በመመዘንና በመመርመር ወደ እውነተኛው መደምደሚያ መድረስ ይቻላል ማለት ነው። እንደ እውነቱ ከሆነ፤ መላለም አስገኚ (ፈጣሪ) አምላክ አለው፤ ይህም በግብ ወይም በዕቅድ ለመፈጠሩ ተጨባጭ ማስረጃ አለው። እግዚአብሔር በርግጥ ይኖራል፤ ህላዌውም ከመመርመር በላይ እጅግ የላቀ ነው። እግዚአብሔር ልክንና ስሕተቱን የምንመዝንበት፤ ፍርዱም አንድ ቀን እንደሚሆን የምናይበትን ጎሊና ሰጥቶናል። እንግዲህ በእነዚህ ማስረጃዎች ውስጥ የተወሰኑት ትክክለኛ እውነቶች በርግጥም እውነተኛ ናቸው፤ በዚህም መሠረት ምንም እንኳን ሰዎች ሁሉ የተባለውን ነገር በሙሉ ባይቀበሉም፤ ማስረጃዎቹ ግን ትክክል ናቸው።

በሌላ በኩል ግን፤ «ትክክለኛ» ማለት «ከተሳሳተ ግምት የተነሡትንም ቢሆን የማሳመን ችሎታ አለው» ማለት ከሆነ፤ ከእነዚህ መካከል አንዳቸውም ማስረጃዎቹን ለመመልከት የተነሡትን በሙሉ የማሳመን ችሎታ ስለሌላቸው፤ የትኛውም ማስረጃዎች ትክክለኛ አይደሉም። ምክንያቱም ብዙ የማያምኑ ሰዎች የሚነሡት ትክክለኛ ካልሆነ መላምት በመሆኑ፤ ማስረጃዎቹንም በትክክል ስለማይመረምሩ ነው። ማስረጃዎቹ በራሳቸው ትክክለኛ ስላልሆኑ ግን አይደሉም።

እንግዲህ የእነዚህ ማስረጃዎች መሠረታዊ ፋይዳ የማያምኑ ሰዎች የሚያቀርቧቸውን አእምሮአዊ ተቃውሞዎች መመለስ መቻላቸው ነው። የማያምኑ ሰዎችን ወደሚያድን እምነት ማምጣት አይችሉም፤ ይህ ሊሆን የሚችለው የቅዱሳት መጻሕፍትን ምስክርነት በማመን ነውና። ይሁንና፤ ከማያምኑ ሰዎች የሚሰነዘሩትንም ተቃውሞዎች ለመመለስ በእጅጉ ይረዳሉ፤ ለሚያምኑ ሰዎች ደግሞ በራሳቸው ውሳጣዊ ግንዛቤና በቅዱሳት መጻሕፍት ምስክርነት፤ አስቀድሞ ሳመኑበት ነገር ተጨማሪ አመክንዮታዊ መረጃን ይሰጣሉ።

²⁰Ontological" በሚለው ቃል ላይ "ont" የሚለው አንጓ (አምድ) የመጣው ከግሪክ ቃል ሲሆን፤ ትርጉሙም «ሳብራ» (ኗሪ፤ የሚኖር) ማለት ነው።

መ. ንጢአታችንን እንድናሸንፍና ሀልዎቱን እንድናምን የሚያደርግ እግዚአብሔር ብቻ ነው

በመጨረሻም፡ በዚህ ንጢአተኛ ዓለም እግዚአብሔር ወደ እምነት ሊያመጣን እንደሚገባ መታወቅ አለበት፤ አለበለዚያ ከቶ በእርሱ ልናምን አንችልም፡፡ በመጽሐፍ ቅዱስ ላይ፡ «የክብርን ወንጌል ብርሃን እንዳያዩ የዚህ ዓለም አምላክ የማያምኑትን ሰዎች ልቡና አሳውርዳለሁ» የሚለውን እናነባለን (2ቆሮ 4:4)፡፡ በተጨማሪም፡ ጳውሎስ በበኩሉ «ከእግዚአብሔር ጥበብ የተነሣ ዓለም በገሣ ጥበብዋ እግዚአብሔርን ማወቅ ስለ ተሳናት በስብከት ሞኝነት የሚያምኑትን ያድን ዘንድ የእግዚአብሔር በጎ ፈቃድ ሆኗለሁ» ይላል (1ቆሮ 1:21)፡፡ በዚህ ንጢአተኛ ዓለም የሰዎች ጥበብ እግዚአብሔርን ለማወቅ ብቁ አይደለም፡፡ በመሆኑም፡ የጳውሎስ ስብከት ወደ እኛ የደረሰው «የመንፈስን ንግል በመግለጥ» እምነታችን «በእግዚአብሔር ንግል እንጂ በሰጡ ጥበብ ላይ እንዳይመሠረት» ሆኖ ነው (1ቆሮ 2:4-5)፡፡ እግዚአብሔር በንጢአት ምክንያት የመጣብንን ዕውርነትና ኢአመክንዮታዊነት የተወገደልን፤ መረጃዎቻችን በትክክል እንድንመረምር፤ ቅዱሳት መጻሕፍት የሚያስተምሩትን እንድንተብልሳና በክርስቶስ እንድናምን የሆነው በእግዚአብሔር ነው፡፡

ከገል ሕይወት ጋር ለማዛመድ የሚረዱ ጥያቄዎች

1. የእግዚአብሔርን ዘፋን የከበቡ ሰራፊሎች «ቅዱስ፣ ቅዱስ፣ ቅዱስ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፤ ምድር ሁሉ በክብር ተሞልታለች» (አሳ 6:3) በማለት ሲጮኹ ምድርን ከእኛ በተለየ አንጻር ለመመልከት የቻሉ ይመስልሃል? ከሆነ እንዴት? ምድርን ከዚህ በተለየ አንጻር እንዴት ለመመልከት እንችላለን?
2. ስለ እግዚአብሔር ሀልዎት ውሳጣዊ ግንዛቤ የሚሆነው መቼ ነው? ደካማ የሚሆነውስ? በምን ምክንያት? ከእነዚህ በየትኛው ሁኔታ ውስጥ ስትሆን ነው በሰማይ ከሚኖርህ ጋር በተመሳሳይ ደረጃ የምትገኘው? ከእነዚህ በየትኛው ሁኔታ ውስጥ ስትሆን ነው ብይንህ (አስተያየትህ) አስተማማኝ የሚሆነው?
3. እኛህን ተመልከት፤ ከእኛ ሰዓትህ ይበልጥ ውስብስብ ነው ወይስ አይደለም? ከሁለቱ አንዳቸው በአጋጣሚ የተገኙ ናቸው ብሎ ማሰብ አመክንዮታዊ ነውን?
4. ዛሬ ብዙ ሰዎች በእግዚአብሔር መኖር ያምናሉን? ይህ በታሪክ ሁሉ እውነት ነበርን? ሰዎች በእግዚአብሔር መኖር የሚያምኑ ከሆነ፤ በትክክል ያላመለከቱ ለምንድን ነው?
5. አንዳንድ ሰዎች በእግዚአብሔር መኖር የማያምኑት ለምንድን ነው? ሮሜ 1:18 ሰዎች የእግዚአብሔርን መኖር እንዲከዱ አእምሮአቸውን የሚያሳውር ግብረገባዊ ምክንያት እንዳለ ይናገራልን (መዝ 14:1-3 ይመ)? የእግዚአብሔርን መኖር የካደን ሰው ለመመለስ የላቀው መንገድ የትኛው ነው?

ልዩ ቃላት

መላለማዊ ምክንያት/ መግት ሥነ ንብረያዊ ምክንያት/መግት
ስለ እግዚአብሔር ውሳጣዊ ግንዛቤ ሥነ ግባዊ ምክንያት/መግት
ሥነ ምግባራዊ ምክንያት መግት

ዋቢ መጻሕፍት

(የዚህ ዋቢ መጻሕፍት ገለጻ ምን እንደ ሆነ ለመገንዘብ የምዕራፍ 1ን ዋቢ መጻሕፍት ማስታወሻ ገጽ 32 ይመልከቱ፡፡ ሙሉ የሆነው የዋቢ መጻሕፍት መረጃ በዚህ መጽሐፍ 2ኛው ቅጽ ላይ ይገኛል፡፡

በወንጌላውያን ስልታዊ ነገረ መለኮት ሥር የሚገኙ ክፍሎች

1. Anglican (Episcopalian)

1882-94	Litton, 42-58
1930	Thomas, 3-14
2. Arminian (Wesleyan or Methodist)

1875-76	Pope, 1:233-48
1892-94	Miley, 1:57-136
1940	Wiley, 1:217-40
1960	Purkiser, 39-59
1983	Carter, 1:107-11
1983	Cottrell, 1:419-42
1987-90	Oden, 1:131-80
3. Baptist

1767	Gill, 1:1-15
1887	Boyce, 8-46
1907	Strong, 52-110
1917	Mullins, 35-48
1983-85	Erickson, 156-74
4. Dispensational

1947	Chafer, 1:129-78
1949	Thiessen, 21-42
1986	Ryrie, 25-34
5. Lutheran

1917-24	Pieper, 1:371-74
1934	Mueller, 143-47
6. Reformed (or Presbyterian)

1559	Calvin, 1:43-69 (1.3-5)
1861	Heppe, 47-56
1871-73	Hodge 1:191-334
1878	Dabney, 5-26
1887-1921	Warfield, SSW, 1:34-40
1889	Shedd, 1:195-248
1909	Bavinck, D6, 41-80
1938	Berkhof, 19-28
1962	Buswell, 1:72-161

በርም ካቶሊክ ስልታዊ ነገረ መለኮት ሥር የሚገኙ ክፍሎች

1. Roman Catholic: Traditional
1955 Ott, 13-17
2. Roman Catholic: Post - Vatican II
1980 McBrien, (no explicit treatment)

ሌሎች ሥራዎች

Brown, Colin, *Philosophy and the Christian Faith*. Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1968.

Charnock, Stephen, *The Existence and Attributes of God*. Repr. ed. Evansville, Ind.: Sovereign Grace Book Club, n.d., pp 11-67 (first published 1655-80).

Clark, Gordon H. *Religion, Reason, and Revelation*. Nutley, N.J.: Craig Press, 1961.

France, R. T. *The Living God*. Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1970.

Geisler, Norman. *Christian Apologetics*. Grand Rapids: Baker, 1976.

_____, and Paul Feinberg. *Introduction to Philosophy: A Christian Perspective*. Grand Rapids: Baker, 1980.

Hackett, Stuart. *The Resurrection Theism*. Chicago: Moody, 1957.

Hoover, A. J. "God, Arguments for the Existence of." In EDT, pp. 447-51.

Lewis, Gordon R. *Testing Christianity's Truth Claims*. Chicago: Moody, 1976.

Mavrodes, George I. *Belief in God*. New York: Random House, 1970.

McDowell, Josh. *Evidence That Demands a Verdict*. San Bernardino, Calif.: Here's Life, 1972.

Packer, J.I. "God." In NDT, pp. 274-77.

Sire, James. *The Universe Next Door: A Basic World View Catalog*. Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1976.

Van Til, Cornelius. *The Defense of the Faith*. Philadelphia: Presbyterian and Reformed, 1955.

Yandell, Keith. *Christianity and Philosophy. Studies in a Christian World View*. Grand Rapids: Eerdmans, and Leicester: InterVarsity Press, 1984.

በቃል የሚጠና የመጽሐፍ ቅዱስ ምንግብ

ሮሜ 1:18-20! በከፋቸው እውነትን ዐፍነው በሚይዙ! በዐመፃቸውና በከፋቸው ሁሉ ላይ የእግዚአብሔር ተቃራኒ ከሰማይ ይገለጻል! ስለ እግዚአብሔር ሊታወቅ የሚቻለው ለእነርሱ ግልጽ ነው! ምክንያቱም እግዚአብሔር ለእነርሱ ግልጽ አድርጎታል። ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ የማይታየው የእግዚአብሔር ባሕርይ ይኸውም ዘላለማዊ ገይሉና መለኮታዊ፤ ከፍጥረቱ በግልጽ ይታያል! ስለዚህ ሰዎች ማመካከት የላቸውም።

መዝሙር

«ሰፊው ጥልቁ ጠፈር»

ይህ መዝሙር በመዝሙር 19:1-4 ላይ ተመሥርቶ የተደረሰ ሲሆን፤ ፀሐይ፣ ጨረቃና ከዋክብት ስለ ፈጣሪያቸው እንደሚመስክሩ ይናገራል። በተጨማሪ እንደ ላይ «ጠፈር» የሚለው ቃል ከምድር ወደ ሰማይ ስንመለከት የሚታየውን ሰፊ ወይም የተከፈተ ህዋ ያመለክታል። ፀሐይ፣ ጨረቃና ከዋክብት የሚኖሩት በዚህ ስፍራ በመሆኑ፤ «ሰማይ» ወይም «ሰማያት» ተብሎ ሊረተጉም ይችላል። ሦስተኛው ጥቅስ እንደሚያሳስብን ምንም እንኳ እነዚህ ሰማያዊ አካላት በጆሮ የሚሰማ ድምፅ ባይኖራቸውም፤ በትክክል ለሚያስብ ሰው ሁሉ «የፈጠረን የእግዚአብሔር እጅ ነው» በማለት ያውጃል።

በላይ ያለው ሰፊ ጠፈር፤
ከነ ሰማያዊው ሰማይ፤
የተዋበውና የሚገጸባቸው ሰማይ፤
ስለ ታላቁ ፈጣሪ ያውጃል።
ቀን በቀን የማትደከመው ፀሐይ፤
የፈጣሪዋን ገይል ትገልጣለች፤
የሁሉን ቻዩን እጅ ሥራ
ለምድር ሁሉ ያስታውቃል።

ምሽቱ እየበረታ ሲመጣ፤
ጨረቃ አስገራሚ ታሪኳን ትጀምራለች፤
በየምሽቱ ሰምታዳምጠው ምድር
የመለዳን ታሪክ ትደማማለች፤
ዙሪያዋን የከበደች ከዋክብት ሲገለጽ፤
ዓለማትም ሁሉ እንዲሁ ሲያደርጉ፤
ሁሉም በየሰብት ሲንቀሳቀሱ፤
እውነቱን ከአጽናፍ እስከ አጽናፍ ያውጃል።

ሁሉም በጽጥታ
በዚህ ጨለማ ሉል ይዞራል?
ድምፅ ወይም የሚሰማ ነገር በሌለበት
በሚያንጸባርቀው መንገዳቸው ምን ይገኛል?
በሚያስተውል ልብ ሁሉም ደስ ደሰኛለች፤
በታላቅ ድምፅ ያስተጋባሉ፤
ነጻብራቸውን ሲሰጡ ለዘላለም ይዘምራሉ፤
«የፈጠረን እጅ የእግዚአብሔር ነው» ይላሉ።
ጸሐፊው፡- ጆሴፍ አዲሰን፤ /እ.ኤ.አ/ 1712

የእግዚአብሔር መታወቅ

በርግጥ እግዚአብሔርን ማወቅ እንችላለን? ስለ እግዚአብሔር የምናውቀው ምን ያህል ነው?

ማብራሪያና መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት

ሀ. እግዚአብሔር ራሱን ለእኛ የመግለጡ አስፈላጊነት

እግዚአብሔርን ማወቅ ካለብን፣ እርሱ ራሱን ለእኛ መግለጥ አለበት። በሥነ ፍጥረት አማካይነት እውን ስለ ሆነው የእግዚአብሔር ጭቅጥ ጳውሎስ ሲናገር፣ ስለ እግዚአብሔር ሊታወቅ የሚገባው ነገር በሙሉ ለሰዎች ግልጽ ነው። «ምክንያቱም እግዚአብሔር ለአነሱ ግልጽ አድርጎታል» ይላል (ሮሜ 1:19)። ሥነ ፍጥረት እግዚአብሔርን ይገልጻል፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ራሱን በዚህ መንገድ ለመግለጥ ፈልጎአል።

ይህ ጉዳይ ይበልጥ ግልጽ የሚሆነው፣ በድኅነት አማካይነት በሚገኘው ስለ እግዚአብሔር ባለን ዕውቀት ነው። በዚህ ረገድ ኢየሱስ «ከአብ ሌላ ወልድን የሚያውቅ የለም፤ ከወልድና ወልድ ራሱ ፈቅዶ ከሚገልጥኝኩ ሌላ አብን የሚያውቅ የለም» ብሎአል (ማቴ 11:27)። እንዲህ ዐይነቱ ስለ እግዚአብሔር ያለን ዕውቀት፣ በሰዎች ጥረትና ጥበብ ሊገኝ አይችልም። «ከእግዚአብሔር ጥበብ የተነሣ ዓለም በገሃ ጥበብዋ እግዚአብሔርን ማወቅ ተናገሩ» (1ቆሮ 1:21፣ ከ1ቆሮ 2:14፣ ከ2ቆሮ 4:3-4፣ ከዮሐ 1:18 ጋር ያነጻጽሩ)።

እግዚአብሔር ራሱን ለእኛ የመግለጡ አስፈላጊነት ገጠሉት ሰዎች በሥነ ፍጥረት አማካይነት የተሰጠውን አምላካዊ መገለጥ በተሳሳተ መንገድ ከመረዳታቸው አቅጣጫም ይታያል። «በክፋታቸው እውነትን የሚያፍኑ» ሰዎች «ሐሳባቸው ፍሬ ቢለ የሆነ፣ የማያስተውል ልባቸው የጨለመ»። የእግዚአብሔርን እውነት በሐሰት የለወጠ» ናቸው (ሮሜ 1:18:21-25)። ስለዚህ፣ በሥነ ፍጥረት አማካይነት የተሰጠውን መገለጥ በትክክል መረዳት ካለብን፣ ቅዱሳት መጻሕፍት ያስፈልጉናል። ገጠሉት ሰዎች ያለ ቅዱሳት መጻሕፍት አብርሃን በሥነ ፍጥረት አማካይነት የተሰጠውን አምላካዊ መገለጥ ሁልጊዜ እንደሚሰቱትና እንደሚያጣምሙት፣ በዓለም ላይ የምናያቸው በመቶዎች የሚቆጠሩ ሐሰተኛ ሃይማኖቶች ለዚህ አንድ ማስረጃዎች ናቸው። ይሁን እንጂ፣ በሥነ ፍጥረት አማካይነት ስለ እግዚአብሔር የተሰጠውን ምስክርነት እንዴት መረዳት እንዳለብን በትክክል የሚነግረን መጽሐፍ ቅዱስ ብቻ ነው። እንግዲህ ስለ እግዚአብሔር ትክክለኛ ዕውቀት እንዲኖረን ካስፈለገ፣ ራሱ እግዚአብሔር በቅዱሳት መጻሕፍቱ አማካይነት ሕያው በሆነ መንገድ ሊናገረን ይገባል።

ለ. እግዚአብሔርን ሙሉ በሙሉ ልናውቀው እንችልም

እግዚአብሔር ሊውሉን በመሆኑ እኛ ደግሞ ውሉን በመሆናችን፣ እግዚአብሔርን ሙሉ በሙሉ ልናውቀው እንችልም። በዚህ ረገድ እግዚአብሔር «ሊታወቁ» ነው ሊባል ይችላል፤ እግዚአብሔር ሊታወቁ ነው ሊባል፤ «ከቶውኑ ሙሉ በሙሉ ሊያውቁት የማይቻል» ማለት ነው። ይህ ትርጉም «ሊረዱት የማይቻል» ከሚለው የተሰመደው ትርጉም መለየት አለበት። እግዚአብሔር ከመታወቅ በላይ ነው ብሎ መናገር ትክክል አይደለም፤ ነገር ግን እርሱን ሙሉ በሙሉ ወይም ፍጹም በሆነ መንገድ ማወቅ አይቻልም ብሎ መናገር ትክክል ነው።

መዝሙር 145 እንዲህ ይላል፤ «እግዚአብሔር ታላቅ ነው፤ እኛ ሊመለከትንም ይገባዋል፤ ታላቅነቱም አይመረመርም» (መዝ 145:3)። የእግዚአብሔር ታላቅነት ከመመርመርና ከፍለጋ በላይ ነው፤ እኛም ታላቅ በመሆኑ ሙሉ በሙሉ ሊታወቅ አይችልም። ስለ እግዚአብሔር ጥበብ (ማስተዋል) መዝሙር 147 እንዲህ ይላል፤ «ጌታችን ታላቅ ነው፤ እኛ ጎያልም ነው፤ ለጥበቡም ወሰን የለውም» (መዝ 147:5)። የእግዚአብሔርን ጥበብ (ማስተዋል) ልንመረምረውም ሆነ ሙሉ በሙሉ ልንረዳው ከቶ አንችልም፤ እኛም ምጡት በመሆኑ ልንደርስበት አንችልም። በተመሳሳይ መንገድ ዳዊት የእግዚአብሔርን ዕውቀት ባለበ ጊዜ እንዲህ አለ፤ «እንዲህ ያለው ዕውቀት ለእኔ ድንቅ ነው፤ ልደርስበትም የማልችል ከፍ ያለ ነው» (መዝ 139:6፣ ከተ- 17 ጋር ያነጻጽሩ)።

ጳውሎስ «መንፈስ የእግዚአብሔርን ጥልቅ ነገር እንኳ ሳይቀር ሁሉን ይመረምራል» በማለት ሲናገር፣ ስለ እግዚአብሔር ሊታወቁት እየተናገረ ነበር፤ በመተባበልም፣ «ከእግዚአብሔር መንፈስ በስተቀር የእግዚአብሔርን ሐሳብ የማያውቅ ማንም የለም» (1ቆሮ 2:10:12) ይላል። ጳውሎስ ስለ እግዚአብሔር ታላቅ የድኅነት ዕቅድ ታሪክ በዝርዝር ከተናገረ በኋላ እንዲህ በማለት በውዳሴ ቃል ይጨርሳል፤ «የእግዚአብሔር የጥበብና የዕውቀቱ ባለጠገነት እንዴት ጥልቅ ነው፤ ፍርዱ አይመረመርም፤ ለመንገዱም ፈለግ የለውም!» (ሮሜ 11:33)።

እነዚህ ቍጥሮች ስለ እግዚአብሔር ሊታወቁት ያለንን መረዳት አንድ ርምጃ ፈቀት ያደርጉታል። እግዚአብሔርን ሙሉ በሙሉ ከቶ ማወቅ እንችልም የሚለው ብቻ ሳይሆን፣ ስለ እግዚአብሔር አንዳች ነገር ከቶ መረዳት አንችልም የሚለውም ትክክል ነው። ታላቅነቱን (መዝ 145:3)፣ ማስተዋሉን (መዝ 147:5)፣ ዕውቀቱን (መዝ 139:6)፣ ባለጠገነቱን፣ ጥበቡን፣ ፍርዱንና መንገዱን (ሮሜ 11:33) ሙሉ በሙሉ መረዳት ከእኛ ዐቅም በላይ ነው። ሌሎች ጥቅሶችም ይህን ሐሳብ ይደግፋሉ፤ ለማይ ከምድር ከፍ እንደሚል የእግዚአብሔር መንገድ ከእኛ መንገድ ሐሳብም ከእኛ ሐሳብ እንዲሁ ከፍ ያለ ነው (ኢሳ 55:9)። እግዚአብሔር ምድርን በመፍጠርና በማጽናት ያሳየውን ታላቅ ሥራ አያብ፤ «ከእነዚህ የሥራው ዳር ዳር ናቸው» በማለት ከገለጸ በኋላ፤ «ስለ እርሱ የሰማነው ምንኛ አነስተኛ ነው፤ የጎይሉንስ ነጉድጓድ ማን ሊያስተውለው ይችላል?» በማለት ይደነቃል (ኢዮ 26:14፣ ከ11:7:9፣ 37:5 ጋር ያነጻጽሩ)።

እንግዲህ፣ ስለ እግዚአብሔር ፍቅር፣ ገይል፣ ጥበብ፣ ወዘተ. . . የተወሰነ ነገር እናውቅ ይሆናል። ይሁንና፣ ፍቅሩን፣ ገይሉን፣ ጥበቡን፣ ወዘተ. . . ሙሉ በሙሉ ልናውቅ አንችልም። ስለ እግዚአብሔር አንዳች ነገር ሙሉ በሙሉ ለማወቅ፣ እርሱ ራሱ እንደሚያውቀው ማወቅ አለብን። ይህም ማለት ከዘላለም እስከ ዘላለም ድረስ የሚኖረውን አምላክ፣ ማንነቱንና ሥራውን ፈጽመን ማወቅ አለብን ማለት ነው። ለማለት የምንችለው ዳዊት የተናገረውን ብቻ ነው፤ «እንዲህ ያለው ዕውቀት ለእኔ ድንቅ ነው፤ ልደርስበት የማልችል ከፍ ያለ ነው» (መዝ 139:6)።

ካት. ta tou «ታ.ቱ.ቱላ» የሚለውን የግሪክን ሐረግ በቁመ. ነው የተረጉመው። ኢት. አፍ አ.መ.ት. «ሐሳብ/ሐሳብ» የሚል ቃል ጨምረዋል። ምክንያቱም በቀ. 11 ላይ የምናገኘው ተጓዳኝ አገላለጽ ማለትም «ታ.ቱ.አንትሮፑ» («ከሰው») «ሐሳብ/ሐሳብ» የሚል ቃል እንድንጨምር ዐውዱ ግድ ይላል። ይሁንና፣ ጳውሎስ በቀ. 10 ላይ «የእግዚአብሔርን ጥልቅ ነገር» ሲል የእግዚአብሔርን ሐሳብ ብቻ ሳይሆን፣ የእግዚአብሔርን መላ ሀላዊ (ኅብሬ) መጥቀስ ነው።

ይህ የእግዚአብሔር ኢታዋቂነት አስተምህሮ ለግል ሕይወታችን በርካታ አዎንታዊ ተዛምዶ አለው። ይኸውም ስለ እግዚአብሔር «አጅግ ብዙ» ከቶውኑ ልናውቅ አስመቻላችን ነው። ስለ እርሱ ተምረን ስለማንጨርስ፤ ስለ እርሱ ልቀትና ታላት ሥራ ይበልጥ በማወቅ በሚገኘው ሐሄት ከቶ አንደክምም።

ከገጢአት ነጻ በምንወጣበት በመጸአው ዓለም ውስጥም እንኳ እግዚአብሔርን ወይም ስለ እርሱ አንዳች ነገርን ሙሉ በሙሉ ልናውቅ አንችልም። ይህንንም ከላይ በተጠቀሱት ምንጣቦች ማረጋገጥ ይቻላል። ምንጣቦቹ የእግዚአብሔርን ኢታዋቂነት ያጉዳችን ከእኛ ገጢአተኛነት ጋር ላይሆን፤ ከእግዚአብሔር ወሰን የለሽ ታላቅነት ጋር ነው። እግዚአብሔርን ሙሉ በሙሉ ልናውቀው የማንችለው አኛ ውሱን በመሆናችንና በአንጻሩም እርሱ ኢውሱን ስለ ሆነ ነው። በዘላለማዊነት ውስጥ ስለ እግዚአብሔር ያለን ዕውቀት እያደገ ሲሄድ፤ በእርሱም ይበልጥ ደስ እየተሰኘና የእግዚአብሔርንም ጽላብ ይበልጥ እየተረፈና በመጣን ተጥር፤ ከዳዊት ጋር እንዲህ እንላለን፤ «እምላክ ሆይ! ለእኔ ያለህ ሐሳብ እንዴት ክቡር ነው! ተጥረህ ምንኛ ብዙ ነው! ልቀጠራቸው ብል ከእሸዋ ይልቅ ይበዙ ነበር» (መዝ 139:17-18)።

ይሁንና፤ በመጸአው ዘላለማዊ ዘመን የሚሆነው እንዲህ ከሆነ፤ በዚህም ዘመን መሆን ያለበት እንዲዘሁ ነው። ጳውሎስ እንደሚናገረው «ለጌታ የተገባና እርሱንም ደስ የሚያሰኝ ሕይወት» ለመኖር የምንፈልግ ከሆነ ዘወትር «እግዚአብሔርን በማወቅ ማደግ» አለብን (ቄላ 1:10)። በዘመናችን ሁሉ እግዚአብሔርን በማወቅ ልናድግ ይገባል።

በዕውቀት ራሳችንን ከእግዚአብሔር ጋር ለማስተካከል የምንመኝ ከሆነ፤ ወይም በዕውቀት ትዕቢት ርካታን ለማግኘት የምንጥር ከሆነ፤ እግዚአብሔርን በማወቅ ከማድግ አንገታም የሚለው እውነታ ተስፋ አስቈራጭ ይሆንብናል። ይኸውም እግዚአብሔርን ለማወቅ መጣር ፈጽሞ የማንዘልቀው ርእሰ ይሆንና ተሰናክላን እንቀራለን፤ ነገር ግን እግዚአብሔር ብቻ ነው እግዚአብሔር በሚለው እውነታ ደስ የምንሰኝ ከሆነ፤ እርሱ ሁልጊዜ ከእኛ የሚበልጥ ታላቅ እምላክ ነው የምንልም ከሆነ፤ እርሱን ለማምለክና ለማመስገን የሚገባን የእርሱ ፍጡራን ነን የምንልም ከሆነ፤ ይህ በእጅጉ የሚያበረታታ ሐሳብ ይሆናል። ምንም እንኳ በየዕለቱ መጽሐፍ ቅዱስን በማጥናትና ከእግዚአብሔርም ጋር ኅብረት በማድረግ የምናሳልፍ ቢሆንም፤ ስለ እግዚአብሔርና እርሱም ከእኛና ከሳምን ጋር ስላለው ግንኙነት ሁልጊዜ ልንማረው የሚገባ አዳስ ነገር አለ፤ በመሆኑም፤ እርሱን ሁልጊዜ የምናመስግንበትና የምንወድስበት ምክንያት ይኖረናል። ይህን እውነታ ስንገነዘብ፤ መጽሐፍ ቅዱስን በሕይወት ዘመናችን በሙሉ የማጥናቱ ልምድ ወይም በሕይወት ዘመናችን ሁሉ የነገረ መለኮት ተማሪ መሆናችን (በእግዚአብሔር ቃል ላይ በሚገባ የተመሠረተ ነገረ-መለኮት ከሆነ)፤ እጅግ የሚያስደስት ተግባር ይሆንብናል። የእግዚአብሔርን ቃል መደበኛ ና ኢመደበኛ በሆነ መንገድ ማጥናትና ማስተማር ምንጊዜም ታላቅ ዕድልና ደስታ ይሆናል።

²ይህ በ1ቆሮ 13:12 ላይ «እሁን የማውቀው በከፊል ነው፤ በዚያን ጊዜ እኔ ራሴ ሙሉ በሙሉ የታወቅሁትን ያህል ዕውቃለሁ» ከሚለው ጋር አይጣረስም። «ሙሉ በሙሉ . . . ዕውቃለሁ» የሚለው ሐረግ የተተረጎመው «ኤፒፒኖስ» ከሚለው የግሪክ ቃል ሲሆን፤ ጥልቅ ወይም ትክክለኛ ዕውቀትን ያመለክታል (ወይም ምናልባት ከአሁኑ ከፊል ዕውቀት በተቃራኒ ከስልተትና ከሐሰት ነጻ የሆነውን ዕውቀት ያመለክታል)። ጳውሎስ «በዚያን ጊዜ ሁሉን ነገር ዕውቃለሁ» አላለም፤ እንዲህ ለማለት ቢፈልግ ኖሮ፤ በግሪኩ በተላለ («ቶ-ኔ ኤፒግኖሶማይ ታ. ጋንታ») ማለት ይችል ነበር።

ሐ. ሆኖም እግዚአብሔርን በርግጥ ልናውቀው አንችላለን

እግዚአብሔርን ሙሉ በሙሉ ማወቅ ባንችልም እንኳ፤ ስለ እግዚአብሔር እውነተኛ ነገሮችን ልናውቅ አንችላለን። እንደ እውነቱ ከሆነ፤ ቅዱሳት መጻሕፍት ስለ እግዚአብሔር የሚናገሩት በሙሉ እውነት ነው። እግዚአብሔር ፍቅር ነው (1ዮሐ 4:8)፤ እግዚአብሔር ብርሃን ነው (1ዮሐ 1:5)፤ እግዚአብሔር መንፈስ ነው (ዮሐ 4:24)፤ እግዚአብሔር ጸድቅ ነው (ሮሜ 3:26)፤ ወዘተ. . . ብሉ መናገር ትክክል ነው። እንዲህ ማለት ስለ እግዚአብሔር ወይም ስለ ፍቅሩ፤ ስለ ጽድቁ ወይም ስለ ሌሎች ባሕርያቱ ሁሉን እናውቃለን ማለት አይደለም። ሦስት ወንድ ልጆች አሉኝ ብል፤ አባባሉ ትክክል ነው፤ ርግጥ ስለ ወንድ ልጆቹም ሆነ ስለ እኔ ስለ ራሴ እንኳ ሁሉን ነገር አላውቅም። ስለ እግዚአብሔር ያለንን ዕውቀት በተመለከተም ልክ እንዲሁ ነው። ምንም እንኳ ፍጹም ዕውቀት ባይሆንም፤ በቅዱሳት መጻሕፍት አማካይነት ስለ እግዚአብሔር እውነተኛ (ትክክለኛ) ዕውቀት አለን። በቅዱሳት መጻሕፍት አማካይነት የእግዚአብሔርን የተወሰነ ሐሳቦች፤ ዐልፎ ተርፎም ብዙዎቹን ማወቅ አንችላለን። እነዚህን ነገሮች ስናውቃቸው፤ እኛም እንደ ዳዊት «ክቡር» መሆናችንን እንገነዘባለን (መዝ 139:17)።

ትልቁ ቁም ነገር፤ ስለ እግዚአብሔር ወይም እርሱ ስላከናወናቸው ሥራዎቹ ማወቃችን ሳይሆን፤ «እግዚአብሔርን ራሱን ማወቃችን» ነው። በሌላት ተዕለት ንግግራችን እንኳ «እውነትን» በማወቅና «ለዎችን» በማወቅ መካከል ልዩነት መኖሩን እናስተውላለን። ስለ አሜሪካን ፕሬዚዳንት ብዙ ነገሮችን ዕውቃሁ ብል፤ ትክክለኛ ነገር ተናግራለሁ፤ ሆኖም፤ ፕሬዚዳንቱን ራሳቸውን ዕውቃቸዋለሁ ብል፤ ትክክለኛ ነገር አልተናገርሁም። ፕሬዚዳንቱን ዕውቃለሁ ብዬ ከተናገርሁ ከእርሳቸው ጋር በአካል ተገናኝቼአለሁ፤ ተነጋግራለሁ፤ በመጠኑም ቢሆን የቀረበ ግንኙነት ፈጥሯለሁ ማለቱ ነው።

እንዳንድ ሰዎች ስለ እግዚአብሔር ወይም ስለ ሥራዎቹ እንዲ እርሱን ራሱን ማወቅ አንችልም ይላሉ። ሌሎች ደግሞ እግዚአብሔርን በራሱ ልናውቀው አንችልም፤ ልናውቀው የምንችለው ከእኛ ጋር በሚያደርገው ግንኙነት ብቻ ነው ይላሉ (እነዚህ ሁለት አገላለጾች የተለያዩ አንድምታ እንዳላቸው ይናገራል)። ይሁንና፤ መጽሐፍ ቅዱስ እንዲህ አያስተምርም። የመጽሐፍ ቅዱስ ምንጣቦች፤ «እግዚአብሔርን ራሱን እንደምናውቀው» ይናገራሉ። በትንቢተ ኤርምያስ ላይ እንዲህ የሚለውን የእግዚአብሔርን ቃል እናነባለን፡-

እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ ጥበበኛ በጥበብ አይታበይ፤ ጎያልም በጎይሉ አይመክ፤ ሀብታምም በሀብቱ አይከራራ፤ የሚመካ ግን እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆኑ በማወቁና በምድር ላይ ምሕረትን፤ ፍትሕንና ጽድቅን የማድረግ መሆኔን በመረዳቱ በዚህ ይመካ፤ እኔ በእነዚህ ነገሮች እደሰታለሁና (ኤር 9:23:24)።

እግዚአብሔር እዚህ የደስታችን ወይም የእኛነታችን ምንጭ እርሱን ማወቃችን እንዲ፤ ብርታታችን ወይም ሀብታችን መሆን እንደሌለበት ይናገራል። በተመሳሳይ መልኩም፤ ኢየሱስ ወደ አባቱ እንዲህ በማለት ጸለየ፤ «እውነተኛ እምላክ የሆንኸውን እንተገናኝ የላክኸውንም ኢየሱስ ክርስቶስን ያውቁ ዘንድ ይህች የዘላለም ሕይወት ናት» (ዮሐ 17:3)። የአዲሱ ኪዳን ተስፋ «ከታናሹ ጀምሮ እስከ ታላቁ ድረስ» (ዕብ 8:11) ሁሉም እግዚአብሔርን ያውቃሉ የሚል ነው፤ የዮሐንስ የመጀመሪያው መልእክት የእግዚአብሔር ልጅ የመጣውና አስተዋይ ልቡና የሰጠንም «እውነተኛ የሆነውን እርሱን እንድናውቅ» መሆኑን ይነግረናል (1ዮሐ 5:20፤ እንዲሁም ገላ 4:9፤ ፊል 3:10፤ 1ዮሐ 2:3፤ 4:8 ይመ)። ዮሐንስ፤ «ልጆች ሆይ፤ አብን ዕውቃችሁታልና እጽፍላችኋለሁ» በማለት ይናገራል (1ዮሐ 2:13)።

በቃል የሚጠና የመጽሐፍ ቅዱስ ምገባ

መዝሙር 145:1-31

አምላኬና ንጉሤ ሆይ! ከፍ ከፍ አደርግሃለሁ!

ስምህን ከዘላለም እስከ ዘላለም እባርካለሁ::

በየቀኑ እባርክሃለሁ! ስምህንም ከዘላለም እስከ ዘላለም አመሰግናለሁ::

እግዚአብሔር ታላቅ ነው! እጅግ ሊመሰገንም ይገባዋል!

ታላቅነቱም አይመረመርም::

መዝሙር

«አምላኬና ንጉሤ ሆይ! እወድስሃለሁ»

በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ ክርስቲያኖች የመዝሙረ ያዊት ቃላት ግጥማዊ ምትና መብረቃዊ ቃር እንዲናገሩት ለግልጽ ለገብረት አምልኮ እንዲውሉም በመቀመጥ ደስ ሲሰጥ ፍረዋል:: በመዝሙር 145 ላይ ተመሥርቶ የተተመረው ይህ ግጥም ምላሽ «አያሱስ ፀሐይ በምትወጣበት ስፍራ ሁሉ ይነግሣል» ለሚለው መዝሙርም መነሻ ሆኗል:: እገማች 2 የሚናገረው ስለ እግዚአብሔር አታዋቂነት («እግዚአብሔር ታላቅ ነው! እጅግ ሊመሰገንም ይገባዋል! ታላቅነቱም አይመረመርም») ነው! ሌሎችም እገማች የሚናገሩት ከቅዱሳት መጻሕፍት ስለምናውቃቸው ልዩ ልዩ የእግዚአብሔር ባሕርያት ነው:: ይህን መዝሙር መዘመር ደስታን ሊሰጠን ይገባል! የምንዘምረውም ስለ እግዚአብሔር አውነተኛ ነገሮች ነው! ንድፍነቱም ለእርሱ ልንዘምረው ከምንችለው በላይ እጅግ ታላቅ ነው::

አምላኬና ንጉሤ ሆይ! እወድስሃለሁ!

ስምህን ለዘላለም አመሰግናለሁ!

በየቀኑ ከፍ ከፍ አደርግሃለሁ!

ምስጋናህን ለዘላለም እናገራለሁ::

እግዚአብሔር ታላቅ ነው! ምስጋናውም ከፍ ያለ ነው!

ታላቅነቱን ማንም ሊመረምረው አይችልም!

ሕዝብ ለሕዝብ ሥራህን ያደንቃል

እያንዳንዱ ሰው ንድፍ ሥራህን ይናገራል::

ታላቅ ግርማህን!

ግሩም ሥራህን አእምሮዬ ያውጠነጥናል!

ሰዎች ታላቅ ሥራህን ያወራሉ!

ታላቅነትህንም እናገራለሁ::

አብዝተው ያውጃሉ!

አስተዋይነትህን ያስባሉ::

ጽድቅህን በሚናገሩበት ጊዜ!

ምስጋናህን በደስታ ይዘምራሉ::

ያህዌ እጅግ ቸር ነው!

ከእርሱ ርኅራኄ ይፈልቃል!

ፍቅሩ ታላቅ ነው!

ለቀጣዩ የዘገየ ነው::

ጥሕረቱ በፍጥረቱ ሁሉ ላይ ነው!

እግዚአብሔር ለሕያዋን ሁሉ ቸር ነው::

እግዚአብሔር ሆይ! ሥራህ ምስጋና ይገባዋል!

ቅዱሳን ውዳሌ ያተርቡልሃል::

From: *The Book of Psalms with Music*

(Pittsburgh: Reformed Presbyterian Church of North America, 1973). Psalm 145

የእግዚአብሔር ባሕርይ፡-

«ኢተወራሲ» ባሕርያት

እግዚአብሔር ከእኛ ልዩ የሆነው እንዴት ነው?

ማብራሪያና መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረቱ

ሀ. የእግዚአብሔር ባሕርይ ጥናት መግቢያ

1. የእግዚአብሔርን ባሕርያት መፈረጅ፡ ስለ እግዚአብሔር ባሕርይ ስንነጋገር፤ መጽሐፍ ቅዱስ ስለ እግዚአብሔር ባሕርይ የሚያስተምረውን ሁሉ በአንድ ጊዜ አንገሥቶ መነጋገር እንደማይቻል እንገነዘባለን፡፡ በመጀመሪያ የትኛውን የእግዚአብሔር ባሕርይ፤ ቀጥሎም የትኛውን ባሕርይ፤ ወዘተ. . . አንገሥተን እንደምንነጋገር መታወቅ አለብን፡፡ በሌላ አነጋገር፤ የእግዚአብሔርን ባሕርያት መፈረጅ ያስፈልገናል፡፡ ይህ ጉዳይ የሚመስለውን ያህል ቀላል-ነገር አይደለም፡፡ ባሕርያቱን በተመለከተ የተሳሳተ ቅደም ተከተል ልንከተል (አንዱን ከሌላው ልናስተድም) ወይም አንዱን ባሕርይ ይበልጥ አጉልተን ለሌላው ተገቢ አጽንዖት ላንሰጥ እንችላለን፡፡

የእግዚአብሔርን ባሕርያት ለመፈረጅ የተለያዩ ዘዴዎች ተቀይሰዋል፡፡ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ የምንከተለው በጣም የተለመደውን አፈራረጅ ነው፡፡ ይህም የእግዚአብሔር ኢተወራሲ ባሕርያት (የእግዚአብሔር ለሌላ ሰማንም የማይሰጣቸው ወይም ከማንም ጋር የማይጋራቸው ባሕርያት) እና ተወራሲ ባሕርያት (የእግዚአብሔር ለሌሎች የሚሰጣቸው ወይም ከሌሎች ጋር የሚጋራቸው ባሕርያት) በመባል ይታወቃል፡፡

ከእግዚአብሔር ኢተወራሲ ባሕርያት መካከል የእግዚአብሔርን ዘላለማዊነት (እግዚአብሔር ከዘላለም እስከ ዘላለም ይኖራል፤ እኛ ግን እንዲህ አይደለንም)፤ አይለወጡት (እግዚአብሔር አይለወጥም፤ እኛ ግን እንለወጣለን)፤ በሁሉም ቦታ ተገኝነት (እግዚአብሔር በሁሉም ስፍራ አለ፤ እኛ ግን በአንድ ጊዜ በአንድ ስፍራ ብቻ ነው መገኘት የምንችለው) እንደ ምሳሌ መጥቀስ ይቻላል፡፡ ከተወራሲ ባሕርያቱ መካከል ደግሞ ፍቅር (እግዚአብሔር ፍቅር ነው፤ እኛም መውደድ እንችላለን)፤ ዕውቀት (እግዚአብሔር ዐዋቂ ነው፤ እኛም ዕውቀት ሊኖረን ይችላል)፤ ምሕረት (እግዚአብሔር መሐሪ ነው፤ እኛም ምሕረት ማድረግ እንችላለን) ወይም ፍትሕ (እግዚአብሔር ቅን ፈጽፎ ነው፤ እኛም በቅንነት መፍረድ እንችላለን) እንደ ምሳሌ ሊጠቀሱ ይችላሉ፡፡ እነዚህን የእግዚአብሔር ባሕርያት በሁለት ዐበይት ፈርጆች መደብ መመልከቱ እጅግ ጠቃሚ ነው፡፡ ብዙ ሰዎች የትኞቹ ባሕርያት ኢተወራሲ የትኞቹ ደግሞ ተወራሲ ተብለው እንደሚመደቡ የራሳቸው ግንዛቤ ይኖራቸዋል፤ ስለዚህ የእግዚአብሔር ፍቅር ተወራሲ ሊሆን፤ በሁሉም ቦታ ተገኝነቱ ግን ኢተወራሲ ነው ለማለት እንችላለን፡፡

ይሁንና፤ ነገሩን ይበልጥ ከመረመርነው እንዲህ ዐይነቱ አፈራረጅ ጠቃሚ ቢሆንም እንኳ፤ ፍጹም ነው ማለት ግን አይቻልም፡፡ ምክንያቱም ሙሉ በሙሉ ተወራሲ የሆነ የእግዚአብሔር ባሕርይ የለም፤ እንዲሁም ሙሉ በሙሉ ኢተወራሲ የሆነ የእግዚአብሔር ባሕርይ የለም፡፡ ይህንንም ስለ እግዚአብሔር ከዚህ በፊት ከምናውቃቸው ነገሮች መካከል አንዱን ወስደን በመመልከት ማረጋገጥ ይቻላል፡፡

ለምሳሌ፤ የእግዚአብሔር «ጥበብ» አብዛኛውን ጊዜ ተወራሲ ባሕርይ እንደ ሆነ ይነገራል፤ ምክንያቱም እኛም ጥበበኞች ልንሆን እንችላለን፡፡ ይሁንና፤ እንደ እግዚአብሔር ጥበበኞች ልንሆን እንችልን፡፡ ጥበቡን በተወሰነ ደረጃ አካፍሎናል፤ ሆኖም ሙሉ በሙሉ ከቶ አካፈልንም፡፡ እንዲሁም የእግዚአብሔርን ዕውቀት በከፊል ልንካፈል እንችላለን፤ ሆኖም ሙሉ በሙሉ ከቶ አንካፈልንም፤ ምክንያቱም «ለማያት ከምድር ዘፍ እንደሚለ» የእግዚአብሔርም ሐሳብ ከሐሳባችን እንዲሁ ዘፍ ያለ ነው (ኢሳ 55:9)፡፡ የእግዚአብሔርን ፍቅር ልንከተልና ይህንንም ባሕርይ በተወሰነ ደረጃ ልንካፈል እንችላለን፤ ይሁንና እግዚአብሔር እንደሚወድ ከቶ ልንወድ እንችልንም፡፡ «ተወራሲ ባሕርያት» ተብለው የሚጠሩትን በሙሉ አስመልክቶም እንዲሁ ነው፤ በርግጥ እግዚአብሔር የእርሱን ባሕርያት በተወሰነ ደረጃ አካፍሎናል፤ ይሁንና፤ እነዚህ ባሕርያት ሙሉ በሙሉ ተወራሲ አይደሉም፡፡ «ተወራሲ» በማለት የጠራናቸውን ባሕርያት «ይበልጥ የወረሰናቸው» ማለቱ ሳይሻል አይቀርም፡፡

«ኢተወራሲ» በማለት የጠራናቸው ባሕርያት «በጥቂቱ የወረሰናቸው» የእግዚአብሔር ባሕርያት ተብለው በተሻለ መንገድ ሊገለጡ ይቻላል፡፡ ከእግዚአብሔር ኢተወራሲ ባሕርያት መካከል የሰው ልጆች በመጠኑ ያልተካፈሏቸው አንድም ባሕርያት የሉም፡፡ ለምሳሌ፤ እኛ ስንለወጥ እግዚአብሔር ግን አይለወጥም፡፡ ይሁንና፤ ሙሉ በሙሉ እንለወጥም፤ ከባሕርያቶቻችን መካከል አምብላም የማይለወጡ ባሕርያት አሉንና፤ ይኸውም ግላዊ ማንነታችን፤ ግላዊ ባሕርያቶቻችንና የረጅም ጊዜ ዕቅዶቻችን አምብላም ሳይለወጡ ለብዙ ዓመታት የሚቆዩበት ጊዜ አለ፡፡ (አንድ ጊዜ ከነጠሊት ነጻ ከወጣንና በእግዚአብሔርን ፊት ለዘላለም መኖር ከጀመርን በኋላ አምብላም ሳንለወጥ እንኖራለን)፡፡

እንደዚሁም፤ እግዚአብሔር ዘላለማዊ ነው፤ እኛ ግን በጊዜ ወሰን የምንገዛ ነን፡፡ ይሁንና፤ እኛ ከእርሱ ጋር ለዘላለም የምንኖርና የዘላለም ሕይወት የምንገኝ መሆናችን እንዲሁም ያለፈውን ለማስታወስና የወደፊቱንም አሻግሮ ለማየት መቻላችን በዚህ ሁሉ የእግዚአብሔር ዘላለማዊነት ተንጸባርቆ እናያለን፡፡ (ለሌሎች የእግዚአብሔር ፍጥረታት ግን ለዚህ አልታደሉም፤ ከመካ 3:11 ጋር ያነጻጽሩ)፡፡ ምናልባት ከእግዚአብሔር ባሕርያት መካከል ሙሉ በሙሉ የሁሉንም ቦታ ተገኝነቱን ወስደን እነዚህ ባሕርያቱ በእኛ ላይ አምብላም አይታዩም እንል ይሆናል፤ ነገር ግን ራሳችንን ከሌሎች ብዙ የእግዚአብሔር ፍጥረታት ጋር ካነጻጸርንው እነዚህም ባሕርያት ቢሆኑ በእኛ ላይ በመጠኑ ይታያሉ፡፡ እየጉለመሰን ስንሄድ በነርሶችን ከሌሎች ጥንኝነት ነጻ እየወጣን እንሄዳለን፤ ምንም እንኳ በአንድ ጊዜ ከአንድ ቦታ በላይ መገኘት ባንችልን፤ በአንድ ጊዜ በብዙ ቦታዎች ላይ ተዕጽኖ ሊያመጣ የሚችል ነገር ማድረግ እንችላለን (ይህም እንዲሁ ከሌሎቹ ብዙ ፍጥረታት ልዩ ያደርገናል)፡፡

እንግዲህ በዚህ መጽሐፍ ውስጥ እነዚህን ሁለት ፈርጆች ማለትም «ኢተወራሲ» እና «ተወራሲ» የተባሉትን ባሕርያት እንጠቀምባቸዋለን፤ ርግጥ ፈርጆቹ እንከን-የለሽ እንዳልሆኑና በፈርጆቹም መካከል ብዙ ንብብርሽ መኖሩን መገንዘብ ያስፈልጋል፡፡

2. የእግዚአብሔር ስሞች፡ በቅዱሳት መጻሕፍት ውስጥ፡፡ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የአንድ ስም ስሙ የሰውየው ወይም የሰውነቱ ባሕርይ መገለጫ ነው፡፡ እንደዚሁም፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የእግዚአብሔር ስሞች የባሕርይ ልዩ ልዩ መገለጫዎች ናቸው፡፡ ሰፊ ባለ መልኩ ቢታይም፤ የእግዚአብሔር «ስም» መጽሐፍ ቅዱስና ሥነ ፍጥረት ስለ እግዚአብሔር ከሚነገሩን ጋር እኩል ነው፡፡ ጌታ ባስተማረን መሠረት «ለምህ ይቀደስ» ብለን ስንጸልይ (ማቴ 6:9) ስዎች እግዚአብሔርን በሚያከብርና ባሕርያንም በትክክል በሚያንጸባርቅ መንገድ ስለ

እርሱ እንዲናገሩ መለያችን ነው። ይህ የእግዚአብሔርን ስም ግዝጦርያ በተግባራችንና በግንግራችን ይገለጻል። ተግባራችን የምናገለገለውን አምላክ ባሕርይ ያንጸባርቃልና (ማቴ 5:16)። በመሆኑም፤ የእግዚአብሔርን ስም ግዝጦር ማለት እርሱን ማዘጋጀት ማለት ነው። «የእግዚአብሔር የአምላክነት ስም ያለ አግባብ አታገኝ» (ዘፀ 20:7) የሚለው ትእዛዝ የእግዚአብሔርን ክብር ከንቱ በሆነ ወይም በተሳሳተ ግንግራ እንዳናገሩና ወይም የእርሱን እውነተኛ ባሕርይ የማያንጸባርቅ ተግባር እንዳንፈጽም የተሰጠ ትእዛዝ ነው።

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ለእግዚአብሔር በርካታ ስሞች ተሰጥተውት እናገኛለን፤ ሁሉም ስሞች የእርሱን እውነተኛ ባሕርይ ያንጸባርቃሉ። ከእነዚህ ስሞች መካከል ብዙዎቹ የእግዚአብሔርን ባሕርይ በሰፊ ለመገለጥ ከሰዎች ተግዘዮ ወይም ስሜት የተገኙ ሲሆኑ፤ ሌሎቹ ስሞች ደግሞ ከተቀረው ሥነ ፍጥረት የተገኙ ናቸው። እነዚህ በመላላም ውስጥ በምናገኛቸው ነገሮች የተሰጡ የእግዚአብሔር ባሕርይ መገለጫዎች ስለ እርሱ የሚነገሩን የተወሰነ እውነት በመናገሩ የእግዚአብሔር «ስሞች» ናቸው ማለት ይቻላል።

ኸርማን ባዘነ፤ «አስተምረኝ፤ እግዚአብሔር» በተሰኘው መጽሐፋ ከሥነ ፍጥረት በተገኘው የእግዚአብሔር መገለጫዎች ላይ ሰፊ ሐተታ ሰጥቷል። እግዚአብሔር በሚከተሉት ተመሳሳይነት በአገዛዝ (ኢሳ 31:4)፤ በንስር (ዘፀ 32:11)፤ በወግ (ኢሳ 53:7)፤ በሥር (ማቴ 23:37)፤ በወሐይ (መዝ 84:11)፤ በንጋት ከዛዝ (ራእ 22:16)፤ በዘርግን (መዝ 27:1)፤ በመብራት (ራእ 21:23)፤ በእሳት (ዕብ 12:29)፤ በምንጭ (መዝ 36:9)፤ በዐለት (ዘፀ 32:4)፤ በመጠጊያ/በመሸሻ ስፍራ (መዝ 119:114)፤ በጸንጉ ግንብ (ሞላ 18:10)፤ በጥላ (መዝ 91:1)፤ በጋሻ (መዝ 84:11)፤ በመቅደስ (ራእ 21:22)፤ ወዘተ።

ባህንክ ከሰዎች ተግዘዮ ሌሎች በርካታ ስሞችም ለመውሰድ ችሏል፤ እዚህ ላይ ያቀረብነው ጥቂቱን ብቻ ነው። እግዚአብሔር መሽራ (ኢሳ 61:10)፤ ባል (ኢሳ 54:5)፤ አባት (ዘፀ 32:6)፤ ፈራጅና ገነብ (ኢሳ 33:22)፤ ተዋጊ (ዘፀ 15:3)፤ ግዝጦና ሠራተኛ (ዕብ 11:10)፤ አረኛ (መዝ 23:1)፤ ሐዚም (ዘፀ 15:26)፤ ወዘተ... ተብሎ ተጠርቷል። ከዚህም በተጨማሪ፤ እግዚአብሔር በሰዎች ተግባራት ተመሳሳይ፤ ለምሳሌ፤ ያውቃል (ዘፀ 18:21)፤ ያስታውሳል (ዘፀ 8:1፤ ዘፀ 2:24)፤ ያያል (ዘፀ 1:10)፤ ይሰማል (ዘፀ 2:24)፤ ያሸታል (ዘፀ 8:21)፤ ይተምሳል (መዝ 11:5)፤ ይተመጣል (መዝ 9:7)፤ ይነሣል (መዝ 68:1)፤ ይራመዳል (ዘሌ 26:12)፤ እንግዳውን ያፈላል (ኢሳ 25:8)፤ ወዘተ። የሰዎች ስሜት የእግዚአብሔርን ባሕርይ ለመገለጽ ውሰዋል፤ ለምሳሌ፤ ደስታ (ኢሳ 62:5)፤ ኀዘን (መዝ 78:40፤ ኢሳ 63:10)፤ ተጣ (ኢሳ 7:18-19)፤ ፍትር (ዮሐ 3:16)፤ ጥላቻ (ዘፀ 16:22)፤ መዐት (መዝ 2:5)፤ ወዘተ።

እግዚአብሔር ምንም እንኳ የሚታይ አካል ባይኖረውም፤ ቅዱሳት መጻሕፍት የእግዚአብሔርን ሥራዎች ትእምርታዊ/ተምሳሌታዊ በሆነ መንገድ ለመገለጽ ልዩ ልዩ የሰው አካላትን ተጠቅመዋል። መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔር ፊት (ዘፀ 33:20-23፤ ኢሳ 63:9፤ መዝ 16:11፤ ራእ 22:4)፤ ዐይን

(መዝ 11:4፤ ዕብ 4:13)፤ ቅንድብ (መዝ 11:4)፤ ጆር (መዝ 55:1፤ ኢሳ 59:1)፤ አናንጫ (ዘፀ 33:10)፤ አፍ (ዘፀ 8:3)፤ ከንፈር (ኢሳ 11:5)፤ ምላስ (ኢሳ 30:27)፤ አንገት (ኢሳ 18:17)፤ ከንድ (ዘፀ 15:16)፤ እጅ (ዘኁ 11:23)፤ ጣት (ዘፀ 8:19)፤ ልብ (ዘፀ 6:6)፤ እግር (ኢሳ 66:1)፤ ወዘተ... እንዳለው አድርጎ ይናገራል። ግላዊ ባሕርይን የሚገልጹ ስያሜዎችም በሆኑ፤ ለምሳሌ፤ ደግ፤ መሐሪ፤ ቸር፤ ጸድቅ፤ ቅዱስ፤ ቅን እና ሌሎችም በርካታ ስያሜዎች ፍቺያቸውን መረዳት የቻለው እነዚህን ባሕርዮች በሌሎች ሰዎች ላይ ስላየናቸው ነው። እንዲሁም፤ ከፍጥረት ጋር እምብዛም የማይዛመዱትን ስያሜዎች ለምሳሌ፤ ዘላለማዊነቱንና አይለወጡቱን መረዳት የቻለው በደመ ነፍስ ሳይሆን፤ በግል ተመክሮ ከምናውቃቸው እሳቤዎች ጋር በማናጸር ነው (ዘላለማዊነት በጊዜ የተወሰነ አይደለም፤ አይለወጡትም መለወጥ አይደለም)።

እነዚህ ሁሉ ምንጣቦች የተወሰኑት አንደኛው ምክንያት፤ በአንድም ሆነ በሌላ መንገድ፤ መሰው ሥነ ፍጥረት እግዚአብሔርን በተወሰነ ደረጃ እንደሚገልጽና ታላቁ ፍጥረት ማለትም በእግዚአብሔር አምላል የተፈጠረው ሰው እግዚአብሔርን ይበልጥ እንደሚገልጽ ለማሳየት ነው።

ይህን ረጅም ዝርዝር መጥቀስ ያስፈልገወት ሁለተኛው ምክንያት በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ስለ እግዚአብሔር የምናውቃቸው ነገሮች በመሉ የተነገሩን እኛ በምንረዳቸው ቃላት አማካይነት አንድ ሆነ ለማሳየት ነው። እነዚህም ቃላት ሁነቶችንና ለሰው የተለመዱ ነገሮችን ይገልጻሉ። በመጥቀሱ አነጋገርም፤ መጽሐፍ ቅዱስ ስለ እግዚአብሔር የሚናገራቸው ነገሮች በመሉ ሰውኛ ቋንቋ ናቸው ማለት ይቻላል፤ ማለትም በሰው ቋንቋ ስለ እግዚአብሔር የተነገሩ ናቸው። አንዳንድ ጊዜ ሰዎች በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ሰውኛ ቋንቋ በማየታቸው ግራ ተጋብተዋል። ሆኖም፤ ይህ ለእኛ ግራ የሚያግዝ ነገር ሊሆን አይገባም፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር በተጥተኛ መንገድ (ለምሳሌ፤ በራሱ ባሕርያት) የማናውቃቸውን ነገሮች ሊያስተምረን ከወደደ ለእኛ በሚገባን መንገድ ሊያስተምረን ይገባል። ለዚህም ነው መጽሐፍ ቅዱስ ስለ እግዚአብሔር የሚያስተምረን ነገር በመሉ ሰፊ ባለ አገላለጽ «ሰውኛ» ነው የተባለው (ስለ እግዚአብሔር የተነገረን በሰው ቋንቋ ወይም በሥነ ፍጥረት ውስጥ በምናውቃቸው ነገሮች ነው)። እንዲህ ሲባል ግን መጽሐፍ ቅዱስ ስለ እግዚአብሔር ያስተማረን ነገር የተሳሳተ ወይም የተባባ ነው ማለት አይደለም፤ እግዚአብሔር ራሱን ለመገለጥ የወደደው በዚህ መንገድ ነው፤ በዚህም ራሱን በእውነትና በትክክል ገልጿል። ነገር ግን ይህ የሚያስታውሰን አንድ ነገር አለ፤ ይኸውም እነዚህን ገለጻዎች በራሳቸው ወይም ከቅርቡ ዐውድ ነጥሉን ወይም የተቀረው መጽሐፍ ቅዱስ ስለ እግዚአብሔር ከሚያስተምረው ለይተን በብቻቸው መመልከት የሰብንም። እንዲህ የምናደርግ ከሆነ ግን፤ ወደ ተሳሳተና ሚዛናዊ ወዳልሆነ ወይም የእግዚአብሔርን ማንነት በትክክል ሊያሳይ

«ሰውኛ» የሚለው ቃል ከሁለት የግሪክ ቃላት የተጣመሩ ሐሳቦችን ይዟል። ሁለቱ የግሪክ ቃላት «አንትሮፖስ» ይኸውም «ሰው» እና «ሞርፌ» ይኸውም «መልክ» ናቸው። ሰውኛ የእግዚአብሔር አገላለጽ እግዚአብሔርን በሰው መልክ ወይም በሰው ቋንቋ መገለጽ ነው።

እንዲህ የለውን ስሕተት የሚፈጽሙት እግዚአብሔር የሰው አካል አለው በማለት የሚከራከሩ ሰዎች ናቸው፤ ለዚህ አባዛቸው የሚያቀርቡት ምክንያት መጽሐፍ ቅዱስ ስለ እግዚአብሔር ዐይን፤ ጆር፤ አፍ፤ ወዘተ... ይናገራል የሚለውን ነው። በዚህ አካሄድ መሠረት እግዚአብሔር በአንድ ጊዜ አንበሳን፤ በግን ንስርን፤ አሳትን፤ ዐለትን፤ ጆርን፤ ምንጭን፤ ዐሐይን፤ ጋሻን፤ ጥላን፤ መቅደስን፤ ወዘተ... ይመስላል ማለት ነበረባቸው። ስሕተቱ እነዚህ ሁሉ ስለ እግዚአብሔር ባሕርይ የሚያስተምሩ ተምሳሌቶች መሆናቸውን ካልመንዝበላይ ነው። ሆኖም፤ እግዚአብሔር ራሱ «መንፈስ» ነው (ዮሐ 4:24)፤ እርሱ ቁሳዊ አካል የለውም።

¹Herman Bavinck, *The Doctrine of God*, trans. and ed. by William Hendriksen (Grand Rapids: Eerdmans, 1951), pp 86-89.
²ምንም እንኳ አያሱስ ክርስቶስ አሁን አንድ «አምላክ ወሰው» አካል ቢኖረውም፤ አብዩ መንፈስ ቅዱስ ግን የላቸውም፤ ወልድም ቢሆን በግርያም ማገጸን ከመጸነሱ በፊት አካል አልነበረውም። (በዛገብ ዚያን «የእግዚአብሔር መታየት» ማለትም የእግዚአብሔር በሰው መልኩና ትርጉሙ መመስል ብዙ ጊዜ ተወስኗል፤ እነዚህ የሰው አካላት ጊዜያዊ መታየቶች እንዲ፤ የእግዚአብሔር ማንነት አካል አይደለም)።

ወደማይችል መደምደሚያ እንደርሳለን ማለት ነው። እያንዳንዱ የእግዚአብሔር ባሕርይ መገለጫዎች መጽሐፍ ቅዱስ በጥቅሉ ስለ እግዚአብሔር ከሚያስተምረው አንጻር መታየት አለባቸው። ይህን ሳናስተውል ብንቀር የእግዚአብሔርን ባሕርይ በተሳሳተ መንገድ እንረዳለን።

ለምሳሌ፤ ከሰዎች ተሞክሮ በመነሣት ስለ «ፍቅር» የሆነ ግንዛቤ አለን እንበል። መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔር ፍቅር ነው ሲለን ይህ ምን ማለት እንደ ሆነ ለመረዳት ይግባናል። ሆኖም ስለ «ፍቅር» ምንነት ያለንን መረዳት ከእግዚአብሔር አንጻር ስናንናዝበው በሰዎች ዘንድ ከምናገኘው ፍቅር ጋር ጨርሶ ተመሳሳይ አይደለም። ስለዚህ ሐሳባችንን ለማጥራትና የእግዚአብሔርን ፍቅር በትክክለኛው መንገድ ተረድተን ከተሳሳተ ግንዛቤ ለመጠበቅ የምንፈልግ ከሆነ፤ እግዚአብሔር ዘመላው መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከተተረከበት መንገድና በዚሁ መጽሐፍ ውስጥ ከተወሰኑት ክልሎች የእግዚአብሔር ባሕርይ ትንሹሁም እኛ ራሳችን ስለ እግዚአብሔር ፍቅር በገሃዱ ዓለም ከተተረዳችን ተሞክሮ መማር አለብን። እንግዲህ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እግዚአብሔርን አስመልክቶ የተነገሩት ሰውኛ አገላለጾች እውነት ናቸው። ሆኖም አገላለጹን በትክክል ለመረዳት የምንችለው እነዚህን ሰውኛ አገላለጾች በመላው መጽሐፍ ቅዱስ በውድ ውስጥ ስንረዳና መጽሐፍ ቅዱስን በዘመናችን ሁሉ ዘወትር ስናጠና ብቻ ነው።

ከሰዎች ተሞክሮና ከሥነ ፍጥረት የተገኙትን አይሉ ልዩ ልዩ ሰውኛ አገላለጾች መጥቀስ ያስፈለገበት ምስተኛም ምክንያት አለ። ይህ አባባል እግዚአብሔር መላ ዓለምን የፈጠረው የባሕርይን ልቀት ማለትም ክብሩን ሊያሳየን ነው የሚለውን ሐሳብ ለያስተውሰን ይገባል። እግዚአብሔር ሁሉን ነገር ስለ ፈጠረ ክብር ሊቀበል ይገባዋል (ራእ 4:11)። ስለዚህ ሁሉም ነገር እርሱን ማክበር አለበት።

መዝሙር 148 ፍጥረት ሁሉ ለእግዚአብሔር ምስጋና እንዲያቀርብ መጠራቱን የሚገልጽ አንድ ምሳሌ ነው።

- በሐይና ጨረቃ አመስግኑት፤
- የምታበሩ ከዋክብት ሁሉ አመስግኑት።
- የባሕር ውስጥ ግዙፍ ፍጥረትና ጥልቅ ውሆች ሁሉ፤
- እግዚአብሔርን ከምድር አመስግኑት። እሳትና በረዶ፤ ዐመዳይና ጭጋጋ፤
- ትእዛዙንም የሚፈጽም ዐውሎ ነፋስ፤
- ተራሮችና ኩረብቶች ሁሉ፤
- የፍሬ ዛፎችና ዝግቦች ሁሉ።
- የምድር ነገሥታትና ሕዝቦች ሁሉ።
- ስሙ ብቻውን ከፍ ያለ ነውና፤
- ክቡሩም ከምድርና ከሰማይ በላይ ነውና፤

እነዚህ ሁሉ የእግዚአብሔርን ስም ያመስግኑ (መዝ 148:3-7-11-13)።

ከቅዱሳት መጻሕፍት ስለ እግዚአብሔር ባሕርይ በተማርን ቊጥር፤ ዐይናችን ተከፍቶ፤ ሥነ ፍጥረትን በአግባቡ በመመልከት እንድንረዳ ያስችለናል። በዚህ ዐይነት፤ በፍጥረቱ ሁሉ ውስጥ የእግዚአብሔርን ባሕርይ ልቀት ነጻብራቅ መመልከት እንችላለን። «ምድር ሁሉ በክብሩ ተሞልታለች» (ኢሳ 6:3)።

ምንም እንኳ መላው መጽሐፍ ቅዱስ ስለ እግዚአብሔር የሚያስተምረን ነገር በሙሉ እውነት ቢሆንም፤ ሙሉ ለሙሉ እንዳልተገለጸ መታወቅ አለበት። መጽሐፍ ቅዱስ ስለ እግዚአብሔር ባሕርይ ሁሉንም ነገር አይነግረንም። በመሆኑም፤ የእግዚአብሔርን «ስም» ፈጽመን ሙሉ በሙሉ ማወቅ አንችልም፤ በሌላ አነጋገር የእግዚአብሔርን ባሕርይ ፈጽመን መረዳት አንችልም። ደግሞም

ስለ እግዚአብሔር ሊታወቅ የሚችለውን ነገር ከቶ ልናውቅ አንችልም። በዚህም ምክንያት ነገረ መስኮታውያን አንዳንድ ጊዜ «እግዚአብሔር ብዙ ስሞች አሉት፤ ሆኖም እግዚአብሔር ስም የለውም» ሲሉ ይደመጣሉ። እግዚአብሔር ብዙ ስሞች አሉት፤ ማለትም በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ብዙ የባሕርይ እውነተኛ መገለጫዎችን እናገኛለን፤ ሆኖም እግዚአብሔር ስም የለውም፤ ማለትም ባሕርይን በሙሉ መግለጥም ሆነ መረዳት ከቶ አንችልም።

3. የእግዚአብሔር ኢተወራሪ ባሕርይ ሚዛናዊ ትርጓሜ። የእግዚአብሔር ኢተወራሪ ባሕርይ ትራንስሰንት በተለሉ ሌሎች የሚችሉ ናቸው፤ ይህም የሆነው ከእኛ ተሞክሮ ጋር አምብሆም ተዛምዶ የሌላቸውን የእግዚአብሔርን ባሕርይ ትስላሚወክሉ ሊሆን ይችላል። እንግዲህ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ እያንዳንዱን የእግዚአብሔር ኢተወራሪ ባሕርይ ትስላሚ ክፍሎች ባሉት ዐረፍተ ነገር ለመተርጎም ተሞክሯል። በመጀመሪያው ክፍል አሁን የምንነጋገርበት የተብራራ ሲሆን፤ በሁለተኛው ክፍል ደግሞ ከዚያ ባሕርይ ጋር የሚዛመዱ ሚዛናዊ ወይም ተቃራኒ ገጽታዎችን በመጥቀስ ባሕርይን በተሳሳተ መንገድ እንዳንረዳ ይገባል። ለምሳሌ፤ የእግዚአብሔር አይለወጠነት የተብራራው ከዚህ እንደሚከተለው ነው። «እግዚአብሔር በህልምቱ፤ በፍጽመቱ፤ በሰላማው፤ በትስፋው አይለወጥም፤ ሆኖም እግዚአብሔር ይሠራል፤ የሚሠራው ምን በተለያዩ ሁኔታዎች ውስጥ በተለያየ መንገድ ነው።።። የዐረፍተ ነገሩ ሁለተኛው ክፍል አይለወጠነት ሲባል ጨርሶ መሥራት አለመቻል እንዳልሆነ በማስገዝብ ከተሳሳተ መረዳት ይጠብቀናል። አንዳንድ ሰዎች የእግዚአብሔርን አይለወጠነት የሚረዱት በዚህ መንገድ ነው፤ ይሁንና እንዲህ ዐይነቱ ግንዛቤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከምናነበው የእግዚአብሔር አይለወጠነት ትምህርት ጋር ስሙምነት የለውም።።።

ሲ. የእግዚአብሔር ኢተወራሪ ባሕርይ ትስላሚ

1. ኢጥገኝነቱ። የእግዚአብሔር ኢጥገኝነት የተብራራው ከዚህ እንደሚከተለው ነው። እግዚአብሔር ለህልውናው እኛን ወይም የተቀረውን ፍጥረት አይፈልግም፤ ሆኖም እኛም ሆንን የተቀረው ፍጥረት እግዚአብሔርን ለናክብረውና ደስታን ለናመጣለት እንችላለን። ይህ የእግዚአብሔር ባሕርይ አንዳንድ ጊዜ «ብራሱ የሚኖር» ተብሎ ይጠራል።

መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔር ለህልውናው ወይም ለማንነቱ ማንኛውንም ጥረት እንደማይፈልግ በብዙ ስፍራ ያስተምራል። እግዚአብሔር ፍጹም ኢጥገኛ ና በራሱ ብቁ ነው። ጳውሎስ ለክቴና ሰዎች ሲያውጅ እንዲህ ይላል፤ «ዓለምንና በውስጡ የለውን ሁሉ የፈጠረ አምላክ እርሱ የሰማይና የምድር ጌታ ነው፤ ስለዚህም እርሱ የሰው እጅ በሠራው መቅደስ አይኖርም። እርሱ ለሰዎች ሁሉ ሕይወትንና እስተንፋስን እንዲሁም ሌላውን ነገር ሁሉ የሚሰጥ ስለሆነ የሚጎድለው ነገር ባለመኖሩ በሰው እጅ አይገለገልም» (ኢሥ 17:24-25)። እዚህ ላይ አንድምታው እግዚአብሔር ከሰው አንዳች ነገር የማይፈልግ መሆኑ ነው።

እግዚአብሔር ኢጥገኝ እንዲህ በማለት ይጠይቀዋል፤ «እከፍለው ዘንድ ለእኔ የበደረኝ ማን ነው? ከሰማይ በታች ያለው ሁሉ የእኔ ነው» (ኢሥ 41:11 እት 1980 ዓ.ም)። ሁሉን ነገር ከፈጠረው ከእግዚአብሔር በመጀመሪያ ያልሆነና ለእርሱም የርዳታ እጁን የበረጋ ማንም የለም። በመዝሙር 50 ላይ እንዲህ የሚል ቃል እናነባለን፤ «የዱር አራዊት ሁሉ፤ በቪ ተራራዎች ላይ ያለውም እንስሳ የእኔ ነውና። በየተቀራራው ያለውን ወፍ ሁሉ ዐውታለሁ፤ በሚዳ የሚገኘው ተንቀሳቃሽ ፍጡር ሁሉ የእኔ ነው። ብራብ ለአንተ አልነግርህም፤ ዓለምና በውስጧ ያለውም ሁሉ የእኔ ነውና» (መዝ 50:10-12)።

ሰዎች አንዳንድ ጊዜ እግዚአብሔር የሰው ልጆችን የፈጠረው ብቸኛ ስለ ሆነና ከሌሎች ሰዎች ጋር ጎብረት ማድረግ ስለ ፈለገ ነው ይላሉ። ይህ አባባል

እውነት ቢሆን ኖር እግዚአብሔር ከሥነ ፍጥረት ጥንኝነት ረጽሞ ነጻ ባልሆነም ነበር። ይህም እግዚአብሔር በሀዋይው ፍጹም ደስተኛ ወይም የተከናወነለት ለመሆን ሰዎችን መፍጠር ያስፈልገው ነበር ማለት ነው።

ይሁንና! ይህ አባባል የተላላተ መሆኑን እየሰሰ የተናገራቸው ቃላት ያሳያሉ። በዮሐንስ 17:5 ላይ ኢየሱስ ሲጸልይ፤ «እንግዲህ አባት ሆይ! ዓለም ሳይፈጠር ከአንተ ጋር በነበረኝ ክብር በአንተ ዘንድ አክብረኝ» ይላል። እዚህ ላይ ዓለም ከመፈጠሩ በፊት በአብና በወልድ መካከል የክብር አንድነት እንዳለ ማየት ይቻላል። ከዚያም በዮሐንስ 17:24 ላይ ኢየሱስ ለአብ ሲናገር እንዲህ ይላል፤ «ዓለም ሳይፈጠር ስለ ወደድኸኝ የሰጠኸኝንም ክብሩን እንዳያዩ እፈልጋለሁ።» ዓለም ከመፈጠሩ በፊት በአብና በወልድ መካከል ፍትርና ተብረት ነበረ።

እነዚህ ምንጦች በሌላ ሥፍራ ከትምህርተ ሥላሴ የምንማረውን ነገር እንዳለ በግልጽ ያመለክታሉ፤ ማለትም በሥላሴ አባት መሄዱ ከዘላለም ዘመናት በፊት ፍጹም የሆነ ፍትርና አንድነት እንዲሁም ተብረት እንዳለ በግልጽ ያሳያሉ። እግዚአብሔር በእኩል ሦስት ቢሆንም አንድ አምላክ ነው የሚለው እውነት ፍጥረት እውን ከመሆኑ በፊት በእግዚአብሔር ዘንድ ብቸኝነትም ሆነ የተብረት እጦት እንደሌለ ያረጋግጣል። አንድ እውነት ከሆነ፤ በእግዚአብሔር ዘንድ ያለው ፍትርና የእርስ በርስ ተብረት እንዲሁም የክብር አንድነት፤ እኛ ውስጥ ሰዎች ከእግዚአብሔር ጋር ሊኖሩን ከሚችለው ተብረት ምንጊዜም የላቀ ነው። ከላይ የተጠቀሰው ሁለተኛው ምንጥል አብ ለወልድ ስለ ሰጠው ክብር ይናገራል፤ በሥላሴ አካላት መካከል አንዱ ለሌላው የሚሰጠው ክብር፤ ፍጥረት ሁሉ ለእግዚአብሔር ሲሰጠው ከሚችለው ክብር በእጅጉ እንደሚበልጥም መገንዘብ አለብን።

የእግዚአብሔርን ሀልዎት በተመለከተ ይህ አስተምህሮ የሚያስገነዝብን ሌላም ነገር አለ፤ ይኸውም በራሱ የሚኖር እግዚአብሔር ብቻ ነው፤ እርሱ ከቶ አልተፈጠረም፤ ካለመኖር ወደ መኖርም አልመጣም። እርሱ ሁልጊዜ ነበረ። ይህንንም ሁሉ ነገር የተፈጠረው በእርሱ ነው የሚለው እውነት ማረጋገጥ ይቻላል («አንተ ሁሉን ፈጥረሃልና፤ በፈቃድህም ተፈጥረሃልና፤ ሆኖሃልና» [ራእ 4:11]፤ ይህም በዮሐ 1:3፤ በሮሜ 11:35-36፤ በ1ቀሮ 8:6 ተረጋግጦ ይገኛል)። እግዚአብሔር ምንም ነገር ከመፈጠሩ በፊት ይኖር አንድ ነበር መሉ ይነገረናል፤ «ገና ተራሮች ሳይወለዱ፤ ምድርንና ዓለምን ከመፍጠር በፊት፤ አንተ ከዘላለም እስከ ዘላለም አምላክ ነህ» (መዝ 90:2)። በዘዕከት 3:14 ላይ የእግዚአብሔርን ኢጥንኝነት እግዚአብሔር ስለ ራሱ ማንነት እንዲህ ሲል በተናገረው ላይ ይታያል፤ «እግዚአብሔርም መሰኝ እኔ ያለሁና የምኖር ነኝ» አለው። ይህን በረፍተ ነገር እንዲህ በማለት መተርጉም ይቻላል፤ «እሁን የሆንሁትን የሆንሁ።» በሁለቱም መንገድ ቢሆን አንድምታው ግልጽ ነው፤ ይኸውም የእግዚአብሔር ሀልዎትና ባሕርይ የተወሰነው በራሱ በእግዚአብሔር ብቻ ነው፤ በማንም ሆነ በምንም ነገር ላይ አይደገፍም። ይህም ማለት የእግዚአብሔር ሀዋይ ሁልጊዜ እሁን እንደ ሆነው ነው፤ ሁልጊዜም የሚሆነው እንደዚሁ ነው። እግዚአብሔር ሀልዎቱም ሆነ ለባሕርይ በፍጥረቱ ላይ ጥገኛ አይደለም። ያለ ፍጥረቱ እግዚአብሔር ሁልጊዜ ፍትር ነው፤ እርሱ ሁልጊዜ ጻድቅ ነው፤ ሁልጊዜ ዘላለማዊ ነው፤ ሁልጊዜ ፍትር ነው፤ ሁልጊዜ ጻድቅ ነው፤ ሁልጊዜ ዘላለማዊ ነው፤ ሁልጊዜ ሁሉን ዐዋቂ ነው፤ ሁልጊዜ በሦስትነት ይኖራል፤ ወዘተ።

የእግዚአብሔር ሀዋይም ፍጹም ልዩ ነው። እግዚአብሔር ለህልውና ፍጥረትን አይፈልግም፤ ደግሞም ለአንዳች ነገር ሊፈለገው አይችልም። በፈጣሪና በፍጡር መካከል ያለው ልዩነት እጅግ ታላቅ ነው፤ የእግዚአብሔር ማንነት የእርሱም አኗኗር በእጅጉ የተለየ ነው። ነገሩ እኛ እንኖራለን፤ እግዚአብሔርም ሁልጊዜ ይኖራል የሚለው ብቻ አይደለም፤ እግዚአብሔር

በላተ፤ በበለጠና በመጠቀ መንገድ ምንጊዜም ይኖራል ማለት ነው። በእግዚአብሔር ሀዋይና በእኛ መካከል ያለው ልዩነት በፀሐይና በሻማ መካከል ካለው ልዩነት በእጅጉ ይበልጣል፤ በውትድርና በዝናብ ጠብታ መካከል ካለው ልዩነት በእጅጉ ይበልጣል፤ በእርከብነት በረዶና ከዝናብ ጋር ተቀላቅሎ በሚወርደው በረዶ መካከል ካለው ልዩነት ይበልጣል፤ በመላምና በተቀመጥነት ክፍል መካከል ካለው ልዩነት ይበልጣል። የእግዚአብሔር ሀዋይ በወይንቱ ፍጹም የተለየ ነው። በፍጥረት ውስጥ የምናየው ውስንነትና አፍጻሚነት ስለ እግዚአብሔር ባለን ሐሳብ ላይ ተጽዕኖ ሊያደርግ አይገባም። እርሱ ፈጣሪ ነው፤ ሌላች ነገርች በመሉ በእርሱ የተፈጠሩ ናቸው፤ ሌላች ነገርች በመሉ በትጽበት ያልፋሉ፤ እርሱ ግን ምንጊዜም ይኖራል።

ይህን አስተምህሮ በተመለከተ ሚዛናዊው አተያይ፤ እኛና የተቀረፀ ፍጥረት ሁሉ እግዚአብሔርን ልናነብረውና ደስ ልናሰኘው እንችላለን የሚለው እውነታ ነው። ይህ እውነታ በግልጽ መነገር ያለበትም የእግዚአብሔር ኢጥንኝነት እኛን ትርጉሙበትና የደርገናል ከሚል አስተሳሰብ ስለሚጠብቀን ነው። አንድ ሰው እግዚአብሔር ለምንም የማይፈለግ ከሆነ፤ እኛ ያን ያህል አስፈላጊ ፍጡራን ነን ወይ? የሚል ጥያቄ ሊፈጠርበት ይችላል። የእኛ መኖር ወይም የተቀረው ሥነ ፍጥረት መኖር ትርጉም/ፋይዳ አለው ወይ? የዚህ መልሱ በርግም ትርጉም ያለን ፍጡራን ነን የሚል ነው፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ፈጥሮናል፤ ለእርሱም ትርጉም ያለን ፍጡራን እንድንሆን ወስኗል። ለእርሱ ትርጉም ያለን ፍጡራን ነን ማለት ይኸው ነው።

እግዚአብሔር ከምድር ዳርቻ ስለ ወንዶች ልጆቹና ስለ ሴቶች ልጆቹ ሲናገር፤ «በሰሜ የተጠራውን ሁሉ፤ ለክብሩ የፈጠርሁትን፤ ያበደሁትንና የወራሁትን አምጡ» (ኢሳ 43:7)። ምንም እንኳ እግዚአብሔር እኛን ለመፍጠር ግዴታ ባይኖርበትም፤ በፍጹም ነጻነት ፈጥሮናል። እኛን ለመፍጠር የወሰነው ለክብሩ ምስጋና እንሆን ዘንድ ነው (በኤፌ 1:11-12፤ ከራእ 4:11 ጋር ያገጽጽና)።

በሌላ በኩል ደግሞ፤ ለእግዚአብሔር እውነተኛ ደስታና ሐሜት ልናመጣ እንደምንችል እሙን ነው። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እጅግ ከሚያስደንቁ ነገሮች መካከል አንዱ እግዚአብሔር በኤገዝ፤ ደስ ይሰኛል፤ በእነርሱም ሐሴት ያደርጋል የሚለው እውነታ ነው። ኢሳይያስ በትንቢቱ ስለ እግዚአብሔር ሕዝብ መታደስ ሲናገር እንዲህ ይላል፤

በእግዚአብሔር እጅ የክብር አክላል፤
በአምላክሽም እጅ የመንግሥት ዘውድ ትሆኛለሽ።
ከእንግዲህ «የተተወች» ብለው አይጠሩሽም፤
ምድርሽም፤ «የተፈቃች» አትባልም፤
ነገር ግን፤ «ደስታዬ በእርሷ» ትባላለሽ፤
ምድርሽም፤ «ባለ ባል» ትባላለች፤
እግዚአብሔር በአንቺ ደስ ይለዋል፤...
መሽራ በመሽራዬቱ ደስ እንደሚለው፤
አምላክሽም በአንቺ ደስ ይለዋል (ኢሳ 62:3-5)።

እንዲሁም፤ ሰፎንያስ እግዚአብሔር «በአንቺ እጅግ ደስ ይለዋል፤ በፍትሩ ያሳርፍሻል፤ በዝማሬም በአንቺ ሐሜት ያደርጋል» በማለት በትንቢቱ ተናገሮአል (ሰፎ 3:17-18)። እግዚአብሔር እኛን ለምንም ነገር አይፈልገንም፤ ሆኖም እግዚአብሔር በእኛ ደስ ለመሰኘት መውደዱና ለሌሎችም ሐሜት እንድናመጣ መፍቀዱ የመኖራችን አስገራሚ እውነታ ነው። ይህ ነው የእግዚአብሔር ሰዎች በግል ትርጉም ያላቸው ፍጡራን ለመሆናቸው ማረጋገጫው። ለእግዚአብሔር

ትርጉም ያለው ሰው መሆን በርግጥም እጅግ የላቀ ትርጉም ነው። ለእግዚአብሔር ትርጉም ያለው ሰው ከመሆን የበለጠ ምንም ነገር የለም።

2. አይለወጡት። የእግዚአብሔር አይለወጡት የተብራራው ከዚህ አንደኛው ነው። እግዚአብሔር በሀላፊነቱ በፍጽሞቱ በዕቅዱ በተሰፋው አይለወጥም፤ ሆኖም እግዚአብሔር ይሠራል፤ ይሰማልም፤ የሚሠራውና የሚሰማው ግን በተለያዩ ሁኔታዎች ውስጥ በተለያዩ መንገድ ነው። ይህ የእግዚአብሔር ባሕርይ «ኢተወላቢነት» ተብሎም ይጠራል።

ሀ. መጽሐፍ ቅዱሳዊ ማሰራጀት፤ በመዝሙር 102 ላይ በአንድ በኩል ቋሚ ናቸው ብለን የምናስባቸው ነገሮች ለምሳሌ፤ ምድርና ሰማያት፤ በሌላ በኩል ደግሞ፤ እግዚአብሔር ተነጻጽረው እናገኛለን። መዝሙረኛው እንዲህ ይላል፤

እንተ ከጥንት ምድርን መሠረትህ፤

ሰማያትም የእጆችህ ሥራ ናቸው።

እነርሱ ይጠፋሉ፤ እንተ ግን እንተህ ትኖራለህ፤

ሁላቸው እንደ ልብስ ያረጃሉ፤

እንደ መጥፋጫያም ትለውጣቸዋለህ፤

እነርሱም ወዳያ ይጣላሉ።

እንተ ግን ያው አንተ ነህ፤

ዓመቶችህም ከቶ አያለቁም (መዝ 102:25-27)።

እግዚአብሔር ሰማያትና ምድር ከመፈጠራቸው አስቀድሞ ይኖር ነበር፤ እነርሱም ከጠፋ በጥላ እንቶ ይኖራል። እግዚአብሔር መላለም እንዲለወጥ ያደርጋል፤ በአንጻሩም እርሱ መቼም መቼ «ያው» ነው።

እግዚአብሔር የትዕግሥቱን፤ የፍቅሩንና የምሕረቱን ባሕርያት ጠቅሶ ሲናገር እንዲህ ይላል፤ «እኔ እግዚአብሔር አልሰወጥም፤ ስለዚህ እናንተ የያዕቆብ ልጆች ሆይ፤ አልጠፋችሁም» (ማሌ 3:6)። እዚህ ላይ እግዚአብሔር ስለ አይለወጡት ሲናገር በምን በምን ረገድ እንደሚደለወጥ ያመለክታል።

ያዕቆብ መልካም ስጦታ ሁሉ ከእግዚአብሔር እንደ ሆነ ከተናገረ በጥላ፤ «እነርሱ ዘንድ መለዋወጥ ከመዘር የተነሣ የሚያርፍ ጥላም የለም» በማለት አንብቦቻችን ያሳስባቸዋል (ያዕ 1:17)። እዚህ ላይ ያዕቆብ ለማለት የፈለገው እንዲህ ነው፤ መልካም ስጦታ ሁሉ ከእግዚአብሔር በመሆኑ ወደፊትም ከእርሱ የሚመጣው መልካም ስጦታ ብቻ እንደ ሆነ ርግጠኞች ልንሆን እንችላለን፤ ምክንያቱም እርሱ በባሕርዩ ከቶ በምንም መንገድ አይለወጥም።

ከላይ የተሰጠው ትርጓሜ እግዚአብሔር አይለወጡ እንደ ሆነ ቢያትትም፤ ይህ አይለወጡት ግን እኛ በምናስበው መንገድ ሳይሆን፤ ቅዱሳት መጻሕፍት በሚናገሩበት መንገድ ብቻ ነው። ቀደም ሲል የተጠቀሱት መጽሐፍ ቅዱሳዊ ምንባቦች የሚናገሩት ስለ ራሱ ስለ እግዚአብሔር ህላዌ ወይም ስለ ተወሰኑ ባሕርያቱ ነው። ከዚህ በመነሣት እግዚአብሔር አይለወጡ ነው፤ ማለትም በያንስ በያንስ «በህላዌ» ረገድ ወይም «በፍጽሞቱ» ረገድ አይለወጡ ነው ለማለት እንችላለን።

የእግዚአብሔርን አለመለወጥ ለመግለጽ የገቡት እነዚህ አራት ቁልፍ ቃላት (ሀላፊ፤ ፍጽሞቱ፤ ዕቅዱ፤ ተስፋው) የተወሰዱት "Systematic Theology" ከተሰኘው ከሉዊስ በርክሆፍ፤ መጽሐፍ ላይ ነው (Grand Rapids: Eerdmans, 1939, 1941) ገጽ 58።

«ይህ ምንግብ በዕብ 1:11-12 ላይ መጠቀሱንና ከኢየሱስ ክርስቶስ ጋር መዛመዱን ልብ ይሏል። ዕብራውያን 13:8 ኢየሱስ ክርስቶስም አይለወጡ መሆኑን ይናገራል፤ «ኢየሱስ ክርስቶስ ትናንት፤ ባሬም ለዘለምም ያው ነው»። እንግዲህ እግዚአብሔር ወልድም ይህን መለኮታዊ ባሕርይ ሙሉ በሙሉ ይጋራል ማለት ነው።

ታላቁ የደች የነገረ መለኮት ሊቅ ኸርማን ባቪንክ እንዳስገነዘበው፤ እግዚአብሔር በህላዌው አይለወጡ መሆኑ በፈጣሪና በፍጡር መካከል ያለውን መሠረታዊ ልዩነትና የእኛን አምላኪነት ለመጠበቅ በእጅጉ ይረዳል፤

የእግዚአብሔር ኢተወላቢነት አስተምህሮ ለሃይማኖት ትልቅ ትርጉም አለው። በእስኝ ህላዌና በተገኝ ህላዌ መካከል ያለውን ጽጽር በፈጣሪና በፍጡር መካከል ያለውን ልዩነት አገልጥ ያሳያል። ማንኛውም ፍጥረት ሁልጊዜ ወደ መሆን (ጌንት) ይገሰግራል። ይለወጣል፤ ሌላ ይሆናል፤ ዕረፍትና ዕርኅታ ይፈልጋል፤ ይህንን ዕረፍት የሚያገኘው በእርሱ በእግዚአብሔር ብቻ ነው፤ እርሱ ብቻ ነው ፍጹም ህላዌ፤ እርሱ ወደ መሆን (ጌንት) አይገሰግረውም። በመሆኑም፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እግዚአብሔር አብዛኛውን ጊዜ የተጠራው ዐለት ተብሎ ነው።

ይህ ከላይ የተሰጠው ትርጓሜ እግዚአብሔር «በዕቅድ» አይለወጡ ወይም ኢተወላቢ እንደ ሆነ ያስገነዝባል። «የእግዚአብሔር ሐሳብ ግን ለዘለም ይጻፋል፤ የልቡ ሐሳብ ለትውልድ ሁሉ ነው» (መዝ 33:11)። ይህ ስለ እግዚአብሔር ሐሳብ የተወሰነው ጠቅላይ ንግግር ስለ ግለሰቦች ዕቅድ ወይም እግዚአብሔር ከዘለም ዘመናት በፊት ስላለው ዕቅድ በሚናገሩ በሌሎች በርካታ ምንባቦች ተደግፎአል (ማቴ 13:35፤ 25:34፤ ኤፌ 1:4-11፤ 3:9-11፤ 2ጢሞ 2:19፤ 1ጴጥ 1:20፤ ራሕ 13:8)። እግዚአብሔር አንድ ነገር እውን ለማድረግ ከወሰነ፤ ዕቅዱ አይለወጥም፤ ይልቁንም ይጻፋል። እንዲያውም እግዚአብሔር በኢሳይያስ በኩል በዚህ ረገድ እርሱን የሚመስለው ማንም እንደሌለ ይናገራል፤

የጥንቱን፤ የቀደመውን ነገር አስታውሱ፤

እኔ አምላክ ነኝ፤ ከእኔም በቀር ሌላ የለም፤

እኔ አምላክ ነኝ፤ እንደ እኔ ያለ የለም።

የመጨረሻውን ከመጀመሪያው፤

ገና የሚመጣውንም ከጥንቱ ተናግራለሁ፤

ዐላማዬ የጸና ነው።

የተናገርሁትን አደርጋለሁ፤

ያቀድሁትን አፈጽማለሁ (ኢሳ 46:9-11)።

ከዚህም በተጨማሪ፤ እግዚአብሔር «በተሰፋዎቹ» አይለወጡ ነው። አንድ ጊዜ ተስፋ ከሰጠ፤ ለዚያ ተስፋ የታመነ ነው፤ «ይዋሽ ዘንድ እግዚአብሔር ሰው አይደለም፤ ይጸጸትም ዘንድ የሰው ልጅ አይደለም፤ ተናግሮ አያደርገውምን? ተስፋ ሰጥቶስ አይፈጽመውምን?» (ዘጉ 23:19፤ ከ1ሳሙ 15:29 ጋር ያንጸጽሩ)።

እ. እግዚአብሔር አንዳንዴ ሐሳቡን ይለውጣል? ይሁንና እግዚአብሔር ሰዓላማው አይለወጡ እንደ ሆነ ስንናገር ቆይተን፤ ሕዝቡን እንደሚቀጣ ከተናገረ በጥላ ከሕዝቡ ጸሎት ወይም ንስሐ ወይም ከሁለቱም የተነሣ፤ እግዚአብሔር እንደ ተጸጸተና አመጣለሁ ያለውንም ፍርድ ሳያመጣ እንደ ቀረ የሚገልጽትን ምንባቦች ስናነብ ግራ ልንጋባ እንችላለን። እግዚአብሔር ሊያመጣ ካሰበው ፍርድ እንደ ተመለሰ ከሚገልጹት ምሳሌዎች መካከል፤ በሙሉ ጸሎት አማካይነት እግዚአብሔር አስራኤልን ከመደምሰስ መመለሱ (ዘጠ 32:9-14)፤ ለሕዝቅያስ ሌላ ዐሥራ አምስት ዓመት መጨመሩ (ኢሳ 38:1-6) ወይም የነነዌ ስዎች ንስሐ በመግባታቸው በእነርሱ ላይ አመጣለሁ ያለውን ፍርድ ሳያመጣ መቅረቱ (ዮና 3:4-10) ጥቂቶቹ ናቸው። እነዚህ በርግጥ የእግዚአብሔር ሐሳብ እንደ ተለወጠ

²Herman Bavinck, *The Doctrine of God*, trans. by William Hendriksen (Edinburgh: Banner of Truth, 1977, reprint of 1951 ed.) p. 149.

የሚያሳዩ አብነቶች አይደሉም? እንዚአብሔር ከዚህ ቀደም በወሰዳቸው ርምጃዎች እንዳዘነ የሚገልጹ ሌሎች ምንጮችም አሉ። እንዚአብሔር ሰውን በመፍጠሩ እንደ ተጸጸተ (ዘፍ 6:6) ወይም ሳኦልን በማንገሡ እንደ ተጸጸተ ልናስብ እንችላለን (ዘላጤ 15:10)። ታዲያ በእነዚህ ረገድ የእንዚአብሔር ሐሳብ አልተለወጠም?

እነዚህ ምሳሌዎች መታየት ያለባቸው በወትሩ ለነበረው ተጨባጭ ሁኔታ የእንዚአብሔር ሐሳብ ወይም ዕቅድ እውነተኛ መገለጫ ተደርገው ነው። ሁኔታው ከተለወጠ የእንዚአብሔርም ሐሳብ ወይም የዕቅዱ መገለጫ ሊለወጥ ይችላል። ይህም እንዚአብሔር በተለያዩ ሁኔታዎች ውስጥ የተለያዩ ምላሽ ይሰጣል ማለት ነው። እዚህ ላይ የናስ ለነገሮ ሰዎች የሰበካቸውን ስብከት እንደ ምላሌ ሊጠቀስ ይችላል። እንዚአብሔር የነገሩን ንጢአት ከተመለከተ በጉላ የናስ ይህን ዐዋጅ እንዲናገር ላለው፤ «ነገሩ በኩርባ ቀን ውስጥ ትገለበጣል» (ዮና 3:4)። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እንደ ተዘገበው ሕዝቡ ንከሐ ከገቡ እንዚአብሔር ሊያመጣ ያለበውን ፍርድ እንደሚመልስ በዮናስ ዐዋጅ ላይ በተጥታ አልተነገረም፤ ሆኖም ማስጠንቀቂያው እርሱም በሆነ መልክ ተነግሮአል። የማስጠንቀቂያው ዐዋጅ የተነገረበት ዐላማ ሕዝቡ ንከሐ እንዲገቡ ነው። ሕዝቡ እንደ ንከሐ ከገቡ ሁኔታው ይለወጣል፤ እንዚአብሔርም ለዚያ የተለወጠ ሁኔታ የሚለጠው ምላሽ የተለየ ይሆናል። «እንዚአብሔርም ምን እንደረገጠና ከዚህ መንገዳቸው እንዴት እንደ ተመለሱ በየ ጊዜ ራራላቸው፤ በእነርሱም ላይ ሊያመጣ ያለበውን ጥፋት አላደረገም» (ዮና 3:10)።

የሕዝቅያስ ሁኔታም ሆነ የሙሴ ምልጃ ከዚህ ጋር ተመሳሳይ ነው። እንዚአብሔር ፍርድ እንደሚያመጣ ሲናገር ሁኔታው እስካልተለወጠ ድረስ ሊያመጣ ያለበው ነገር ከመምጣት አይተርም። ይሁንና፤ ሁኔታው ተለወጠ፤ አንድ ሰው ከልቡ መጸለይ ይመረ (ሙሴ አንዱ ነው፤ ሕዝቅያስ ሌላው ነው)። እዚህ ላይ ጸሎት የአዲሱ ሁኔታ አካልና ሁኔታውንም የለወጠው ጸሎት እንደ ሆነ እናያለን። እንዚአብሔር ለጸሎቱ መልስ በመስጠትና ያለበውን ፍርድ በመመለስ ለዚያ የተለወጠ ሁኔታ ምላሽ ሰጠ።

እንዚአብሔር ሰውን በመፍጠሩና ሳኦልን በማንገሡ እንደ ተጸጸተ የተነገሩትም ቃላት ቢሆኑ፤ እንዚአብሔር በሰዎች ንጢአት አለመደሰቱን የሚገልጽ ናቸው። በሁለቱም ረገድ ቢሆን እንዚአብሔር እንደገና የመጀመር ወይም በተለየ መንገድ የመሥራት ዕድል ቢኖረው ኖሮ በርግጥ ሰውን አይፈጥርም ነበር ወይም ሳኦልን አያንገሠውም ነበር በማለት እንደናስብ ቋንቋው ያን ያህል አይገፋፋም። ይልቁንም፤ ይህ የሚያሳየው የቀደመው የእንዚአብሔር እርምጃ ለጥቂት ጊዜ ቢያሳዝነውም፤ የኋላ ኋላ ግን መልካም ፈቃዱ የተፈጸመ መሆኑ ነው። ይህም አንድ አባት በልጁ ሕይወት እንዲፈጸም ከሚፈትደው ነገር ጋር በመጠነም ቢሆን ተመሳሳይ ነው፤ አንድ አባት ልጁ የሚወሰደው እርምጃ ለወላጆቹም ሆነ ለልጁ ብርቱ ገዝን እንደሚያስከትል እያወቀ ዝም ቢለው፤ አባት ይህን ያደረገው የጉላ ጉላ የበለጠ መልካም ነገር እንደሚገኝ ስለሚያውቅ ነው።

ሐ. እንዚአብሔር ስሜት አልባ ነውን? አንዳንድ ጊዜ የነገረ መለኮት ሊቃውንት ስለ እንዚአብሔር ባሕርያት እንሥተው ሲወያዩ ሌላ ባሕርይ ይኸውም «የእንዚአብሔርን ስሜት አልባነት» እንሥተው ይነጋገራሉ። ይህ ባሕርይ እውነት ቢሆን ኖሮ፤ እንዚአብሔር ስሜት የለውም፤ እርሱ «ስሜት-አልባ» ነው፤ ለስሜት ሕግም አይዝም ማለት ነበር። እንዲያውም የዌስትሚንስተር የነይማናት መገለጫ ምዕራፍ 2 እንዚአብሔር «ስሜት-አልባ» ነው ይላል። ይህ አባባል ቀደም ሲል ስለ እንዚአብሔር አይለወጠነት ከሰጠው ትርጓሜ ጋር ከመጣረሱም በላይ እንዚአብሔር በህላዌው፤ በፍጽመተ፤

በዐላማው ላይ ወይም በተስፋው አይለወጥም ከሚለው በመራት እንዚአብሔር እንዲያውም ስሜት የለውም የሚል አጽም አለው።

የዌስትሚንስተር የነይማናት መገለጫ ለዚህ አባባል ያተረበው መጽሐፍ ቅዱሳዊ ማስረጃ የሐዋርያት ሥራን 14:15 ነው፤ ነባሩ ትርጉም (የ1953 ዓ.ም) በርናባስና ጳውሎስ «ሐድ ደግሞ እንደ አናንተ የምንሰማ ሰዎች ነን» በማለት የተናገሩትን ቃል ይጠቅሳል፤ ይህን ቃል የተናገሩት የልስጥራ ሰዎች እንዲያመልካቸውና አማልክት አለመሆናቸውንም እንዲገነዘቡ ለማድረግ ነበር። የነባሩ ትርጉም እንደምታ እንዲህ የሚል ነው፤ አንድ እውነተኛ አምላክ እንደ ሰዎች ዐይነት «ስሜት» የለውም፤ ወይም ደግሞ የሐዋርያቱ ዐላማ የልስጥራ ሰዎች ስሜት-አልባ ለሆኑት አማልክት ለነበራቸው የተሳሳተ አመለካከት መልስ ለመስጠት ነው (ቀ. 10-11 ደመ)። ይሁንና፤ ጥቅሱ በትክክል ከተተረጎመ እንዚአብሔር አንዳች ስሜት የለውም ለሚለው አባባል ማስረጃ ሊሆን አይችልም፤ እዚህ ላይ የገባው የግሪኩ ቃል (ሆሞጆጊ-ቲስ) ተመሳሳይ ሁኔታ ወይም ተመክሮ ወይም ከሌላ ሰው ጋር ተመሳሳይ ባሕርይ ያለው ማለት ነው። እርግጥ ነው፤ እንዚአብሔር ንጢአታዊ ፍላጎት ወይም ስሜት የለውም። ሆኖም፤ እንዚአብሔር አንዳች ፍላጎት ወይም ስሜት የለውም የሚለው አባባል ከተተረጎመ ቅዱሳት መጽሐፍት ጋር በግልጽ ይጣረሳል፤ በመሆኑም በዚህ መጽሐፍ ውስጥ እንዚአብሔር ስሜት-አልባ ነው የሚለውን አባባል አልተቀበለሁትም። ይልቁንም፤ እውነተኛው የዚህ ተቃራኒ ነው፤ የስሜቶቻችን ምንጭና ስሜቶቻችንም የፈጠረ አምላክ እርሱ ራሱ ስሜት አለው። እንዚአብሔር ደስ ይሰኛል (ኢሳ 62:5)፤ ያዝናል (መዝ 78:40፤ ኢፌ 4:30)፤ ተጣጣው በጠላቶቹ ላይ ይነዳል (ዘፀ 32:10)፤ ለልጆቹ ይራራል (መዝ 103:13)። በዘላለማዊ ፍቅር ይወዳል (ኢሳ 54:8፤ መዝ 103:17)። እርሱ ለዘላለም ስሜቶቹን ልንከተል የሚገባው አምላክ ነው፤ እኛም እንደ ፈጣሪያችን ሁሉ ንጢአትን መሞላትና ጽድቅን መውደድ አለብን።

መ. የሂደተ ነገረ መለኮት ተግዳሮቶች፡- ከቅርብ ጓመታት ወዲህ የእንዚአብሔር አይለወጠነት (ኢተወላጠነት) በሂደተ ነገረ መለኮት ሊቃውንት በተደጋጋሚ ተተችቶአል፤ ይኸውም ሂደትና ውሎፋንነት የአንድ ህላዌ መሠረታዊ ባሕርያት ናቸው የሚል ነገረ መለኮታዊ አጽም ነው፤ ስለሆነም እንዚአብሔር ራሱ እንደ ሌሎች ነገሮች ሁሉ በየጊዜው እየተለወጠ ይሄዳል። የውሎፋ ነገረ መለኮት አባት የሆነው ቻርለስ ሐርትስቤርን እንደሚለው እንዚአብሔር በመላለም ውስጥ ከሚከሰቱ ነገሮች የተነሣ የእርሱም ተመክሮ ሁልጊዜ እየዳበረ ይሄዳል፤ በዚህ ዐይነት እንዚአብሔር ያለማድረግ ይለወጣል።⁹

⁹BAGD. 78 566 ደመ።
¹⁰Charles Hartshorne (የተወለደው በ1897 ነው) University of Chicago, Emory University, and the University of Texas አስተምሯል። የውሎፋ ነገረ መለኮት መንገዶች በሁለት ሊቃውንት ተዘጋጅተዋል፤ እነርሱም Process Theology: An Introductory Exposition by John B. Cobb, Jr. and David R. Griffin (Philadelphia: Westminster, 1976)። በወንጌላውያን የነገረ መለኮት ሊቃውንት ከተሰጡት ዝርዝር ትንተናዎች መካከል የCarl F. H. Henry, "The Resurgence of Process Philosophy," in God, Revelation, and Authority: 6:52-57, and Royce Gruenter, The Inexhaustible God: Biblical Faith and the Challenge of Process Theism (Grand Rapids: Baker, 1983) ይገኙበታል።

በቅርቡ ከወንጌላውያን አተያይ እንጻር ሁለት ጽሑፎች በBruce A. Ware: "An Exposition and Critique of the Process Doctrines of Divine Mutability and Immutability," WTJ 47 (1985): 175-96 (a Critique of Process Theology), and "An Evangelical

ሂደተ ነገረ መለኮት የተነሳው ሰዎች ሁሉ እንደ ደረጃ ላይ ለመድረስና በመላለም ውስጥ ትርጉም ያለው ሕይወት ለመኖር ጥልቅ ምኞት አላቸው ከሚል አስተሳሰብ ነው። የሂደተ ነገረ መለኮት ሊቃውንት የእግዚአብሔርን አይለወጡን አስተምህሮ ይጠሉታል፤ ምክንያቱም፤ የምናደርገው ማንኛውም ነገር ለእግዚአብሔር ምክንያት አይደለም የሚል አንድምታ ያለው ስለመሰላቸው ነው። የውሳኔ ነገረ መለኮት ሊቃውንት እንደሚሉት እግዚአብሔር በርግጥ አተወላጠ ከሆነ፤ የምናደርገው ማንኛውም ነገር እንዲሁም በመላለም ውስጥ የሚሆነው ማንኛውም ነገር እግዚአብሔርን ከቶ አይነካውም፤ ምክንያቱም እርሱ ከቶ አይለወጥም። ታዲያ ምን ለውጥ ልናመጣ እንችላለን? እንዴትስ ለበለቂታው ትርጉም ያላቸው ሰዎች ልንሆን እንችላለን? የሂደተ ነገረ መለኮት ሊቃውንት ለእነዚህ ጥያቄዎች መልስ ሲሰጡ የእግዚአብሔርን አይለወጡን አስተምህሮ ከመቃወማቸውም በላይ፤ የምናደርጋቸው ማንኛውም ነገር ትርጉም ያላቸው በመሆኑ በራሱ በእግዚአብሔር ህልውና ላይ የሚያስተላት ተጽዕኖ አለ ይሉናል። እኛ ስንተሳተፍና መላለምም ሲለወጥ እግዚአብሔር በእነዚህ እንቅስቃሴዎችና ለውጦች በርግጥ መነኩ አይቀርም፤ የእግዚአብሔር ህልውና ይለወጣል፤ እግዚአብሔር ሌላ ወደ መሆን ማለትም ያልነበረውን ወደ መሆን ይሂዳል።¹⁰

የሂደተ ነገረ መለኮት ተከታዮች ወንጌላውያን ክርስቲያኖችን (ወይም የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሐፊዎችን) በዓለም ውስጥ በሚይሁራ ወይም በተለያዩ ሁኔታዎች ውስጥ በተለያዩ መንገድ ምላሽ በማይሰጥ አምላክ (ቀደም ሲል የተወያየነበት የተሳሳተ አመለካከት) ያምናሉ በማለት ብዙ ጊዜ ይነቅላሉ። ትርጉም ያላቸው ፍጡራን ከሆኑ ዘንድ፤ በእግዚአብሔር ህልውና ላይ ተጽዕኖ ማሳደር አልብን የሚለው አመለካከት በተሳሳተ ግንዛቤ ላይ የተመሠረተ ከመሆኑም በላይ ከቅዱሳን መጻሕፍት ትምህርት ጋር እንዳች ዝምድና የለውም በማለት መልስ መስጠት አልብን። ትርጉም ያለን ሰዎች ሆነን የምንገኘው የእግዚአብሔርን ህልውና ለመለወጥ በመቻላችን ሳይሆን፤ እግዚአብሔር የፈጠረን ለራሱ ክብርና ትርጉም ያላቸው ሰዎች አድርጎ እንደሚመለከተን ቅዱሳን መጻሕፍት በግልጽ ያስተምራሉ።¹¹ ትርጉም ያለን ሰዎች ስለ መሆናችንና በመላለም ውስጥ ትርጉም ስለ ሌላቸው ነገሮች በትክክል መወሰን የሚችል እግዚአብሔር ብቻ ነው፤ እርሱ ትርጉም ያላቸው ሰዎች አድርጎ ከተመለከተን፤ በርግጥም ትርጉም ያለን ሰዎች ነን!

በሂደተ ነገረ መለኮት ውስጥ የምናገኘው ሌላው መሠረታዊ ስሕተት እግዚአብሔር እንደ ፈጠረው ንስም እርሱም መለወጥ አለበት የሚለው አስተሳሰብ ነው። መጽሐፍ ቅዱስ በግልጽ የሚቃረነው ይህንኑ ከዚህ አባባል ነው፤ «ኢታ ሆይ፤ እንተ በመጀመሪያ የምድርን መሠረት አኖርህ፤ ሰማያትም የእጆችህ ሥራ ናቸው። እነርሱ ይጠፋሉ፤ እንተ ግን ጸንተህ ትኖራለህ፤ ሁሉም እንደ ልብስ ያረጃሉ፤ እንደ መጉናጸፊያ ትጠቀሳላቸዋለህ፤ እንደ ልብስ ይለወጣሉ። እንተ ግን ያው እንተ ነህ፤ በመንህም ፍጹሜ የለውም» (ዕብ 1:10-12፤ ከመዝ 102:25-27 ላይ የተጠቀሰ)።

ሠ. እግዚአብሔር ኢውሱንና አካላዊ ነው፤ ስለ ሂደተ ነገረ መለኮት ያቀረብነው ሐተታ በመጽሐፍ ቅዱሳዊ ክርስትናና በሌሎች ነገረ መለኮታዊ ሥርዐቶች መካከል መሠረታዊ ልዩነት እንዳለ ያስገነዝባል። በመጽሐፍ ቅዱስ

ትምህርት መሠረት እግዚአብሔር «ኢውሱንና አካላዊ» ነው። እርሱ ኢውሱን ነው ሲባል እርሱ የሰዎችም ሆነ የሥነ ፍጥረት ውሳኔነት ከቶ አይገዛውም ማለት ነው። እርሱ ከፈጠራቸው ፍጥረታት ሁሉ በእጅጉ ይበልጣል፤ ህልውና ካላቸው ነገሮች በመላው ፍጹም ይበልጣል። ግን ደግሞ አካላዊ ነው፤ አካል በመሆኑ ከእኛ ጋር ኅብረት ያደርጋል፤ እኛም እንደ አካል ከእርሱ ጋር ኅብረት ማድረግ እንችላለን። ወደ እርሱ መጸለይ፤ እርሱን ማምለክ፤ እርሱን መታዘዝ፤ እርሱን መውደድ እንችላለን፤ እርሱም እኛን መናገር፤ በእኛ ደስ መሰኘትና እኛን መውደድ ይችላል።

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከምናገኘው እውነተኛው ሃይማኖት በስተቀር የትኛውም ሃይማኖታዊ ሥርዐት በአንድ ጊዜ ኢውሱንና አካላዊ የሆነ አምላክ የለውም።¹² ለምሳሌ፤ የጥንት ግሪኮችና ሮማውያን አማልክት አካላዊ ነበሩ (ብዙ ጊዜ ከሰዎች ጋር ይገናኛሉ)፤ ሆኖም ኢውሱን አልነበሩም፤ ደካም ነበረባቸው፤ ምግባራዊ ውድቀት ይታይባቸው ነበር፤ ተፎካካሪዎቻቸውንም ለመጣል ያሥሩ ነበር። በሌላ በኩል ደግሞ፤ አምላክነትን እግዚአብሔር ኢውሱን ነው በማለት ቢያስተምርም፤ ይህ አምላክ በአካል ከዓለሙ ፍጹም ተነጥሎአል። እንዲሁም ሁልአምላክነት እግዚአብሔር ኢውሱን እንደ ሆነ ያስተምራል (መላው አለም አምላክ/እግዚአብሔር ነው)፤ ሆኖም ይህ አምላክ አካላዊ አይደለም፤ ከሰዎችም ጋር ኅብረት አያደርግም።

የሂደተ ነገረ መለኮት ስሕተት ከእነዚህ በአንዱ ውስጥ ይመደባል። እንደ እነርሱ አባባል በህላዌው ከቶ የማይለወጥ አምላክ ከተቀረው ፍጥረት ፍጹም የተለየ በመሆኑ (ማለትም ፍጹም ኢውሱንና የእኛም መለያ በሆነው ለውጥ የማይወሰን በመሆኑ) ትርጉም እንዳላቸው ፍጡራን በመቀጠር ከሰዎች ጋር አካላዊ ኅብረት ሊያደርግ አይችልም፤ ስለሆነም አካላዊ አምላክ እንዲኖረን ከፈለግን፤ አምላክ ኢውሱን ነው የሚለው አስተሳሰብ እግዚአብሔር በማያደርግ የለውጥ ሂደት ላይ ነው በሚል አስተሳሰብ መተካት አለበት ይላል። እንዲህ ዐይነቱ አመለካከት በቅዱሳን መጻሕፍት ውስጥ በተገለጠው አምላክ ላይ ከሚሰነዘሩ በርካታ ነቀፌታዎች መካከል አንዱና ምናልባትም ዋናው ነው። አንዳንድ ሰዎች እግዚአብሔር ኢውሱን ከሆነ አካላዊ ሊሆን አይችልም፤ ወይም አካላዊ ከሆነ፤ ኢውሱን ሊሆን አይችልም ይላሉ። መጽሐፍ ቅዱስ ግን እግዚአብሔር ኢውሱንና (ወይም የማይወሰንና) አካላዊ እንደ ሆነ ያስተምራል። እግዚአብሔር በዓለም ውስጥ በሚከሠቱ ለውጦች ረገድ ኢውሱን ነው (የእግዚአብሔርን ህላዌ፤ ፍጽመት፤ ዕቅድ ወይም ተስፋ እንዳች ነገር አይለውጠውም)። እንዲሁም እግዚአብሔር አካላዊ ነው፤ ይኸውም ከእኛ ጋር አካላዊ ኅብረት ያደርጋል፤ እኛንም ዋጋ እንዳላቸው ሰዎች አድርጎ ይመለከተናል የሚለውን አስተያየት መላው በመላው መቀበል አልብን።

ረ. የእግዚአብሔር አይለወጡን አስፈላጊነቱ፤ በመጀመሪያ ሲታይ የእግዚአብሔርን አይለወጡን መቀበል ያን ያህል አስፈላጊ ላይመስለን ይችላል። ሐሳቡም ረቂቅ በመሆኑ ፋይዳውን ወዲያውኑ ሳንገነዘበው እንችላለን። ይሁንና፤ ለአፍታ ያህል ቆም ብለን እግዚአብሔር ቢለወጥ ኖሮ ምን ሊሆን እንደሚችል ብናስብ የዚህ አስተምህሮ አስፈላጊነት ይበልጥ ግልጽ ይሆንናል። ለምሳሌ፤ እግዚአብሔር ቢለወጥ ኖሮ (በህላዌው በፍጽመቱ፤ በዕቅዱ ወይም በተስፋው)፤ ለውጡ ወይ የተሻለ አልያም የባለ ይሆን ነበር። ሆኖም፤ እግዚአብሔር ወደ ተሻለ ሁኔታ ቢለወጥ ኖሮ፤ በመጀመሪያ ስናምነው ፍጹም

Reformulation of the Doctrine of the Immutability of God," *JETS* 29 (1986): 431-46 (a Positive Restatement of and Orthodox View of God's Immutability) ተጽፏል።

¹⁰Ware Khartshorne የሰጠውን አስደናቂ መልስ በ"Exposition and Critique" ገጽ 183-85 ላይ ይመለከታል።

¹¹ሰዎች ስለ ተፈጠሩበት ምክንያት ምዕራፍ 21 ከገጽ 495-498 ድረስ ይመልከቱ።

¹²እንደ እውነቱ ከሆነ ይሁዲነት ብሉይ ኪዳንን መሠረት አስነደረገ ድረስ፤ እግዚአብሔር ኢውሱንና አካላዊ ነው የሚል አተያይ ሊኖረው እንደሚችል መገንዘብ አለብን፤ ሆኖም ይሁዲነት በብሉይ ኪዳን ውስጥ የምናገኘውን የእግዚአብሔርን ሥላሳዊ ባሕርይ የተቀበለበት ጊዜ የለም (ምዕራፍ 14፤ ገጽ 243-248 ይመልከቱ)።

አምላክ አልነበረም ማለት ነው። አሁንስ ፍጹም አምላክ እንደ ሆነ እንደት እርግጠኞች ልንሆን እንችላለን? ደግሞም እግዚአብሔር ወደ ባሰ ሁኔታ ቢለወጥ ኖሮ (በሀላፊው)፣ ምን ዓይነት አምላክ ሊሆን ይችላል ነበር? ለምሳሌ፣ ፍጹም መልካም አምላክ በመሆን ፈንታ በትንሹም ቢሆን እኩይ አምላክ ይሆን ነበር? ብትንሹ እኩይ አምላክ ከሆነ፣ በትልቁ እኩይ ወይም ፍጹም እኩይ እንደማይሆን እንደት ልናውቅ እንችላለን? ስለዚህም ሁኔታው እኛ ልናመጣው የምንችለው አንዳች ነገር የለም፤ ምክንያቱም እርሱ ከእኛ ይልቅ እጅግ ጎደል ነው። እንግዲህ እግዚአብሔር ለለወጥ ይችላል የሚለው ሐሳብ አስከፊ ወደ ሆነ አስተሳሰብ በመውሰድ ከዛሬ ሺህ ዓመታት በጎላ ፍጹም እኩይና ከሃላ ኩሉ የሆነ አምላክ በሚገባው ዓለም ላይ ለዘላለም ለመኖር እንደደላለን ማለት ነው። ከዚህ የባሰ እጅግ አስፈሪ ሐሳብ ለማሰብ እጅግ የከበደ የለም። እንዲህ የሚለውን አምላክ እንደት ልንታመንበት እንችላለን? ሕጽወታችንን እንደት ልንሰጠው እንችላለን?

ከዚህም በተጨማሪ፣ እግዚአብሔር «በልቅዶቹ» ረገድ ቢለወጥ ኖሮ፣ ምንም እንኳ መጽሐፍ ቅዱስ በሚጻፍበት ጊዜ ኢየሱስ በእጁ ሰማይና ምድር ለመገንጋት ዳግመኛ ተመልሶ ይመጣል የሚል ተስፋ ቢሰጥም፣ አሁን ይህን ተስፋ ሰርዞት ሊሆን ይችላል፤ ይህም ኢየሱስ ዳግመኛ ተመልሶ ይመጣል የሚለው ተስፋችን ከንቱ ሆነ ማለት ነው። ወይም ደግሞ እግዚአብሔር «በተሰፋዎቹ» ረገድ ቢለወጥ ኖሮ፣ የዘላለም ሕይወት ይሰጠናል ብለን እንደት ልናምነው እንችላለን? በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተናገረውን ነገር እንደት መሰሉ በመሉ ልንተዘለው እንችላለን? ወይም መጽሐፍ ቅዱስ በተጻፈበት ዘመን ስለ ንጠኢት ይቅርታና በክርስቶስ ለሚያምኑ የዘላለም ሕይወት ለመስጠት ተስፋ ሰጥቶአል፤ ይሁንና እግዚአብሔር የሚለወጥ ከሆነ፣ እነዚህን ተስፋዎች በተመለከተ ሐሳቡን ቀይሮ ሊሆን ይችላል፤ ታዲያ እንደት ርግጠኞች ልንሆን እንችላለን? ምናልባትም ከሃላ ኩሉንቱ አንድ ቀን ሊለወጥ ይችላል፤ ስለሆነም ምንም እንኳ ተስፋዎቹን ለመጠበቅ ቢፈልግም፣ የሚፈልገውን ነገር ለማድረግ አይችልም።

እንግዲህ እንዲህ የመሰለው መጠነኛ አስተንትኖ የሚያሳየው የእግዚአብሔር አይለወጠነት አስተምህሮ ምን ያህል አስፈላጊ እንደ ሆነ ነው። እግዚአብሔር አይለወጠ (ኢተወላጠ) ካልሆነ፣ የእምነታችን መሠረት ይዝታታል፤ የመላእክት ምክንያቱም ይበታተናል። የዚህ ምክንያቱ አምላታችን ተስፋችንና ዕውቀታችን የተመሠረተው ፍጹም ሊታመን በሚችለው አምላክ ላይ በመሆኑ ነው። ምክንያቱም እርሱ በሀላፊው፣ በዓጽወቱ፣ በልቅዱና በተስፋው ከቶ ለዘላለም አይለወጥም።

3. **ዘላለማዊነቱ፡** የእግዚአብሔር ዘላለማዊነት ከዚህ እንደሚከተለው ሊበራራ ይችላል፤ እግዚአብሔር በሀላፊው መጀመሪያም ሆነ መጨረሻ እንዲሁም የጊዜ ተከታታይነት የለውም፤ ጊዜን ሁሉ በእንዴና በእኩል ያያል፤ ሆኖም እግዚአብሔር ሁኔታችን በጊዜ ውስጥ ያያል፤ በጊዜው ውስጥ ይሠራል።

እንዳንድ ጊዜ ይህ አስተምህሮ ከጊዜ አንጻር ስለሚገናኝበት የእግዚአብሔር ኢስፍር አስተምህሮ በመባል ይታወቃል። አንድ ነገር «ኢስፍር» (መጨረሻ/ፍጹሚ የሰለው) ነው ሲባል አውሰን (የማይወሰን) ነው ማለት ነው። በዚህ አስተምህሮ መሠረት፣ ጊዜ እግዚአብሔርን አይወስነውም።

ይህ አስተምህሮ ከእግዚአብሔር አይለወጠነትም ጋር ይዛመዳል። እግዚአብሔር አይለወጥም የሚለው አባባል አውነት ከሆነ፣ «ጊዜ» እግዚአብሔርን ለላውጠው አይችልም ማለት አለብን፤ ጊዜ በእግዚአብሔር ሀላፊ፣ ፍጹመት፣ ዕቅድ ወይም ተስፋ ላይ ምንም ዓይነት ተጽዕኖ አያሳድርም። ይህም ለምሳሌ ጊዜ በእግዚአብሔር ዕውቀት ላይ አንዳች ተጽዕኖ የለውም ማለት ነው። እግዚአብሔር አዳሰ ነገር ከቶ አይማርም፤ ወይም ነገሮችን ከቶ

አይረሳም፤ እንዲህ ቢሆን ኖሮ፣ በፍጹም ዕውቀቱ ላይ ለውጥ ይከሰት ነበር። ይህም ማለት የእግዚአብሔር ዕውቀት በጊዜ ውስጥ አይጨምርም ወይም አይቀንስም፤ እርሱ የሰራውን፣ የአሁኑንና የሚመጣውን ነገር ሁሉ ያውቃል፤ ሁሉንም በእኩልና በግልጽ ያውቃቸዋል።

ሀ. **እግዚአብሔር በሀላፊው በጊዜ ገደብ አይገዛም፤** እግዚአብሔር መጀመሪያ ወይም መጨረሻ የለውም የሚለውን አውነት በመዝሙር 90:2 ላይ ማየት ይቻላል፤ «ጋና ተራሮች ሳይወለዱ፣ ምድርንና ዓለምን ከመፍጠር በፊት አንተ ከዘላለም አስከ ዘላለም አምላክ ነው።» እንዲሁም በኢዮሳ 36:26 ላይ ሌሊቡ ስለ እግዚአብሔር ሲናገር፣ «የዘመነም ቍጥር ከመታጠቅ ያልፋል» ይላል።

የእግዚአብሔር ዘላለማዊነት፣ እግዚአብሔር ሁልጊዜ እንዳለና እንደሚኖር በሚገልጽ ምዝባቶም ላይ ተጠቅሷል። «ያለውና የነበረው፣ የሚመጣውም፣ ሁሉን ያይ ጌታ አምላክ፤ አልፋና ምዒን እኔ ነኝ ይላል» (ራስ 1:8፣ 4:8 ገር ያንጸጽር)።¹¹

እንዲሁም ኢየሱስ ለአይሁድ ጠላቶቹ በድፍረት ሲመልስ ሁልጊዜ እንደሚኖር ለመግለጽ በተጠቀመበት የአሁን ጊዜያት አንቀጽም ላይ ተመልክቶአል፤ «አብርሃም ከመወለዱ በፊት እኔ፣ እኔ ነኝ» (ዮሐ 8:58)። ይህ ንግግር በዘወትር 3:14 ላይ በግልጽ የተወሰነውን፣ «እኔ . . . ነኝ» የሚለውን የእግዚአብሔርን ስም ያስታውሰናል፤ ይህ ስም ሁልጊዜ የእግዚአብሔርን መኖር/መገኘት ያመለክታል፤ እግዚአብሔር የዘላለሙ «እኔ ነኝ» ነው፤ ማለትም ለዘላለም የሚኖር ነው።

እግዚአብሔር መኖር የጀመረበት ጊዜ የለም የሚለውን አውነት ሁሉም ነገር የተፈጠረው በእግዚአብሔር ነው፤ እርሱ ራሱ አቆላጭ መንፈስ ነው በሚለው ማረጋገጥ ይቻላል። እግዚአብሔር መላለምን ከመፍጠሩ በፊት ቀስ እካል አልነበረም፤ ሁሉም ነገር የተፈጠረው ከዚያ በጎላ ነው (ዘካ 1:1፣ ዮሐ 1:3፣ 1ቶሮ 8:6፣ ቆላ 1:16፣ ዕባ 1:2)። የፈቢክስ ጥናት እንደሚያስገነዝብን ቀስ፣ ጊዜና ስፍራ/ቦታ ሁሉም በአንድ ጊዜ መገኘት አለባቸው። ቀስ ከሌለ፣ ስፍራም ሆነ ጊዜ ሊኖር አይችልም። በመሆኑም፣ እግዚአብሔር መላለምን (ዓለማትን) ከመፍጠሩ በፊት «ጊዜ» አልነበረም፤ ቢያንስ የጊዜ መሰሪያ (ተከታታይነት) አልነበረም። ስለዚህ፣ እግዚአብሔር መላለምን ሲፈጥር፣ ጊዜንም ፈጥሮአል። እግዚአብሔር መላለምን መፍጠሩ ለጀምሮ፣ ጊዜም ጀመረ፤ የጊዜና የሁኔታ መሰሪያ (ተከታታይነት) የጀመረው ከዚህ በጎላ ነው።¹² ይሁንና፣ መላለም ከመፈጠሩ በፊት እንዲሁም ጊዜ ከመፈጠሩ በፊት እግዚአብሔር ጀምሮ ሳይኖረው ሁልጊዜ ይኖራል፤ የጊዜ ተጽዕኖም አይገባውም። ስለዚህ፣ ጊዜ በራሱ ህልውና የለውም፤ ይልቁንም እንደ ሌሎች ፍጥረታት ህልውናው የተመሠረተው በእግዚአብሔር ዘላለማዊ ሀላፊና ነደል ላይ ነው።

¹¹ አልፋ እና ምዒን የግሪክ ፊደል ሲሆኑ፣ የመጀመሪያና የመጨረሻ ሆነያት ናቸው፤ በመሆኑም፣ እግዚአብሔር አልፋ እና ምዒን እንደ ሆነ ሲናገር ከሁሉም ነገር በፊትና ከሁሉም ነገር በኋላ እንዳለ መግለጽ ነው፤ እርሱ የሁሉም ነገር መጀመሪያ ነው፤ ደግሞም የሁሉም ነገር መጨረሻ (ግብ) ነው።

¹² እንደ አውነቱ ከሆነ፣ የዚህ ሊላው አማራጭ፣ ጊዜ የጀመረው እግዚአብሔር መላለምን ሲፈጥር ነው ማለት ጊዜ አልጀመረም ማለት ነው፤ ይልቁንም ከጥንት ጀምሮ ሁልጊዜ የጊዜ ተከታታይነት ነበረ፤ ጊዜ መጀመሪያ የለውምና። ነገር ግን ጊዜ መጀመሪያ የለውም የሚለው አብዛሉ ለብዙ ሰዎች ትርጉሙ በሰ ነው፤ ምናልባትም ከቶ የማይሆን ነገር ነው። ባቢክን እንደሚለው፣ «ዘላለማዊ ጊዜ ማለትም ጊዜ መጀመሪያ የለውም የሚለው አብዛሉ ከቶ የማይታሰብ ነው» *The Doctrine of God*. ገጽ 157)።

ቀደም ሲል የተወሰኑት ምንጣቦችና እግዚአብሔር ጊዜ ከመፈጠሩ በፊት ሁልጊዜ ይኖር እንደ ነበር የሚገልጸው እውነታ እነዚህ ሁለቱ በአንድነት ሲጣመሩ፣ የራሱ የእግዚአብሔር ህላዌ የጊዜ ተከታታይነት (የጊዜ ቅደም ተከተል) ወይም ከአንድ ህልውና ወደ ሌላ ህልውና የመሸጋገር ጠባይ እንደ ሌለው ያሳያል። ለራሱ ለእግዚአብሔርም መላው ህላዌው ሁልጊዜ «አሁን»¹⁵ ነው፤ ርግጥ ነው ይህን ሐሳብ ለመረዳት በእጅጉ ከባድ ነው፤ እኛ ከምናውቀው ህላዌና ተመክሮ ፍጹም የተለየ ነው።

ሊ. እግዚአብሔር ጊዜን ሁሉ በእኩልና በግልጽ ያያል፤ እግዚአብሔር ጊዜን ሁሉ በእኩልና በግልጽ ያያል የሚለውን ለመረዳት ቀላል ሳይሆን አይቀርም። በመዝሙር 90:4 ላይ እንዲህ የሚል ቃል አናገባለን። «ሺህ ዓመት በፊትህ እንዳለፈችው እንደ ትናንት ቀን እንደ ሌሊትም አርቦ ነውና።» አንዳንድ ጊዜ ከብዙ ሳምንታት በፊት ወይም ከብዙ ወራት በፊት ወይም ከብዙ ዓመታት በፊት የተፈጸሙ ሁኔታዎችን ለማስታወስ በእጅጉ ይከብደናል። በግልጽ የምናስታውሰው በቅርብ የተፈጸሙ ሁኔታዎችን ነው፤ ጊዜ ባለፈ ቁጥር የማስታወስ ችሎታችንም እየደከመ ይመጣል። «ሺህ ዓመት» ለመኖር ብንችል አንኳ፤ ከመቶ ዓመታት በፊት ከተፈጸሙ ሁኔታዎች መካከል ለማስታወስ የምንችለው በጣም ጥቂቱን ብቻ ነው፤ ይህም ትውስታ ቢሆን እጅግ ደካማ ነው። ይሁንና፣ መጽሐፍ ቅዱስ እዚህ ላይ እንደሚያስገነዝብን እግዚአብሔር ሺህ ዓመትን የሚመለከተው «እንደ ትናንት ቀን» ነው። እኛ ቢያንስ «የትናንቱን» ሁኔታ በግልጽ እንደምናስታውስ ሁሉ፣ እርሱም የሺህ ዓመቱን ሁኔታ በሙሉ በዝርዝር እንደ ትናንት ያስታውሳቸዋል። እንደ እውነቱ ከሆነ፣ ለእርሱ ሺህ ዓመት ማለት «እንደ ሌሊት እርሴ» ነው፤ ይህም ሸንድ ዘበኛ ሌሊት ለምስት ወይም ለአራት ሰዓት ያህል ለጥበቃ የሚቆምበት ፈረጃ ነው። ይህ አጭር ጊዜ በፍጥነት ያልፋል፤ በዚህ ጊዜ የተፈጸሙ ሁኔታዎች በቀላሉ ይታወሳሉ። በእግዚአብሔርም ዘንድ ሺህ ዓመት ማለት እንዲሁ ነው።

«ሺህ ዓመት» የሚለው ሐረግ ረጅም ዘመንን እንጂ እግዚአብሔር ከ1,000 ወይም ከ1,200 ዓመታት በኋላ ነገሮችን ይረሳል የሚል አንድምታ እንደሌለው ስንገነዘብ፣ እግዚአብሔር «ያለፈውን ታሪክ በሙሉ» የሚመለከተው በፍጹም ግልጽነት እንደ ሆነ ግልጽ ይሆናል። ከፍጥረት ቀን ጀምሮ «ጊዜ ሁሉ» በእግዚአብሔር ዘንድ ልክ አሁን እንደ ተደረገ ያህል ነው። ደግሞም ወደፊት በሚለዩን ለሚቋጠሩ ዓመታትም ለዘላለም በሐሳብ ውስጥ ሁልጊዜ እንዲሁ ነው።

በአዲስ ኪዳን ውስጥ ጴጥሮስ «በጌታ ዘንድ አንድ ቀን አንድ ሺህ ዓመት፤ ሺህ ዓመትም አንድ ቀን» ነው ይላል (2ኛው 3:8)። የዚህ ዐረፍተ ነገር ሁለተኛው ክፍል አስቀድሞ በመዝሙር 90 ላይ ተወስዶአል፤ ሆኖም የመጀመሪያው ክፍል ማለትም «አንድ ቀን ሺህ ዓመት» የሚለው ተጨማሪ ሐሳብ ነው፤ ይኸውም በእግዚአብሔር ዘንድ እንዲታይ ቀን «ሺህ ዓመት ልትመስል ትችላለች፤ ያቺ ቀን ከቶ የማታልፍ ቀን ብትመስልም በእግዚአብሔር ዘንድ ግን በሚገባ የታወቀች ናት።» እንዲሁም «ሺህ ዓመት» የሚለው «ረጅም ዘመን/ጊዜ» ወይም «መላው ታሪክ» ለሚለው ዘይቤያዊ አገላለጽ በመሆኑ፣ ከዚህ ምንግብ በመነሣት እንዲት የትኛዋም ቀን በእግዚአብሔር ሐሳብ ውስጥ ለዘላለም አለች ለማለት እንችላለን።

እነዚህን ሁለት ግንዛቤዎች በአንድነት በማጣመር ከዚህ የሚከተለውን ለማለት እንችላለን፤ በእግዚአብሔር ዐይን ሲታይ አንድ እጅግ ረጅም ዘመን/ጊዜ

¹⁵በተለይ እንደምንመለከተው፣ የታሪክ ሁኔታዎች በሙሉ ለእግዚአብሔር «አሁን» ናቸው ማለት አይቻልም፤ እግዚአብሔር ሁኔታዎችን የሚያየው «በጊዜ ውስጥ» ነው፤ የሚሠራውም «በጊዜ ውስጥ» ነው።

ልክ አሁን እንደ ሆነ ያህል ነው። እንዲሁም አንድ በጣም አጭር ጊዜ (ለምሳሌ፣ አንድ ቀን) በእርሱ ዘንድ ዘላለም ሊመስል ይችላል፤ በሐሳብ ውስጥ «አሁን» መሆኑን ከቶ አያቆምም። እንግዲህ እግዚአብሔር ያለፈውን፣ የአሁንና የሚመጣውን ሁኔታዎች በሙሉ በእኩል ግልጽነት ያያቸዋል፤ ያውቃቸዋልም። ይህ አባባል እግዚአብሔር ሁኔታዎችን የሚያየው በጊዜ ውስጥ አይደለም፤ የሚሠራውም በጊዜ ውስጥ አይደለም ወደሚል አስተሳሰብ ሊወሰደን አይገባም። (ከታች የተሰጠውን ትንተና ይመለከቷል)፤ ይልቁንም ወደዚህ ተቃራኒ አስተሳሰብ ይወስደናል። እግዚአብሔር በታሪክ ላይ የዘላለም ጌታና ልዑል ነው፤ እርሱ ከማንም በተለየ መንገድ ታሪክን በፍጹም ግልጽነት ያያል፤ ደግሞም በታሪክ ውስጥ በተለየ መንገድ ይሠራል። ይህን ከተናገርን በጌታ፣ ሌላም ነገር ማለት ይኖርብናል፤ ይኸውም እነዚህ ምንግቦች እግዚአብሔር ከጊዜ ጋር ያለው ዝምድና እኛ ከጊዜ ጋር ሊኖረን ከሚችለው ዝምድና የተለየ እንደ ሆነ ያስገነዝባሉ። እግዚአብሔር ጊዜን የሚያውቀው ጉልቶ መሰፍርት በሆነ ዘመናች መካከል በትልቅ ትዕግሥት እንደሚያልፍ ዐይነት አይደለም፤ እርሱ ጊዜን የሚያውቀው ከእኛ «በዐይነቱ በተለየ መንገድ» ነው። ይህም እግዚአብሔር በህላዌው ጊዜ-አልባ ነው ከሚለው አባባል ጋር ይስማማል፤ እርሱ የጊዜ ተከታታይነት አይገዛውም፤ ደግሞም አያውቀውም። ይህ ምንም እንኳ ብዙ ጊዜ የተተካፍ ሣራም በርካታ የነገረ መለኮት ሊቃውንት ያልተቀበሉት ጉዳይ ቢሆንም፤ በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ ትልቁ የክርስትና አመለካከት ሆኖ ቂይቶአል።¹⁶

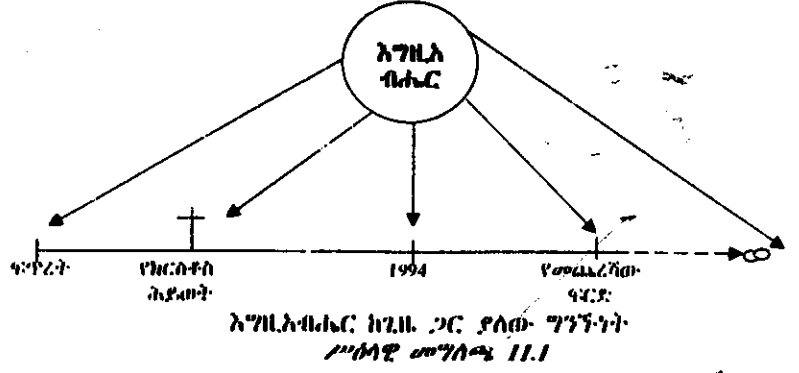
እግዚአብሔር ከጊዜ ጋር ያለውን ዝምድና በሥዕላዊ መግለጫ 11.1 ላይ ለማመልከት ይቻላል። ይህ ሥዕላዊ መግለጫ እግዚአብሔር ጊዜን እንደ ፈጠረና የጊዜም ጌታ እንደ ሆነ ያሳያል። ስለሆነም እርሱ ሁኔታዎችን ሁሉ በጊዜ ውስጥ በእኩል ግልጽነት ማየት ይችላል፤ ደግሞም እርሱ ሁኔታዎችን በጊዜ ውስጥ ማየትና በጊዜ ውስጥ መሠራት ይችላል።

ሥዕላዊ መግለጫው ከዚህ ቀጥሎ የተረፈውንም ትንተና ያካትታል፤ እግዚአብሔር ገና ያልተፈጸሙ ሁኔታዎችንም እንደሚያውቅ ያሳያል። እግዚአብሔር መጻሕ ዘመናችን በተመለከተ ብብልይ ኪዳን ነቢያቱ እማካይነት ወደፊት የሚሆነውን ነገር የሚያውቅና የሚናገር እርሱ ብቻ እንደ ሆነ ብዙ ጊዜ አስታውቆአል። «ይህን አስቀድሞ ማን ዐወጀ? ከጥንት ማን ተናገረ? እኔ እግዚአብሔር አይደለሁምን? ጸድትና አዳኝ የሆነ አምላክ፤ ከእኔ በቀር ማንም የለም፤ ከእኔ ሌላ አምላክ የለም» (ኢሳ 45:21)። እንዲሁም በሌላ ስፍራ እንዲህ ይላል፡-

እኔ አምላክ ነኝ፤ ከእኔም በቀር ሌላ የለም፤
እኔ አምላክ ነኝ፤ እንደ እኔ ያለ የለም።
የመጨረሻውን ከመጀመሪያው፣
ገና የሚመጣውንም ከጥንቱ ተናግራለሁ፤
«ዐላማዬ የጻፍ ነው፤
ደስ የሚያስገኝንም ሁሉ አደርጋለሁ» አላለሁ (ኢሳ 46:9-10)።

¹⁶Carl F. H. Henry የእግዚአብሔር ጊዜ-አልባነት የቆየ የክርስትና አጭም እንደ ሆነ God, Revelation, and Authority (Waco, Tex.: Word, 1982) 5:235-67 በተሰኘው መጽሐፉ ላይ አመልክቶአል፤ እንዲሁም ወንጌላውያንና ወንጌላውያን ያልሆኑ የነገረ መለኮት ሊቃውንት ላቀረቧቸው ትችቶች ዝርዝር ትንተና ሰጥቶአል። በቅርቡ Paul Helm ስለ እግዚአብሔር ጊዜ-አልባነት Eternal God: A Study of God Without Time (Oxford: Clarendon, 1988) በተሰኘው መጽሐፉ ላይ ፍልስፍናዊ ትንተና ሰጥቶአል።

እንግዲህ እግዚአብሔር ከጊዜ በላይ ነው፤ ሁሉንም ነገር በሐሳቡ ውስጥ የሚያየው ልክ «አሁን» እንደ ሆነ አድርጎ ነው። ምንም እንኳን ገጽጽ ፍጹም ባይሆንም፤ እንደ ረጅም ልብ ወለድ አንብበን ስንጨርስ ከሚኖረን ግንዛቤ ጋር ልናስተያየው እንችላለን። መጽሐፉን አንብበን እንደ ጨረሰን ወደ መደርደሪያው ከመመለሳችን በፊት እንደ ገና ወደ ጌላ ተመልሰን ታሪኩን ብንቃኝ በድርሰቱ ውስጥ የተፈጸሙትን አያሌ ሁኔታዎች ለማስታወስ እንችላለን። ለጥቂት ደቂቃ በዘመናት መካከል የተፈጸሙ ሁኔታዎች በገሊናችን ውስጥ «አሁን» እንዳሉ ሆነው ይታዩናል። ይህ ምናልባት እግዚአብሔር በሐሳቡ ውስጥ መላውን ታሪክ አሁን እንዳለ አድርጎ ከሚመለከተው ነገር ጋር ሊመሳሰል በመጠኑ ይችላል።

ሐ. እግዚአብሔር ሁኔታችን በጊዜ ውስጥ ያያል፤ በጊዜም ውስጥ ይሠራል፤ ይህ ሁሉ ከተነገረ በጌላ ከተሳሳተ ግንዛቤ ለመጠበቅ እንዲቻል ስለ እግዚአብሔር በዓለማዊነት የተሰጠውን ትርጉም (ብይን) ሙሉ ማድረግ ያስፈልጋል። «ሆኖም እግዚአብሔር ሁኔታችን በጊዜ ውስጥ ያያል፤ በጊዜም ውስጥ ይሠራል።» ጳውሎስ በመልእክቱ «ነገር ግን የተወሰነው ዘመን በደረሰ ጊዜ፤ እግዚአብሔር ከሴት የተወለደውን፤ ከሕግም በታች የተወለደውን ልጁን ላከ፤ ይህም የሆነው የልጅነትን መብት እናገኝ ዘንድ ከሕግ በታች ያለትን ለመዋደት ነው» (ገላ 4:4-5) ይላል። እግዚአብሔር በፍጥረቱ ውስጥ በጊዜ መካከል የሚፈጸሙትን ሁኔታዎች በግልጽ ያያል፤ በትክክል ያውቃል። እግዚአብሔር በፍጥረቱ ውስጥ የተለያዩ ሁኔታዎች ሲፈጸሙ የጊዜን ርምድት ይመለከት ነበር ለማለት እንችላለን። ከዚያም በትክክለኛው ሰዓት ማለትም «የተወሰነው ዘመን በደረሰ ጊዜ» እግዚአብሔር ልጁን ወደ ዓለም ላከ።

በመላው ትዳሳት መጻሕፍት ውስጥ እግዚአብሔር በጊዜ ውስጥ እንደሚሠራና በተለያዩ ጊዜ በተለያዩ መንገድ እንደሚሠራ በግልጽ ተነግሯል። ለምሳሌ፤ ጳውሎስ ለክሊዮና ሰዎች ሲናገር፤ «ቀደም ሲል እግዚአብሔር እንዲህ ያለውን አለማወቅ በትዕግሥት ወላጅነት፤ አሁን ግን በየቦታው ያለ ሰዎች ሁሉ ንስሐ እንዲገቡ ያዛል፤ በመረጠው ሰው አማካይነት በዓለም ላይ በጽድቅ የሚፈርድበትን ቀን ወስኖአልና፤ . . . » (ሐ.ሥ 17:30-31) ይላል። ይህ ምንግብ እግዚአብሔር በጊዜ ሁሉ ውስጥ ከዚህ በፊት እንደተ ይሠራ እንደ ነበር፤ አሁን እንደተ እንደሚሠራና ወደፊትም ሐሳቡን እንደተ እንደሚፈጽም ይገልጻል።

በመሠረቱ፤ እግዚአብሔር በብሉይ ኪዳን ነበያቱ አማካይነት ወደፊት ስለሚፈጸሙት ነገሮች አስቀድሞ መተንበይ እንደሚችል በተደጋጋሚ በእጽንዖት የተነገረው፤ እግዚአብሔር በጊዜ ውስጥ የሚሠራውን ነገር አስቀድሞ ከተናገረ በኋላ በጊዜ ውስጥ እንዳከናወናቸው ማስተዋል እንድንችል ነው። እንዲሁም

መላው መጽሐፍ ትዳስ፤ ማለትም ከዘፍጥረት እስከ የሐንሰ ራስዬ ድረስ፤ እግዚአብሔር በጊዜ ውስጥ ለሕዝቡ መዘከብትን እንዴት እንዳመጣ የሚገልጽ የራሱ የእግዚአብሔር መዝገብ ነው።

እንግዲህ እግዚአብሔር በነባራው (በሰላዊው) የጊዜ ተከታታይነት እንደሌለውና መላውን ታሪክ እኩል በግልጽነት እንደሚያይ ማመን አለብን፤ እንዲሁም በፍጥረቱ ውስጥ የሁኔታዎችን ርምድት የሚያየው በጊዜ ውስጥ እንደ ሆነና በተለያዩ ጊዜ በተለያዩ መንገድ እንደሚሠራ ማመን አለብን፤ ባጭሩ እግዚአብሔር ጊዜን የፈጠረ የጊዜ ጌታ ነው፤ ጊዜንም ለራሱ ዐላማ ይጠቀምበታል። እግዚአብሔር በጊዜ ውስጥ ይሠራል፤ ምክንያቱም እርሱ የጊዜ ጌታ ነው።፡፡፡ ጊዜን ክብርን ለመግለጥ ይጠቀምበታል። እንደ እውነቱ ከሆነ፤ እግዚአብሔር በጊዜ ውስጥ ተስፋዎቹንና የድኅነት ሥራዎቹን ለመፈጸም ሁልጊዜ መልካም ፈቃዱ ነው፤ ይህም የሆነው ታላቅ ጥበቡን፤ ትዕግሥቱን፤ ታማኝነቱን፤ በሁኔታዎች ላይ ጌታ መሆኑን፤ አይለወጡቱንና በዓለማዊነቱ በሚገባ ማየትና ማድነት እንድንችል ነው።

፡፡፡እንደገና ጊዜ የነገረ መለኮት ሊቃውንት ከላይ እንደ ተነገረው እግዚአብሔር «ጊዜ-አልባ ዘላለማዊ» ሊሆን አይችልም ይላሉ፤ ምክንያቱም እንደ ነገረ በፈጠረ ጊዜ የሚሠራው በጊዜ ውስጥ ነው፤ በመሆኑም በጊዜ ውስጥ መኖር አለበት ይላሉ (ለምሳሌ፤ Stephen T. Davis, *Logic and the Nature of God* [Grand Rapids: Eerdmans, 1983] ገጽ 11-24 ይመለከታል)። ያሁንና፤ ይህ ትዋሚ ወይም ትችት እግዚአብሔር በራሱ ህላዌ እንዳለውና (መጀመሪያ፤ መጨረሻና የጊዜ ተከታታይነት የለውም) እግዚአብሔር ራሱ ከጊዜ ውጭ ነው (በጊዜ ውስጥ ይፈጥራል፤ በጊዜ ውስጥ ይሠራል) በሚለው መካከል መሠረታዊ ልዩነት እንዳለ ለመገንባት ተስኖታል። ጳጴሱ እንደሚለው «ዘላለማዊ መንግሥት ጊዜያዊ ተገዢ ያስከትላል» የሚል አመለካከት ሊኖረን አይችልም (ገጽ 21)፤ ይሁንና፤ እንዲህ ማለት ጊዜ-አልባ ዘላለማዊ እምነት በጊዜ ውስጥ እንዴት እንደሚሠራ ለመረዳት እንችልም እንደ ማለት ነው፤ እግዚአብሔር ጊዜ-አልባ ሊሆን ባይችልም፤ በጊዜ ውስጥ ሊሠራ ይችላል የሚለውን አያረጋግጥም። እዚህ ላይ እግዚአብሔር ከጊዜ ጋር ስላለው ግንኙነት ስንገነዘብ ልንረዳው ያልቻልነው ነገር ሁሉ ሊሆን የማይችል ነገር መሆን አለበት ማለት ትልቅ ሞኝነት ነው።

ጳጴሱ ቀደም ሲል የጠቀሰውን «እግዚአብሔር አሰናር ከሆነ አሳዊ ሊሆን አይችልም» የሚል የተሳሳተ አስተሳሰብ ውስጥ ተዘናጅቶ (ገጽ 167 ይመዘገባል)። ጳጴሱ፤ «ጊዜ-አልባ ህላዌ በመጽሐፍ ትዳስ ውስጥ እንደምናገኘው እምነት አሳዊ፤ ለሌሎች አባዚና ተሳታፊ ሊሆን አይችልም» ይላል (ገጽ 14)። የዚህን አባዛሉን እውነተኛነት ለማረጋገጥ እግዚአብሔር በጊዜ ውስጥ እንደሚሠራ ይናገራል፤ ሆኖም እግዚአብሔር ለምን በጊዜ ውስጥ ሊሠራ እንደሚችልና (አሳዊ ተሳትፎ ማድረግ እንደሚችልና) በህላዊው ጊዜ-አልባ እንደ ሆነ (በጊዜ ረገድ አሰናርና እውነትን እንደ ሆነ) ለመናገር አልቻለም። በመጨረሻም፤ ምንም እንኳን ጊዜ እንደ ተፈጠረና በመጨረሻ ግን እንደሚጠፋ (ገጽ 23) ቢናገርም፤ ከመጽሐፍ ትዳስ የዘላለም ሕይወት ተስፋ እንደገና ማለትም ጊዜ እንደ ጊዜ ከተፈጠረ በኋላ ወደፊትም ወደ አለመኖር ያረጀ እንደሚታይ፤ ለማግኘቱ አልቻለም።

እንደ ጳጴሱ ሁሉ፤ እግዚአብሔር ጊዜ አልባ ዘላለማዊ እምነት እንደ ሆነ የማይተብሉ ሰዎች እግዚአብሔር ለዘላለም ቢኖርም፤ ሁልጊዜ የኖረው በጊዜ ውስጥ ነው፤ የጊዜ ተከታታይነትም ይገዛዋል እያሉ ናቸው። ይህም አባዛል ቢሆን ብዙ ችግሮች አሉበት፤ ምክንያቱም ጊዜ መጀመሪያ የለውም፤ ወደ ኅላ አመሳፍርት ለሆኑ ዘመናት ይዘረጋል እንደገና ያስገድድናል። ይሁንና፤ ይህም ቢሆን አያስከድም፤ ምክንያቱም ያለፈው ጊዜ አመሳፍርት ለሆኑ ዘመናት ረጅም ከሆነ፤ አሁን ያልነበሩ ጊዜ ላይ ልንደርስ እንችልም ነበር (ይህ ክርክር አመሳፍርታዊ የሆነ ነገር ሊኖር አይችልም) ከሚሉ አባዛሎች መካከል አንዱ ነው፤ በዚህ ላይ William Lane Craig, *The Existence of God and the Beginning of the Universe* [San Bernardino, Calif.: Here's Life Publishers, 1979] 35-53, J. P. Moreland, *Scaling the Secular City: A Defence of Christianity* [Grand Rapids: Baker, 1987] ገጽ 15-34 የለውትን ፍልስፋዊ ትንተና ይመለከታል።

መ. ምንጊዜም በጊዜ ውስጥ እንኖራለን፤ የእግዚአብሔርን ዘላለማዊነት እንካፈላለን? በተለይም ገና በሚመጣው በአዲሱ ሰማይና በአዲሱ ምድር «ጊዜ» ይኖራልን? አንዳንዶች ጊዜ የለም ብለው ያስባሉ። እንዲያውም እንዲህ የሚል አንድ መዝሙር አለ፤ «የጌታ መለከት ሲነፋ ጊዜም አይኖርም . . . »። በቅዱሳት መጻሕፍትም ላይ እንዲህ የሚል ቃል እናነባለን፤ «የእግዚአብሔር ክብር ብርሃን ስለሚሰጣትና በገም መብራቷ ስለሆነ፤ ከተማዋ ዐሐይ ወይም ጨረቃ እንዲበራረቅ አያስፈልጋትም። . . . በዚያም ሌሊት ስለሰለ፤ በርዥ በየትኛውም ቀን አይዘገም» (ራእ 21:23-25፤ ከ22:5 ጋር ያነጻጽሩ)።

ይሁንና፤ መንግሥተ ሰማይ «ጊዜ አልባ ነው» ወይም በዚያ ጊዜ የለም፤ የጊዜ ጉዞ የሚባል ነገር አይኖርም ማለት ትክክል አይደለም። ይልቁንም፤ እኛ ውስጥ ናብራን እስከ ሆንን ድረስ በአንዱ ሁኔታ ላይ ለላውን ሁኔታ የግድ እናስተናግዳለን። በሰማይ ሌሊት እንደሌለ የሚናገሩትም ምንግቦች እንኳ የምድር ነገሥታት ወደ ሰማያዊቷ ከተማ «የሕዝቦችን ግርማና ክብር» እንደሚያመጡ ይወሳሉ (ራእ 21:26)። ስለ ሰማያዊቷ ከተማ ብርሃን የተነገረን «ሕዝቦች በብርሃኗ ይመላለሳሉ» (ራእ 21:24) ተብሎ ነው። ይህ ነገሮችን ወደ ሰማያዊቷ ከተማ የመውሰድና በሰማያዊቷም ከተማ ብርሃን የመመላለስ ተግባሮች አንዱ ሁኔታ በሌላው ሁኔታ እየተተካ የሚያልፉ ነገሮች እንዳሉ ያሳያል። ከሰማያዊቷ ከተማ ውጭ የነበረ አንድ ነገር ከጊዜ በኋላ ወደ ሰማያዊቷ ከተማ የመጣ የሕዝቦች ግርማና ክብር አካል ሲሆን ይታያል። አካሉን በእግዚአብሔር ዙፋን ፊት ለማስቀመጥ (ራእ 4:10) በመጀመሪያ አካሉን በሰውየው ዘንድ መኖር አለበት፤ ከዚያም አካሉን በዙፋኑ ፊት ያስቀምጣል። በእግዚአብሔር ዙፋን ፊት አዲስ የምስጋና መዝሙር ለመዘመር አንዱ ቃል ከሌላው ቃል ለጥቆ መዘመር አለበት። እንዲያውም በሰማያዊቷ ከተማ የሚገኘው «የሕይወት ዛፍ» በየወሩ እንደሚረፈረፈ ተገልጿል (ራእ 22:2)፤ ይህም የጊዜ ጉዞና በጊዜም ውስጥ የሚፈጸመው ሁኔታችን እንዳለ ያሳያል።¹⁸

ስለዚህ በሰማይ አንዱ ለላውን እየተከተለ የሚመጣ የጊዜ ተከታታይነት አለ ማለት ነው፤ ደግሞም አንዱ ለላውን በመከተል የሚፈጸመው ሁኔታችን አለ። የዘላለም ሕይወትን የምንኖረው ልክ እንደ እግዚአብሔር የዘላለማዊነት ባሕርይ ላይሆን፤ ፍጹሜ በሌለው የጊዜ ተከታታይነት ነው። እኛ እንደ እግዚአብሔር ሕዝቦች በእግዚአብሔር ፊት ሐሜት እያደረግን ለዘላለም የምንኖረው ከጊዜ ውጭ ሆነን ሳይሆን፤ ከእርሱ ጋር ለዘላለም በሚኖር ሕይወት ነው። «ከእንግዲህ ወዲህ ሌሊት አይኖርም፤ ጌታ አምላክ ስለሚያበራረቅ የመብራት ወይም የዐሐይ ብርሃን አያስፈልጋቸውም፤ ከዘላለም እስከ ዘላለም ይነግራሉ» (ራእ 22:5)።

4. መላኬ ኩሉነቱ፤ እግዚአብሔር በጊዜ ረገድ አውሰንና አስፍር እንደ ሆነ ሁሉ፤ ቦታንም በመተለከተ አውሰን ነው። ይህ የእግዚአብሔር ባሕርይ መላኬ ኩሉ ወይም በሁሉም ስፍራ የሚኖር በመባል ይታወቃል (በላቲን ቋንቋ «አምኒ» ማለት «ሁሉ/ኩሉ» ማለት ነው)። የእግዚአብሔር መላኬ ኩሉነት ከዚህ እንደሚከተለው ሊብራራ ይችላል፤ «እግዚአብሔር መጠንለክ ወይም ስፍር ቊጥር የለውም፤ በየትኛውም ስፍራ በሙሉ ህላዌው ይገኛል፤ ሆኖም እግዚአብሔር በተለያየ ስፍራ በተለያየ መንገድ ይሠራል»።

¹⁸በነባሩ ትርጉም ላይ ራእይ 10:6 እንዲህ ይነበባል፤ «ወደፊት አይዘገድም»፤ ይህም በዚህ ዐውድ ውስጥ «ከርዥ» ለሚለው የግሪክ ቃል ትክክለኛ ትርጉም ነው። ለጥቆ የምናገኘው ቊጥር የጊዜ ተከታታይነት እንዳለ ያሳያል፤ ምክንያቱም ገና መፈጸም ስላለባቸው ሁኔታዎች ያወሰዱ። «ጎር ግን ሰባተኛው መልእክ መለከቱን በሚገፋባቸው ቁኖች» ይላልና (ራእይ 10:7)።

እግዚአብሔር የስፍራ ጌታ ነው፤ በስፍራም አይወሰንም የሚለው እውነታ ስፍራን የፈጠረው እርሱ ነው በሚለው ማረጋገጥ ይቻላል፤ ምክንያቱም የዓለማት መፈጠር (ዘፍ 1:1) የስፍራንም መፈጠር ያመለክታል። ሙሴ የእግዚአብሔርን የስፍራ ጌትነት ለሕዝቡ ሲያስታውቅ፤ «ሰማያት፤ ሰማየ ሰማያት፤ ምድርና በእርሷም ያለው ሁሉ የአምላክህ የእግዚአብሔር ነው» (ዘዳ 10:14) ይላል።

ሀ. እግዚአብሔር በሁሉም ስፍራ አለ፤ ይሁንና፤ እግዚአብሔር በማንኛውም ስፍራ እንደሚኖር የሚገልጹ ምንግቦችም አሉ። በትንቢተ ኤርምያስ ላይ እንዲህ የሚል ቃል እናነባለን፤ «እኔ የቅርብ አምላክ ብቻ ነኝን? ይላል እግዚአብሔር፤ የሩቅስ አምላክ አይደለሁምን? እኔ እንዳለየው በሰውር ቦታ ሊሸሸግ የሚችል አለን? ይላል እግዚአብሔር። ሰማይንና ምድርን የጥላሁ እኔ አይደለሁምን? ይላል እግዚአብሔር» (ኤር 23:23-24)። እዚህ ላይ እግዚአብሔር የሚገምጸው ቃላቸው ወይም ሐሳባቸው ከእግዚአብሔር የተሰወረ የሚመስላቸውን ነገሮች ነው። እርሱ በሁሉም ስፍራ አለ፤ ሰማይንና ምድርንም ጥልቶአል።

- ዳዊት የእግዚአብሔርን መላኬ ኩሉነት ግሩም አድርጎ ገልጾታል፤
 - ከመንፈስህ ወዴት እሄዳለሁ?
 - ከፊትህስ ወዴት እሸሽለሁ?
 - ወደ ሰማይ ብወጣ፤ እንተ በዚያ አለህ፤
 - መናታፍንም በሲኦል ባደርግ በዚያ ትገኛለህ።
 - በንጋት ክንፍ ተነሥቼ ብበር፤
 - እስከ ባሕሩ ዳርቻ መጨረሻ ብሄድ፤
 - በዚያም ቢሆን እጅህ ትመራኛለች፤
 - ቀኝ እጅህም አጥብቃ ትይዘኛለች (መዝ 139:7-10)።

ከእግዚአብሔር ፊት መሸሽ የምንችልበት ስፍራ በመላው ዓለም፤ በምድር ቢሆን በባሕር፤ በሰማይ ቢሆን በሲኦል ከቶ የለም።

የእግዚአብሔር ከፊሉ አካል በአንድ ስፍራ ከፊሉ ደግሞ በሌላ ስፍራ እንዳለ የሚጠቁም ምንም ነገር እንደሌለ ልብ ማለት አለብን። ዳዊት ለመሄድ በሚችልበት ስፍራ ሁሉ በዚያ የሚገኘው ራሱ እግዚአብሔር ነው። የእግዚአብሔር ከፊሉ አካል በዚያ ወይም በዚህ አለ ለማለት እንችልም፤ እንዲህ ብንል እርሱ በስፍራ የተወሰነ ይመስል ህላዌውን ከስፍራ አንጻር እንደ መመልከት ነው። እግዚአብሔር በሁሉም ስፍራ በሙሉ ህላዌው ይገኛል ማለቱ ተገቢና ትክክለኛ አባባል ነው (በሐሥ 17:28 ጳውሎስ፤ «የምንኖረውና የምንቀሳቀሰው፤ ያለነውም በእርሱ ነውና፤ እንዲሁም በቂላ 1:17 ላይ ስለ ክርስቶስ፤ «ሁሉም ነገር በአንድ ላይ ተያይዞ የጻፈው በእርሱ ነው» የሚለውን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ)።

ለ. እግዚአብሔር ስፍራዊ ወሰን የለውም፤ የእግዚአብሔር መላ ህላዌ በስፍራ ሁሉ በምልአት ይገኛል የሚለውን መጥቀሱ ተገቢ ነው፤ እንዲሁም ምንም ያህል ሰፊ ቢሆን እግዚአብሔር በስፍራ አይወሰንም የሚለውን መጥቀሱ ተገቢ ነው። ስለምን በጸሎቱ፤ «ነገር ግን አምላክ በርግጥ በምድር ላይ ይኖራልን? እነሆ፤ ሰማይ፤ ከሰማያትም በላይ ያለው ሰማይ እንኳ ይይዝህ ዘንድ አይችልም፤ ታዲያ እኔ የሠራሁት ይህ ቤተ መቅደስማ ምኒ ሊበቃ» (1ነገ 8:27) ይላል። ሰማይን ሰማየ ሰማየት እግዚአብሔር ሊይዙት አይችሉም፤ በመሠረቱ፤ እርሱ ምንም ያህል ትልቅ በሚመስል ስፍራ ሊያዝ አይችልም (ከኢላ 66:1-2፤ ከሐሥ 7:48 ጋር ያነጻጽሩ)። እግዚአብሔር በሁሉም ስፍራ በምልአት ይገኛል የሚለው እውነታ በየትም ስፍራ ሆነን እንድንጸልይ በእጅጉ

ቢያበረታታንም፤ የትኛውም ስፍራ እግዚአብሔርን ሊይዘው አይችልም የሚለው ደግሞ ሰዎች ወደ እግዚአብሔር ዘንድ ለመቅረብ እንዲችሉ የተለየ ዕድል የሚሰጣቸው የአምላክ ስፍራ አለ ከሚለው አስተሳሰብ ሊገታን ይገባል፤ እግዚአብሔር በአንድ ስፍራ ከቶ ሊገደብ አይችልም።

ይሁንና፤ እግዚአብሔር በሁሉም አቅጣጫ ዕልቁ መሳፍርት በሆነ መንገድ እየራቀ ይሄዳል ከሚለው አስተሳሰብ መጠንቀቅ አለብን። ወይም እግዚአብሔር እኛ የምናውቀውን መላውን ዓለም የነበበ «ታላቅ ስፍራ» ወይም ታላቅ ቦታ ነው ከሚል አስተሳሰብም መቆጠብ ይኖርብናል። እነዚህ ሁሉ አስተሳሰቦች እግዚአብሔር እጅግ ግዙፍ ህላዌ ይመስል እርሱን ከስፍራ አንጻር ለመመልከት የሚሞክሩ ናቸው። እንደ እውነቱ ከሆነ፤ እግዚአብሔርን ከመጠንና ከስፍራ አንጻር ለመመልከት የምናደርገውን መከራ ማስወገድ አለብን። እግዚአብሔር ያለ መጠንና ያለ ስፍራ የሚኖር ህላዌ ነው። እንደ እውነቱ ከሆነ፤ እግዚአብሔር መላእክትን (ዓለማትን) ከመፍጠሩ በፊት ተብ ወይም ተላቂ አካል አልነበረም፤ ስለዚህ ስፍራም አልነበረም ማለት ነው። ይህም ሆኖ እግዚአብሔር ይኖር ነበር። እግዚአብሔር የት ነበር? እርሱ «በዚህ» ብለን በምንጠራው ስፍራ አልነበረም፤ «በየትም ስፍራ» አልነበረም። ነገር ግን እግዚአብሔር ሁሉም ነበረ-ይህ እውነት እግዚአብሔር ከስፍራ ጋር ያለው ግንኙነት እኛ ወይም ሌላ ማንኛውም ፍጡር ከስፍራ ጋር ካለው ግንኙነት በእጅጉ ጥቅል እንደ ሆነ ያስገነዝባል። እርሱ የሚኖረው ከምንም-ተው በላይ ፍጹም በተለየና በላቀ ህላዌ ነው።

ከዚህም በተጨማሪ እግዚአብሔር ከፍጥረቱ ከተወለነ አካል ወይም ከመላው ፍጥረቱ ጋር አኩል ነው ወደሚል አስተሳሰብ እንዳንሄድ መጠንቀቅ ይኖርብናል። ሁልአምላካዊነት ሁሉም ነገር አምላክ ነው ወይም አምላክ ሁሉም ነገር ነው ብለው ያምናሉ። መጽሐፍ ቅዱሳዊው አመለካከት ግን እግዚአብሔር በመላው ፍጥረቱ ውስጥ ሊገኝም፤ ከፍጥረቱ ፍጹም የተለየ እንደ ሆነ ያስተምራል። ይህ እንደት ሊሆን ይችላል? ምሳሌው ፍጹም ባይሆንም፤ ውኃ የመጠጠን ስፖንጅ እንደ ምሳሌ ብንወስድ ነገሩን ለመረዳት ብዙ ሊጠቅመን ይችላል። በስፖንጁ ውስጥ ውኃ በሁሉም ስፍራ አለ፤ ሆኖም ውኃው ከስፖንጁ ፍጹም የተለየ ነው። ይህ ምሳሌ እንደ አያጣውም፤ ስፖንጁ ብቻ ባለበት ቦታ ውኃ የለም፤ ውኃ ብቻ ባለበት ቦታ ስፖንጁ የለም። የዚህ ምክንያቱ ምሳሌው የሚያስረዳው ሁለት የስፍራ/የመጠን ባሕርይ ስላላቸው ተሳታፊ በመሆኑ ነው፤ እግዚአብሔር ግን በስፍራም ሆነ በመጠን አይመሰለም።

ሐ. እግዚአብሔር ሊቀጣ፤ ሊያጸና ወይም ሊባርክ ይችላል፤ እንዳንድ ሰዎች በእግዚአብሔር መላክ ከሁሉን ግራ በመጋባት እግዚአብሔር እንዴት በሲኦል ይገኛል? ብለው ይጠይቃሉ። እንደ እውነቱ ከሆነ፤ ሲኦል የእግዚአብሔር መገኘት ተቃራኒ ወይም እግዚአብሔር የሌለበት ስፍራ አይደለምን? ይህን ችግር ለመፍታት የምንችለው «እግዚአብሔር በተለያየ ስፍራ በተለያየ መንገድ ይገኛል» ወይም እግዚአብሔር በፍጥረቱ ውስጥ በተለያየ ስፍራ በተለያየ መንገድ ይሁራል የሚለውን በመገንዘብ ነው። እንዳንድ ጊዜ እግዚአብሔር የሚገኘው ለመቅጣት ነው። በትንቢተ አሞጽ ላይ የምናገኘው አስፈሪ ምንባብ እግዚአብሔር በፍርዱ እንደሚገኝ በግልጽ ይናገራል፤

ከእነርሱ አንድም ሰው አይሸሽም፤

ቢሸሽም የሚያመልጥ የለም።

መታብር በጥልቀት ቁፍረው ቢወርዱም፤

እጄ ከዚያ ታወጣቸዋለች፤

ወደ ሰማይ ቢወጡም፤

ከዚያ አወርዳቸዋለሁ።

በተርሚክስ ጫፍ ላይ ቢሸሽንም፤

እድኔ ፈልኔ ከዚያ አወርዳቸዋለሁ፤

እይዛቸዋለሁም፤

በጥልቅ ባሕር ውስጥ ከእኔ ቢሸሽንም፤

በዚያ እባብ እንዲነድፋቸው አዘዋለሁ፤

በጠላቶቻቸው ተነድተው ለምርኮ ቢወሰዱም፤

በዚያ እንዲገድላቸው ሰይፋን አዛለሁ፤

ለመልካም ሳይሆን ለኩ፤

ዐይኔን በእነርሱ ላይ አደርጋሁ (አጥ 9:1-4)።

ለላ ጊዜ ደግሞ እግዚአብሔር የሚገኘው ሊቀጣ ወይም ሊባርክ ሳይሆን፤ ሊያጸና ወይም ዓለማት እርሱ በወደደው መንገድ እንዲንቀሳቀሱ ሊያደርግ ነው። በዚህ ረገድ የክርስቶስ መለኮታዊ ባሕርይ በሁሉም ስፍራ በምልክት ይኖራል። «እርሱ ከሁሉ በፊት ነው፤ ሁሉም ነገር በአንድ ላይ ተያያዞ የጸናው በእርሱ ነው» (ዌላ 1:17)። የዕብራውያን መልእክት ጸሐፊ ስለ እግዚአብሔር ወልድ ሲናገር እርሱ (ሁልጊዜ) «በኃይል ታላ ሁሉን ደግሎ ይዞአል» (ዕብ 1:3) ይላል።¹⁹

ሆኖም፤ በሌላ ጊዜ ወይም በሌላ ስፍራ እግዚአብሔር «ለመባረክ ይገኛል»። ጻዊት ሲናገር፤ «በእንቅ፣ በንድ የደሰታ መላት፤ በተካሄደ የዘላለም ፍሥሐ አል» (መዝ 16:11) ይላል። እዚህ ላይ ጻዊት የሚናገረው እግዚአብሔር ሊቀጣ ወይም ሊያጸና እንደሚገኝ ሳይሆን፤ ለመባረክ እንደሚገኝ ነው።

እንደ እውነቱ ከሆነ፤ መጽሐፍ ቅዱስ ስለ እግዚአብሔር መገኘት ሲናገር አብዛኛውን ጊዜ እግዚአብሔር ለመባረክ እንደሚገኝ ይናገራል። ለምሳሌ፤ በብሉይ ኪዳን በምስክር ታዕቅ ላይ የረበዘውን የእግዚአብሔርን መገኘት (ሀልዎት) መረዳት ያለበት በዚህ መንገድ ነው። «በዚሩበል መብላል በዙፋኑ ላይ የተቀመጠውን የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር የኪዳን ታዕቅ አስመጡ» (1ሳሙ 4:1) ከዘ 25:22 ጋር ያንጸጽር) የሚል እናነባለን፤ ይህ ክፍል የሚያወሳው እግዚአብሔር መገኘቱን ግልጽ ስለ ማድረጉና ለሕዝቡ በረከቱን መገባቱን ለመስጠት በዙፋኑ ሥር ባመለከተው ስፍራ ማለትም ከዚያኑ ታዕቅ በስተላይ ይኸውም ከሁሉቱ ወርቃማ ሰማያዊ አካላት («ኪሩበል») በስተላይ በሚገኘው ስፍራ በተለየ መንገድ ስለ መገለጡ ነው። ይህ ማለት እግዚአብሔር በሌላ ስፍራ አይገኝም ማለት አይደለም፤ ይልቁንም ሀልዎቱን በተለየ መንገድ የገለጠው በዚህ ስፍራ ነው፤ ደግሞም ባሕርዬንና ለሕዝቡም በረከቱን እንደሚያረስ ያመለከተው በዚህ ስፍራ እንደ ሆነ ለማሳየት ነው።

በአዲሱ ኪዳን፤ እግዚአብሔር በምድር ላይ ለራሱ ማደሪያ የመረጠው የተለየ ስፍራ የለም፤ የትም ቦታ ሆነን ልናመልከው እንችላለን (ዮሐ 4:20 ይመ)። ነገር ግን እግዚአብሔር ከአሁን ጀምሮ እስከ ዘላለም ባሕርዬን የሚገልጥበትና የበረከቱና የክብሩ መገኛ የሆነ አንድ ስፍራ መርጧል፤ መጽሐፍ ቅዱስ ይህንን ስፍራ «መንግሥተ ሰማይ» በማለት ይጠራዋል። አዲሲቷ ሊየሩሳሌም ከሰማይ ከእግዚአብሔር ዘንድ ስትወርድ፤ የሕንፃ ከዙፋኑ አንድ ታላቅ ድምፅ እንዲህ ሲል ሰማ፤ «እነሆ፤ የእግዚአብሔር ማደሪያ በሰዎች መካከል ነው፤ እርሱ ከእነርሱ ጋር ይኖራል፤ እነርሱ ሕዝቡ ይሆናሉ፤

¹⁹በዕብ 1:3 ላይ «ፈረን» (አየደገፈ) የሚለው የአሁን ጊዜ ቅጽ ክርስቶስ ያለማድረግ «ሁሉን ነገር ደግሎ እንደ ያዘ» (ማለትም በዓለማት ውስጥ የሚገኙ ነገሮች በመሉ በሥርዐት እንዲንቀሳቀሱ እያደረገ እንደ ሆነ) ይገልጻል።

እግዚአብሔር ራሱም ከእነርሱ ጋር ይኖራል፤ አምላካቸውም ይሆናል» (ራእ 21:3)። እግዚአብሔር ከሌላ ስፍራ ይልቅ «በመንግሥተ ሰማይ ይበልጣል» ይኖራል የሚለው ሐሳብ አሳሳች ሆኖ ልናገኘው አንችላለን፤ ሆኖም፤ እግዚአብሔር በመንግሥተ ሰማይ በተለየ መንገድ ይኖራል፤ ለመባረክና ክብሩን ለማሳየት በተለየ መንገድ ይገኛል ማለት ግን ትክክል ነው። እግዚአብሔር ከሌላ ስፍራ ይልቅ ሀልዎቱን በምልአት የሚገልጠው በመንግሥተ ሰማይ ነው ለማለትም እንችላለን።

ጳውሎስ ስለ ክርስቶስ የተናገረውንም መረዳት ያለብን በዚህ መንገድ ነው። «የመልክት መላት ሁሉ በእኩል በእርሱ ይኖራልና» (ቂላ 2:9)። ርግጥ በአንድ በኩል የእግዚአብሔር መላ ህላዌ የሚገኘው በክርስቶስ ላይ ብቻ ሳይሆን፤ በሁሉም ስፍራ እንዲሁም በአያንዳንዱ ሰው ላይ ነው ለማለት እንችላለን። ሆኖም፤ ይህ አባባል ሁለት ችግሮች አሉት፤ (1) መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔር በማለት ለምት ላይ ቀጥተኛ በሆነ መንገድ እንደሚገኝ ከቶ አይናገርም፤ የዚህ ምክንያቱ ምናልባት በእግዚአብሔርና በእኩል ተግባራት ተጠያቂነት መካከል ያለውን ዝምድና ግልጽ ለማድረግ ወይም እግዚአብሔር የሚገኘው ለማለት (የሰውን ለመደገፍ) እንጂ፤ ለመባረክ እንዳልሆነ ለማመልከት ይሆናል። (2) ከዚህም በተጨማሪ፤ ጳውሎስ በቂላ 2:9 ላይ የሚናገረው «እግዚአብሔር የሚገኘው ለማለት ነው» ስለሚለው ጉዳይ አይደለም። እንዲያውም፤ ጳውሎስ በዚያ ምንግብ ላይ የሚናገረው እግዚአብሔር አማኞችን ለመባረክ እንደሚገኘው ሁሉ «እግዚአብሔር የሚገኘው ለመባረክ ነው» ስለሚለው ጉዳይ አይደለም። ይልቁንም፤ ጳውሎስ የሚናገረው በክርስቶስ የእግዚአብሔር ባሕርይ የሚገኘው (የሚናገረው) ለመባረክና ባሕርዩንም በምልአት ለመገለጥ ነው።

እግዚአብሔር በማለት ለምት ላይ እንዴት እንደሚገኝ ለመግለጽ ከባድ የሚሆንብን፤ መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔር በሁሉም ስፍራ ይገኛል ሲል እብዛኛውን ጊዜ የሚገኘው ለመባረክ መሆኑን እንድንገነዘብ ነው። ማለትም ምንም እንኳ እግዚአብሔር ለማለትና ለመቅጣት እንደሚገኝ የሚናገር ጥቂት ምንግቦች በኋላም፤ እጅግ የሚበዙት መጽሐፍ ቅዱሳዊ ምንግቦች የሚያወሰኑት ግን እግዚአብሔር ለመባረክ እንደሚገኝ ነው። ከዚህ የመጽሐፍ ቅዱሳዊ አገላለጽ ጋር ይበልጥ እየተዋወቅን በመጣን ቁጥር፤ የእግዚአብሔርን ሀልዎት ከዚህ በተለየ መንገድ ለመናገር ይበልጥ አዳጋች እየሆነ ይመጣል። ምናልባትም ይህ ምን ማለት እንደ ሆነ ግልጽ ትንተና ካልሰጠን መሳሳት ሊኖር ይችላል።

በዚህ ረገድ ቅዱሳት መጻሕፍት ነገሩን እንዴት እንደሚገልጹት ጥቂት ምሳሌዎች ቀርበዋል፤ 2ቀር 3:17፡- «የጌታም መንፈስ ባለበት በዚያ ነጻነት አለ»፤ ሮሜ 8:9-10፡- «የእግዚአብሔር መንፈስ በውስጣችሁ የሚኖር ከሆነ፤ በጌታ ሳይሆን በመንፈስ ናችሁ። . . . ክርስቶስ በውስጣችሁ ካለ፤ . . . መንፈሳችሁ . . . ሕያው ነው።» ዮሐ 14:23፡- «የሚወደኝ ቢኖር ቃሉን ይጠብቃል፤ እባብደ ይወደዋል፤ ወደ እርሱ እንመጣለን፤ ከእርሱም ጋር እንኖራለን»። ይህን የመሳሰሉ ሌሎችም ምንግቦች አሉ። እነዚህ ሁሉ ምንግቦች የሚናገሩት ስለ እግዚአብሔር ሀልዎት ሊሆን፤ እግዚአብሔር የሚገኘው ለመባረክ እንደ ሆነ መረዳት እንዳለብን ያመለክታሉ።

እንዲሁም ሌሎች ተጓዳኝ ምንግቦች እግዚአብሔር «ርሑቅ እንደ ሆነ» (ዮሐ 4፡1) የተገጠለ፤ የተለየ፤ የተቆረጠ) ሲናገሩ እግዚአብሔር ለመባረክ እንዳልተገኘ ግልጽ ነው። ለምሳሌ፤ ኢሳይያስ 59:2 እንዲህ ይላል፤ «በደላችሁ ከአምላካችሁ ለይቶአችኋል»፤ ምሳሌ 15:29 ደግሞ፤ «እግዚአብሔር ከክፉዎች ሩት ነው፤ የጸድቃችን ጸሎት ግን ይሰማል» ይላል።

ባዳሩ ሲገለጽ፤ እግዚአብሔር በመላው ህላዌው በሁሉም ስፍራ ይገኛል፤ ሆኖም፤ እግዚአብሔር በተለያየ ስፍራ በተለያየ መንገድ ይሠራል። ከዚህም

በተጨማሪ፤ መጽሐፍ ቅዱስ ስለ እግዚአብሔር ሀልዎት ሲናገር፤ አብዛኛውን ጊዜ የሚናገረው ለመባረክ እንደሚገኝ ነው፤ ስለሆነም ንግግራችን ከዚህ መጽሐፍ ቅዱሳዊ አገላለጽ ጋር መጣጣም አለበት።

ኸርማን ባቪንክ ለስተምህሮተ እግዚአብሔር በተሰኘው መጽሐፉ ላይ የእግዚአብሔርን መላኬ ኩሉነት ለማስረዳት አንድ ውብ የሆነ አንቀጽ ጠቅሷል፤

አንድ ክፉ ነገር ለማድረግ ስታስብ ሕዝብ ከተሰበሰበበት ገለል ብለህ ማንም ሊያይህ ወደማይችልበት ወደ ራስህ ቤት ትሄዳለህ፤ ደግሞም ለሰዎች ዐይን ከሚያጋልጥህ ከራስህ ቤት ገለል ብለህ ወደ ራስህ ክፍል ትገባለህ፤ በዚህ በራስህ ክፍል እንኳ ሰው ሊያየኝ ይችላል ብለህ ትፈራለህ፤ ስለዚህ ወደ ልብህ ገለል ብለህ በዚያ ለማድረግ ያስብኸውን ነገር ታሰላሰላለህ፤ እርሱ ግን ከልብህም የበለጠ ውስጠኛ ነው። እንግዲህ ወደ የትም ብትሸሽ እርሱ በዚያ አለ። ከራስህ ሄዶት መሸሽ ትችላለህ? ወደምትሸሽበት ሁሉ ራስህን ተከትለህ እየሄድህ አይደለምን? እንግዲህ ከራስህም የበለጠ ሌላ «አንድ ውስጠኛ» ካለ ከተጠው አምላክ ሸሽተህ የምታመልጥበት አንዳች ስፍራ የለም፤ ይልቁንም ወደ ሰላሙ አምላክ ሸሽ። ሸሽተህ የምታመልጥበት ከቶ አንድም ስፍራ የለም። ከእርሱ ትሸሽላለህ? ወደ እርሱ ሸሽ።²⁰

3. አንድነቱ። የእግዚአብሔር አንድነቱ ከዚህ እንደሚከተለው ሊብራራ ይችላል፤ እግዚአብሔር ከፍል በከፍል አይከፋፈልም፤ ሆኖም በተለያዩ ጊዜያት የተለያዩ የእግዚአብሔር ባሕርያት ጉልተው ይታያሉ። ይህ የእግዚአብሔር ባሕርይ «የእግዚአብሔር ግልጽነት» ተብሎም ይጠራል። እኛ እዚህ ላይ የመረጥነው «አንድነቱ» የሚለውን ነው።²¹

ቅዱሳት መጻሕፍት ስለ እግዚአብሔር ባሕርያት ሲናገሩ፤ አንደኛውን የእግዚአብሔር ባሕርይ ከሌሎቹ ባሕርያቱ አስበልጠው የተናገሩበት ጊዜ ከቶ የለም። ሁሉም ባሕርያቱ ፍጹም እኩልና የእርሱም እንደ ሆነ ተመልክተዋል። ለምሳሌ፤ ዮሐንስ፤ «እግዚአብሔር ብርሃን ነው» (ዮሐ 1:5) በማለት ከተናገረ በኋላ፤ ጥቂት ቆይቶ ደግሞ፤ «እግዚአብሔር ፍቅር ነው» (ዮሐ 4:8) ይላል። እግዚአብሔር ግማሽ ጎጉ ብርሃን፤ ግማሽ ጎጉ ደግሞ ፍቅር ወይም በከፊል ብርሃን፤ በከፊል ደግሞ ፍቅር እንደ ሆነ የተገለጸ ሐሳብ የለም። ወይም ደግሞ እግዚአብሔር ከፍቅር ይበልጥ ብርሃን ነው ወይም ከብርሃን ይበልጥ ፍቅር ነው ብለን ማስብ የለብንም። ይልቁንም፤ «ራሱ እግዚአብሔር ነው» ብርሃን፤ እንዲሁም «ራሱ እግዚአብሔር ነው» ፍቅር። ሌሎቹንም የእግዚአብሔር ባሕርያት በተመለከተ ልክ እንደዚሁ «ነው፤ በዘወት 34:6-7 ላይ እንዲህ የሚል አናነባለን፤

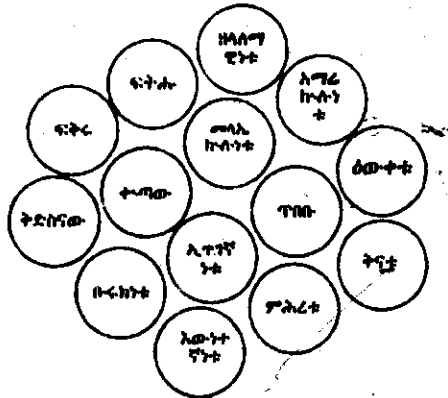
እርሱ በመሴ ፊት እንዲህ እያለ እያወጀ አለፈ፤ «እግዚአብሔር እግዚአብሔር ሩጥሩጥና ቸር አምላክ፤ ለሐጣ የዘገየ፤ ፍቅሩና ታማኝነቱ የበዛ፤ ፍቅርን ለሺዎች የሚጠብቅ፤ ከፋትን፤ ዐመዕንና ገጢአትን ይቅር የሚል፤ በደለኛውን ግን ሳይቀጣ ዝም ብሎ አይተውም፤ በአባቶች ገጢአት ልጆችን የልጅ ልጆቻቸውንም እስከ ሦስትና አራት ትውልድ ይቀጣል።»

²⁰Herman Bavinck, *The Doctrine of God*, 78 164። ጥቅሱ የተወሰደበት ምንጭ በመጽሐፉ ላይ አልተጠቀሰም።

²¹የስልታዊ ሥርዐተ ነገረ መለኮት ሊቃውንት የእግዚአብሔርን አንድነት በተመለከተ ሌላም ገጽታ እንዳለው፤ ማለትም እግዚአብሔር አንድ አምላክ እንጂ፤ ብዙ አምላክ እንዳልሆነ ይናገራሉ። ይህም «የአንድነቱ ሐሐድነት» ተብሎ ሊጠራ፤ እዚህ ላይ ለማንነት የሞከርነው ግን «የአንድነቱ ግልጽነት» ተብሎ የሚጠራውን ነው።

እነዚህ ባሕርያት የእግዚአብሔር ግማሹ አካል (የተወሰነው አካል) ባሕርያት ናቸው፡፡ ለማለት እንችልም፤ ይልቁንም፤ የእግዚአብሔር የራሱ ባሕርያቱ ናቸው፤ ስለዚህ የእግዚአብሔር የእርሱ መገለጫዎች ናቸው፡፡

በሥዕላዊ መግለጫ 11.2 ላይ እንደሚታየው እነዚህ ግንዛቤዎች እግዚአብሔር የተለያዩ ባሕርያት ተሰብስበው የተደመሩበት እንዳልሆነ ያስገነዝባል፡፡

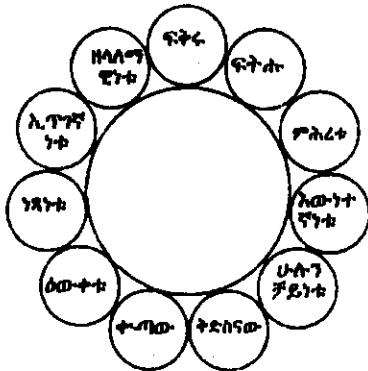

የእግዚአብሔር ሀላፊ፤ የባሕርያቱ ስብስብና ድምር አይደለም፡፡

ሥዕላዊ መግለጫ 11.2

ወይም ደግሞ የእግዚአብሔር ባሕርይ ከእግዚአብሔር ሀላፊ ወይም ከራሱ ከእግዚአብሔር ውጭ እንደ ሆነ አድርገን ማሰብ የለብንም፤ በሥዕላዊ መግለጫ 11.3 ላይ እንደ ተመለከተው፤ በእግዚአብሔር ማንነቱ ላይ የሚደመሩ አይደለም፡፡

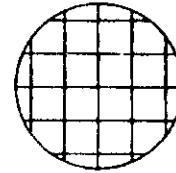
ይልቁንም፤ የእግዚአብሔር መላው ሀላፊ ሁሉንም ባሕርያቱን እንደሚያካትት ማስታወስ አለብን፤ እርሱ ፍጹም ፍትህ፤ ፍጹም መሰረት፤ ፍጹም ጸድቅ፤ ወዘተ . . . ነው፡፡ በትዳላት መጻሕፍት ውስጥ የምናገኛቸው እያንዳንዱ የእግዚአብሔር ባሕርያት መላው የእግዚአብሔር ሀላፊ መገለጫዎች ናቸው፤ ስለሆነም እያንዳንዱ የእግዚአብሔር ባሕርይ ሌላውን ባሕርይ አጣምሮአል ለማለት እንችላለን፡፡

የእግዚአብሔር ባሕርያት በሀላፊው ላይ የተደመሩ አይደሉም፡፡

ሥዕላዊ መግለጫ 11.3

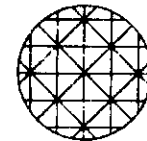
ይህን የእግዚአብሔርን አንድነቱን አስተምህሮ ለመረዳት ሥዕላዊ መግለጫ 11.4 ጠቀሚ ሳይሆን አይቀርም፡፡ በዚህ ሥዕላዊ መግለጫ ላይ አግድማዊ መስመሮች፤ ፍትሕን እንደሚወክሉ፤ አምዳዊ መስመሮች ደግሞ ፍትሕን እንደሚወክሉ እናሰብ፡፡

የእግዚአብሔር ፍትህና ፍትሕ

ሥዕላዊ መግለጫ 11.4

ከዚህም በተጨማሪ፤ በሥዕላዊ መግለጫ 11.5 ላይ እንደ ተመለከተው ከላይ በስተገራ እስከ ታች በስተቀኝ ድረስ የሚዘልቁት መስመሮች የእግዚአብሔርን ቅድስና እንደሚወክሉ፤ እንዲሁም ከላይ በስተቀኝ እስከ ታች በስተገራ ድረስ የሚዘልቁት መስመሮች የእግዚአብሔርን ጥበብ እንደሚወክሉ እናስተውል፡፡

የእግዚአብሔር ፍትህና ፍትሕ፤ ቅድስናና ጥበብ

ሥዕላዊ መግለጫ 11.5

እርግጥ ነው ለእያንዳንዱ የእግዚአብሔር ባሕርያት የተለዩ መስመሮችን ማስመር ይቻላል፡፡ ይሁንና፤ እያንዳንዱ ባሕርይ የእግዚአብሔርን መላ ባሕርይ ወይም ሀላፊ የሚያስረዳ እንደ ሆነ ግልጽ ሊሆን ይገባል፡፡ እግዚአብሔር ራሱ አሐድ ነው፤ ማለትም ገብርና ፍጹም ዋሕድ አካል ነው፤ በእነዚህ ባሕርያቱም ፍጹም ፍጹም ነው፡፡

እንግዲህ መጽሐፍ ቅዱስ ስለ እነዚህ የተለያዩ የእግዚአብሔር ባሕርያት የሚናገረው ለምንድን ነው? ይህ የሆነው ምናልባት የእግዚአብሔርን ባሕርይ በአንድ ጊዜ ለመረዳት ስለማንችል ነው፤ የእርሱን ባሕርይ በየጊዜው ከተለያዩ አቅጣጫ መማር አለብን፡፡ ይሁንና፤ እነዚህ አተያዮች እንዲሁ ከሌላው ጋር መጣረስ የለባቸውም፤ ምክንያቱም የእግዚአብሔርን ባሕርይ በምልአት ለመረዳት የምንችልባቸው መንገዶች ናቸው፡፡

ነገሩ ከተግባራዊ ተዛምዶ አንጻር ሲታይ እግዚአብሔር በአንድ ወቅት የፍትህ አምላክ፤ በሌላ ወቅት ደግሞ የቱጣ አምላክ እንደ ሆነ ተደርጎ መታየት የለበትም፡፡ እርሱ ሁልጊዜ ያው ነው፤ የሚናገራቸውና የሚያደርጋቸው ነገሮች በሙሉ ከባሕርዩ ጋር መሙሉ አዝልቆት አላቸው፡፡ እንዳንደች እንደሚሉት እግዚአብሔር በብሉይ ኪዳን የፍትሕ አምላክ ሲሆን፤ በአዲስ ኪዳን ግን የፍትህ አምላክ ነው የሚለው አባባል ትክክል አይደለም፡፡ እግዚአብሔር

ሁልጊዜ ፍጹም ጽድቅና ፍጹም ፍቅር ነው፤ በብሉይም ሆነ በአዲስ ኪዳን ያደረጋቸው ነገሮች በሙሉ ከባሕርይ ጋር ፍጹም ስምሙ ናቸው።

እንግዲህ አንዳንድ ያደረጋቸው ነገሮች የተወሰነ ባሕርያቱን በርግጥ አገልግለው ያሳያሉ። ሥነ ፍጥረት ጎደሉንና ጥበቡን ያሳያሉ፤ ስርየት ደግሞ ፍቅሩንና ፍትሁን ያሳያሉ፤ የሰማይ ጨረር ክብርንና ውበቱን ያሳያሉ። ይሁንና፤ እነዚህ ሁሉ በአንድም ሆነ በሌላ መንገድ ሰውቶቹን፤ ቅድስናውን፤ ምሕረቱን፤ ታማኝነቱን፤ ትዕግሥቱን፤ ልዕልናውን፤ ወዘተ... ያሳያሉ። እንደ እውነቱ ከሆነ፤ ከባሕርያቱ መካከል በማንኛ ተግባር ውስጥ በተወሰነ ደረጃ ያልተገለጡ ባሕርያቱን ለማግኘት እጅግ ከባድ ነው። ይህም ከላይ በተጠቀሰው ምክንያት ነው፤ እግዚአብሔር አሐድ ነው፤ የሚያደርጋቸው ነገሮች በሙሉ የመላ እርሱነቱ መገለጫ ናቸው።

ከዚህም በላይ፤ የእግዚአብሔር አንድነቱ (አሐድነቱ) አስተምህሮ እንደኛው የእግዚአብሔር ባሕርይ ከሌሎቹ ይበልጥ አስፈላጊ ነው ወደሚል አስተሳሰብ አንዳንዴ ያስጠነቅቃል። በተለያዩ ጊዜያት ለዎች የእግዚአብሔርን ቅዱስ ወይም ፍቅር፤ ወይም በራሱ ሥልጣን መኖሩን፤ ወይም ጽድቅ ከሌሎቹ ባሕርያቱ እጅግ አልቀው ለማየት የሞክሩበት ጊዜ ነበር። ሆኖም፤ እነዚህ ሁሉ መከራዎች እግዚአብሔርን የብዙ ክፍሎች ጥምር ወይም የተወሰነው ክፍል ከሌሎቹ ከፍተኛ የሚልና የሚበልጥ አድርጎ ከመመልከት የመጡ የተሳሳቱ ግንዛቤዎች ናቸው። ከዚህም በተጨማሪ፤ «አንዱ ከሌላው ይበልጣል» ሲባል ምን ለማለት እንደ ሆነ ግልጽ አይደለም። ይህ ማለት አንዳንዶቹ የእግዚአብሔር ተግባሮች ከተወሰኑ ባሕርያቱ ጋር አይስማሙም ማለት ነው? እግዚአብሔር ከባሕርያቱ ጋር በተወሰነ ደረጃ በሚቀረን መንገድ ለመሥራት ሊል ሊገዢው ወደ ጎን ያላቸው አንዳንድ ባሕርያት አሉ ማለት ነው? መገምገሙ ሁሉንም አስተያየቶች ልንተባብራቸው አንችልም፤ እንዲህ ማለት እግዚአብሔር ከራሱ ባሕርይ ጋር ይጣረሳል ወይም ቀድሞ ከነበረበት በመለወጥ ሌላ ሆኗል ማለት ነው? ይሁንና፤ ባሕርያቱን በሙሉ የእግዚአብሔር ማንነት ልዩ ልዩ መገለጫዎች አድርጎ ስንመለከት፤ እነዚህ ጥያቄዎች አስፈላጊ እንደ ሆኑ እንረዳለን፤ ደግሞም ከባሕርያቱ መካከል አንዱን ለይተን ይህ ከሁሉም ይበልጣል ማለት አንችልም፤ ከምንም በላይ ወሳኝ የሆነው ራሱ እግዚአብሔር ከነመላው ሀላዊው ነው፤ እኛም ለማወቅና ለመውደድ መጣር ያለብን ራሱን እግዚአብሔርን ከመላ ሀላዊው ጋር ነው።

ከግል ሕይወት ጋር ለማዛመድ የሚረዱ ጥያቄዎች

1. የእግዚአብሔርን ኢጥገኝነት፤ አይለወጡነት፤ ዘላለማዊነት፤ መላክ ኩሉነትና አሐድነት ስታስብ፤ እነዚህ አምስት ኢተወራሪ ባሕርያት በአንተ ላይ በመጠነም ቢሆን በደምሳሳው ለመንጸባረቅ የሚችሉ ይመስልሃል? በእነዚህ ፈርጆች እግዚአብሔርን ለመሆን መመኘት ምን ማለት ነው? በእነዚህ ነገሮች እግዚአብሔርን ለመሆን መመኘት ሲከተት የሚሆነው ከምን ላይ ነው? ምክንያቱም የእርሱን ልዩ ፈጣሪነትና ጌትነት አለአግባብ ለመንጠቅ መከራ ማድረግ አይደለምን?
2. እነዚህን አምስት ኢተወራሪ ባሕርያት መሠረት በማድረግ በዚህ ምድር ላይሆን፤ በመንግሥተ ሰማይ እግዚአብሔርን ይበልጥ እንዴት እንደምንመስል ግለጽ፤ እንዲሁም በእነዚህ አምስት ባሕርያቱ ረገድ እርሱን በዘላለም ፈጽሞ እንዴት እንደማንመስል ግለጽ።
3. የእግዚአብሔር ኢጥገኝነት አስተምህሮ ስሜትህን እንዴት እንደሚነካው ግለጽ። ይህ አስተምህሮ በመንፈሳዊ ሕይወትህ ላይ አምንታዊ ወይም አሉታዊ ተጽዕኖ አለው? ለምን እንደ ሆነ ግለጽ።
4. የእግዚአብሔር ኢተወላጢነት ወይም አይለወጡነት አስተምህሮ ከዚህ የሚከተሉትን ጥያቄች ለመመለስ እንዴት እንደሚረዱ ግለጽ። በዚህ

ባለገበት እኩይ ዓለም ልጆችን በመልካም አርአያ ለማሳደግ እንችላለን? በመጽሐፍ ቅዱስ ዘመን ለዎች ከእግዚአብሔር ጋር የቀረበ ጎብረት ያደርጉ እንደ ነበረው አሁን ማድረግ ይቻላል? የመጽሐፍ ቅዱስ ታሪኮች ይበልጥ ትርጉም እንዲሰጡና አሁን ከምንኖረው ሕይወት እምብዛም ያልራቁ እንዲሆኑ ምን ማድረግ የሚቻል ይመስልሃል? እግዚአብሔር ያኔ በመጽሐፍ ቅዱስ ዘመን ያደርግ እንደ ነበረው ዛሬ ጸሎትን ለመመለስ ያን ያህል ፈቃደኛ አይደለም ብለህ ታስባለህ?

5. ዛሬ እግዚአብሔርን ብትበድል፤ የእግዚአብሔርን ልብ ማሳዘን የሚጀምረው መቼ ይመስልሃል? የእግዚአብሔርን ልብ ማሳዘኑን የሚያቆመው መቼ ነው? ይህ አስተንትኖ ገጢአትን መቅጣት የእግዚአብሔር ባሕርይ መሆኑን ለመረዳት ያግዝሃልን? እግዚአብሔር ገጢአትን በመርሳትና ማንንም በገጢአት ሳይቀጣ ወደ መንግሥተ ሰማይ በመቀበል ፈንታ፤ ልጁ የገጢአትን ቅጣት እንዲሸከም መላክ ለምን አስፈለገው? አሁን እግዚአብሔር ገጢአትህን የሚያስበው ይቅር እንደ ተባለ ነው ወይስ ይቅር እንዳልተባለ?
6. ዛሬ ለእግዚአብሔር የምስጋና መዝሙር ብትዝምር፤ የዚያ ምስጋና ድምፅ በእግዚአብሔር ጎሊና መስማቱ የሚያቁመው ወይም ልቡን ደስ የሚያሰኘው መቼ ነው? የምስጋና መዝሙርች ለእግዚአብሔር ትርጉም አላቸውን? በእርሱ ላይ በየሰዓቱ መታመንና ወይም በየቀኑ መታዘዝ ምን ማለት ነው?
7. ጊዜን በአግባቡ መጠቀም ፈተና ይሆንብሃልን? በክርስትና ሕይወት እየበሰልንና ክርስቶስን እየመሰልን ስንጫድ፤ ጊዜን በአግባቡ በመጠቀም ረገድ እግዚአብሔርን እየመሰልን እንጫዳለን? በምን መንገድ?
8. በዚህ ምዕራፍ ውስጥ የተወያየንባቸው አምስቱ የእግዚአብሔር ኢተወራሪ ባሕርያት ለጸሎት ሕይወትህ እንዴት እንደሚረዱ ግለጽ።

ልዩ ቃላት

- ሰውኛ ቋንቋ/አገላለጽ
- በስፍራ ረገድ ኢስፍርነቱ
- በራሱ ሥልጣን የሚኖር
- በጊዜ ረገድ ኢስፍርነቱ
- ተወራሪ ባሕርያት
- የእግዚአብሔር ስሞች
- ዘላለማዊነት
- መላክ ኩሉነቱ
- ኢተወላጢነት
- በራሱ የሚኖር
- ኢተወራሪ ባሕርያት
- አንድነቱ
- ኢጥገኝነት
- አይለወጡነቱ
- እውሱን
- አሐድነቱ

ዋቢ መጻሕፍት

(የዚህን ዋቢ መጻሕፍት ትንተና በተመለከተ በምዕራፍ 1 ገጽ 32 ላይ የተሰጠውንም ማስታወሻ ይመልከቱ)። ሙሉ የዋቢ መጻሕፍት ዝርዝር በዚህ መጽሐፍ 2ኛው ቅጽ ላይ ይገኛል።

ማስታወሻ። በዚህ ምዕራፍ ውስጥ የእግዚአብሔርን ኢተወራሪ ባሕርያት በተመለከተ የተወያየን ሲሆን፤ አንዳንድ የስልታዊ፤ ነገረ መለኮት ሊቃውንት የእግዚአብሔርን ባሕርያት የሚፈርጁት ተወራሪ ወይም ኢተወራሪ በማለት እንዳልሆነ መታወቅ አለበት፤ ስለሆነም ለተጓዳኝ ክፍሎች ሁልጊዜ ትክክለኛ ማጣቀሻ ለማቅረብ አይቻልም። የእግዚአብሔርን ባሕርይ በጥቅሉ የሚያትቱ የስልታዊ ነገረ መለኮት ምንባቦች በምዕራፍ 13 መጨረሻ ላይ ሙሉው የዋቢ መጻሕፍት ዝርዝር ተቀምጦአል።

በቃል የሚጠና የመጽሐፍ ቅዱስ ምንባብ

መዝሙር 102:25-27:-

አንተ ከጥንት ምድርን መሠረትህ፤
 ሰማያትም የእጆችህ ሥራ ናቸው።፤
 አነርሱ ይጠፋሉ፤ አንተ ግን ጸንተህ ትኖራለህ፤
 ሀላቸው አንድ ልብስ ያረጃሉ፤
 አንድ መጉናጸፊም ትሰውጣቸዋለህ፤
 አነርሱም ወዲያ ይጣላሉ።፤
 አንተ ግን ያው አንተ ነህ፤
 ዓመቶችህም ከቶ አያልቁም።፤

በወንጌላውያን ስልታዊ ነገረ መለኮት ሥር የሚገኙ ክፍሎች

1. Anglican (Episcopalian)
 - 1882-92 Litton, 58-67
2. Arminian (Wesleyan or Methodist)
 - 1847 Finney, 49-65
 - 1875-76 Pope, 1:248-55, 287-325
 - 1892-94 Miley, 1:159-80, 214-22
 - 1940 Wiley, 1:241-393
 - 1960 Purkisor, 127-44
3. Baptist
 - 1767 Gill, 25-31, 33-50, 119-22
 - 1887 Boyce, 1:125-35, 183-90
 - 1907 Strong, 243-303
 - 1917 Mullins, 214-50
 - 1983-85 Erickson, 1:263-78
 - 1987-94 Lewis/Demarest, 1:175-248
4. Dispensational
 - 1947 Chafer, 1:179-191, 212-24, 260-71
 - 1949 Thiessen, 118-28
5. Lutheran
 - 1917-24 Pieper, 1:427-47
 - 1934 Mueller, 160-67
6. Reformed (or Presbyterian)
 - 1559 Calvin, 1:96-120
 - 1861 Heppe, 57-104
 - 1871-73 Hodge 1:366-93
 - 1878 Dabney, ST, 38-45, 144-54
 - 1887-1921 Warfield, SSW, 1:69-87; ST, 109-14
 - 1889 Shedd, 1:151-94, 334-92
 - 1909 Bavinck, DG, 113-72
 - 1938 Berkhof, 47-63
 - 1962 Buswell, 1:36-57
7. Renewal (or Charismatic/Pentecostal)
 - 1988-92 Williams, 55-59, 77-79

በርም ካቶሊክ ስልታዊ ነገረ መለኮት ሥር የሚገኙ ክፍሎች

1. Roman Catholic: Traditional
 - 1955 Ott, 24-38
2. Roman Catholic: Post - Vatican II
 - 1980 McBrien, 1:238-341

ሌሎች ሥራዎች

- Brolmiley, G. W. "God" In *ISBE*, 2:493-503.
- Charnock, Stephen. *The Existence and Attributes of God*. Repr. ed. Evansville, Ind.: Sovereign Grace Book Club, n.d., 69-180 (first published 1655-1680).
- Diehl, D. W. "Process Theology." In *EDT*, pp. 880-85.
- Helm, Paul. *Eternal God: A Study of God Without Time*. Oxford: Clarendon, 1988.
- Kaiser, Christopher B. *The Doctrine of God*. Westchester, Ill.: Good News, 1982.
- Lewis, Gordon R. "God, Attributes of." In *EDT*, pp. 464-68.
- Packer, J. I. *Knowing God*. London: Hodder and Stoughton, 1973, pp. 67-79.
- Saucey, R. H. "God, Doctrine of." In *EDT*, pp. 459-64.
- Tozer, A. W. *The Knowledge of the Holy*. New York: Harper and Row, 1961.

መዝሙር

«አመዋቲ፣ የማይታይ፣ እርሱ ብቻ ጠቢብ አምላክ»
 ጠቢቅ መዝሙር ስንኞች ላይ የተለያዩ የእግዚአብሔር ባሕርያት የተጠቀሱት እጅግ ፈጣን በሆነ ተከታታይነት በመሆኑ፣ መዝሙሩን ስንዘምር በእያንዳንዱ ባሕርይ ላይ ለማስተንተን ከባድ ይሆንብናል። ይህ ግን መዝሙሩን ጉድለው እያደርገውም፤ ሆኖም፤ እግዚአብሔርን በሰማይ በሙሉ ክብሩ ስናየው፤ እርሱንም በሙሉ ሥልጣኑና ፍጽመቱ ስንመለከተው፤ ይህ መዝሙር በውስጣችን ከሚፈጥረው ስሜት ይልቅ በእግዚአብሔር ታላቅነት እንገረማለን፤ ደግሞም በታላቅ ውዳሴ እንድንዋጥ ያደርገናል።

አመዋቲ፣ የማይታይ እርሱ ብቻ ጠቢብ አምላክ፤
 ሊደረሰብህ የማይችል ከዐይናችን የተሰወርህ፤
 ፍጹም የተባረከህ፤ ፍጹም የከበርህ ጥንታዊ ጥናቱ፤
 ሁሉን ቻይ፤ አሸናፊ ስምህን እንወድሳለን።
 የማትታክት፤ የማትሰለጥ እንደ ብርሃን ጸጥ ያልህ፤
 የማትፈልግ፤ የማትደክም በገይል የምትገዛ፤
 ፍርድህ እንደሚመጥት ተራራ ከፍ ያለ ነው፤
 ደመናትህ የመልካምና የፍቅር ምንጭ ናቸው።፤
 ታላቅ የክብር አባት፤ ንጹሕ የብርሃን አባት፤
 መላእክትህ ይወድሱሃል፤ ሁሉም ዐይናቸውን ይሸፍናሉ፤
 ምስጋና ሁሉ ለአንተ እናቀርባለን፤ እንድናይ እባክህ እርዳን፤
 አንተን የሚሸፍንህ የብርሃንም ግርማ ብቻ ነው።፤

ጸሐፊው፡- ዋልተር ቻልመርስ ስሚዝ፣ 1867
 አማራጭ መዝሙር፣ «አላወቃችሁምን! አልሰማችሁምን!»

ምዕራፍ 12
የእግዚአብሔር ባሕርይ፡-
«ተወራሲ» ባሕርያት
(ክፍል 1)

እግዚአብሔር በህላዊው እንዲሁም በጎሲናዊና በምግባራዊ ባሕርያቱ ከእኛ ጋር የሚመሳሰለው እንዴት ነው?

ማብራሪያና መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት

በዚህ ምዕራፍ ውስጥ የምንመለከተው «ተወራሲ» ስለ ሆነት የእግዚአብሔር ባሕርያት ወይም በተደመወ ምዕራፍ ውስጥ እንደ ተጠቀሰው እኛ ስለምንጋራቸው ባሕርያት ነው። ባሕርያቱ «አተወራሲ» እና «ተወራሲ» በመባል የተመደቡባቸው አፈራረጆች ፍጹም እንዳልሆኑና የባሕርያቱን አመዳደብ በተመለከተ የተለያዩ አስተያየቶች እንዳሉ መታወቅ አለበት። እዚህ ላይ «አተወራሲ» ፈርጅ ሥር የተዘረዘሩት ባሕርያት በጣም የታወቁት ናቸው። ሆኖም፤ ትልቁ ነገር ባሕርያቱን በዚህ መጽሐፍ ውስጥ በተመለከተው ዐይነት መፈረጃ ላይሆን፤ ስለ እያንዳንዱ ባሕርይ የተሰጠውን ትርጉም መረዳቱ ነው።

በዚህም በተጨማሪ፤ ስለ እግዚአብሔር ባሕርያት የሚያወሳ የትኛውም ዝርዝር በተለያዩ የእግዚአብሔር ባሕርያት መካከል ምን ዐይነት ልዩነት አለ የሚለውን ለመወሰን በአንድ ዐይነት አስተሳሰብ ላይ የተመሠረተ መሆን አለበት። የእግዚአብሔር መልካምነትና ፍቅር ሁለት ባሕርያት ናቸው ወይስ አንድ? ዕውቀቱና ጥበቡ ወይም መንፈስ መሆኑን አለመታየቱስ? በዚህ ምዕራፍ ውስጥ እነዚህ ባሕርያት ለየብቻ ተመርምረዋል፤ ይህንንም በረጅም ዝርዝር ላይ መመልከት ይቻላል። ሆኖም፤ እነዚህ ጥንድ ባሕርያት የአንድ ባሕርይ ልዩ መገለጫ ተደርገው ቢወሰዱ እምቢም ልዩነት አያመጡም። የምንጋገጠው ስለ አንዱ አምላክ ጥቅልና ጥምር ማንነት መሆኑን ልብ ካልን፤ የተለያዩ ባሕርያት እንዳሉ አድርጎ መፈረጁ ያን ያህል ጉልህ አስተምህሮታዊ ፋይዳ እንደሌለው ግልጽ ይሆናል። ይህ ዐይነቱ መንገድ አንድ ሰው የትዳሳት መጽሐፍትን ትምህርት ውጤታማ በሆነ መንገድ ለማቅረብ ሲፈልግ የሚከተለው ነው።

ይህ ምዕራፍ የእግዚአብሔርን «ተወራሲ» ባሕርያት በአምስት ዐበይት ፈርጆች የከፈላቸው ሲሆን፤ በእያንዳንዱ ፈርጅ ሥር የተወሰኑ ባሕርያት እንደሚከተለው ተዘርዝረዋል፡-

ሀ. የእግዚአብሔርን ህላዊ የሚገልጹ ባሕርያት

1. መንፈስ መሆኑ
2. የማይታይ መሆኑ
- ለ. ኅሊናዊ ባሕርያት
 3. ዕውቀቱ (ወይም አማራ ኩሉነቱ)
 4. ጥበቡ
 5. እውነተኛነቱ (ወይም ታማኝነቱ)
- ሐ. ምግባራዊ ባሕርያት

¹ስለ ተወራሲና አተወራሲ ባሕርያት የተሰጠውን ትንተና በምዕራፍ 11፤ ገጽ 161-162 ላይ ይመልከቱ።

6. መልካምነቱ
7. ፍቅሩ
8. ምሕረቱ (ጸጋው፤ ትዕግሥቱ)
9. ቅድስናው
10. ሰላሙ (ወይም ሥርዐቱ)
11. ጽድቁ (ወይም ፍትሐ)
12. ቅናቱ
13. ተሳታፊነቱ

መ. የእግዚአብሔርን ዕቅድ የሚገልጹ ባሕርያት

14. ፈቃዱ
15. ነጻነቱ
16. ክሃሉ ኩሉነቱ (ወይም ኅይሉ፤ ልዕልናው)
- ሠ. «መደምደማዊ» ባሕርያት
 17. ፍጹምነቱ
 18. ብዕራፍነቱ
 19. ውበቱ
 20. ክብሩ

የእግዚአብሔር ተወራሲ ባሕርያት በሕይወታችን መወረስ ስላለባቸው፤ በእያንዳንዱ ክፍል ባሕርያቱን እንዴት መውረስ እንዳለብን ዐቁር ገልጻ ተስጥቶአል።

ሀ. የእግዚአብሔርን ህላዊ የሚገልጹ ባሕርያት

1. መንፈስ መሆኑ። ብዙ ጊዜ ሰዎች እግዚአብሔር የተሠራው ከምንድን ነው በማለት ይጠይቃሉ። እንደ እኛ ከሥጋና ከደም ነው የተሠራው? በርግጥ አይደለም። ታዲያ ህላዊው የተዋቀረው ከምንድን ነው? እግዚአብሔር የተሠራው ከቀስ ነው? ወይስ እግዚአብሔር ኅይል ነው? ወይስ እርሱ የሰው ሐሳብ ነው??

መጽሐፍ ቅዱስ ለዚህ ጥያቄ በሚሰጠው መልስ መሠረት እግዚአብሔር ከእነዚህ መካከል የትኛውንም አይደለም። ይልቁንስ መጽሐፍ ቅዱስ፤ «እግዚአብሔር መንፈስ ነው» ይላል (ዮሐ 4:24)። አያሱስ ይህን ቃል የተናገረው በሰማርያ በአንድ የውሃ ጉድጓድ አጠገብ ከአንዳት ስት ጋር በተነጋገረበት ጊዜ ነው። ንግግሩ ሰዎች እግዚአብሔርን ማምለክ ያለባቸው በየት «ስፍራ» እንደ ሆነ ይገልጻል፤ አያሱስ ለሱቲቱ ሲመልስላት እውነተኛ አምልኮተ እግዚአብሔር አንድ ሰው በኢየሩሳሌም ወይም በሰማርያ «አንዳገኝ» ግድ አይልም (ዮሐ 4:21)። እውነተኛ አምልኮ የሚመለከተው ስፍራን ሳይሆን፤ የውስጥ መንፈሳዊ ሁኔታን ነው። የዚህ ምክንያቱ «እግዚአብሔር መንፈስ» ስለ ሆነ ነው። ይህም እግዚአብሔር በስፍራ ከቶ ሊወሰን እንደማይችል ያሳያል።

በመሆኑም፤ እግዚአብሔር ከ - እስከ የለውም ብንል እንኳ መጠን ወይም ስፍር እንዳለው አድርገን ማሰብ የለብንም (ቀደም ባለው ምዕራፍ ላይ ስለ እግዚአብሔር መላኬ ኩሉነት የተነገረውን ይመ)። የእግዚአብሔርን የመንፈስነት ህላዊ ስንመለከት፤ እግዚአብሔርን መስፈርት-አለብ ትልቅ አድርገን ማሰብ የለብንም፤ ለምሳሌ፤ እግዚአብሔር በየትኛውም ስፍራ ሲገኝ በከፊል ሳይሆን በምልአት ነው፤ ማለትም የሚገኘው የእግዚአብሔር ግማሹ ክፍል

²ኤፌሶን 5፤ «እንደ ተወደዱ ልጆች እግዚአብሔርን ምስሉ» እንደሚል ልብ ይበል። እግዚአብሔር የፈጠረን በሕይወታችን የእርሱን ባሕርይ እናሳይ ዘንድ እንደ ሆነ በምዕራፍ 21፤ በገጽ 495-509 ላይ የተሰጠውን ትንተና ይመልከቱ።

ሳይሆን ምሉኡ እግዚአብሔር ነው (መዝ 139:7-10 ይመ)። የእግዚአብሔርን የመንፈስነት ህላዌ መስፈርት-አልቦ ትንሽ አድርገን ማሰብም የለብንም፤ በመላላም ውስጥ እርሱን የሚይዝ ወይም የሚያቅፍ አንድም ስፍራ የለምና (1ነገ 8:27 ይ-መ)። እንግዲህ የእግዚአብሔር ህላዌ በስፍራ ረገድ ተወስኖ ሊታሰብ አይቻልም፤ ሆኖም የእርሱን ህላዌ እንደ «መንፈስ» ልንረዳው እንችላለን።

በተጨማሪም፤ እግዚአብሔር የእርሱን ህላዌ በፍጥረቱ ውስጥ ከሚገኝ ከማናቸውም ነገር ጋር እንዳያመሳሰሉ ሕዝቡን የከለከለ መሆኑን እንረዳለን። በወሀርቱ ትእዛዛት ላይ እንዲህ የሚል አናነባለን፡-

በላይ በሰማይ ወይም በታች በምድር ካለው ወይም በውሃ ውስጥ ከሚኖሩት ነገሮች በማናቸውም ምስል ለራሱ ጣዖትን አታብድ። አትሰገድላቸው፤ አታምልካቸውም፤ እኔ እግዚአብሔር አምላክህ የሚጠሉኝን ልጆች ከአባቶቻቸው ገጢአት የተነሣ እስከ ሦስትና አራት ትውልድ ድረስ የምቀጣ ቀናተኛ አምላክ ነኝ፤ ነገር ግን ለሚወዱኝና ትእዛዜን ለሚጠብቁ እስከ ሺህ ትውልድ ድረስ ፍቅርን የማሳይ ነኝ (ዘፀ 20:4-6)።

በዚህ ትእዛዝ ላይ የምናገኛቸው የፍጥረት ቃላት («በላይ በሰማይ ወይም በታች በምድር . . . ወይም በውሃ ውስጥ») የእግዚአብሔር ህላዌ ማለትም የእኛና ሙሉ ሙሉ ህላውና እርሱ ከፈጠራቸው ነገሮች በሙሉ የተለየ እንደ ሆነ ያሳስባሉ። ህላዌውን በፍጥረት ውስጥ በሚገኙ ነገሮች መመስል ማለት እርሱን በትክክል አለመወከል፤ እርሱን መወሰን፤ ከእርሱነቱ አሳንሶ መመልከትም ማለት ነው። ለእግዚአብሔር እንደ ወርቁ ጥጽ ያለ የተቀረጸ ምስል ማድረግ እግዚአብሔርን ሕይወት እንዳለው (እንደ ጥጽ) ብርቱ ፍጥረት አድርጎ ለመመስል እንደ መምከር ነው፤ ይሁንና፤ እግዚአብሔር ጥጹውን ይመስላል ማለት ስለ እግዚአብሔር ዕውቀት፤ ጥበብ፤ ፍቅር፤ ምሕረት፤ መላክ ኩሉነት፤ ዘላለማዊነት፤ ኢጥገኝነት፤ ትድስና፤ ጽድቅ፤ ፍትሕ፤ ወዘተ . . . አስደንጋጭ ስሕተት ያለበት ገለጻ መስጠት ነው። እግዚአብሔር መላውን ፍጥረት ወደ ህልውና ያመጣው እያንዳንዱ ፍጥረት የእርሱን ባሕርይ እንዲያንጸባርቅ ቢሆንም፤ እግዚአብሔርን በፍጥረቱ ውስጥ በሚገኝ በማንኛውም ነገር መመስልና እርሱ ይህን ይመስላል ማለት ለእስከፊ ስሕተት የሚዳርግ፤ እርሱንም የማያስከብር አካሄድ ነው።

እግዚአብሔር በተቀረጸው ምስል እንዳይመስል ቀናተኝነቱ እንደ ምክንያት የተጠቀሰው ከዚህ የተነሣ ነው፡- «እኔ እግዚአብሔር አምላክህ . . . ቀናተኛ አምላክ ነኝ» (ዘፀ 20:5)። እግዚአብሔር የራሱን ክብር የሚጠብቅ ቀናተኛ አምላክ ነው። እግዚአብሔር እርሱን በእርሱነቱ የሚመለከቱትንና በምልክቱ (በፍጹም ልቀቱ) የሚያመልኩትን ሕዝቦች በብርቱ ይፈልጋል፤ ክብሩ ሲያንስና ባሕርዩ በሐሰት ሲወከል በገይል ይቂጣል (እግዚአብሔር የተቀረጸ ምስል እንዳይሠሩ ሕዝቡን የከለከለ ቀናተኛ አምላክ ስለ መሆኑ ከዘፄ 4:23-24 ጋር ያነጻጽሩ)።

እንግዲህ እግዚአብሔር አካላዊ ቅርጽ የለውም፤ እንደ ሌላው ፍጥረትም ከቀሰ አልተሠራም። ከዚህም በተጨማሪ፤ እግዚአብሔር ገይል ወይም ሐሳብ ወይም በፍጥረቱ ውስጥ እንደሚገኝ አንድ ጥንተ ነገር አይደለም። ደግሞም እንደ ተን ወይም እንፋሎት ወይም አየር ወይም ህዋ ያለ አይደለም፤ እነዚህ ሁሉ በእርሱ የተፈጠሩ ናቸው። የእግዚአብሔር ህላዌ ከእነዚህ መካከል ከአንዱም ጋር አይመስልም። እግዚአብሔር ከእኛ ከራሳችን መንፈሶችም ጋር እንኳ ጨርሶ አይመሳሰልም፤ እነዚህ ነገሮች የተፈጠሩ በመሆናቸው መገኘት የሚችሉት በአንድ ጊዜ በአንድ ስፍራ ብቻ ነው።

ከእነዚህ ሁሉ ሐሳቦች ይልቅ፤ እግዚአብሔር መንፈስ ነው ማለት አለብን። ይህ ማለት ምንም ይሁን ምን፤ የእርሱ ህላዌ በፍጥረት ውስጥ ከምናገኘው ሁሉ ፍጹም የተለየ ህላዌ ነው። ከእኛ ቀላላዊ ህልውና ፍጹም የራቀ ህላዌ ነው። በመሆኑም፤ እግዚአብሔር «ፍጹም ህላዌ» ወይም «ምልክተ ህላዌ» ነው ለማለት እንችላለን። ከዚህም በላይ፤ እንዲህ ዐይነቱ ህላዌ ከእኛ ህላዌ የሚያንስ ወይም ዝቅ ተደርጎ የሚቈጠር አይደለም። ይልቁንም፤ በፍጥረት ውስጥ ከሚገኙ ከማናቸውም ቀላላዊና ኢቀላላዊ ፍጥረታት ይልቅ እጅግ የላቀና ተፈላጊ ነው። ፍጥረት ወደ ህልውና ከመምጣቱ በፊት እግዚአብሔር መንፈስ ሆኖ ይኖር ነበር። ህላዌው ፍጹም እውን በመሆኑ ሌሎች ነገሮችን በሙሉ ወደ ህልውና ሊያመጣ ችሎአል!

እዚህ ላይ የእግዚአብሔርን መንፈስ መሆን መተርጎም እንችላለን፡- እግዚአብሔር መንፈስ ነው ሲባል ህላዌው ከቀሰ አልተሠራም፤ ክፍለትም ሆነ ስፍረት የለውም (ከ-እስከ የለውም)፤ በሀዋርያትን ልንረዳው አንችልም፤ ከሌላ ከማንኛውም ህልውና (ፍጡር) እጅግ ልሁቅ ነው።

የእግዚአብሔር ህላዌ ለምን እንደዚህ ሆነ? በማለት እንጠይቅ ይሆናል። እግዚአብሔር ለምን መንፈስ ሆነ? መናገር የምንችለው እንደዚህ ሆኖ መገኘት እጅግ በጣም ታላቅና ከፍተኛ ልቀት ያለው ህላዌ ነው፤ ይህ ዐይነቱ ህላዌ ከየተኛውም ህላዌ ፍጹም የላቀ ነው። ይህን እውነት ማሳሰል አስደናቂ ነው።

እነዚህን ነገሮች ስናስብ የእግዚአብሔር መንፈስነት «ኢተወራሪ» ባሕርይ ተብሎ ቢጠራ ትክክል ሳይሆን አይቀርም እንል ይሆናል። የእግዚአብሔር ህላዌ ከእኛ ፍጹም የተለየ በመሆኑ የእግዚአብሔርን መንፈስነት ኢተወራሪ ባሕርይ በማለት መጥራቱ በርግጥ ትክክል ይሆናል። ይሁንና፤ እግዚአብሔር እርሱን የምናመልክባቸውን (ዮሐ 4:24፤ 1ቆሮ 14:14፤ ፊል 3:3)፤ ከጌታ መንፈስ ጋር አንድ የምንጸናቸውን (1ቆሮ 6:17)፤ የእግዚአብሔር ልጆች መሆናችንን መንፈስ ቅዱስ ከእኛ መንፈስ ጋር የሚመሳከርባቸውን (ሮሜ 8:16) እንዲሁም ስንሞት ወደ ህልዎቱ የምንተርብባቸውን (ሉቃ 23:46፤ መዝ 12:7፤ ዕብ 12:23 ይመ፤ ከፊል 1:23-24 ጋር ያነጻጽሩ) መንፈሶች ሰጥቶናል። ስለዚህ ከእግዚአብሔር ጋር ግንኙነት ለማድረግ እንድንችል ከእርሱ ባሕርይ ጋር የሚመሳሰል መንፈሳዊ ባሕርይ እንዳለን ግልጽ ነው፤ ርግጥ ይህ መንፈሳዊ ባሕርያችን በሁሉም ረገድ ከእርሱ ጋር ሊመሳሰል አይችልም። በዚህም ምክንያት የእግዚአብሔርን መንፈስነት እንደ ተወራሪ ባሕርይ መመልከቱም ተገቢ ይሆናል።

2. የማይታይ መሆኑ። ከእግዚአብሔር መንፈስነት ጋር የሚዛመደው ሌላው ባሕርይ እግዚአብሔር የማይታይ መሆኑ ነው። ይሁንና፤ እግዚአብሔር ራሱን ስለ ገለጠባቸው የሚታዩ መንገዶች መናገር አለብን። እግዚአብሔር የማይታይ መሆኑ የተብራራው ከዚህ እንደሚከተለው ነው፡- እግዚአብሔር አይታይም ሲባል የእግዚአብሔር ባሕርይ ሁሉ ማለትም መላው መንፈሳዊ ህላዌ ከቶ በእኛ ሊታይ አይችልም፤ ሆኖም እግዚአብሔር ራሱን በሚታዩና እርሱ በፈጠራቸው ነገሮች ገልጦልናል ማለት ነው።

ብዙ ምንባቦች እግዚአብሔር ሊታይ እንደማይችል ይናገራሉ። «ከቶውንም እግዚአብሔርን ያየ ማንም የለም» (ዮሐ 1:18)። ኢየሱስ፤ «ከእግዚአብሔር ዘንድ ከሆነው በቀር አብን ያየ ማንም የለም፤ አብን ያየው እርሱ ብቻ ነው» (ዮሐ 6:46) ብሎአል። ጳውሎስ ደግሞ ከዚህ የሚከተለውን የውጭ ቃል ይናገራል፤ «እንግዲህ ዘላለማዊ ለሆነው፤ ለማይሞተው፤ ለማይታየውና ብቻውን አምላክ ለሆነው ንጉሥ ከዘላለም እስከ ዘላለም ክብርና ስብኃና ይሁን፤ አሜን» (1ጢሞ 1:17)። እንዲሁም «እርሱ ብቻ ኢመዋቲ ነው፤ ሊቀረብ በማይቻል ብርሃን ውስጥ ይኖራል፤ እርሱን ያየ ማንም የለም፤ ሊያየውም የሚችል የለም»

በማለት ስለ እግዚአብሔር ይናገራል (1ጢሞ 6:16)። ዮሐንስ በበኩሉ፤ «እግዚአብሔርን ያየ ከቶ ማንም የለም» (1ዮሐ 4:12) ይላል።

እነዚህ ሁሉ ምንግቦች የተጻፉት፤ ለምት የእግዚአብሔርን መገለጥ ከተመለከቱ በኋላ እንደ ሆነ ማስታወስ አለብን። ለምሳሌ፤ በትዳሳት መጻሕፍት መጀመሪያ ላይ እንዲህ የሚል አናገላለገ። «ሰው ከባልጀራው ጋር እንደሚነጋገር እግዚአብሔር ከሙሴ ጋር ፊት ለፊት ይነገር ነበር» (ዘፀ 33:11)። ሆኖም፤ እግዚአብሔር ለሙሴ ሲናገር፤ «ማንም እኔን አይቶ መኖር ስለማይችል፤ ፊቱን ማየት አትችልም» ብሎታል (ዘፀ 33:20)። ይሁንና፤ እግዚአብሔር ሙሴን በተሰነጠቀው ዐለት መካከል ሽሽጎት ሳለ ከብሩን በሙሴ ፊት አሳለፈ፤ ከዚያም እርሱ ካለፈ በኋላ ሙሴ ጀርባውን እንዲያይ አደረገው፤ «ፊቱ ግን መታየት የለበትም» አለ (ዘፀ 33:21-23)። እነዚህ ተከታታይ ጥቅሶችና ለሎችም የብሉይ ኪዳን ምንግቦች እንደሚያመለክቱት፤ እግዚአብሔርን ከቶ ማየት ማይቻልበት ሁኔታ አለ፤ ሆኖም፤ እግዚአብሔር ቢያንስ በክፍል ለሰዎች ሊታይ የሚችልበት ውጫዊ ቅርጽ ወይም መገለጥ ነበር።

እንግዲህ ምንም እንኳ የእግዚአብሔር መላ ባሕርይ በሰዎች መታየት ባይችልም፤ እግዚአብሔር በሚታዩና በተፈጠሩ ነገሮች ራሱን በክፍል አሳይቶናል ቢባል ትክክል ነው። ይህ በልዩ ልዩ መንገዶች ሊሆን ይችላል።

ስለ እግዚአብሔር ማሰብ (ማስተንተን) ካለብን፤ እንደሚገባ ማሰብ አለብን። እግዚአብሔር ይህን ስለሚያውቅ ከሕይወታችን ወይም እርሱ ከፈጠራቸው ነገሮች የተወሰዱ በመቶ የሚቆጠሩ ልዩ ልዩ ምስያዎችን ይሰጠናል። እነዚህ ከመላው ፍጥረቱ የተወሰዱት ልዩ ልዩ ምስያዎች እንደሚያስገነዝቡን፤ በአንዱ ምስያ ላይ ከልክ በላይ ማተኮር የለብንም። ሆኖም፤ በአንዱ ምስያ ላይ ከመጠን በላይ ካላተኮርን፤ ሁሉም እግዚአብሔርን «በሚታይ» መንገድ ለመገለጥ ይረዳሉ (ዘከር 1:27፤ መዝ 19:1፤ ሮሜ 1:20 ጋር ያነጻጽሩ)።

በብሉይ ኪዳን በርካታ አስተርእዮዎች ተዘግበው ይገኛሉ። አስተርእዮ ማለት «የእግዚአብሔር መታየት/መገለጥ» ማለት ነው። እግዚአብሔር በእነዚህ አስተርእዮዎች አማካይነት ራሱን ለሰዎች በልዩ ልዩ የሚታይ መልኮች ገልጦአል። እግዚአብሔር ለሉብርሃም (ዘፍ 18:1-33)፤ ለያዕቆብ (ዘፍ 32:28-30)፤ ለአስራኤል ሕዝቦች (በቀን በደመና ዐምድ፤ በሊሊት በአሳት ዐምድ፤ ዘፀ 13:21-22)፤ ለአስራኤል አለቆች (ዘፀ 24:9-11)፤ ለማንሄና ለሚስቱ (መሳ 13:21-22)፤ ለኢሳይያስና (ኢሳ 6:1) ለሌሎችም ተገልጦአል።

ከእነዚህ የብሉይ ኪዳን አስተርእዮዎች በላቀ ሁኔታ የእግዚአብሔርን መገለጥ የምናገኘው በራሱ በኢየሱስ ክርስቶስ ነው። ኢየሱስ፤ «እኔን ያየ አብን አይቶአል» (ዮሐ 14:9) በማለት ተናግሯል። ዮሐንስ እግዚአብሔርን ያየው ማንም የለም የሚለውን እውነት የእግዚአብሔር አንድያ ልጅ ለእኛ ገልጠው ከሚለው እውነት ጋር እንጸጽሮታል። «እግዚአብሔርን መቼም ቢሆን ያየው ሰው የለም፤ በእብ ዕቅፍ ያለው አንድያ ልጅ እግዚአብሔር፤ እርሱ ገልጠው» (ዮሐ 1:18፤ የጸሐፊው ትርጉም)። ከዚህም በተጨማሪ ኢየሱስ፤ «የማይታየው አምላክ አምላካል ነው» (ዩሐ 1:15)፤ እንዲሁም «የእግዚአብሔር ክብር ነጸብራቅና የባሕርይ ትክክለኛ ምሳሌ» ነው (ዕብ 1:3)። በመሆኑም፤ በብሉይ ኪዳን

¹ በምዕራፍ 11፤ ገጽ 163 ላይ ከፍጥረት ስለ ተወለዱ የእግዚአብሔር ስሞች የተሰጠውን ትንተና ይመልከቱ።

² እዚህ ላይ ንባዊ ልዩነት አለ፤ «አንድያ ልጅ» ከሚለው ይልቅ «አንድያ ልጅ እግዚአብሔር» (ምናሕስቱ ተደብሮ) የሚለው የተሻለ መረጃ አለው፤ ምንጡ በዚህ ዐይነት ቢተረጎም ለወውዱ ባዕድነት የለውም፤ Leon Morris, *The Gospel According to John* (Grand Rapids: Eerdmans, 1971) ገጽ 113-14።

አስተርእዮ ላይ ለአማኞች ያልተሰጠ መገለጥ በአዲስ ኪዳን በኢየሱስ ክርስቶስ አማካይነት ልዩ የሆነ የእግዚአብሔር መገለጥ ተሰጥቶአል።

ይሁንና፤ በመንግሥተ ሰማይ እግዚአብሔርን የምናየው እንዴት ነው? መቼም ቢሆን እግዚአብሔርን ሙሉ በሙሉ ልናየው አንችልም፤ ምክንያቱም «ታላቅነቱ አይመረመርም» (መዝ 145:3 ይመ፤ ከፍ ሊል ከተጠቀሱት ከዮሐ 6:46፤ ከ1ጢሞ 1:17፤ 6:16፤ ከ1ዮሐ 4:12 ጋር ያነጻጽሩ)። የእግዚአብሔርን መንፈሳዊ ሀላፊ ቢያንስ በሥጋ ዐይናችን ከቶውንም ልናየው አንችልም። ነገር ግን መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔርን- እንደምናየው ይናገራል። ኢየሱስ፤ «ልባቸው ንጹሕ የሆነ ብዑዓን ናቸው፤ እግዚአብሔርን ያዩታልና» (ማቴ 5:8) ይላል። ርግጥ ነው የኢየሱስን ሰዋዊ ባሕርይ ለማየት እንችላለን (ራእ 1:7)። ሆኖም፤ አብንና መንፈስ ቅዱስን እንዲሁም የእግዚአብሔር ወልድን መለኮታዊ ባሕርይ «የምናየው» እንዴት እንደ ሆነ ግልጽ አይደለም (ዘራእ 1:4፤ 4:2-3:5፤ 5:6 ጋር ያነጻጽሩ)። ምናልባት መንግሥተ ሰማይ እስከምንደርስ ድረስ ይህ «ማየት» እንዴት እንደ ሆነ አናውቅም።

ምንም እንኳ የምናየው መላውን የእግዚአብሔር ርእይ ባይሆንም፤ የምናየው ርእይ ግን ፍጹም፤ እውነተኛና እውናዊ ነው። በዚያን ጊዜ «ፊት ለፊት» እናያለን (1ዮሐ 13:12)፤ ደግሞም «እርሱ እንዳለ እናየዋለን» (1ዮሐ 3:2)። በሰማያዊነት ከተማ ከእግዚአብሔር ጋር ግልጽ ጥበቅ ኅብረት እንደምናደርግ አስደናቂ በሆነ መንገድ ተነግሮአል። «የእግዚአብሔርና የቡጉ ዙፋን በከተማዬ ተወስኖ ይሆናል፤ አገልጋዮቹም ያመልኩታል፤ ፊቱን ያያሉ፤ ስሙም በማምባራቸው ላይ ይሆናል» (ራእ 22:3-4)።

እግዚአብሔር ልናየው የምንፍቀው ፍጹም ፍጹም፤ የውበት ወይም የምንሻው ነገር ሁሉ መደምደሚያም እንደ ሆነ ስንረዳ፤ በመጨረሻ ሕይወት ትልቁ ደስታ «የእርሱን ፊት ማየት» እንደ ሆነ እንገነዘባለን። ይህ እግዚአብሔርን «ፊት ለፊት» ማየት «በዕባብ ርእይ» ይባላል፤ ትርጉሙም እንድንባረክ ወይም እንድንደሰት የሚያደርግ ማለት ነው። እግዚአብሔርን ስናይ እንለውባለን፤ እርሱንም እንመስላለን። «እርሱ በሚገለጥበት ጊዜ እናየዋለንና፤ እርሱን እንደምንመስል እናውቃለን» (1ዮሐ 3:2 ይመ፤ ከ2ዮሐ 3:18 ጋር ያነጻጽሩ)። ይህ የእግዚአብሔር ርእይ ስለ እግዚአብሔር ለሚኖረን ዕውቀት መደምደሚያ ስለሚሆን ለዘላለም ፍጹም ደስታና ፍሥሐ ይሰጠናል፤ «በአንተ ዘንድ የደስታ ሙላት፤ በቀንህም የዘላለም ፍሥሐ አለ» (መዝ 16:11)።

ለ ገሊናዊ ባሕርያት

3. ዕውቀቱ (አማራ ኩሉነቱ)። የእግዚአብሔር ዕውቀት የተበራራው ከዚህ እንደሚከተለው ነው። «እግዚአብሔር ራሱን በምልክት ያውቃል፤ እንዲሁም አሁን ያሉትንና ወደፊት የሚሆኑትን ነገሮች በሙሉ በአንድ ጊዜና ለዘላለም ያውቃቸዋል»።

ኤሌሁ እግዚአብሔር «በዕውቀቱ ፍጹም» ነው ይላል (ኢዮ 37:16)። ዮሐንስ ደግሞ እግዚአብሔር «ሁሉን ነገር ያውቃል» (1ዮሐ 3:20) ይላል። ይህ ሁሉን የማወቅ ባሕርይ «አማራ ኩሉነት» ይባላል፤ እግዚአብሔር ሁሉን ነገር ስለሚያውቅ «አእማራ ኩሉ» ነው (ማለትም «ሁሉን ዐዋቂ» ነው)።

ከላይ የቀረበው አማራ ኩሉ የሚለውን በዝርዝር ይገልጣል። በመጀመሪያ እግዚአብሔር ራሱን በምልክት ያውቃል ይላል። የእግዚአብሔር ሀላፊ መስፈርት-አልቦና ወሰን-የለሽ በመሆኑ ይህ እውነት እጅግ አስገራሚ ነው። ርግጥ ነው፤ መስፈርት-አልቦ የሆነ ብቻ ነው ራሱን በሁሉም ረገድ በምልክት ማወቅ የሚችል። ጳውሎስ፤ «መንፈስም የእግዚአብሔርን ጥልቅ ነገር እንኳ ሳይቀር ይመረምራል። በውስጡ ካለው ክራሱ መንፈስ በስተቀር ከሰው

መካከል የአንድን ሰው ሐሳብ የሚያውቅ ማን አለ? እንደዚሁም ከእግዚአብሔር መንፈስ በስተቀር የእግዚአብሔርን ሐሳብ የሚያውቅ ማንም የለም» (1ቆሮ 2:10-11) ሲል ይህን እውነታ ማመልከቱ ነው።

የሐንሰ በዚሁ ጉዳይ ላይ ሲናገር፤ «እግዚአብሔር ብርሃን ነው፤ ጨለማም በእርሱ ዘንድ ከቶ የለም» (1ዮሐ 1:5) ይላል። በዚህ ዐውድ ውስጥ «ብርሃን» የሚለው ቃል ምግባራዊ ንጽሕናገና ሙሉ ዕውቀትን ወይም ግንዛቤን ያመለክታል። በእግዚአብሔር ዘንድ «ጨለማ ከቶ ከሌለ»፤ ነገር ግን እርሱ ፍጹም «ብርሃን» ከሆነ፤ ፍጹም ቅዱስና ራሱንም በማወቅ ፈጽሞ የተሞላ ራሱ እግዚአብሔር ነው።

ከላይ የተሰጠው ትርጉም እግዚአብሔር «አሁን ያሉትን ነገሮች በሙሉ በአንድ ጊዜ» እንደሚያውቅ ያወሳል። ይህም ማለት ያሉትን የሚኖሩትን ነገሮች በሙሉ ያውቃል ማለት ነው። ይህ ፍጥረትን ሁሉ ይመለከታል፤ ምክንያቱም «እግዚአብሔር ዐይን የተሰጠረ ምንም ፍጥረት የለም፤ ስለ ራሳችን መልስ መስጠት በሚገባን በእርሱ ፊት ሁሉም ነገር የተራቁተና የተገለጠ ነው» (ዕብ 4:13 ይመ፤ ከዚህ 16:9፤ ከኢዮ 28:24፤ ከማቴ 10:29-30 ጋር ያነጻጽሩ)። እንዲሁም እግዚአብሔር ወደፊት የሚሆነውን ሁሉ ያውቃል፤ እንዲህ ለማለት የሚችል እርሱ ነውና። «እኔ አምላክ ነኝ፤ ከእኔም በቀር ሌላ የለም፤ እንደ እኔ ያለ የለም። የመጨረሻውን ከመጀመሪያው፤ ገና የሚመጣውንም ከጥንቱ ተናግራለሁ» (ኢሳ 46:9-10 ይመ፤ እንዲሁም ከ42:8-9 እና በብሉይ ኪዳን የትንቢት መጻሕፍት ውስጥ ብዙ ጊዜ ከተወሰነ ምንባቦች ጋር ያነጻጽሩ)። እርሱ በሕይወታችን ያላችውን እምነቷን ነገር እንኳ ሳይቀር ያውቃል፤ ኢየሱስ፤ «አባታችሁ ከመሰመናችሁ በፊት ምን እንደሚከፈልጋችሁ ያውቃል» (ማቴ 6:8)፤ ደግሞም «የራስ ጠጉራችሁ እንኳ አንድ ሳይቀር የተቋጠረ ነው» (ማቴ 10:30) በማለት ተናግረዋል።

እግዚአብሔር የእኛን ሕይወት ምን ያህል በዝርዝር እንደሚያውቅ በመዝሙር 139 ላይ ጻዊት ሲናገር እንዲህ ይላል። «እግዚአብሔር ሆይ፤ መረመርኸኝ፤ ደግሞም ዐወቅኸኝ። አንተ መቀመጤንና መነሣቴን ታውቃለህ፤ የልቤንም ሐሳብ ገና ከሩቅ ታስተውላለህ» (መዝ 139:1-2)። እርሱ ከመናገራችን በፊት አስቀድሞ ሐሳባችንን ያውቃል፤ «ገና ቃል ከአንደበቱ ሳይወጣ፤ እነሆ አንተ ሁሉንም ታውቃለህ» (መዝ 139:4)። እግዚአብሔር ገና ከመለዳችን በፊት የሕይወታችንን ዘመን ሁሉ አንድ በአንድ ያውቃል፤ «ዐይኖችህ ገና ያልተበጀውን አካሉን አዩ፤ ለእኔ የተወሰነልኝም ዘመናት ገና አንጻቸው ወደ መኖር ሳይመጡ በመጽሐፍ ተመዘገቡ» (መዝ 139:16)።

ከላይ ስለ እግዚአብሔር ፍጹም ዕውቀት የተሰጠው ተርጉም እግዚአብሔር «ወደፊት የሚሆኑትንም ነገሮች በሙሉ እንደሚያውቅ» ያወሳል። ይህ የሆነው በቅዱሳን መጻሕፍት ውስጥ ገና ያልተፈጸመ (ያልሆነ) ነገር ግን ሊፈጸመ (ለሆነ) ስለሚችሉ ነገሮች እግዚአብሔር የተናገረበት ጊዜ ስላለ ነው። ለምሳሌ፤ ጻዊት ከሳኦል ፊት በሽሽ ጊዜ የቅዱሳን ከተማ ከፍልስጥኤማውያን ታደገ፤ ከዚያም በቅዱሳ ሰጥቂት ጊዜ ተቀመጠ። ሳኦል ወደ ቅዱሳ መጥቶ ጥቃት የሚያደርስበት ከሆነ፤ ሳኦል ከመጣም የቅዱሳ ሰዎች ለሳኦል አሳልፈው ይሰጡት እንደ ሆነ ያውቅ ዘንድ እግዚአብሔርን ለመጠየቅ ወሰነ፤ እንዲህም አለ።

«የቅዱሳ ሰዎች አሳልፈው ይሰጡኝ ይሆን? ባሪያህ እንደ ሰማውም ሳኦል ወደዚህ ይወርድ ይሆን? የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ሆይ፤ ለባሪያህ እንድትነግረው እለምንሃለሁ።» እግዚአብሔርም «አዎን ይወርዳል» አለው። ጻዊትም እንደገና «የቅዱሳ ነዋሪዎች

እኔንና ሰዎቼን ለሳኦል አሳልፈው ይሰጡናል?» ሲል ጠየቀ። እግዚአብሔርም «አዎን አሳልፈው ይሰጡአችኋል» አለው። ስለዚህ ጻዊትና ስድስት መቶ የሚሆኑ ሰዎች ከቅዱሳ ተነሥተው መሄድ ወደሚችሉበት ቦታ ሁሉ ሄዱ፤ ጻዊት ከቅዱሳ መሸሸን በሰማ ጊዜ ሳኦል ወደዚያ መሄዱን ተወ» (1ሳሙ 23:11-13)።

እንደዚሁም ኢየሱስ የእርሱ ተአምራት በጢሮስና በሲዶና ተደርደው ቢሆን ኖሮ ገና ድሮ ንስሐ ይገቡ እንደ ነበር ተናግሯል፤ «ወዋልሽ ኮራዚን፤ ወዋልሽ ቤተ ሳይዳ፤ በእናንተ የተደረገው ታምራት በጢሮስና በሲዶና ተደርጎ ቢሆን ኖሮ፤ ገና ድሮ ማት ለብሰው፤ ዐመድ ነስንለው ንስሐ በገቡ ነበር» (ማቴ 11:21)። እንዲሁም ኢየሱስ «አንቺም ቅፍርናሆም ወደ ሰማይ ከፍ ከፍ ማለት ፈለግሽ? ነገር ግን ወደ ሲኦል ትወርዳለሽ፤ በአንቺ የተደረገው ታምራት በሰዶም በደረግ ኖሮ፤ እስከ ዛሬ በቂየች ነበር» (ማቴ 11:23 ይመ፤ በ2ኛ 13:19 ላይ ኤልሳዕ ለንጉሱ ለዮሐስ ሲናገር፤ በቀስቶቹ መራቱን አምስት ወይም ስድስት ጊዜ ቢወጋው ኖሮ ምን ሊሆን እንደሚችል ያሳስበበትን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ) ብሏል።

እግዚአብሔር ወደፊት ሊሆኑ የሚችሉ ነገሮችን በሙሉ ያውቃል የሚለው እውነታ እግዚአብሔር ራሱን በምልክት ያውቃል ከሚለው ሊሠርፅ ይችላል። እግዚአብሔር ራሱን በምልክት የሚያውቅ ከሆነ፤ ወደፊት ሊሆኑ የሚችሉ ነገሮችን ጨምሮ የሚያደርጋቸውን ነገሮች በሙሉ ያውቃል። ይህ ሐቅ በእጅጉ የሚያስገርም ነው። እግዚአብሔር እጅግ ውስብስብና በዐይነቱ ብዙ የሆነ ዓለም ፈጥሮአል። ሆኖም፤ እግዚአብሔር ለመፍጠር የሚችላቸው ሌሎች በሺህ የሚቆጠሩና በዐይነታቸውም ብዙ የሆኑ ነገሮች አሉ፤ ነገር ግን ይህን አላደረገም። የእግዚአብሔር መስፈርት-አልቦ ዕውቀት እግዚአብሔር የሚፈጥራቸው ምን እንደ ሆኑና እያንዳንዳቸውም ምን ሊመስሉ እንደሚችሉ ሙሉ ዕውቀት አለው የሚለውንም ያነትታል። «እንዲህ ያለው ዕውቀት ለእኔ ድንቅ ነው፤ ልደርስበትም የማልችል ከፍ ያለ ነው» (መዝ 139:6)። «ሰማያት ከምድር ከፍ እንደሚሉ መንገዱ ከመንገዳችሁ ሐሳቤም ከሐሳባችሁ እንዲሁ ከፍ ያለ ነው» (ኢሳ 55:9)።

ስለ እግዚአብሔር ዕውቀት የሰጠው ትርጉም እግዚአብሔር «ነገሮችን በሙሉ በአንድ ጊዜ» እንደሚያውቃቸው ያመለክታል። እዚህ ላይ «ነገሮች በሙሉ በአንድ ጊዜ» ሲባል ሳይከፋፈሉ ማለት ነው። ይህም ማለት እግዚአብሔር ነገሮችን በሙሉ ሁልጊዜ በምልክት ያውቃቸዋል ማለት ነው። በባሕር ዳርቻ የሚገኘው አሸዋ ብዛት ወይም በሰማይ ላይ የሚገኙ ከዋክብት ብዛታቸው ምን ያህል እንደ ሆኑ ሊነግረን ቢፈልግ፤ እንደ አንድ ግዙፍ ከምጥውተር በፍጥነት መቀጠር እያስፈልገውም። ደግሞም ለጊዜው ያላሰበው ነገር ይመስል ቁጥራቸውን ለማወቅ ማሰብ እያስፈልገውም። ይልቁንም፤ ሁሉንም ነገር በአንድ ጊዜ ያውቃል። እነዚህ ሁሉ እውነቶችና ሌሎችም እርሱ የሚያውቃቸው ነገሮች በሙሉ በጎሊናው ውስጥ ሁልጊዜ አሉ። መድረሻውን ለማወቅ ማሰብ ወይም መልስ ከመስጠቱ በፊት ማውጣት ማውረድ እያስፈልገውም፤ ምክንያቱም እርሱ መጨረሻውን ከመጀመሪያው ያውቃል፤ መማር እያስፈልገውም፤ የሚረሳውም ምንም ነገር የለም (ከመዝ 90:4፤ ከ2ኛ ጥ 3:8፤ እንዲሁም ስለ እግዚአብሔር ፍጹም ዕውቀት ስንጋገር የተጠቀሱትን ክፍሎች ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ)። እያንዳንዱ የእግዚአብሔር ዕውቀት በጎሊናው ውስጥ ሁልጊዜ በምልክት አለ። ዕውቀቱ እየደከመ ወይም እየደበዘዘ አይሄድም። በመጨረሻም፤ ስለ እግዚአብሔር ዕውቀት የተሰጠው ትርጉም «በአንድ ጊዜ» ብቻ ሳይሆን «ለዘላለም» እንደሚያውቅ ያወሳል። ይህም ማለት የእግዚአብሔር

ዕውቀት ከቶ አይለወጥም፤ አያድግም። አዳዲስ ነገሮችን የሚማር ከሆነ፤ ድርድርንም አማራ ኩሉ አልነበረም ማለት ነው። እንግዲህ እግዚአብሔር ከዘላለም እስከ ዘላለም የሚሆኑትንና ሊያደርጋቸው የሚችላቸውን ነገሮች በሙሉ ያውቃቸዋል።

አንድ ሰው እግዚአብሔር ንጢአታችንን ሊረሳ ቃል ገብቶ የለም እንዲሁ የሚል ጥያቄ ሊያጣይ ይችላል። ለምሳሌ እንዲህ ይለናል፤ «ንጢአትህን አላስባትም» (ኢሳ 43:25)። ሆኖም፤ እንደ እነዚህ ያሉ ምንግቦች እግዚአብሔር እነዚህን ንጢአቶች ከእኛ ጋር ባለው ጎብረት ምንም ዓይነት ፋይዳ እንዳይኖራቸው ከቶ አያስባቸውም የሚል ግንዛቤ ሊወስድባቸው ይችላል፤ ከእኛ ጋር ባለው ጎብረት «ይረሳቸዋል»። የእግዚአብሔርን አማራ ኩሉን በተመለከተ የሚነግረው ሌላው ጥያቄ እርምጃስ 7:31ን፤ 19:5ን እና 31:35ን መመረቅ ያደረገ ነው። በእነዚህ ምንግቦች ላይ እግዚአብሔር ልጆቻቸውን በጸሐፊው አቃጥለው ለበአል በሰ ሠው ወላጆች ዘግኖና ድርጊት እንዲህ በማለት ይናገራል፤ «እኔ ያላዘዘኳቸውን ከቶም ያላሰቡትን . . . ሠኑ» (ኤር 7:3) ይላል። ይህ ማለት እግዚአብሔር ከእርምጃስ ዘመን በፊት ወላጆች የገዛ ልጆቻቸውን ለሥራ እንደሚችሉ ከቶ «አስቡት» አያውቅም ማለት ነውን? በርማጥ አይደለም፤ ምክንያቱም እንዲህ ያለው ልማድ ከምሥት ዓመት በፊት በእስክር (2ኛ 16:3) በሆሴዕ (2ኛ 17:17) ዘመን መንግሥት ይፈጸም ነበር፤ እግዚአብሔር እንዲህ ያለውን ልማድ ከስምንት መቶ ዓመት በፊት በሙሉ አማካይነት ከልክሏል (ዘላ 18:21)። ምናልባት የኤርምያስ ምንግብ በቀመው እንዲህ ተብሎ በተሻለ ሁኔታ ሊተረጎም ይችላል። «በልቤ ያላሰቡትን» (በነባ 3) ትርጉም ኤር 7:31 የተተረጎመው በዚህ ዓይነት ነው «ልብ» የሚለው የዕብራይስጡ ቃል ብዙ ጊዜ የተተረጎመው «ልብ» ተብሎ ነው፤ ይህም «አምንታዊ በሆነ መንገድ አለመመኘት»፤ አለመፈለግ፤ አለማሰብ» የሚል ትርጉም አለው።⁵

በዚህ ረገድ የሚነግረው ሌላው ችግር እግዚአብሔር ወደ ፊት የሚሆኑትን ነገሮች በሙሉ ያውቃል በሚለውና እኛ የምናደርጋቸው ነገሮች ምን ያህል ነጻና አውን ናቸው በሚለው መካከል ያለው ዝምድና ነው። እግዚአብሔር ወደፊት የሚሆኑትን ነገሮች በሙሉ የሚያውቅ ከሆነ፤ ምርጫችን እንዴት «ነጻ» ሊሆን ይችላል? ይህ ጥያቄ የተወሰነበባቸው አንዳንድ የነገረ መለኮት ሊቀውንት እግዚአብሔር ወደፊት የሚሆኑትን ነገር ሁሉ አያውቅም ከሚል ድምጽ ላይ ደርሰዋል። ደግሞም እግዚአብሔር ሊቀውቱ የማይችሉ ነገሮችን (በእነርሱ አስተሳሰብ) ለምሳሌ፤ ገና ያልተፈጸመ ነጻ የሰዎች ድርጊቶችን ሊያውቅ አይችልም ይላሉ (አንዳንድ ጊዜ ይህን ለመግለጽ የገባው ሐረግ «በምንባራቸው ነጻ የሆኑ ሰዎች ድርጊት» ይላል፤ ማለትም «ሊሆን የሚችል ነገር ግን ርግጠኛ ያልሆነ» ማለት ነው። ይሁንና፤ አጭራቸው አጥጋቢ አይደለም፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር የሰው ልጆችን መጻኢ ታሪክ በማንኛውም ጊዜ እንደሚያውቅ ይከዳል፤ ደግሞም እግዚአብሔር ወደ ፊት የሚሆኑትን ነገር እንደሚያውቅ ከሚናገሩ እንዲሁም እግዚአብሔር ገና ስለሚሆኑ ነገሮች አስቀድሞ በዝርዝር ከተናገረባቸው ክሊሎች የብሉይ ኪዳን ትንቢታዊ ምንግቦች ጋር ይጣራል።⁶

⁵ይህ ሐረግ («በልቤ ያላሰቡትን») በዕብራይስጡ ብሉይ ኪዳን በገባቸው አምስት ቦታዎች ሁሉ «ያልፈለግሁትን» ያልተመገቡትን፤ ያልናፈቅሁትን» የሚል ተመሳሳይ ትርጉም አለው፤ ኢሳ 65:17፤ ኤር 3:16 (እዚህ ላይ «ዕውቀት») ብቻ የሚል ትርጉም የለውም፤ 7:31፤ 19:5፤ 32:35፤ እንዲሁም በሐዋርያት ሥራ 7:23 ላይ «አኔቤ ሌፒ ፊን ካረፈያን» ከሚለው የግሪክ ሐረግ ጋር ተመጣጣኝ ነው።

⁶ይህን ጥያቄ በተመለከተ ተጨማሪ ትንተና በምዕራፍ 16፤ ገጽ 389-92 ላይ ይመልከቱ።

እንግዲህ ይህን ችግር የምንፈታው እንዴት ነው? ምንም እንኳ ይህን ጥያቄ በምዕራፍ 16 ላይ ስለ እግዚአብሔር መግባት ስንነጋገር በዝርዝር የምንወያይበት ቢሆንም፤ እዚህ ላይ እግዚአብሔር «አመክንዮታዊ የግል ውሳኔ» ስጥቶናል በማለት አውግስጦስ የተናገረውን ቃል መጥቀሱ ሳይበጅ አይቀርም። ይህ አባባል «ነጻ» ወይም «ነጻነት» የሚሉ ስያሜዎችን አሳካተተም፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ወደፊት የሚሆኑትን ነገር ሙሉ በሙሉ እንደሚያውቅ በሚያመለክት መንገድ እነዚህን ስያሜዎች ለመተርጎም እጅግ ከባድ ነው። ይሁንና፤ ይህ አባባል ለእኛ ወሳኝና በግል ተመክሯችንም እውነተኛ የሆነውን ማለትም ምርጫችንና ውሳኔያችን ሁሉ «አመክንዮታዊ» ነው የሚለውን ያረጋግጣል። ይህም አንድን ነገር ለማድረግ ስንነግ በመጀመሪያ እናስባለን፤ ምን እንደምናደርግ ሆነ ብለን እንወስናለን፤ ከዚያም የመረጥነውን መንገድ እንከተላለን ማለት ነው።

የአውግስጦስ ሐተታ «የግል ውሳኔ» አለን ይላል። ይህም ማለት ምርጫችን የሚሆነውን ነገር በርግጥ ይወስናል። በሌላ አነጋገር ምንም ወሰንን ወይም ምንም አደረግን፤ ነገሮች መሆናቸው አይቀርም ማለት ሳይሆን፤ ነገሮች የሚሆኑት ከውሳኔያችንና ከድርጊታችን የተነሣ ነው። በአውግስጦስ ሐተታ ውስጥ እኛ «ነጻ ነን» ወይም «ነጻ አይደለንም» የሚል ነገር የለም። ሆኖም፤ ይህ አምባላም አስፈላጊ አይደለም፤ ለእኛ ትልቁ ነገር ማለብ፤ መምረጥ፤ ማድረግና እነዚህ ሐሳቦች፤ ምርጫዎችና ድርጊቶች እውናዊና ዘላለማዊ ፋይዳ ያላቸው መሆኑ ነው። እግዚአብሔር ሐሳባችንን፤ ቃላችንንና ድርጊታችንን ገና ከመሆኑ በፊት የሚያውቀው ከሆነ፤ ምርጫችን ፍጹም ነጻ አይደለም የሚል ትርጉም ሊሰጥ ይችላል። ሆኖም፤ ይህን ርእስ ጉዳይ በተመለከተ በምዕራፍ 16 ላይ ዝርዝር ትንተና እስከሚቀርብ ድረስ በዚህ መጽሐፍ መልካም ይሆናል።

4. ጥበብ። እግዚአብሔር ጠቢብ ጠቢባን ነው ሲባል እግዚአብሔር ሁልጊዜ ምርጥ ግብ ይተሰማል፤ ይህንንም ግብ ለመፈጸም ምርጥ መንገድ ይቀጥላል ማለት ነው። ይህ ትርጉም እግዚአብሔር ሁሉን ነገር ያውቃል ከሚለው ሐሳብ በተጨማሪ እግዚአብሔር ለማድረግ የወሰነው ነገር ሁሉ ምንጊዜም ጠቢብ ውሳኔ እንደ ሆነ ይገልጻል። ማለትም የውሳኔው ውጤት ሁልጊዜ መልካም ነው (ከእግዚአብሔር ዘላለማዊ ዕቅድ አንጻር)፤ ውጤቱም ምርጥ በሆነ መንገድ ከፍጹሜ ያደርሳል።

ቅዱሳት መጻሕፍት የእግዚአብሔርን ጥበብ በብዙ ስፍራ በጥቅሉ ያረጋግጣሉ። «እርሱ ብቻ ጥበቅ» . . . አምላክ» (ሮሜ 16:27) እንደ ሆነ ተገልጿል። ሊዮብም «ጥበቡ ጥልቅ . . . ነው» (ኢዮ 9:4)፤ «ጥበብና ገይል የእግዚአብሔር ናቸው፤ ምክርና ማስተዋልም በእርሱ ዘንድ ይገኛሉ» (ኢዮ 12:13) ይላል። የእግዚአብሔርን ጥበብ በተለይ በሥነ ፍጥረቱ ላይ ማየት ይቻላል። መዝሙረኛው፤ «እግዚአብሔር ሆይ፤ ሥራህ እንዴት ብዙ ነው፤ ሁሉን በጥበብ ሠራህ፤ ምድርም በፍጥረትህ ተሞላች» (መዝ 104:24) በማለት በጥበቡ ይደነቃል። መላለም የእግዚአብሔር ፍጥረት እንደ መሆኑ፤ በየዕለቱና እርሱም እንዳስቀመጠላቸው ግብ ለእርሱ ክብርን ሊያመጡለት ይገባል። አሁንም እንኳ ቢሆን የንጢአትን መዘዝና ፍጥረትንም መረገም አያየን፤ የእግዚአብሔር ፍጥረት ምን ያህል ስምምና እጅግ ውስብስብ እንደ ሆነ በማሰብ መደነቅ ይገባል።

የእግዚአብሔርን ጥበብ በታላቅ መቼዝቱም ማየት ይቻላል። ምንም እንኳ የመስቀሉ ቃል ለከሐዲዎችና ራሳቸውን እንደ ጥበቅ ለሚመለከቱ ሰዎች «ሞኝነት» ቢሆንም (1ቆሮ 1:18-20)፤ ለተጠሩት ግን ክርስቶስ «የእግዚአብሔር ጥበብ» ነው (1ቆሮ 24:30)። ይህም እንኳ ቢሆን የእግዚአብሔር ጠቢብ ዕቅድ

ነጻብራት ነው፤ «ከእግዚአብሔር ጥበብ የተነሣ ዓለም በገዛ ጥበብዋ እግዚአብሔርን ማወቅ ስለ ተሳናት . . . እግዚአብሔር ጥበቦችን ያሳፍር ዘንድ የዓለምን ሞኝ ነገር መረጠ፤ . . . ይኸውም ማንም ሰው በእርሱ ፊት እንዳይመካ ነው» (1ቆሮ 1:21-27:29)።

ጳውሎስ አሁን እንደ «ቀላል» የወንጌል መልክት የምንቁጥረውና ሕፃናት እንዲሁ ለመረዳት የሚችሉት ነገር የእግዚአብሔርን ድንቅ ዕቅድ እንደሚያንጸባርቅ ያውቃል፤ ይህም የጥበቡ ጥልቅነት ለመገመት ከምንችለው በላይ ታላቅ እንደ ሆነ ያሳያል። ጳውሎስ የእግዚአብሔርን የድንቅ ዕቅድ ጥበብ ሲመረምር ከቂየ በኋላ በዐሥራ አንደኛው ምዕራፍ መጨረሻ ላይ ውዳሴውን ያዘንባል፡- «የእግዚአብሔር የጥበቡና የዕውቀቱ ባለጠገንነት እንዴት ጥልቅ ነው፤ ፍርዱ አይመረመርም፤ ለመንገዱም ፈለግ የለውም» (ሮሜ 11:33)።

ጳውሎስ ወንጌልን ለአይሁድና ለአሕዛብ ሲሰጠን የአንዱ የክርስቶስ አካል ብልቶች ሲሆኑ (ኤፌ 3:6)፤ «ሁሉን በፈጠረ በእግዚአብሔር ላለፉት ዘመናት የተሰወረው» ድንቅ «ምስጢር» (ኤፌ 3:9) ለሁሉም ግልጥ ይሆናል፤ ማለትም ፍጹም ተለያይተው የነበሩ ሰዎች በክርስቶስ አንድ ይሆናሉ። በዘርና በባህል ፍጹም ተለያይተው የነበሩ ሰዎች የአንዱ የክርስቶስ አካል ብልቶች ሲሆኑ፤ የእግዚአብሔር ዕቅድ ይፈጸማል፤ ይህም «በቤተ ክርስቲያን አማካይነት ብዙ ገጽታ ያለው የእግዚአብሔር ጥበብ በሰማያዊ ስፍራ ላሉት አለቆችና ባለ ሥልጣናት ይታወቅ ዘንድ ነው» (ኤፌ 3:10)።

ዛሬ ከተለያዩ ዘርና ባህል የመጡ ሰዎች በክርስቶስ አንድ ሲሆኑ፤ የእግዚአብሔር ጥበብ ለመላእክትና ለኢጋንነት (ለአለቆችና ለሥልጣናት) ግልጽ ሆኖ ይታያል። የክርስቶስ ቤተ ክርስቲያን ለእግዚአብሔር ጠቢብ ዕቅድ ታማኝ ከሆነች፤ በዓለም ዙሪያ በነበረተ ሰዎች መካከል የሰፈነውን የዘርና የባህል ጋሬጣ ለመለባበርና ከታላቁ ልዩነት ውስጥ ታላቅ አንድነት በማውጣት የእግዚአብሔር ድንቅ ጥበብ ዕቅድ ሕያው ምስክር ለመሆን ሁልጊዜ ቀዳሚውን ስፍራ ትይዛለች፤ በዚህም ፍጥረት ሁሉ እግዚአብሔርን ይከብራል።

የእግዚአብሔር ጥበብ በግል ሕይወታችንም ይታያል። «እግዚአብሔርንም ለሚወዱት እንደ አሳቡም ለተጠሩት፤ ነገር ሁሉ ተያይዞ ለበጎ እንዲደረግ እናውቃለን» (ሮሜ 8:28፤ የጸሐፊው ትርጉም)። እዚህ ላይ ጳውሎስ እግዚአብሔር በሕይወታችን በሚሆነው ነገር ሁሉ በጥበብ ይሠራል፤ በእነዚህም ነገሮች አማካይነት የክርስቶስን መልክ እንድንመስል ወደዚህ ግብ ይመራናል በማለት ያረጋግጣል (ሮሜ 8:29)። እግዚአብሔር ሁሉን ነገር ለበጎ በማዋል በእኛ ሕይወት ለመሥራት ወደሚፈልገው ትልቁ ግብ ማለትም ክርስቶስን እንድንመስልና በዚህም ለእርሱ ክብርን እንድናመጣ አያደረገ መሆኑን ስናውቅ፤ በየዕለቱ ትልቅ ድፍረትና የሰላም ምንጭ ሊሆንልን ይገባል። እንዲህ ዐይነቱ ድፍረት ነው ጳውሎስን «የሥጋውን መውጊያ» እንዲቀበል ያደረገው (2ቆሮ 12:7)፤ ደግሞም ምንም እንኳ እጅግ የሚያሳድስ ሲሆንም እግዚአብሔር ከጥበቡ የተነሣ እንዲወገድለት ያላደረገው አንድ ምክንያት ቢኖረው ነው እንዲል አስችሎታል (2ቆሮ 12:8-10)።

በየዕለቱ በሕይወታችን የሚገጥመንን ተስፋ መቀረጥ ከእግዚአብሔር መስፈርት አልዎ ጥበብ በምናገኘው መጽናናት ገም ልናሰኘው እንችላለን። የእርሱ ልጆች ከሆንን፤ የክርስቶስን መልክ እንድንመስል ዛሬም በሕይወታችን በጥበቡ እየሠራን እንደ ሆነ ለማወቅ እንችላለን።

ርግጥ ነው፤ የእግዚአብሔር ጥበብ በከፊል ወደ እኛ ተሸጋጋሪ ነው። ጥበብ ባስፈለገን ጊዜ፤ እግዚአብሔርን በድፍረት ልንጠይቀው እንችላለን፤ ምክንያቱም በቃሉ ላይ እንዲህ በማለት ተስፋ ሰጥቶናል፡- «ከእናንተ ማንም ጥበብ

ቢጉድለው፤ ሳይነቅፍ በልግስና ለሁሉም የሚሰጠውን እግዚአብሔርን ይለምን፤ እርሱም ይሰጠዋል» (ያዕ 1:5)። ይህ ጥበብ ወይም እግዚአብሔርን ደስ የሚያሰኝ ሕይወት ለመኖር የሚያስችል ክሂሎት በተለይ የሚገኘው ቃሉን በማንበብና በመታዘዝ ነው፤ «የእግዚአብሔር ሥርዐት የታመነ ነው፤ አላዋቂውን ጥበቦች ያደርጋል» (መዝ 19:7 ይመስከዳ 4:6-8 ጋር ያንጸጽሩ)።

«እግዚአብሔርን መፍራት የጥበብ መጀመሪያ ነው» (መዝ 111:10፤ ምላ 9:10 ይመ፤ ከ1:7 ጋር ያንጸጽሩ)። እግዚአብሔርን እንዳናቃልለው ወይም እንዳናስከፋው፤ አባታዊ ቅጣቱንም የምንፈራ ከሆነ፤ ሥርዐቱን ለመከተልና በጠቢብ ምክሩ መሠረት ለመኖርም እንተጋለን፤ ከዚህም በተጨማሪ ከእግዚአብሔር የሚገኘው ጥበብ ትምክሕተኛ ሳይሆን ትሑት (ምላ 11:2፤ ያዕ 3:13)፤ ዕብረተኛ ሳይሆን ደግና ሰላማዊ ያደርጋል (ያዕ 3:14-18)። በእግዚአብሔር መመዘኛ መሠረት ጥበቦች የሆነ ሰው፤ ዘወትር የሚመላለሰው ጌታን በመታመንና እርሱንም በማክበር ነው።

ይሁንና፤ የእግዚአብሔር ጥበብ ሙሉ በሙሉ ተወራሲ እንዳልሆነ ማስታወስ አለብን፤ የእግዚአብሔርን ጥበብ በምልክት አንወርስም (ሮሜ 11:33)። ይህም ማለት በዚህ ምድር ስንኖር እግዚአብሔር አንዳንድ ነገሮች እንዲሆኑ የሚፈቅደው ለምን እንደ ሆነ ከተውንም ልናስተውላቸው የማንችላቸው ነገሮች አሉ። በመሆኑም፤ ከእኛ የሚጠበቀው እርሱን መታመንና ለሕይወታችን የሰጠንን ጠቢብ ትእዛዝ በመፈጸም መኖር ነው። «ስለዚህ እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ መከራ የሚቀበሉ ሁሉ ነፍሳቸውን ለታመነ ፈጣሪ ዐደራ ሰጥተው መልካም ማድረጋቸውን ይቀጥላሉ» (1ጴጥ 4:19 ይመ፤ እንዲሁም ከዘፋ 29:29፤ ከምላ 3:5-6 ጋር ያንጸጽሩ)። እግዚአብሔር ፍጹም ጠቢብ ነው፤ እኛ ግን አይደለንም፤ እርሱ የሚያደርጋቸውን ነገሮች ሙሉ በሙሉ ለማስተዋል ባንችልም፤ የእርሱን ጥበብ በመታመን ስንኖር እጅግ ደስ ይሰኛል።

፩ እውነተኛነቱ (እኛ ታማኝነቱ)፡ እግዚአብሔር እውነተኛ ነው ሲባል እርሱ እውነተኛ አምላክ ነው፤ ዕውቀቱና ቃሎቹ በሙሉ እውነትና የእውነት የመጨረሻ መለኪያ ናቸው ማለት ነው።

«ርቱዕነት» ማለት «እውነተኛነት» ወይም «ተአማኒነት» ማለት ሲሆን፤ አንዳንድ ጊዜ ይህ ቃል የእግዚአብሔርን እውነተኛነት ለመግለጽ አገልግሎት ላይ ውሎአል።

የዚህ ትርጉም የመጀመሪያው ክፍል በቅዱሳት መጻሕፍት ውስጥ የተገለጠው አምላክ እውነተኛ ወይም አማናዊ አምላክ ሲሆን፤ ሌሎች አማልክት የተባሉት በሙሉ ጣያታት እንደ ሆኑ ይገልጻል፤ «እግዚአብሔር ግን እውነተኛ አምላክ ነው፤ እርሱ ሕያው አምላክ፤ ዘላለማዊም ንጉሥ ነው፤ . . . እነዚህ ሰማያትንና ምድርን ያልፈጠሩ አማልክት ከምድር ላይ፤ ከሰማያትም በታች ይጠፋሉ» (ኤር 10:10-11)። ኢየሱስ ወደ አባቱ ሲጸልይ እንዲህ አለ፡- «እውነተኛ አምላክ የሆንኸውን አንተንና የላክኸውንም ኢየሱስ ክርስቶስን ያውቁ ዘንድ ይህች የዘላለም ሕይወት ናት» (ዮሐ 17:3 ይመ፤ ከዮሐ 5:20 ጋር ያንጸጽሩ)።

አምላክ ካልሆኑ ከሌሎች ፍጡራን በተቃራኒ እውነተኛ አምላክ ሲባል ምን ማለት ነው? በማለት እንጠይቅ ይሆናል። ይህም ማለት እግዚአብሔር በሀላዊው (በነብረው) ወይም በባሕርዩ አምላክ ከሚያሰኘው «ሐሳብ» ጋር ሙሉ በሙሉ መስማማት አለበት፤ ማለትም ይህ ነብረ (ሀላዊ) በገይሉ፤ በጥበቡ፤ በመልካምነቱ፤ በጊዜና በስፍራ ላይ ጌታ በመሆኑ፤ ወዘተ . . . ፍጹም ነው።

ይሁንና፤ ይህ የማን «ሐሳብ» ነው? እውነተኛ አምላክ ለመሆንስ ከማን አምላክ ሐሳብ ጋር ነው መስማማት ያለበት? በማለት እንጠይቅ ይሆናል።

እዚህ ላይ ሐሳባችን ዞርገጠም ሊሆን ይችላል፤ ምክንያቱም አንድ ሀላዊ እውነተኛ አምላክ ለመባል አምላክ ከሚያሰኘው ከእኛ «ሐሳብ» ጋር መስማማት አለበት ለማለት አንችልም፤ እኛ ፍጡር ነን፤ እውነተኛው አምላክ ምን እንደሚመስል ለመደንገግ አንችልም፤ ስለዚህ እውነተኛው አምላክ ምን መምሰል እንዳለበት ፍጹም ሐሳብ ያለው «ራሱ እግዚአብሔር» ብቻ ነው። ደግሞም እውነተኛ አምላክ እርሱ ራሱ ነው፤ ምክንያቱም በሀላዊውና በባሕርይ እውነተኛው አምላክ ምን መሆን እንዳለበት ከሰጠው ክራሱ ሐሳብ ጋር የሚስማማው ይኸው ነው። ከዚህም በተጨማሪ እውነተኛው አምላክ ምን መሆን እንዳለበት የራሱን ሐሳብ ነጸብራቅ በልዩነት ላይ ዐትሞአል፤ ይህም እውነተኛው አምላክ ማን እንደ ሆነ ለመለየት ይቻላል።

ከላይ የተሰጠው ትርጉም የእግዚአብሔር ዕውቀት እውነተኛ የመጨረሻው የእውነት መሰከያ እንደ ሆነ ያረግጣል። አያብ ሲናገር እግዚአብሔር «በዕውቀቱ ፍጹም» ነው ይላል (ኢዮ 37:16)፤ እንዲሁም ከላይ ስለ እግዚአብሔር አማራ ኩሉነት በተሰጠው ትንተና ሥር የተጠቀሱትን ምንጣቦች ይመልከቱ። እግዚአብሔር ሁሉን ነገር ያውቃል፤ እንዲሁም ዕውቀቱ ፍጹም ነው ማለት ስለ ኅሊም ባለው እስተውሎት ወይም ግንዛቤ ከተሰጠው ተሳስቶ አያውቅም ማለት ነው፤ የሚያውቀው ወይም የሚያስበው ነገር በሙሉ እውነት ነው፤ ደግሞም ስለ እውነቱ ሃላም ያለው ግንዛቤ ትክክል ነው። እንደ እውነቱ ከሆነ፤ እግዚአብሔር ሁሉን ነገር የሚያውቀው በመስፈርት አልቦ ዕውቀቱ በመሆኑ፤ የእውነተኛ ዕውቀት መሰከያ ከእግዚአብሔር ዕውቀት ጋር መመሳሰሉ ነው ማለት አንችላለን። እግዚአብሔር በመላለም ውስጥ ስላለው ነገር የሚያስበውን የምናስብ ከሆነ፤ ስለዚህ ነገር ትክክለኛውን አያሰብን ነው።

ቀደም ሲል በተሰጠው ትርጉም መሠረት የእግዚአብሔር ቃል እውነትም የመጨረሻው መሰከያ ነው። ይህም ማለት እግዚአብሔር በቃሉ የታመነና እውነተኛ ነው። የተስፋ ቃላቶችን በተመሰከቱ እግዚአብሔር ሁልጊዜ የሚያደርገው ቃል የገባውን ነገር ነው፤ በመሆኑም፤ የተስፋ ቃላቶችን እንደማያገኙ በማወቅ ልንታመንበት አንችላለን። እንግዲህ፤ እግዚአብሔር «ታማኝ አምላክ» ነው (ዘፃ 32:4)። አንዳንድ ጊዜ እንዲያውም ይህ የእግዚአብሔር እውነተኛነት እንደ ልዩ ባሕርይ የሚታይበትም ጊዜ አለ፤ ይኸውም እግዚአብሔር ታማኝ ነው ሲባል እግዚአብሔር የተናገረውን ነገር ሁልጊዜ ያደርጋል፤ ተስፋ የገባውንም ነገር ይፈጽማል ማለት ነው። (ዘኁ 23:19 ይመጣ፤ ከ2ሳመ 7:28፤ ከመዝ 141:6 ጋር ያገጽጻል፤ ወዘተ)። እርሱ መታመን ይሚችል አምላክ ነው፤ የተናገረውን ነገር ያመነትን ከቶ አያሳፍራቸውም። እንደ እውነቱ ከሆነ፤ የእውነተኛ አምነት ባሕርይ እግዚአብሔርን በቃሉ መታመንና የገባውንም ተስፋ ይፈጽማል በማለት በእርሱ ላይ መደገፍ ነው።

እግዚአብሔር ለተስፋ ቃላቶች የታመነ ነው፤ ከሚለው በተጨማሪ እግዚአብሔር ስለ ራሱና ስለ ፍጥረቱ የተናገራቸው «ቃላቶች» በሙሉ የእውነት ጋር ፍጹም ስሙም ናቸው። ይህም ማለት እግዚአብሔር ሲናገር ሁልጊዜ የሚናገረው እውነት ነው። እርሱ «የማይዋሽ አምላክ» ነው (ቲቶ 1:2)፤ ደግሞም ከቶ ሊዋሽ የማይችል አምላክ ነው (ዕብ 6:18)፤ የሚናገረውም ቃል በሙሉ ፍጹም «የጠራ» ቃል ነው (መዝ 12:6)፤ እንዲሁም «የእግዚአብሔር ቃል ሁሉ እንከን የለበትም» (ምሳ 30:5) የተባለው አምላክ ነው። የእግዚአብሔር ቃላቶች ከእግዚአብሔር ውጭ ከእውነት መሰከያ ጋር ባላቸው

ስሙምነት እውነት ናቸው ማለት አይደለም። ይልቁንም፤ ቃላቶቹ ራሳቸው እውነት ናቸው፤ የእውነት የመጨረሻው መሰከያና መወሰኛ ናቸው። ስለሆነም ኢየሱስ አብን፤ «ቃልህ እውነት ነው» (ዮሐ 17:17) ይለዋል። ስለ እግዚአብሔር ዕውቀት እውነተኛነት የተነገረው በሙሉ ስለ እግዚአብሔር ቃላቶችም ሊነገር ይችላል፤ ምክንያቱም ሁለቱም የተመሠረቱት በእግዚአብሔር ፍጹም ዕውቀት ላይ ስለ ሆነ፤ ፍጹም ዕውቀቱንም በትክክል ያንጸባርቃል። የእግዚአብሔር ቃላቶች «እውነት» ናቸው ሲባል እውነት ሁሉ ብያ የሚያገኝባቸው የመጨረሻ መሰከያ ናቸው ማለት ነው። ከእግዚአብሔር ቃል ጋር የሚስማማ ማንኛውም ነገር በሙሉ እውነት ነው፤ ከቃሉ ጋር የማይስማማ ነገር በሙሉ ሐሰት ነው።

የእግዚአብሔር እውነተኛነት በከፊል ተወራሲ የሚሆነው ስለ እግዚአብሔርና ስለ ፍጥረቱ እውነተኛ ዕውቀት እንዲኖረን ስንጣጣር ነው። እንደ እውነቱ ከሆነ፤ ስለ እግዚአብሔርና ስለ ፍጥረቱ እውነተኛ ሐሳብ ማሰብ ስንጀምር፤ የእግዚአብሔርን ፈለግ ተከትለን ማሰብ ሲንጀምራለን፤ እንዲህ ዐይነቱን እውነተኛ ሐሳብ የምናገኘው ከትዳሳት መጸኢነት በመማርና ፍጥረተ ፃላሙን በእግባብ ለመመርመርና ለመተንተን አንችል ዘንድ ትዳሳት መጸኢነት እንዲመሩን በማድረግ ነው። እንግዲህ ከመዝሙረኛው ጋር እንዲህ በማለት እንደነት፡- «አምላክ ሆይ፤ ለእኔ ያለህ ሐሳብ እንዴት ከዙር ነው፤ ቍጥሩስ ምንኛ ብዙ ነው!» (መዝ 139:17)።

ይህን ሐቅ መረዳታችን በተፈጥሮአዊና በማንበራዊ ሳይንሶች ዙሪያ ዕውቀት ለማግኘት የምናደርገውን ምርምር ያበረታታል። ምርምር የምናደርገው በምንም ጉዳይ ላይ ቢሆን፤ ስለ ተፈጥሮ እውናዊነት ብዙ እውነት ባገኝን ቍጥር እግዚአብሔር አስቀድሞ የሚያውቀውን እውነት ይበልጥ እየተረዳን ነው። በመሆኑም፤ በዚህ ረገድ «እውነት ሁሉ የእግዚአብሔር እውነት ነው» ለማለት አንችላለን፤ እንዲሁም ይህ የተረዳነውና ያወቅነው እውነት እግዚአብሔርን ደስ በሚያሰኝ መንገድ በመዋሉ ልንደሰት ይገባል። በዕውቀት ማደግ እግዚአብሔርን ይበልጥ የመምሰል ሂደት ወይም ይበልጥ በእግዚአብሔር አምሳል የተፈጠሩ ሰዎች መሆን ነው። ጳውሎስ፤ «እዲሱን ሰው/ፍጥረት» ለብስየል፤ ይህም «የፈጣሪውን መልክ እንዲመስል በዕውቀት ይታደሳል» (ዬላ 3:10) ይላል።

ስለሚነገሩ ቃላቶች እውነተኛነት ደንታ በማይሰጠው ኅብረተ ሰብ መካከል ስንኖር፤ የእግዚአብሔር ልጆች እንደ መሆናችን መጠን ፈጣሪያችንን መምሰልና የምንናገራቸው ቃላቶች ሁልጊዜ እውነተኛ ለመሆናቸው ትልቅ ጥንቃቄ ማድረግ አለብን። «እርግጠኛ ሰው ከሥራው ጋር እውልቃችሁ ስለ ጣላችሁ እርስ በርሳችሁ ወሽት አትነጋገሩ» (ዬላ 3:9)። እንዲሁም ጳውሎስ፤ «ስለዚህ ወሽትን አስወግዳችሁ እያንዳንዳችሁ ከባልንጀራችሁ ጋር እውነትን ተነጋገሩ» (ኤፌ 4:25) በማለት ይመክራል። ጳውሎስ በራሱ አገልግሎት ፍጹም እውነተኛ ሆኖ ለመገኘት እንደሚተጋ ተናግሮአል፤ «ሰውርና አላፋሪ ነገሮችን ትተናል፤ እናታልልም፤ የእግዚአብሔርንም ቃል ከሐሰት ጋር አንቀላቅልም፤ ይልቁንም እውነትን በግልጽ እየተናገርን በሰው ሁሉ ኅሊና ዘንድ ተቀባይነት እንዲኖረን ራሳችንን በእግዚአብሔር ፊት እናቀርባለን» (2ቆሮ 4:2)። እግዚአብሔር የእርሱ የሆነት «ብልሽ ንግግርን» (ምሳ 4:24) ከሕይወታቸው ሲያርቁና በሰው ብቻ

¹All Truth Is God's Truth የሚለውን የArthur Holmes (Grand Rapids: Eerdmans, 1977) መጽሐፍ ይመልከቱ።

ሳይሆን፤ በእግዚአብሔርም ፊት ተቀባይነት ያለው ቃል ሲናገሩ ደስ ይሰኛል (መዝ 19:14)።

ከዚህም በተጨማሪ፤ በእውነትና በሐሰት ጉዳይ ላይ የእግዚአብሔርን እውነተኛነት መከተል አለብን። እንደ እግዚአብሔር ሁሉ እኛም እውነትን «መውደድና» ሐሰትን «መጥላት» አለብን። እንደ ሌሎች ትእዛዞች ሁሉ፤ በባልንጆራችን ላይ በሐሰት እንዳንመሰክር የተሰጠን ትእዛዝ (ዘፀ 20:16)፤ ውጫዊ ነገራችን ብቻ ሳይሆን፤ ውስጣዊ ልባችንም መሰወጥ አንዳለበት ያሳስባለን። እግዚአብሔርን ደስ የሚያሰኝ ሰው «ከሐሰት እውነትን የሚናገር» (መዝ 15:2) ሰው ነው፤ ደግሞም «ሐሰትን የሚጠላ» (ምሳ 13)፤ ጸድቅ ሰው ለመሆን ይተጋል። እግዚአብሔር ሕዝቡን በዘከርያስ በኩል ሲያዛቸው፡- «በባልንጆራችሁ ላይ ከፍትን በልባችሁ አታውጠንጥኑ፤ በሐሰት መማልን አትውደዱ፤ እነዚህን ሁሉ እጸዩላሁ» (ዘከ 8:17) ይላቸዋል።

እነዚህ ትእዛዞች የተሰጡት እግዚአብሔር ራሱ እውነትን ስለሚወድና ሐሰትን ስለሚጠላ ነው፤ «እግዚአብሔር ሐሰተኛ ከንፈርን ይጸዩናል፤ በእውነተኛነት ሰዎች ግን ደስ ይሰጣል» (ምሳ 12:22 ይመ፤ ከኢሳ 59:3-4 ጋር ያነጻጽሩ)። ሐሰትና ውሸት በሐሰት ደስ ከሚለው ከሰይጣን እንጂ ከእግዚአብሔር አይመጡም፤ «እርሱ ሐሰተኛ የሐሰትም አባት በመሆኑ ሐሰትን ሲናገር፤ የሚናገረው ከራሱ አኖልቆ ነው» (ዮሐ 8:44)። እንግዲህ «ፈሪዎች፤ የማያምኑ፤ ርኩሶች፤ ነፍሰ ገዳዮች፤ አመኝነዊች፤ አስማተኞች፤ ጣዖት አምላኪዎች፤ ውሸተኞች ሁሉ ዕጣ ፈንታቸው በዲንና በአሳት ባሕር ውስጥ መጣል» በሆነ ተገቢ ነው (ራእ 21:8)።

በመሆኑም፤ ትዱሳት መጽሐፍት እንደሚያስተምሩት ውሸት (መዋሽት) ስሕተት የሆነው ትልቅ ጉዳት ስለሚያስከትል ብቻ ሳይሆን (መዋሽት ከምንገምተው በላይ ትልቅ ጉዳት ያስከትላል)፤ ከዚህም የጠለቀ ምክንያት ስላለው ነው፤ ስንጥሽ እግዚአብሔርን እናዋርዳለን፤ ክብርንም እናደበዝዛለን፤ በእግዚአብሔር አምላል እንደ ተፈጠሩና በሕይወታችንም የእርሱን ክብር ለማንጸባረቅ እንደ ተፈጠሩ ሰዎች ሳይሆን፤ ከባሕርይ ጋር የሚቃረን ነገር እናደርጋለን።

ሐ. ምግባራዊ ባሕርያት

6. መልካምነቱ፡፡ እግዚአብሔር መልካም ነው ሲባል እግዚአብሔር የመልካምነት የመጨረሻው መለኪያ ነው፤ እንዲሁም እግዚአብሔርና እርሱም የሚያደርገው ነገር በመላው ተቀባይነት ሊኖረው ይገባል ማለት ነው።

ይህ ትርጉም እግዚአብሔር እውነተኛ አምላክ እንደ ሆነ ስንገልጽ ከነበረው ሁኔታ ጋር ይመሳሰላል። እዚህ ላይ «መልካም» የሚለውን የገለጽነው «ተቀባይነት ሊኖረው ይገባል» በማለት ነው፤ ሆኖም ተቀባይነት የሚኖረው በማን ዘንድ ነው? የሚለውን ጥያቄ አልመለስንም። በአንድ በኩል፤ መልካም የሆነው ማንኛውም ነገር በእኛ ዘንድ ተቀባይነት ሊኖረው ይገባል ማለት እንችላለን። ይሁንና፤ ርግጡን እንናገር ከተባለ፤ ተቀባይነት ሊኖረው የሚገባውንና የማይገባውን ነገር በራሳችን ለመወሰን ነጻ አይደለንም። ስለዚህ፤ የእግዚአብሔር ህላዌና ሥራ ፍጹም ተቀባይነት ሊኖራቸው የሚገባ በራሱ በእግዚአብሔር ነው። ስለሆነም የእውነት የመጨረሻው መለኪያ እርሱ ራሱ ነው። ኢየሱስ፤ «ከአንዱ ከእግዚአብሔር በቀር ቸር ማንም የለም» (ሉቃ 18:19) ሲል ይህን ማመልከቱ ነበር። መጽሐፈ መዝሙር፤ «እግዚአብሔር ቸር» እንደ ሆነ ብዙ ጊዜ አውስቷል (መዝ 100:5፤ 107:1)፤ ወይም «ቸር ነውና

እግዚአብሔርን አመስግን» (መዝ 106:1፤ 107:1፤ ወዘተ) በማለት ዐውጇል። ዳዊት፤ «እግዚአብሔር ቸር መሆኑን ቀምሳችሁ እዩ» (መዝ 34:8) ይላል።

ይሁንና፤ እግዚአብሔር ራሱ መልካምና የመልካምም የመጨረሻው መለኪያ ከሆነ፤ ለሥነ ምግባርና ለሥነ ውበት ጥናት በእጅጉ የሚረዳን «የመልካም» ትርጉም አለን ማለት ነው። «መልካም» ምንድን ነው? «መልካም» እግዚአብሔር የሚያጸድቀው ወይም በእርሱ ዘንድ ተቀባይነት ያለው ነገር ነው። እንግዲህ እግዚአብሔር መልካምን ያጸደቀው ለምንድን ነው? በማለት እንጠይቅ ይሆናል። መልሳችን፤ «ምክንያቱም እርሱ ስለጸደቀው ነው» የሚል መሆን አለበት። ይህም ማለት ከእግዚአብሔር ባሕርይ በላይ ሌላ ከፍተኛ የመልካምነት መለኪያ የለም፤ እርሱም የሚያጸድቀው ከራሱ ባሕርይ ጋር ስምሙ የሆነውን ብቻ ነው። ሆኖም፤ እግዚአብሔር የራሱን የመልካምነት ግንዛቤ ለጥቶናል፤ ስለሆነም እግዚአብሔር በፈጠረን መንገድ ነገሮችን ስንመዘን፤ እግዚአብሔር ያጸደቀውን ነገር እናጸድቃለን፤ እርሱም ደስ በሚሰኝበት ነገር እንደሰታለን።

ከላይ የሰጠነው ትርጉም እግዚአብሔር «የሚያደርገው» በሙሉ ተቀባይነት ሊኖረው ይገባል ይላል። የዚህን እውነተኛነት በሥነ ፍጥረት ታሪክ ላይ እናያለን፤ «እግዚአብሔርም ያደረገውን ሁሉ እየ፤ እነዚህም እጅግ መልካም ነበረ» (ዘፍ 1:31)። መዝሙረኛው የእግዚአብሔርን መልካምነት ከሥራዎቹ መልካምነት ጋር አዛምዶታል፤ «አንተ መልካም ነህ፤ የምታደርገው መልካም ነው፤ እንግዲህ ሥርዐትህን አስተምረኝ» (መዝ 119:68)። መዝሙር 104 እግዚአብሔር ለመላው ፍጥረቱ ስላሳየው መልካምነቱ የቀረበው ዳሴ ሲሆን፤ ሌሎች በርካታ መዝሙሮች ለምሳሌ፤ እንደ መዝሙር 106 እና 107 የመሳሰሉት እግዚአብሔር ለሰው ልጆች ስላሳየው መልካምነቱ ውዳሴ ያቀርባል። እግዚአብሔር ለሕይወታችን ያለው ፈቃዱ «መልካም» ደስ የሚያሰኝና ፍጹም» እንደ ሆነ ፈትነን እንድናውቀው ጳውሎስ ያበረታታናል (ሮሜ 12:2)።

ትዱሳት መጽሐፍት እግዚአብሔር በዓለሙ ውስጥ የመልካም ሁሉ ምንጭ እንደ ሆነ ይነግራናል። «በጎ ስጦታና ፍጹም በረከት ሁሉ ከላይ ከሰማይ ብርሃና አባት ይወርዳሉ፤ በእርሱ ዘንድ መለዋወጥ ከመዘር የተነሣ የሚያርፍ ጥላም የለም» (ያዕ 1:17 ይመ፤ ከመዝ 145:9፤ ከኢሥ 14:17 ጋር ያነጻጽሩ)። ከዚህም በላይ፤ እግዚአብሔር ለልጆቹ ሁልጊዜ የሚያደርገው መልካም የሆነውን ብቻ ነው። «እግዚአብሔር በቅንነት የሚሄዱትን መልካም ነገር አይነፍቃቸውም» የሚል እናነባለን (መዝ 84:11)። ጳውሎስ «እግዚአብሔርንም ለሚወዱት እንደ አሳብም ለተጠሩት ነገር ሁሉ ለበጎ እንዲደረግ እናውቃለን» (ሮሜ 8:28) በማለት ባረጋገጠልን ዐውድ ውስጥ፤ «ለገቢ ልጅ ያልራራለት ነገር ግን ስለ ሁላችን አሳልፎ የሰጠው ያው ከእርሱ ጋር ደግሞ ሁሉን ነገር እንዲያው እንዴት አይሰጠንም?» (ሮሜ 8:32) ይላል። ከምድራዊ አባት ይልቅ ለማያዊ አባታችን «ለሚለምነት መልካም ስጦታን» አብዝቶ ይሰጣል (ማቴ 7:11)፤ ቅጣቱም እንኳ ቢሆን የፍትሩ መግለጫና እኛን የሚጠቅም ነው (ዕብ 12:10)። ይህን የእግዚአብሔርን ታላቅ መልካምነት ማወቅ «በማናቸውም ሁኔታ እንድናመስግን» ያስችለናል (1ተሰ 5:18)።

ይህን ተወራሲ ባሕርይ በመከታተል፤ እኛ ራሳችን መልካም ማድረግ አለብን (ማለትም እግዚአብሔር ያጸደቀውን ማድረግ አለብን)፤ በዚህ ዐይነት የሰማዩን አባታችን መልካምነት እንወርሳለን። ጳውሎስ፤ «ስለዚህ ዕድሉ ካለን ለሰው ሁሉ በተለይም ለእምነት ቤተ ሰቦች መልካም እናድርግ» (ገላ 6:10 ይመ፤ ከሉቃ 6:27:33-35፤ ከ2ጢሞ 3:17 ጋር ያነጻጽሩ) በማለት ጽፎአል።

ከዚህም በላይ፤ እግዚአብሔር የመልካም ሁሉ በያኛና ምንጭ እንደ ሆነ ስንረዳ፤ የምንጠማው የመጨረሻው መልካም ነገር ራሱ እግዚአብሔር እንደ ሆነ እንረዳለን። ከመዝሙረኛውም ጋር፤ «በሰማይ ከአንተ በተር ማን አለኝ? በምድርም ከአንተ ሌላ የምሻው የለኝም። ሥጋዬና ልቤ ሊደክሙ ይችላሉ፤ እግዚአብሔር ግን የለሉ ብርታት፤ የዘላለም ዕድል ፈንታዬ ነው» እንላለን (መዝ 73:25-26 ይመ፤ ከመዝ 16:11፤ 42:1-2 ጋር ያነጻጽሩ)።

የእግዚአብሔር መልካምነት ከሌሎች በርካታ ባሕርያቱ ጋር በእጅጉ ይዛመዳል፤ ከእነዚህም መካከል ፍቅሩ፤ ምሕረቱ፤ ትዕግሥቱና ጸጋው ይገኙበታል። አንዳንድ ጊዜ እነዚህ ተለይተው የሚታዩበትና በተናጠል የሚጠሩበት ጊዜ አሉ። ሌላ ጊዜ ደግሞ የእግዚአብሔር መልካምነት አካልና የእግዚአብሔር መልካምነት ልዩ ልዩ ገጽታዎች ተደርገው ይታያሉ። በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ፍቅሩን በተናጠል እንመለከታለን፤ የዚህ ምክንያቱ በቅዱሳን መጻሕፍት ውስጥ በጣም የታወቀ ቃል በመሆኑ ነው። ሌሎች ሦስቱ ባሕርያቱ (ምሕረቱ፤ ትዕግሥቱና ጸጋው) ምንም እንኳን በቅዱሳን መጻሕፍት ውስጥ በጣም ቢታወቁም፤ በአንድነት በመውሰድ የእግዚአብሔር የመልካምነቱ ገጽታዎች አድርገን ነው የምንመለከታቸው። በመሆኑም፤ የእግዚአብሔር ምሕረት ለተጨማሪት የሚያሳየው መልካምነቱ ነው፤ ጸጋው ቅጣት ለሚገባቸው የሚያሳየው መልካምነቱ ነው፤ ትዕግሥቱ ደግሞ ለረጅም ጊዜ በገጢአት ውስጥ ላሉት የሚያሳየው መልካምነቱ ነው (ከታች በከፍል ሐ. 8 ሥር ምሕረቱ፤ ትዕግሥቱና ጸጋው የሚለውን ይመልከቱ)።

7. ፍቅሩ፡ የእግዚአብሔር ፍቅር ማለት እግዚአብሔር ለዘላለም ራሱን ለሌሎች ይሰጣል ማለት ነው።

ይህ ትርጉም ፍቅርን የሚመለከተው ለሌሎች ጥቅም ራስን የሚሰጥ አድርጎ ነው። ይህ የእግዚአብሔር ባሕርይ እንደሚያሳየው፤ ለሌሎች በረከትና መልካምን ለማድረግ ራስን መስጠት የባሕርይ አካል ነው።

የሐንሰ ሲናገር፤ «እግዚአብሔር ፍቅር ነው» (ዮሐ 4:8) ይላል። ይህ የእግዚአብሔር ባሕርይ ከፍጥረት በፊት በሥላሴ አካላት መካከል እንደ ነበረ ያረጋግጥልናል። አያሱስ ወደ አባቱ ሲጸልይ፤ «ዓለም ሳይፈጠር ስለ ወደድኸኝ የሰጠኸኝን ክብረን» (ዮሐ 17:24) ይላል፤ ይህ የሚያሳየው ለዘላለም በአብና በወልድ መካከል ወዋደድ እንዳለና አብ ለወልድ የሚሰጠው ክብር እንዳለ ነው። ይህም እስከ አሁን ቀጥሏል፤ «አብ ወልድን ይወዳል፤ ሁሉንም ነገር በእጁ ሰጥቶታል» የሚል እናነባለን (ዮሐ 3:35)።

ይህ መዋደድ የሁለት ወገን መዋደድ ነው፤ አያሱስ እንዲህ ይላል፤ «እኔ አብን እንደምወድ፤ አባቱ ያዘዘኝንም እንደማደርግ ዓለም እንዲያውቅ ነው» (ዮሐ 14:31)። በአብና በወልድ መካከል ያለው መዋደድ ከመንፈስ ቅዱስም ጋር ያላቸውን ጥበረት ያንጸባርቃል፤ ርግጥ ይህ በግልጽ አልተወሰነም። አብ ለወልድ ያለው ይህ ዘላለማዊ ፍቅር፤ ወልድም ለአብ ያለው ፍቅር፤ እንዲሁም ሁሉም ለመንፈስ ቅዱስ ያላቸው ፍቅር መንግሥተ ሰማይን የፍቅርና የደስታ ዓለም ያደርገዋል፤ ምክንያቱም እያንዳንዱ የሥላሴ አካል ለሌላው ለሁለቱ ደስታና ሐሜትን ያመጣል።

በሥላሴ አካላት ላይ የምናየው ራስን መስጠት እግዚአብሔር ከሰው ልጆች በተለይም ከገጢአተኛ ሰዎች ጋር ባለው ግንኙነት በሚገባ ተገልጧል። «እኛ ስለ ወደድነው ሳይሆን እርሱ ስለ ወደደንና ስለ ገጢአታችንም ማስተስረያ ልጁን ስለ ላከልን የእውነተኛ ፍቅርን ምንነት በተግባር አይተናል» (ዮሐ 4:10፤ የጴጥራው ትርጉም)። ጳውሎስ፤ «ገና ገጢአተኞች ሳለን ክርስቶስ ስለ እኛ ሞተ፤ ይህም እግዚአብሔር ለእኛ ያለውን የራሱን ፍቅር ያሳያል» (ሮሜ 5:8)

በማለት ጽፎአል። የሐንሰም፤ «በእርሱ የሚምን ሁሉ የዘላለም ሕይወት እንዲኖረው እንጂ እንዳይጠፋ እግዚአብሔር አንድያ ልጁን እስከ መስጠት ድረስ ዓለምን እንዲሁ ወደክልና» (ዮሐ 3:16) ብሎአል። «በወደደኝና ስለ እኔ ራሱን አሳልፎ በሰጠው በእግዚአብሔር ልጅ» (ዮሐ 2:20) በማለትም ጳውሎስ ይናገራል። እዚህ ላይ ጳውሎስ የክርስቶስ ፍቅር ለማንኛውም ገጢአተኛ የተሰጠ መሆኑን ያስገነዝባል። እግዚአብሔር አብ፤ ወልድና መንፈስ ቅዱስ ራሳቸውን ሊሰጡን የወደዱት እውነተኛ ደስታና ሐሜት ሊያስገኙልን እንደ ሆነ ማወቁ በእጅጉ ደስ ሊያሰኝን ይገባል። እግዚአብሔር ለወደዳቸው ፍቅርን መግለጽና እንዲህ ማድረጉ የእርሱ ባሕርይ ነው፤ ለዘላለምም የሚያደርገልን እንዲሁ ነው።

ይህን ተወራሲ የእግዚአብሔር ባሕርይ የምንከተለው፤ በመጀመሪያ እግዚአብሔርን በመውደድ፤ ቀጥሎም እግዚአብሔር በወደዳቸው ዐይነት ሌሎችን በመውደድ ነው። እግዚአብሔር ከእኛ የሚጠብቁትን እንደሚከተለው ሊጠቃለል ይችላል፤ «ኒታ አምላክህን በፍጹም ልብህ፤ በፍጹም ነፍስህ፤ በፍጹም አሳብህ ውደድ። . . . ጎረቤትህንም እንደ ራስህ ውደድ» (ማቴ 22:37-38)። እግዚአብሔርን የምንወደው ከሆነ፤ ትእዛዙን እንፈጽማለን (ዮሐ 5:3)፤ ደግሞም እርሱን ደስ የሚያሰኘውን እናደርጋለን። የምንወደው እግዚአብሔርን እንጂ ዓለምን አይደለም (ዮሐ 2:15)፤ ይህንንም የምናደርገው እርሱ እስቀድሞ ስለ ወደደን ነው (ዮሐ 4:19)።

እግዚአብሔር ራሱን የሰጠን እኛን ደስ ለማሰኘት እንደ ሆነ ሁሉ፤ እኛም ራሳችንን ለእግዚአብሔር የምንሰጠው እርሱን ደስ ለማሰኘት ነው የሚለው እውነት በቅዱሳን መጻሕፍት ውስጥ የምናገኘው አንዱ አስደናቂ ነገር ነው። ኢሳይያስ ለእግዚአብሔር ሕዝብ ተስፋ ሲሰጥ፤ «መሽራ በመሽራዬ ደስ እንደሚለው፤ አምላክሽም በእንቺ ደስ ይለዋል» (ኢሳ 62:5) ይላል። ሶፎንያስ ለእግዚአብሔር ሕዝብ ሲናገር፤ «አምላክሽ እግዚአብሔር ከአንቺ ጋር ነው። . . . በአንቺ እጅግ ደስ ይለዋል፤ በፍቅሩ ያሳርፍሻል፤ በዝማሬም በእንቺ ሐሜት ያደርጋል» (ሶፎ 3:17) ይላል።

የእግዚአብሔርን ፍቅር መከተላችን ለሌሎች ባለንም ፍቅር ሊታይ ይችላል። የሐንሰ ይህን ጉዳይ ግልጽ አድርጎታል፤ «ወዳጆች ሆይ፤ እግዚአብሔር እንዲህ ከወደደን፤ እኛም እርስ በርሳችን መዋደድ ይገባናል» (ዮሐ 4:11)። እንደ እውነቱ ከሆነ፤ በእማኞች ጥበረት ውስጥ ለሌሎች ያለን ፍቅር የክርስቶስን ፈለግ ለመከተላችን ትልቁ ማረጋገጫ ነው፤ በዚህም የእርሱ መሆናችንን ለዓለም እናሳያለን «እርስ በርሳችሁ በትዋደዱ፤ ሰዎች ሁሉ የእኔ ደቀ መዛሙርት እንደ ሆናችሁ በዚህ ያውቃሉ» (ዮሐ 13:35 ይመ፤ ከዮሐ 15:13፤ ከሮሜ 13:10፤ ከ1ቆሮ 13:4-7፤ ከዕብ 10:24 ጋር ያነጻጽሩ)። እርስ በርስ እንድንዋደድ ፍቅሩን የሰጠን ራሱ እግዚአብሔር ነው (ዮሐ 17:26፤ ሮሜ 5:5)። ከዚህም በተጨማሪ፤ በተለይ ለጠላቶቻችን ያለን ፍቅር የእግዚአብሔርን ፍቅር ያንጸባርቃል (ማቴ 5:43-48)።

8. ምሕረቱ፤ ጸጋው፤ ትዕግሥቱ። የእግዚአብሔር ምሕረት፤ ትዕግሥትና ጸጋ ሦስት የተለያዩ ባሕርያት ወይም የእግዚአብሔር መልካምነት ልዩ መገለጫ ተደርገው ሊታዩ ይችላሉ። እዚህ ላይ የተሰጠው ትርጉም እነዚህ ባሕርያት የእግዚአብሔር መልካምነት ልዩ መገለጫ እንደ ሆኑ ያሳያል። ይህም በተለይ በልዩ ልዩ ሁኔታ ውስጥ ለሚገኙ ሰዎች የሚሰጥ ነው።

የእግዚአብሔር ምሕረት ሲባል እግዚአብሔር ለተጨነቀና ለተቸገሩ ሰዎች የሚያሳየው መልካምነቱ ነው።

የእግዚአብሔር ጸጋ ሲባል እግዚአብሔር ቅጣት ለሚገባቸው ሰዎች የሚያሳየው መልካምነቱ ነው።

የእግዚአብሔር ትዕግሥት ሲባል እግዚአብሔር ለረጅም ጊዜ በገጢአት ውስጥ ላሉ ሰዎች የሚያሳየው መልካምነቱ ነው።

እነዚህ ሦስት የእግዚአብሔር ባሕርያት በተለይ በብሉይ ኪዳን በአንድነት ተጠቅሰዋል። እግዚአብሔር ስሙን ለሙሴ ሲያስታውቅ እንዲህ አለው፤ «እግዚአብሔር ርኅሩኅና ቸር አምላክ እግዚአብሔር ለሐጣ የዘገየ፤ ፍቅሩና ታማኝነቱ የበዛ» ነው (ዘፀ 34:6)። ዳዊት በመዝሙር 103:8 ላይ ሲናገር፤ «እግዚአብሔር መሐሪና ይቅር ባይ፤ ለሐጣ የዘገየ፤ ፍቅሩም የበዛ ነው» ይላል።

እነዚህ ባሕርያቱ አብዛኛውን ጊዜ የተጠቀሱት በእንደነት በመሆኑ፤ በመከላከል ያለውን ልዩነት ለማስተዋል ከባድ ሊመስል ይችላል። ሆኖም፤ ሰዎች በቸግርና በጭንቀት ውስጥ ሲገኙ የምሕረት ባሕርይ ይበልጥ ጉልቶ ይታያል። ለምሳሌ ዳዊት እንዲህ ይላል፤ «እጅግ ተጨንቄአለሁ፤ ምሕረቱ ታላቅ ስለ ሆነ በእግዚአብሔር እጅ እንወደቅ» (2ሳሙ 24:14)። ሁለቱ ዐይነ ስወሮች እያሉት መገፋታቸውን ተመልክቶ እንዲፈውሳቸው «የዳዊት ልጅ ሆይ፤ ማረን» በማለት ጮኹ (ማቴ 9:27)። ጳውሎስ እግዚአብሔር በመከራችን እንደሚያጽናናን ሲናገር፤ እግዚአብሔር «የርኅራኄ አባት፤ የመጽናናትም ሁሉ አምላክ» ነው ይላል (2ቆሮ 1:3)።* በቸግራችን ጊዜ ምሕረትንና ጸጋን ለመቀበል ወደ እግዚአብሔር ዙፋን ፊት መቅረብ አለብን (ዕብ 4:16 ይመ፤ ክሪስ 2:17፤ ክዳ 5:11 ጋር ያነጻጽሩ)። ከሌሎች ጋር በባሕርይ በባሕርያችን የእግዚአብሔርን ምሕረት መከተል አለብን፤ «ምሕረት የሚያደርጉ ብዙዓን ናቸው፤ ምሕረትን ያገኛሉና» (ማቴ 5:7 ይመ፤ ከ2ቆሮ 1:3-4 ጋር ያነጻጽሩ)።

ጸጋን በተመለከተ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ምሕረት ሳይሆን፤ ቅጣት ለሚገባቸው ሰዎች እግዚአብሔር የሚሰጣቸው ጸጋ ወይም የሚያደርግላቸው ቸርነት እንደ ሆነ በአጽንዖት ተገልጾ እናገኛለን፤ ይህም በግድ ሳይሆን እግዚአብሔር እንዲያው በነጻ የሚሰጠው ነው። እግዚአብሔር፤ «ለምግረው ምሕረት አደርጋለሁ፤ ለምራራለትም ርኅሩኄ አደርጋለሁ» (ዘፀ 33:19፤ በሮሜ 9:15 ላይም ተጠቅሷል) ይላል። ሆኖም እግዚአብሔር ለሕዝቡ ብዙ ጊዜ ቸር ነው፤ «ለምሆን ለሚወዱ ማድረግ ለማድህ እንደ ሆነ ሁሉ፤ ወደ እኔ ተመልሰህ ምሕረት አድርግልኝ» (መዝ 119:132)። እንዲያውም ጴጥሮስ እግዚአብሔርን «የጸጋ ሁሉ አምላክ» በማለት ይጠራዋል (1ኢጥ 5:10)።

ጸጋ ምሕረቱ ለማይገባቸው ሰዎች እግዚአብሔር መልካምነቱን ያሳየበት መገለጫ እንደ ሆነ በተለይ በጳውሎስ መልእክቶች ውስጥ ብዙ ጊዜ ተወስኗል። «መዳን» በጸጋ የሚለው «መዳን» በራስ ጥረት ከሚለው በአጅጉ እንደሚታረን በአጽንዖት ገልጿል፤ ጸጋ በነጻ የሚሰጥ ስጦታ ነውና፤ «ምክንያቱም ሁሉም ንጢአትን ሠርተዋል፤ የእግዚአብሔርም ክብር ጉድሉአቸዋል፤ በኢየሱስ ክርስቶስ በሆነው ቤዛነት እንዲያው በጸጋው ጸድቀዋል» (ሮሜ 3:23-24)። በጸጋና በራስ ጥረት በሚገኝ መዳን መካከል ጉልሕ የሆነ ልዩነት እንዳለ በሮሜ 11:6 ላይ ተገልጿል፤ «በጸጋ ከሆነ በሥራ አይደለም፤ በሥራ ቢሆንም ኖሮ

ጸጋ፤ ጸጋ መሆኑ በቀረ ነበር»። እንግዲህ ጸጋ እግዚአብሔር የእርሱ ምሕረት ለማይገባቸው ሰዎች እንዲያው የሚሰጣቸው ነገር ነው።

ጳውሎስ ጸጋ እንዲያው የሚሰጥ ከሆነ ይህን ጸጋ ለመቀበል የምንችለው በአንድ መንገድ ብቻ እንደ ሆነ አበክሮ ይገልጻል፤ ይህም እምነት ነው፤ «በሰዚህ ተስፋው በእምነት መጥቶአል፤ ይኸውም ተስፋው በጸጋ እንዲሆንና ለአብርሃም ዘር ሁሉ ዋስትና ይሆን ዘንድ ነው» (ሮሜ 4:16)። እምነት በራስ የመደገፍ ተቃራኒ ነው፤ እምነት በሌላ መታመንን ወይም መደገፍን ግድ ይላል። በመሆኑም፤ እምነት በራስ ከመደገፍና ጽድቅን በለው ጥረት ከማግኘት የራቀ ነው። የእግዚአብሔርን ሞገስ የምናገኘው ከራሳችን ጥረት ውጭ ከሆነ፤ ይህ እውን የሚሆነው በራሳችን ጥረት ስንደገፍ፤ ሳይሆን፤ በሌላ ላይ ስንደገፍ ማለትም ስንታመን ነው፤ እምነት ይህ ነው።

በአዲስ ኪዳን በተለይም በጳውሎስ መልእክቶች ውስጥ የንጢአት ይቅርታ ብቻ ሳይሆን፤ መላው የክርስቶስ ሕይወት የእግዚአብሔር ጸጋ ውጤት ተደርጎ ነው የሚታየው። ጳውሎስ እንዲህ ይላል። «በእግዚአብሔር ጸጋ እሁን የሆንንትን ሆኛለሁ» (1ቆሮ 15:10)። ጳውሎስና በርናባስ በአንጻሪያ «ስለ ፈጸሙት ሥራ ለእግዚአብሔር ጸጋ ዐደራ» እንደ ተሰጡ ሉቃስ ይገልጻል (ሐ/ሥ 14:26)፤ በዚያ የነበረችው ቤተ ክርስቲያን ጳውሎስንና በርናባስን ስትልክ፤ አገልግሎታቸው ፍራም የሆነው ከእግዚአብሔር የማያቋርጥ ጸጋ የተነሣ እንደ ሆነ ተረድታለች። ከዚህም በተጨማሪ፤ ለጳውሎስ ተደራሽያን «ጸጋ» እንዲበዛላቸው የተነገረው በረከት በመልእክቶቹ ውስጥ ብዙ ጊዜ የተወሰሱ ሐዋርያዊ ቡራኪዎች ናቸው (ለምሳሌ፤ ሮሜ 1:7፤ 16:20፤ 1ቆሮ 1:3፤ 16:23፤ 2ቆሮ 1:2፤ 13:14፤ ገላ 1:3፤ 6:18 ይመ)።

እንዲሁም የእግዚአብሔር ትዕግሥት ቀደም ሲል በተወሰኑ ምንባቦች ላይ ከእግዚአብሔር ምሕረት ጋር ተሳስሮ ተጠቅሶአል። በብሉይ ኪዳን እግዚአብሔር «ለሐጣ የዘገየ» እንደ ሆነ ብዙ ጊዜ ተነግሮአል (ዘፀ 34:6፤ ዘኁ 14:18፤ መዝ 86:15፤ 103:8፤ 145:8፤ ዮና 4:2፤ ናሆ 1:3፤ ወዘተ)። በአዲስ ኪዳን ጳውሎስ ስለ እግዚአብሔር ቸርነት፤ ሁሉን ቻይነትና ትዕግሥት (ሮሜ 2:4) ከተናገረ በኋላ ኢየሱስ ክርስቶስ ለሌሎች እንደ ምሳሌ ይሆን ዘንድ «ወሰን የሌለውን ትዕግሥቱን» ለእርሱ እንዴት እንዳበዛለት ይገልጻል (1ጢሞ 1:16 ይመ፤ ከሮሜ 9:22፤ ከ1ኢጥ 3:20 ጋር ያነጻጽሩ)።

የእግዚአብሔርን ትዕግሥት በመከተል እኛም «ለሐጣ የዘገየን» መሆን አለብን (ያዕ 1:19)፤ እንዲሁም እንደ ክርስቶስ በመከራችን ታጋሾች መሆን አለብን (1ኢጥ 2:20)። ትዕግሥተኞች መሆን ይገባናል (ሕጌ 4:2)፤ በገላ 5:22 ላይ ትዕግሥት ከመንፈስ ፍሬዎች መካከል አንዱ እንደ ሆነ ተጠቅሶአል (ሮሜ 8:25፤ 1ቆሮ 13:4፤ ቂላ 1:11፤ 3:12፤ 2ጢሞ 3:10፤ 4:2፤ ያዕ 5:7-8፤ ራእ 2:2-3፤ ወዘተ ይመ)። በሕይወታችን መከተል እንደሚገባን እንደ ሌሎቹ የእግዚአብሔር ባሕርያት ሁሉ፤ እርሱ በመረጠው ሰዓት ተስፋዎቹንና ዕቅዶቹን የመፈጸም ትዕግሥትም በየዕለቱ በእግዚአብሔር መደገፍን ግድ ይላል። ጌታ ለእኛ ጥቅም ይሆን ዘንድ ፈቃዱን እንደሚፈጽምና የእርሱም ክብር ታጋሾች እንደሚያደርጉን ርግጠኞች ነን። ያዕቆብ በዚህ ረገድ ሲናገር፤ «አናንተም እንዲሁ ታገሡ፤ ልባችሁንንም አጸኑ፤ ምክንያቱም የጌታ መምጫ ተቃርቦአል» ይላል (ያዕ 5:8)።

ዲ ቅድስናው። እግዚአብሔር ቅዱስ ነው ሲባል እርሱ ከንጢአት የተለየ ነው፤ ደግሞም ለራሱ ክብር ይተጋል ማለት ነው። ይህ ትርጉም ተዛምዷዊ

*በዚህ ተጥር ላይ «ሌሌለስ» (ምሕረት) የሚለው ቃል ሳይሆን፤ «አይክቲርምስ» (ርኅራኄ፤ ምሕረት) የሚለው ቃል ነው የገባው፤ ሆኖም፤ ቃላቱ በትርጉማቸው ተዛማጅ ናቸው፤ ሁለቱም ቃላት ለተጨነቀ ሰው የሚደረገውን ርኅራኄ ወይም ቸርነት ይገልጻሉ።

ባሕርይንና (መለየትን) ምግባራዊ ባሕርይን (የሚለየው ከገጠኤት ወይም ከከፋት ሲሆን፤ የሚተጋው ደግሞ ለራሱ ክብር ነው) አነትቶአል። ቅድስና ከከፋት መለየትንና ለከብሩ መትጋትን እንደሚያካትት በብዙ የብሉይ ኪዳን ምንግቦች ላይ ተወስዶአል። ለምሳሌ፤ «ቅዱስ» የሚለው ቃል የገባው ሁለቱንም የመገናኛ ድንኳን ክፍሎች ለመግለጽ ነው። የመገናኛው ድንኳን ራሱ ከዓለም ክፍትና ንጢኤት የተለየ ነበር፤ በዚያም የመጀመሪያው ክፍል «ቅድስት» ይባላል ነበር። ለእግዚአብሔር አገልግሎት የተለየ ስፍራ ነበረ። ሆኖም፤ እግዚአብሔር መጋረጃ እንዲደረግ ሲያዝ «መጋረጃው መቅደሱን ከቅድስት ቅዱሳን ይለያል» (ዘፀ 26:33)። ቅድስት ቅዱሳን ማለትም የምስክሩ ታቦት የተቀመጠበት ስፍራ ከከፋትና ከንጢኤት ፍጹም የተለየና ለእግዚአብሔር አገልግሎት የተቀደሰ ስፍራ ነበር።

እግዚአብሔር የሚኖርበት ስፍራ ራሱ ቅዱስ ነው፤ «ወደ እግዚአብሔር ተራራ ማን ሊወጣ ይችላል? በተቀደሰ ስፍራውስ ማን ይቅማል?» (መዝ 24:3)። ለእግዚአብሔር አገልግሎት የመለየቱን ነገር በሕንበት ቀን መቀደስ ላይ ማየት ይቻላል። «እግዚአብሔር የሰንበትን ቀን ባረከው፤ ቀደሰውም» («ቀደሰውም» የሚለው ቃል «ቀዳሽ» ከሚለው የዕብራይስጥ ቃል የተተረጎመ ሲሆን፤ «መቀደስ» ማለት ነው። ዘፀ 20:11 ይመስል፤ ዘፀ 23 ጋር ያንጸጽሩ)። የሰንበት ቀን ተቀድሶ ነበር፤ ምክንያቱም ከዕለት ተዕለት ሥራ ተለይቶ ለእግዚአብሔር አገልግሎት እንዲውል ነው። ልክ እንዲሁ እንደ አሮጌና እንደ ልጆች ሁሉ የመገናኛው ድንኳንና መሠዊያዎች «መቀደስ» ነበረባቸው (ዘፀ 29:44)፤ ማለትም ከዕለት ተዕለት ተግባር እንዲሁም ከዓለም ክፋትና ንጢኤት ተቀድሰው ለእግዚአብሔር አገልግሎት መለየት ነበረባቸው (ዘፀ 30:25-33 ጋር ያንጸጽሩ)።

እግዚአብሔር ፍጹም ቅዱስ አምላክ ነው። «የእስራኤል ቅዱስ» ተብሎ ተጠርቶአል (መዝ 71:22፤ 78:41፤ 89:18፤ ሉዳ 1:4፤ 5:19:24፤ ወዘተ ይመስላል)። በእግዚአብሔር ዙፋን ዙሪያ የነበሩት ሰራፊል፤ «ቅዱስ፤ ቅዱስ፤ ቅዱስ የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር፤ ምድር ሁሉ በከብሩ ተሞልታለች» በማለት ይጮኹ ነበር (ሉዳ 6:3)፤ መዝሙረኛውም፤ «አምላካችን እግዚአብሔር ቅዱስ ነውና» በማለት ተደንቆ ይናገራል (መዝ 99:9 ይመስል፤ ከ99:3:5፤ 22:3 ጋር ያንጸጽሩ)።

የእግዚአብሔር ቅድስና ሕዝቡ እንዴት መኖር እንዳለበት መንገድ ያሳያል። እርሱ ሕዝቡን እንዲህ በማለት አሟላ፤ «እኔ እግዚአብሔር አምላካችሁ ቅዱስ ነኝና እናንተም ቅዱሳን ሁኑ» (ዘላ 19:2 ይመስል፤ ከ11:44-45፤ 20:26፤ ከ18:4፤ 1:16 ጋር ያንጸጽሩ)። እግዚአብሔር ሕዝቡን ከግብፅ አውጥቶ ወደ ራሱ ካመጣቸው በኋላ ትእዛዙን እንዲፈጽሙ እንዲህ አላቸው፤ «ለእኔ የመንግሥት ካህናት የተቀደሰ ሕዝብ ትሆናላችሁ» (ዘፀ 19:4-6)። እዚህ ላይ ከከፋትና ከንጢኤት መለየት (ከግብፅ ሕይወት ከመለየት ጋር ተመሳክሮ ተርጓሟል) እና ለእግዚአብሔር አገልግሎት መሰጠት (እርሱን ማገልገልና ሥርዐቱን ማድረግ በሚለው ተገልጿል) ሁሉንም «ቅዱስ ሕዝብ» በሚለው ተመሳሳይነት።

የአዲስ ኪዳን አማኞችም፤ «ለመቀደስም ፊልጉ፤ ያለ ቅድስና ማንም ጌታን ማየት አይችልም» ተብለዋል (ዕብ 12:14)፤ እንዲሁም እግዚአብሔር የሚቀጣን «የቅድስናው ተካፋዮች እንድንሆን» መሆኑን ማወቅ አለባቸው (ዕብ 12:10)። ጳውሎስ ክርስቲያኖች ከማያምኑ ሰዎች ጋር አግባብ ባልሆነ መንገድ በመጠመድ ከሚመጣ ተጽዕኖ እንዲለዩ ከመከራቸው በኋላ (2ቆሮ 6:14-18)፤ «ሥጋንና መንፈስን ከሚያረክስ ነገር ሁሉ ራሳችንን እናንጸ፤ እግዚአብሔርንም በመፍራት

ቅድስናችንን ፍጹም እናድርገው» በማለት ያበረታታቸዋል (2ቆሮ 7:1 ይመስል፤ ከሮሜ 12:1 ጋር ያንጸጽሩ)። እግዚአብሔር ለቤተ ክርስቲያን ያለው ሐሳብ «በጌታ ቅዱስ ቤተ መቅደስ እንድትሆን» ነው (ኤፌ 2:21)፤ እንዲሁም ክርስቶስ አሁን በቤተ ክርስቲያን የሚሠራው፤ «... እንድትቀደስ፤ ... ጉድፍ ወይም የፊት መጨማደድ ወይም አንፃራት እንከን ሳይገኝባት ቅድስትና ነውር አልባ» እንድትሆን ነው (ኤፌ 5:26-27)። ግለሰቦች ብቻ ሳይሆኑ ቤተ ክርስቲያንም በቅድስና ማደግ አለባት፤

ከካርያስ እንድ ቀን በምድር ያሉ ነገሮች በሙሉ «ቅዱስ ለእግዚአብሔር» እንደሚባሉ ተንብዮአል፤

በዚያ ቀን በፈረሶች ሻኩራ ላይ «ቅዱስ ለእግዚአብሔር» የሚል ጽሑፍ ይቀረጻል፤ በእግዚአብሔር ቤት ያሉ የማብሰያ ምንጥቶች ከመሠዊያው ፊት ለፊት እንዳሉ ሳሊኖች የተቀደሱ ይሆናሉ። በኢየሩሳሌምና በይሁዳ ያሉ ምንጥቶች ሁሉ ለእግዚአብሔር ጸባእት የተቀደሱ ይሆናሉ (ዘካ 14:20-21)።

በዚያን ቀን፤ በምድር ላይ ያሉ ነገሮች በሙሉ ከከፋት ይለያሉ፤ ከንጢኤት ይነጻሉ፤ ለእግዚአብሔርም አገልግሎት ፈጽመው ይቀደሳሉ።

10. ሰላም (ወይም ሥርዐት)። በ1ቆሮ 14:33 ላይ ጳውሎስ፤ «እግዚአብሔር የሰላም አምላክ እንጂ የሁከት አምላክ አይደለም» ይላል። ምንም እንኳ «ሰላም» እና «ሥርዐት» ከዚህ ቀደም ባለው ትውፊት እንደ እንድ የእግዚአብሔር ባሕርይ ባይፈረጁም፤ እዚህ ላይ ጳውሎስ እንደ እንድ የእግዚአብሔር ባሕርይ አድርጎ ልናስባቸው እንደሚገባ ይጠቁመናል። ጳውሎስ እንደሚለው የእግዚአብሔር ሥራ «በሰላም» እንጂ «በሁከት» አይታወቅም (በግሪክ «አንታስታሲያ» ማለት «ሁከት፤ ብጥብጥ፤ ምስቅልቅል» ማለት ነው)። እግዚአብሔር ራሱ «የሰላም አምላክ» ነው (ሮሜ 15:33፤ 16:20፤ ፊል 4:9፤ 1ተሰ 5:23፤ ዕብ 13:20 ይመስላል፤ ከኤፌ 2:14፤ ከ2ተሰ 3:16 ጋር ያንጸጽሩ)። ዐመፀኞች ግን ሰላም የላቸውም፤ እግዚአብሔር፤ «ለከፋዎች ሰላም የላቸውም» ይላል (ሉዳ 48:22፤ 57:21 ይመስላል፤ ከ59:8 ጋር ያንጸጽሩ)።

ይሁንና፤ እግዚአብሔር የሚወዳቸውን ሰዎች በርኅራኄ ሲመለከታቸው፤ እንደ ተጨነቁ ... እንደ ተናወጡ (ሰበዐ ሊቃናቱ «አካታስታቸው» [እንደ ታወከ፤ እንደ ታመሰ] ይላል) እንጂ እንደ ተጽናኑ (ሉዳ 54:11) አይደለም የሚመለከታቸው፤ መሠረታቸውን በከበሩ ድንጋዮች እንደሚያጸናና (54:11-12) በሰላምም እንደሚመራቸው (55:12) ተስፋ ይሰጣቸዋል። የእግዚአብሔር የመቤገቱ ዕቅድ መታወጅ ለሕዝቡ ሰላምን እንደሚያመጣ ተስፋ ሰጥቶአል (መዝ 29:11፤ 85:8፤ 119:165፤ ምላ 3:17፤ ሉዳ 9:6-7፤ 26:3፤ 57:19፤ ዮሐ 14:27፤ ሮሜ 8:6፤ 2ተሰ 3:16፤ ወዘተ ይመስላል)። በርግጥ፤ ጳውሎስ ከዚህበራቸው የመንፈስ ፍሬዎች መካከል ሦስተኛው «ሰላም» ነው (ገላ 5:22)።

ርግጥ ይህ ሰላም ሥራ-አልባነትን አያመለክትም፤ ሉቃስ፤ «በይሁዳ፤ በገሊላና በሰማርያ ያላቸው ቤተ ክርስቲያን በሰላም መኖር ጀመረች፤ ተጠናክረችም» በማለት የተናገረው ቤተ ክርስቲያን በብርቱ የዕድገት ሥራ ተጠምዶ በነበረበት ሰዓት ነው (ሐሥ 9:31)። ከዚህም በተጨማሪ፤ ምንም እንኳ እግዚአብሔር የሰላም አምላክ ሲሆንም፤ እርሱ «አይተኛም፤ አያንቀላፋምም» (መዝ 121:4)። ሁልጊዜ የሚሠራ አምላክ ነው (ዮሐ 5:17)። ምንም እንኳ መንግሥተ ሰማይ የሰላም ስፍራ ቢሆንም፤ እግዚአብሔርን ሁልጊዜ የምናመለግንበትና የምናገለግልበት ስፍራም ነው።

እንግዲህ የእግዚአብሔርን ሰላም ከዚህ እንደሚከተለው መተርጉም ይቻላል፤ እግዚአብሔር ሰላም ነው ሲባል፤ እግዚአብሔር በሀላፊውና በሥራው ከሀብትና ከምስቅልቃል ሁኔታ የተለየ ነው፤ ሆኖም ሁልጊዜ ሥራው ስፍር ቊጥር የለውም፤ በእንደ ጊዜ የሚያከናውኖቸው ሥራዎችም በሥርዐት የሚመሩ ናቸው።

በዚህ ትርጉም መሠረት የእግዚአብሔር ሰላም ከሥራ-አልባነት ጋር አንድነት ዝምድና የለውም፤ በሥርዐት ከሚመራ ተግባር ጋር እንዲገናኝ ርግጥ ነው፤ እንደዚህ ባለው መስፈርት-የለሽ ተግባር ለመጠመድ እግዚአብሔር በጥበብ፤ በዕውቀትና በገይሱ መስፈርት-አልባ መሆን አለበት።

የእግዚአብሔርን ሰላም በዚህ መንገድ ስንረዳ፤ ይህን የእግዚአብሔር ባሕርይ መከተል እንዳለብን የሚያሳይ ነገር በገላ 5:22-23 ላይ እናነባለን፤ በዚህ ምንባብ ላይ «ሰላም» አንዱ የመንፈስ ፍሬ ሲሆን፤ ሌላው ከሰላም ጋር ተያይዞ የሚገኘው የመንፈስ ፍሬ ደግሞ በመጨረሻ የተጠቀሰው «ራስን መግዛት» ነው። እንደ እግዚአብሔር ሕዝብ በዚህ ዐይነት ስንፍር፤ የእግዚአብሔር መንግሥት «በመንፈስ ቅዱስ የሆነ ጽድቅ፤ ሰላምና ሐላት» (ሮሜ 14:17) እንደ ሆነ ይበልጥ እየተረዳን እንሂዳለን፤ ደግሞም የእግዚአብሔር ጥበብ መንገዱ «ደስ የሚያሰኝ ነው፤ ጉዳናዋም ሁሉ ሰላም ነው» እንላለን (ምሳ 3:17)።

11. ጽድቁ፤ ፍትሔ። በእማርኛ «ጽድቅ» እና «ፍትሕ» የሚለት ቃላት ሁለት የተለያዩ ቃላት ናቸው፤ ሆኖም በዕብራይስጥ ብሉይ ኪዳንና በግሪክ አዲስ ኪዳን ውስጥ ከእነዚህ ሁለት የእማርኛ ቃላት በስተ ጀርባ የምናገኘው አንድ ቃል ብቻ ነው (በብሉይ ኪዳን እነዚህ ሁለት ቃላት የተተረጎሙት «ጽድቅ» ከሚለው የዕብራይስጥ ቃል ሲሆን፤ በአዲስ ኪዳን ደግሞ «ዲካዮስ» ከሚለው የግሪክ ቃል ነው)። ስለዚህ፤ እነዚህ ሁለት ቃላት የሚወክሉት አንድ የእግዚአብሔርን ባሕርይ ነው።

እግዚአብሔር ጽድቅ ነው ሲባል፤ እግዚአብሔር ሁልጊዜ የሚሠራው በእውነት መሠረት ነው፤ ራሱም የእውነት የመጨረሻው መሰከያ ነው።

መሱ ስለ እግዚአብሔር ሲናገር፤ «ሥራውም ፍጹም ነው፤ መንገዱም ሁሉ ትክክል ነው፤ የማይሳሳት ታማኝ አምላክ፤ ቀጥተኛና ጽድቅ አምላክም እርሱ ነው» ይላል (በዳ 32:4)። አብርሃም ለእግዚአብሔር አቤቱታውን ያቀረበው የራሱን የእግዚአብሔርን ጽድቅ መሠረት አድርጎ ነበር፤ «የምድር ሁሉ ጻፍ በትን አይፈርድምን?» (ዘፍ 18:25)። እንዲሁም እግዚአብሔር ትክክለኛ የሆነውን ነገር ይናገራል፤ ያህልም፤ «የእግዚአብሔር ሕግጋት ትክክል ናቸው፤ ልብን ደስ ያሰኛሉ» (መዝ 19:8)። እግዚአብሔር ስለ ራሱ ሲናገር፤ «እኔ እግዚአብሔር እውነትን እናገራሁ፤ ትክክለኛውንም ነገር ዐውጃለሁ» (ኢዮ 45:19) ይላል። እግዚአብሔር ጽድቅ በመሆኑ ሰዎችን እንደ ሥራቸው መቅጣቱ ተገቢ ነው። ስለሆነም፤ እግዚአብሔር ንጢአትን መቅጣት አለበት፤ ምክንያቱም ንጢአት ብድራት አይገባውም፤ ዐመፅ በመሆኑ ቅጣት ይገባል።

እግዚአብሔር ንጢአትን ካልቀጣ፤ ጽድቅ ነው ለማለት አይቻልም፤ ንጢአትን የሚቀጣበት አንድ መንገድ መኖር አለበት። ለዚህም ነው የንጢአትን ቅጣት በመቀበል የማስተስረ መሥዋዕት እንዲሆን ክርስቶስን እግዚአብሔር ወደዚህ ዓለም የላከው፤ «ቀድሞ የተፈጸመውን ንጢአት ሳይቀጣ በትዕግሥት በማለፍ ጽድቁን ለማሳየት ነው፤ በአሁኑ ዘመን ይህን ያደረገው ጽድቁ ይኸውም እርሱ ራሱ ጽድቅ ሆኖ በኢየሱስ የሚያምነውን የሚያጸድቅ መሆኑን ለማሳየት ነው» በማለት ጳውሎስ የተናገረው (ሮሜ 3:25-26)። ክርስቶስ የንጢአታችንን ቅጣት ለመክፈል ሲሞት፤ እግዚአብሔር በርግጥም ጽድቅ እንደ ሆነ ታይቶአል፤

ምክንያቱም ምንም እንኳ የሕዝቡን ንጢአት ይቅር ቢላቸውም፤ ለንጢአት ግን ተገቢውን ቅጣት ሰጥቶአል።

ጽድቅን በተመለከተ ቀደም ሲል በተሰጠው ትርጉም ላይ «በእውነት/በትክክል» ማለት ምን ማለት ነው? የሚል ጥያቄ ሊነሣ ይችላል። በሌላ አነጋገር፤ ሊሆንና ሊደረግ የሚገባው ነገር ምንድን ነው? እዚህ ላይ ከእግዚአብሔር የምግባራዊ ባሕርይ ጋር ስምም የሆነ ነገር በመሉ እውነት/ትክክል ነው ማለት አለብን። ይሁንና፤ ከእግዚአብሔር የምግባራዊ ባሕርይ ጋር ስምም የሆነው ነገር በመሉ እውነት/ትክክል የሆነው ለምንድን ነው? እውነት/ትክክል የሆነው ከምግባራዊ ባሕርይ ጋር ስምም ስለ ሆነ ነው? እግዚአብሔር በርግጥም የጽድቅ የመጨረሻው መሰከያ ከሆነ፤ ከእግዚአብሔር ውጭ ጽድቅን ወይም ፍትሕን የምንለካበት ምንም ዐይነት መሰከያ የለም። እርሱ ራሱ የመጨረሻው መሰከያ ነውና (ይህም ቀደም ሲል ከእውነትና እግዚአብሔር የእውነት የመጨረሻው መሰከያ ነው ከተባለው ጋር ተመሳሳይ ነው)። ትዳሳት መጻሕፍት እግዚአብሔር ጽድቅ ነው ወይስ አይደለም በሚለው ጉዳይ ላይ ጥያቄ በተነሣ ቊጥር የመጨረሻው መልስ፤ እኛ የእግዚአብሔር ፍጡራን እንደ መሆናችን መጠን እግዚአብሔር ጽድቅ ወይም ኢፈታሒ አይደለም ለማለት አንዳች መብት የለንም የሚል ነው። ፍጡር ስለ ፈጣሪው ምንም ማለት አይችልም። ጳውሎስ የእግዚአብሔርን ጽድቅ በተመለከተ ለተነሣው ከባድ ጥያቄ የሰጠው መልስ እንዲህ የሚል ነበር፤ «እግዚአብሔር መልስ የምትሰጥ አንተ ማን ነህ? 'ሥራ ሠራውን ለምን እንዲህ ሠራሽኝ?' ይለዋል? ሽክላ ሠረ ከሚሠራው ጭቃ አንዳንዱን ሽክላ ለክብር፤ ሌላውን ደግሞ ለተራ አገልግሎት የማድረግ መብት የለውምን?» (ሮሜ 9:20-21)።

በኢዮብ ላይ እየደረሰ ባለው ሁሉ እግዚአብሔር ትክክል ስለ መሆኑ ወይም ስላለመሆኑ፤ ኢዮብ ላቀረበው ጥያቄ እግዚአብሔር የሰጠው መልስ፤ «ሁሉን ከሚችል አምላክ ጋር ተከራክሮ የሚረታው አለን? ... ፍርዱን ታቃልላለህን? ወይስ አንተ ጽድቅ ለመሆን እኔን ትከራክራለህ?» (ኢዮ 40:28) የሚል ነው። እግዚአብሔር ሥራው ትክክል መሆኑን ለኢዮብ የመሰለበት ኢዮብ ነገሩን ለመረዳት እንዲችል በገለጸ መልክ ሳይሆን የእርሱን ግርማና ጎይል በሚገልጥ ንግግር ነበር፤ እግዚአብሔር ሥራው ጽድቅ መሆኑን ለኢዮብ ማስረዳት አያስፈልገውም፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ፈጣሪ ነው፤ ኢዮብ ደግሞ ፍጡር ነው። «እንደ እግዚአብሔር ያለ ክንድ አለህ? ድምፅህን እንደ እርሱ ድምፅ ሊያንገደጉድ ይችላል?» (ኢዮ 40:9)። «ከተወለድህ ጀምሮ ንጋትን አዘህ ታውቃለህ? ወይስ ወጋጉን ስፍራውን እንዳይዝ አድርገሃል?» (ኢዮ 38:12)። «ድምፅህን ወደ ደመናት አንሥተህ ራስህን በጉርፍ ማጥለቅለቅ ትችላለህ? መብረቆችን መስደድ ትችላለህ? እነርሱስ 'እነሆ' እዚህ አለን' ይሉሃል?» (ኢዮ 38:34-35)። «ለፈረስ ጉልበትን ትሰጠዋለህ?» (ኢዮ 39:19)። «ጭልፊት የሚበርረው፤ ከንፎቹንም ወደ ደቡብ የሚዘረጋው በእንተ ጥበብ ነው?» (ኢዮ 39:26)። የኢዮብ መልስ፤ «እኔ ከንቱ ሰው ምን እመልስሃለሁ? እጀን በእፌ ላይ እጭናሁ» የሚል ነበር (ኢዮ 40:4)።

ይሁንና፤ እግዚአብሔር ጽድቅና ከሃላ ኩሉ እንደ ሆነ ስንረዳ፤ እርሱን ለማመስገንና ለማክበር ምክንያት ሊሆንልን ይገባል። እግዚአብሔር ጽድቅን ለመፈጸም የሚያስችል ጎይል ሳይኖረው የፍጹም ጽድቅ አምላክ ቢሆን ኖሮ፤ አምልኮ አይገባውም፤ ደግሞም በመላለም ውስጥ ፍትሕ ለመስፈን አንዳች ዋስትና አይኖረንም ነበር። በሌላም በኩል እግዚአብሔር በባሕርይ ጽድቅ ሳይሆን ወሰን የለለው ብርቱ አምላክ ቢሆን ኖሮ፤ መላለም ምን ያህል አስከፊ ይሆን ነበር፤ በውስጡም ዐመፅ ይሰፍን ነበር፤ ይህንንም ለመለወጥ የሚችል ማንም

አይኖርም። ሕይወትም ትርጉሙ ቢስ ሆኖ ሁላችን በተስፋ መቀረጥ ውስጥ እንኖር ነበር። ስለዚህ እግዚአብሔርን ስለ ማንነቱ ዘወትር ማመስገን አለብን፤ «መንገዱም ሁሉ ትክክል ነው፤ የማይላሳት ታማኝ አምላክም፤ ቀጥተኛና ጻድቅ አምላክም እርሱ ነው» (ዘፋ 32:4)።

12. ቅናቱ፤ ቀናተኛነቱ፤ ምንም እንኳ «ቀናተኛ» የሚለው ቃል አብዛኛውን ጊዜ አሉታዊ ትርጉም ቢኖረውም፤ አዎንታዊም ትርጉም አለው። ለምሳሌ፤ ጳውሎስ ለቆሮንቶስ ሰዎች ሲጽፍ፤ «በእግዚአብሔር ቅናት አቀናላችኋለሁ» (2ቆሮ 11:2) ይላቸዋል። እዚህ ላይ ትርጉሙ «ከሰላም አስብላችኋለሁ ወይም አጠነቀቅላችኋለሁ» ለማለት ነው። ለራስም ሆነ ለሌላ ሰው ክብርና ጥቅም በእጅጉ መታጋትን ያመለክታል።

መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔርን ቀናተኛ ነው የሚለው ወዘተ መንገድ ነው። እርሱ ክብሩን ለመጠበቅ ዘወትር ይተጋል። የራሱ ሕዝብ ለጣዖታት እንዳይሰግዱና እንዳያመልካቸውም እንዲህ ሲል አዟቸዋል፤ «እኔ እግዚአብሔር አምላክ . . . ቀናተኛ አምላክ ነኝ» (ዘወ 20:5)። እርሱ እንጂ፤ ሐሰተኛ አማልክት እንዲመለከቱ አይፈልግም። ስለዚህ፤ የእስራኤል ሕዝብ በከነዓን ምድር የሚገኙ የጣዖታት መሠዊያዎችን እንዲሰብቡ አዟቸዋል፤ «እዚህም የሰጣቸው ምክንያት፤ «ሰሙ ቀናተኛ የሆነው እግዚአብሔር ቀናተኛ አምላክ ነውና ሌላ አምላክ አታምልኩ» የሚል ነበር (ዘወ 34:14 ይመጥ፤ ዘዘፋ 4:24፤ 5:9 ጋር ይነጻጽሩ)።

እንግዲህ የእግዚአብሔር ቅናት ከዚህ እንደሚከተለው ሊብራራ ይችላል፤ እግዚአብሔር ቀናተኛ ነው ሲባል፤ እግዚአብሔር ሁልጊዜ ክብሩን ለመጠበቅ ይተጋል ማለት ነው።

አንዳንድ ጊዜ ሰዎች የእግዚአብሔርን ባሕርያዊ ቀናተኛነት በዚህ መንገድ ለመረዳት ይሾገራሉ። የዚህ ምክንያቱ እንደ ሰው ለራሳችን ክብር መጨነቅ ሁልጊዜ ስሕተት በመሆኑ ነው። ትሑት እንጂ፤ ትዕቢተኛ ልዎን አይገባም። ሆኖም፤ ትዕቢት ስሕተት የሆነበትን ነገር መለኮታዊ ምክንያት መረዳት አለብን፤ ይኸውም ለእግዚአብሔር ብቻ የሆነውን ክብር መፈለግ ስለማይገባን ነው (ዘቆሮ 4:7፤ ከራእ 4:11 ጋር ይነጻጽሩ)።

እግዚአብሔር ክብርን ለራሱ ቢፈልግ ስሕተት አይሆንም፤ ምክንያቱም ለእርሱ ሙሉ በሙሉ ይገባዋል። እግዚአብሔር በፍጥረትና በድንኳን ረገድ ያከናወናቸው ተግባራት ለራሱ ክብር እንደ ሆነ በግልጽ ተናግሮአል። ፍርዱን ከሕዝቡ ለመመለስ የወሰነበትን ምክንያት ሲገልጽ፤ «ስለ ራሴ፤ ስለ ራሴ ስለ አደርጋለሁ፤ . . . ክብሩን ለማንም አልሰጥም» ይላል (ኢሳ 48:11)። እግዚአብሔር ከፍጥረቱ ክብርና ሞገስ ሊያገኝ ይገባል የሚለው ሐቅ ዘልባችን መፍትሔ ሲያገኝ መሠረሳዊ ነገር ጤናማ ነው፤ ይህን ክብር መፈለግ ለእርሱ ትክክል ነው። እርሱ ብቻ ነው ከዘላለም እስከ ዘላለም ሊወደስ የሚገባው። ይህን እውነታ መረዳትና በዚህም ደስ መሰኘት የእውነተኛ አምልኮን ምስጢር ማስተዋል ነው።

13. ቊጣው። መጽሐፍ ቅዱስ ስለ እግዚአብሔር ቊጣ ብዙ ጊዜ እንደ ተናገረ ብናስተውል ሊያስደንቀን ይችላል። ሆኖም፤ እግዚአብሔር መልካምና ትክክል እንዲሁም ከምግባራዊ ባሕርይ ጋር ስምሙ የሆነውን ነገር ሁሉ የሚወድ ከሆነ፤ ከምግባራዊ ባሕርይ ጋር የሚቃረኑ ነገሮችን ቢጠላ ሊያስደንቅ አይገባም። እንግዲህ እግዚአብሔር በገጠኤት ላይ ቢቁጣ፤ ቊጣው ከቅድስናውና ከፍትሐ ጋር የተሳሰረ ነው። የእግዚአብሔር ቊጣ ከዚህ እንደሚከተለው ሊብራራ ይችላል፤ እግዚአብሔር ይቁጣል ሲባል እርሱ ገጠኤትን ሁሉ ፈጽሞ ይጠላል ማለት ነው።

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የእግዚአብሔር ቊጣ ብዙ ጊዜ ተወስቶ የምናገኝ ው በትረካ ምንባቦች፤ በተለይም የእግዚአብሔር ሕዝብ እርሱን በእጅጉ በሚበድልበት ጊዜ ነው። እግዚአብሔር የእስራኤልን ሕዝብ ጣዖት አምላኪነት ተመልክቶ ለሙሴ እንዲህ አለው። «እነዚህን ሕዝብ አይቻቸዋለሁ፤ . . . አሁንም በእነርሱ ላይ ቊጣዬ እንዲነድና እንዳጠፋቸው ተወኝ» (ዘወ 32:9-10)። በጊዛም ሙሴ ለሕዝቡ እንዲህ ይላቸዋል፤ «አምላክህን እግዚአብሔርን በምድረ በጻ እንዴት እንዳስቆጣኸው አስታውስ፤ ከቶም አትርሳ። . . . በከፊብ እግዚአብሔርን ለቊጣ እንሣግኙሁት፤ እርሱም እናንተን ሊያጠፋችሁ አጅግ ተቁጣ» (ዘፋ 9:7-8 ይመጥ፤ ከ29:23፤ ከ217 22:13 ጋር ይነጻጽሩ)።

ይሁንና፤ አንዳንዶች እንደሚሉት በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የእግዚአብሔር ቊጣ አስተምህሮ የተነገረው በብሉይ ኪዳን ብቻ አይደለም። በዮሐንስ 3:36 ላይ፤ «በወልድ የሚያምን ሁሉ የዘላለም ሕይወት አለው፤ በወልድ የማያምን ግን የእግዚአብሔር ቊጣ በላይ ይሆናል እንጂ ሕይወትን አያይም» የሚል እናነባለን። ጳውሎስ በበኩሉ፤ «በዐመፃቸውና በክፋታቸው ሁሉ ላይ የእግዚአብሔር ቊጣ ከሰማይ ይገለጣል» ይላል (ሮሜ 1:18 ይመጥ፤ ከ2:5:8፤ 5:9፤ 9:22፤ ከቂላ 3:6፤ ከ1ተሰ 1:10፤ 2:16፤ 5:9፤ ከዕብ 3:11፤ ከራእ 6:16-17፤ 9:15 ጋር ይነጻጽሩ)። ሌሎች በርካታ የአዲስ ኪዳን ምንባቦች የእግዚአብሔር ቊጣ በገጠኤት ላይ እንደሚገለጥ ይናገራሉ።

እንደ ሌሎቹ የእግዚአብሔር ባሕርያት ሁሉ፤ ለዚህም ባሕርይ እግዚአብሔርን ልናመሰግነውና ልንወድሰው ይገባል። ቊጣ አሉታዊ እሳቤ በመሆኑ፤ ይህ እንዴት ሊሆን እንደሚችል ቶሎ ላይታሰበን ይችላል። ነገሩን ነጥሰን ብናየው ፍርሀትና መንቀጥቀጥ ሊያስከትል ይችላል። ሆኖም፤ እግዚአብሔር ገጠኤትን የማይጠላ አምላክ ቢሆን ኖሮ፤ ምን ዐይነት አምላክ ሲሆን እንደሚችል ራሳችንን በንጉሪነት ነገሩ ሊገባን ይችላል። በገጠኤት ደስ የሚሰኝ ወይም ለገጠኤት ደንታ የሌለው አምላክ ይሆን ነበር። እንዲህ ዐይነቱ አምላክ ደግሞ አምልኮ አይገባውም፤ ገጠኤት መጠላት አለበት፤ ለገጠኤት የሚገባው ጥላቻ ነው፤ ገጠኤት ሊኖር አይገባም። እንደ እውነቱ ከሆነ፤ ክፋትንና ገጠኤትን መጥላት ሠናይ ምግባር ነው (ከዕብ 1:9፤ ከዘዘ 8:17፤ ወዘተ ጋር ይነጻጽሩ)። ክፋትን፤ ሊፍትሐዊነትንና ገጠኤትን ስንጠላ፤ ይህን የእግዚአብሔር ባሕርይ እየተከተልን ነው።⁹

ከዚህም በተጨማሪ፤ ምንም እንኳ «እንደ ሌሎቹም የቊጣ ልጆች ብንሆንም» (ኤፌ 2:3)፤ እንደ ክርስቲያን ግን የእግዚአብሔርን ቊጣ ልንፈራ አይገባም። ምክንያቱም አሁን የምናምነው «ከሚመጣውም ቊጣ የሚያድነንን ሊያሰብን» ነው (1ተሰ 1:10 ይመጥ፤ ከሮሜ 5:10 ጋር ይነጻጽሩ)። የእግዚአብሔርን ቊጣ ስናስባለን፤ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ እኛን ለማዳን ሲል የእግዚአብሔርን ቊጣ እንደ ተሸከመ ስናውቅ እንደነቃለን (ሮሜ 3:25-26)።¹⁰

ከዚህም በላይ፤ ስለ እግዚአብሔር ቊጣ ስናስብ ትዕግሥቱንም ማስብ አለብን። በመዝሙር 103 ላይ ቊጣውና ትዕግሥቱ በእንድነት ተጠቅሰዋል፤ «እግዚአብሔር . . . ለቊጣ የዘገየ፤ ፍቅሩም የበዛ ነው። እርሱ ሁልጊዜ በደልን አይከታተልም፤ ለዘላለምም አይቁጣም» (መዝ 103:8-9)። እንዲያውም በእኩይ

⁹እዚህ ላይ በተለመደው አባባል መሠረት፤ «ገጠኤትን መጥላት፤ ገጠኤተኛውን ግን መውደድ» አለብን።
¹⁰በምዕራፍ 27፤ 78 642-645 ላይ ክርስቶስ የእግዚአብሔርን ቊጣ እንደ ተሸከመ የሚገልጸውን ትንተና ይመልከቱ።

ላይ ተጣው ሳይገለጥ የሚዘገየው ሰዎችን ወደ ንስሐ ለመምራት ነው (ሮሜ 2:4 ይመ)።

እንግዲህ ወደፊት የሚገለጠውን የእግዚአብሔርን ተጣ ስናስብ ሳለ ገና ብዙ ሰዎች ይድኑ ዘንድ ከተጣው በመዘግየቱ ልናመሰግነው ይገባል፤ «እንዳንድ ሰዎች የዘገየ እንደሚመስላቸው ጌታ የተስፋ ቃሉን ለመፈጸም አይዘገይም፤ ነገር ግን ማንም እንዳይጠፋ፤ ሁሉ ለንስሐ እንዲበቃ ስለ እናንተ ይታገሣል። የጌታ ቀን ግን እንደ ሌባ ይመጣል፤ በዚያች ቀን ሰማያት በታላቅ ድምፅ ያልፋሉ... » (2ሪኩ 3:9-10)። የእግዚአብሔር ተጣ ለወንጌል ሥራ ሊያነሣን ይገባል፤ እንዲሁም እግዚአብሔር አንድ ቀን ዐመፃን ሁሉ እንደሚቀጣና ዐመፅም በሌለበት አዲስ ሰማይና አዲስ ምድር እንደሚነግሥ እያሰብን ልናመሰግነው ይገባል።

ከግል ሕይወት ጋር ለማዛመድ የሚረዱ ጥያቄዎች መንፈስ መሆኑ

1. እግዚአብሔር እርሱን በሚወክሉት እንኳ ሳይቀር በተቀረጹ ምስሎች የማይደሰተው ለምንድን ነው? ታዲያ ወደ እርሱ ስንጸልይ እርሱን በገሊናችን እንዴት ልንቀርጸው ወይም ልናስበው እንችላለን?
2. በባህላችን ወይም በአስተሳሰባችን ከመንፈሳዊው ዓለም ይልቅ እካላዊው ዓለም ይበልጥ አውናዊና ቀዋሚ የሚመስለን ለምንድን ነው? መንፈሳዊውን ዓለም በተመለከተ ተፈጥሮአዊ አተያያዥን እንዴት ልንለውጥ እንችላለን?

ዕውቀቱ

3. ሐሳባችንንና ሥራችንን ከእግዚአብሔር ለመደበቅ የምንሞክረው መቼ ነው? ለዚህ ጥያቄ የምትሰጠው መልስ ለሕይወትህ በረከት የሚሆነው እንዴት ነው?
4. የግል ሕይወትህን በተመለከተ እግዚአብሔር የተሳሳተ፤ እስቀድሞ ያላሰበበት፤ ከግምትም ውስጥ ያላስገባው ነገር ያለ የመሰለህ ጊዜ አለ? ለዚህ ጥያቄ የምትሰጠው መልስ ለሕይወትህ በረከት የሚሆነው እንዴት ነው?
5. እግዚአብሔር በዚህ ጊዜና በዚህ ቀን ይህን አረፍተ ነገር እንደምታነብ ያወቀው መቼ ነው? ለዚህ ጥያቄ የምትሰጠውን መልስ መገንዘብ ለሕይወትህ በረከት የሚሆነው እንዴት ነው?

ጥበቡ

6. እግዚአብሔር በሕይወትህ ውስጥ በጥበብ እንደሚሠራ በእውነት ታምናለህ? በዓለም ውስጥስ? ይህን ለማመን አንዳንድ ጊዜ የምትቸገር ከሆነ፤ ግንዛቤህን ለመለወጥ ምን ማድረግ አለብህ?

እውነተኛነቱ/ታማኝነቱ

7. በተበረተ ሰባችን ውስጥ ያሉ ሰዎች፤ አንዳንድ ጊዜም ክርስቲያኖች፤ ንግግራቸው እውነት ስለ መሆኑ ወይም ስላለመሆኑ ግድለሽ የሚሆኑት ለምንድን ነው? ለምንድን ነው ከውሸት የሚመጣው ከፍተኛ ጉዳት እግዚአብሔርን የማያስከብር እንደ ሆነ ብዙ ጊዜ የማንገነዘበው? በንግግርህ የእግዚአብሔርን እውነተኛነት ለመውረስ እግዚአብሔር እንዲረዳህ ትፈልጋለህ? ለሌሎች እጸልይላችኋለሁ ስትል፤ ከሰዎች ጋር ቀጠሮ ስትይዝ፤ መሳጭ ታሪኮችን ከልክ በላይ ስታጋንን፤ አልረሳም ስትልና የተሰጠህን ጎላፊነት አፈጽማለሁ ስትል፤ ሌሎች ሰዎች የተናገሩትን ዘገባ ስታቀርብ ወይም ሌሎች ያሰቡት እንዲህ ሳይሆን አይቀርም ብለህ ስትናገር፤ በክርክር ውስጥ የተቃዋሚዎችን ሐሳብ/መግት ስትገልጽ?

መልካምነቱ

8. በጎ ስጦታና ፍጹም በረከት ሁሉ ከእግዚአብሔር መሆኑን እያሰብህ (ያዕ 1:17) ምን ያህል ስጦታዎችን እንደ ተቀበለህ ለማወቅ በእምስት ደቂቃ ውስጥ በወረቀት ላይ ለመዘርዘር ሞክር። ስትጨርስ፤ ስለ እነዚህ ስጦታዎች እግዚአብሔርን ስንት ጊዜ እንዳመሰግንህ ራስህን ጠይቅ። እነዚህን ስጦታዎች የተቀበልነው ከእግዚአብሔር እንደ ሆነ የምንረሳው ለምን ይመስልሃል? ለማስታወስ ምን ማድረግ አለብን?

ፍቅሩ

9. ከሰዎች ጋር ባለን የእርስ በርስ ግንኙነት ረገድ ፍቅርን «ራስን መስጠት» በማለት መግለጹ ተገቢ ይመስልሃል? በተለይ ዛሬ የእግዚአብሔርን ፍቅር በምን መንገድ ልትከተል ትችላለህ?
10. አንድን ሰው ለመውደድ ወስነን በዚያ ውሳኔ መሠረት ልንወደው የምንችል ይመስልሃል? ወይስ በሰዎች መካከል ያለው ፍቅር በግብታዊ ስሜት ላይ የተመሠረተ ነው?

ምሕረቱ

11. የእግዚአብሔርን ምሕረት መሰሉ በመሰሉ ማንጸባረቅ ካለብህ፤ በዚህ ሳምንት ውስጥ ከምታውቃቸው ሰዎች መካከል ለማን የተለየ ክብካቤ በማድረግ ምሕረትህን ታሳያለህ?

ቅድስናው

12. በአሁኑ የሕይወት አካሄድህ በቅድስና እንዳታድግ መሰናክል የሚሆነብህ ተግባሮች ወይም ግንኙነቶች አሉን? ደግሞስ ከገጢአት በመለየት የእግዚአብሔርን ክብር እንዳትፈልግ የሚያደርጉ ነገሮች አሉን?

ሰላሙ

13. በሕይወትህ ውስጥ የእግዚአብሔርን ሰላም ለማንጸባረቅ ስታስብ፤ በመጀመሪያ ስለ ራስህ ስሜታዊ፤ ጎሊናዊና መንፈሳዊ ሁኔታ እስብ፤ ከሞላ ጉድል በውስጣዊ ሕይወቱ ሰላም አለኝ ለማለት ትችላለህ? ማለትም ሕይወቴ ከውክትና ከብጥብጥ ርቋል፤ ደግሞም በወትር ወይም በዘላቂነት በሥርዐትና ራስን በመግዛት ስለምኖር፤ የእግዚአብሔርን ክብር ያንጸባርቃል ለማለት ትችላለህ? ከዚያም «ውጫዊ ሕይወትህን» በተመለከተ ተመሳሳይ ጥያቄ ጠይቅ፤ ማለትም ከዚህ ሰዎች ጋር ያለህን ግንኙነት፤ ከጉረቤቶችህ ጋር ያለህን ግንኙነት፤ በትምህርትና በሥራ ገበታ፤ በቤተ ክርስቲያንም ያለህን አገልግሎት በተመለከተ ጠይቅ፤ በጥቅሉ ሲታይ ሕይወትህ ምን ይመስላል? የእግዚአብሔርን ሰላም ያሳያል? የእግዚአብሔርን ሰላም በምልአት ለማንጸባረቅ ምን ማድረግ አለብህ?

ጽድቁ

14. የእግዚአብሔርን ሕገጋት ምንው እንዲህ ባልሆኑ ብለህ የተመኘህበት ጊዜ አለ? ከተመኘህ፤ ይህ ምኞት የእግዚአብሔርን ምግባራዊ ባሕርይ እንዳልወደድህ ያሳያል? በዚህ ረገድ የእግዚአብሔር ባሕርይና ሕገጋት ትክክል ናቸው ለማለት እንድትችል የሚረዱህ የመጽሐፍ ቅዱስ ምንባቦች የትኞቹ ናቸው?

ቅናቱ/ቅንካቱ

15. እግዚአብሔርን የሚያንኳስህ ንግግር ከሰዎች ወይም ከቴሌቪዥን ወይም ከሌላ ስትሰማ፤ ለእግዚአብሔር ክብር ያለህን ቅናት ከመቅጽበት ታሳያለህ? ለእግዚአብሔር ክብር ያለንን ቅናት ለማሳደግ ምን ማድረግ አለብን?

ቱጣው

16. እግዚአብሔር ንጢአትን የሚጠላ የቱጣ አምላክ ነው የሚለውን እውነት ከልብ መቀበል ይገባል? ይህንን ቱጣ መከተል የሚገባን እንዴት ነው? መከተል የማይገባንን በምን መንገድ ነው?

ልዩ ቃላት

ባሕርያት ህላዌ	ገሊናዊ ባሕርያት
ብፁዕ ርእይ	ምሕረት
ተወራሲ ባሕርያት	ምግባራዊ ባሕርያት
ታማኝነት	አማራ ኩሉ
መልካም	አንድኛ ዘላለጃዊ ተግባር
መልካምነት	ሥርዐት
ጸጋ	ትዕግሥት
ቅድስና	ሰላም
አለመታየት	አመክንዮታዊ የራስ ውሳኔ
ቅናት/ቅንክት	ጽድቅ
ፍትሕ	መንፈስ መሆን
ዕውቀት	አስተርእዮ
ፍትር	እውነተኛነት
ቱጣ	ጥበብ

ዋቢ መጻሕፍት

ምዕራፍ 12 እና 13 በርእስ ጉዳዮቻቸው ተዛማጅ በመሆናቸው፤ የሁለቱም ምዕራፎች ዋቢ መጻሕፍት በምዕራፍ 13 መጨረሻ ላይ ይገኛል።

በቃል የሚጠና የመጽሐፍ ቅዱስ ምንባብ

ዘፀአት 34:6-7: «ሕርሱም በሙሴ ፊት እንዲህ ሲል አያወጀ አለፈ፤ እግዚአብሔር ርኅሩኅና ፕር አምላክ፤ ለቱጣ የዘገየ፤ ፍቅሩና ታማኝነቱ የበዛ፤ ፍቅርን ለሺዎች የሚጠብቅ፤ ከፋትን ዐመሶንና ንጢአትን ይቅር የሚሏል፤ በደለኛውን ግን ሳይቀጣ ዝም ብሎ አይተውም፤ በአባቶች ንጢአት ልጆችን፤ የልጅ ልጆቻቸውንም እስከ ሦስትና አራት ትውልድ ይቀጣል።»

ማሰታወሻ:- የዚህ ምንባብ የመጨረሻው ክፍል እንዲህ ይላል፤ «በአባቶች ንጢአት ልጆችን፤ የልጅ ልጆቻቸውንም እስከ ሦስትና አራት ትውልድ ይቀጣል።» እንደገና ሰዎች ይህን ክፍል በቃላቸው ከማጥናት ወደ ኃላ ሊሉ ይችላሉ፤ ሆኖም፤ ይህ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል እንደ ሆነና እንደተጸበት ዘንድ እንደ ተጻፈ ልናስታውስ ይገባል። ይህ ምንባብ ንጢአት ከግለሰቡ ባሻገር ሌሎችንም ሊገዳ እንደሚችል በመግለጽ የንጢአትን አስከሬ ገጽታ ያሳየናል፤ ንጢአት በግለሰቡ ዙሪያ ያሉትንና ወደፊት የሚመጡትንም ትውልዶች ይገዳል። ይህን አስከሬ የሕይወት ገጽታ በዕለት ተዕለት ነገሩም ማየት ይቻላል፤ አብዛኛውን ጊዜ የመጠጥ ሰላኞች ልጆች የመጠጥ ሰላኞች ይሆናሉ፤ የተሳዳቢ ልጆች ደግሞ የሚሆኑት ተሳዳቢ ነው።

በክርስቶስ ይቅር የተባሉ ክርስቲያኖች ይህ ምንባብ በእነርሱ ላይ ተፈጻሚነት እንዳለው አድርገው ማሰብ የለባቸውም፤ ሆኖም፤ እነርሱ «በደለኞች» ተብለው ከተከሰት ሰዎች የተለዩ ስለ ሆኑ እንደዚህ ማሰብ የለባቸውም። እግዚአብሔር «ፍቅሩን» ከበዛላቸው በሺዎች ከሚቆጠሩ ሰዎች መካከል ናቸው፤ እርሱም ዘወትር «ከፋታቸውን፤ ዐመገባቸውንና ንጢአታቸውን» (ቍ 7) ይቅር ይላቸዋል። አንድ ሰው በክርስቶስ ሲያምን፤ የንጢአት ስንሰለት ተሰባብሯል። እዚህ ላይ ጴጥሮስ የተናገረውን ማሰታወስ ይጠቅማል፡- «ከቀድሞ አባቶቻችሁ ከወረሳችሁት ከነቱ ከሆነ ሕይወት

የተዋጃችሁት በሚጠፋ ነገር፤ በብር ወይም በወርቅ እንዳልሆነ ታውቃላችሁ፤ ነገር ግን . . . በክርስቶስ ክብር ደም ነው» (1ጴጥ 1:18-19)።

መዝሙር

«ንጉሡን አምልኩ»

ሙሉው የመዝሙር መጽሐፍ አንዱን ወይም ሌላውን የእግዚአብሔር ባሕርይ ለመወደስ ሊውል ይችላል፤ በመቶዎች የሚቆጠሩ ውዳሴዎች ለዚህ ዐላማ ሊውሉ ይችላሉ። ይሁንና፤ ይህ መዝሙር ብዙዎችን የእግዚአብሔር ባሕርያት ይዟል፤ ደግሞም መዝሙሩ ተደጋግሞ ይዘመር ዘንድ እነዚህ የእግዚአብሔር ባሕርያት በልዩ መልክ ተቀናጅተው ቀርበዋል። የመጀመሪያው ስንኝ ስለ እግዚአብሔር ክብር፤ ንይል፤ ፍቅር ይናገራል፤ ሁለተኛው ስንኝ ስለ ብርታቱ፤ ጸጋውና ቱጣው፤ ወዘተ ይናገራል። ስድስተኛው ስንኝ ስለ እግዚአብሔር ታላቅነት ማለትም፤ «በሰው ቃል ሙሉ በሙሉ ሊገለጽ ስላለመቻሉ» ይናገራል። መዝሙሩ የተጻፈው ክርስቲያኖች ሙሉ በሙሉ «በሰማይ ባለ ክብር የሆነውን ንጉሥ» እንዲያመልኩና እንዲዘምሩ እርስ በርስ እንዲበረታቱ ነው። ይሁን እንጂ፤ በዚህ የምዝር ሂደት ውስጥ መዝሙሩ ራሱ ታላቅ የውዳሴ ቃላትን ይዟል።

ሙሉ በሙሉ በሰማይ ባለ ክብር የሆነውን ንጉሥ አምልኩ፤
በምስጋና ስለ ንይሉና ስለ ፍቅሩ ዘምሩ፤
ጋሻችን፤ ተሟላጋቸንና ጥንታዊ ጥንቱ፤
በክብር የደመቅህ፤ ውዳሴን የተገናኝላችሁ።

ስለ ብርታቱ ተናገሩ፤ ስለ ጸጋው ዘምሩ፤
መገናኛሄደው ብርሃን ነው፤ ጥላውም ስፍራ።
የቱጣው ሠረገሎች ብርቱ ነገሩን ያድ ሆሩ፤
ጨለማም በማዕበል ክንፎች መንገዱ ሆኑ።

ምድር ሊነገሩ በማይችሉ ድንቆች ተሞልታላች፤
ሁሉን ቻዩ ሆይ! ንይልህ ከጥንት መሠረታት፤
በማይለወጠው ድንጋጌህ አጸናላች፤
በዙሪያዎም ባሕርን እንደ ካባ ደረብሳላች።

የክብካቤህን ታላቅነት ምን እንደበት ሊገልጸው ይችላል?
በአየሩ ላይ ተንሰራፍቶአል፤ በብርሃኑ ላይ ተንጸባርቋል፤
ከከራበታው ይመነጫል፤ በሜዳው ላይ ይረብባል፤
በጤዛውና በዝናብም በቀስታ ይሠርጋል።

ተሰባሪ የዐፈር ልጆች ደክሞች የሆነው፤
አቤቱ በአንተ እንታመናለን፤ አንተ አትጥለንም፤
ምሕረትህ እንደ ምን ክብር ነው፤ እንደ ምን እስከ መጨረሻው ጽኑ ነው፤
ፈጣሪያችን፤ ጠቢቃችን፤ ተቤገርያችንና ወዳጆችን ሆይ!

አቤት ስፍር ቍጥር የሌለው ብርታት! አቤት በቃል ሊገለጽ የማይችል ፍቅር!
መላእክት በላይ በደስታ ሲዘምሩልህ፤
መንገዳቸው ደካማ ቢሆንም፤ ትሑታን የሆኑት ፍጡሮችህ፤

በእውነተኛ አክብሮት ፍጡሮች ሁሉ ለአንተ ምስጋና ያቀርባሉ።

ጸሐፊ፡- ሰር ሮበርት ግራንት፣ 1833 (በመዝሙር 104 ላይ የተመሠረተ)
አማራጭ መዝሙር፣ «በጌታ ዙሪያ በክብር ተቀምጦአል»

"Round the Lord in Glory Seated."

ምዕራፍ 13

የእግዚአብሔር ባሕርይ፡-

«ተወራሲ» ባሕርያት

ክፍል 2

እግዚአብሔር በፈቃዱ ባሕርዩና ልቀቱን በሚገልጽ ባሕርያቱ እኛን
የሚመስለው እንዴት ነው?

ቀደም ባለው ምዕራፍ ላይ የእግዚአብሔርን ህላዌ (መንፈስ መሆኑን፣
አለመታየቱን)፣ ንሊናዊ ባሕርያቱን (ዕውቀቱን፣ ጥበቡንና እውነተኛነቱን)
እንዲሁም ምግባራዊ ባሕርያቱን (መልካምነቱን፣ ፍቅሩን፣ ምሕረቱን፣
እጋውን፣ ትዕግሥቱን፣ ትድስናውን፣ ሰላሙን፣ ጽድቁን፣ ቀናዒነቱንና
ቁጣውን) የሚገልጹ ባሕርያቱን በዝርዝር እንሥተን ተወያይተናል። በዚህ
ምዕራፍ ውስጥ የእግዚአብሔርን የዕቅድ ባሕርያት ማለትም ከውሳኔውና
ከውሳኔው አፈጻጸም ጋር የሚዛመዱትን ባሕርያቱን (ፈቃዱን፣ ነጻነቱን፣ ክሃሌ
ኩሉነቱን) እንዲሁም መደምደማዊ ባሕርያቱን (ናጽምነቱን፣ ብፅዕናውን፣
ወብቱንና ክብሩን) እንመረምራለን።

መ. የእግዚአብሔርን ዕቅድ የሚገልጹ ባሕርያት

በዚህ የእግዚአብሔር ባሕርያት ፈርጅ ሥር በመጀመሪያ የእግዚአብሔርን
ፈቃድ በጥቅሉ፣ ከዚያም የእግዚአብሔርን ፈቃድ ነጻነትን፣ በመጨረሻም
የእግዚአብሔርን ክሃሌ ኩሉነትን (እውሱን ንይሉን) እንመለከታለን።

14. ፈቃዱ። የእግዚአብሔር ፈቃድ እግዚአብሔር ለሕይወት እንዲሁም
ለራሱ ህልውና፣ ለሥራውና ለፍጥረቱ በሙሉ ወሳኝ የሆኑ ተግባራትን
የሚያጸድቅበትና የሚወስዝበት ባሕርዩ ነው።

ይህ ትርጉም እንደሚያሳየው የእግዚአብሔር ፈቃድ እግዚአብሔር
ከሚወስነውና ከሚያጸድቃቸው ነገሮች ጋር ይዛመዳል። እግዚአብሔር
ለማድረግ የወሰነውንና ላለማድረግ የወሰነውንም ነገር ይመለከታል።

ሀ. የእግዚአብሔር ፈቃድ በጥቅሉ፣ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ብዙ ጊዜ እንደ
ተወሰነ በዚህ ዓለም ለሆኑ (ለተደረጉ) ነገሮች በሙሉ የመጨረሻው ምክንያት
የእግዚአብሔር ፈቃድ ነው። ጳውሎስ «ሁሉን በፈቃዱ ምክር መሠረት
እንደሚሠራው እንደ እርሱ ዕቅድ» በማለት በዚህ ዓለም የሆኑትን ነገሮች
ከእግዚአብሔር ጋር ያያይዛቸዋል (ኤፌ 1:11)። እዚህ ላይ «ሁሉን» (ታ ፓንታ)
ተብሎ የተተረጎመው ቃል በጳውሎስ መልእክቶች ውስጥ ብዙ ጊዜ የተጠቀሰው
በፍጥረት ውስጥ ያሉትን ወይም የሆኑትን ነገሮች በሙሉ ለማመልከት ነው
(ለምሳሌ፡- ኤፌ 1:10-23፣ 3:9፣ 4:10፣ ቁላ 1:16 [ሁለት ጊዜ]፣17፣ ሮሜ
11:36፣ 1ቆሮ 8:6 [ሁለት ጊዜ]፣ 15:27-28 [ሁለት ጊዜ] ይመዝገባሉ።)
«እንደሚሠራው» (ኤፌ 1:11) «መሥራት፣ ማድረግ፣ ወደ ህልውና ማምጣት»
ተብሎ የተተረጎመው ቃል የአሁን ጊዜ አንቀጽ ሲሆን፣ ሁልጊዜ መሥራትን፣
ማከናወንን ያመለክታል። ሐረጉ ምናልባት እንዲህ ተብሎ ግልጽ በሆነ መልክ

¹ ቃላት/ሐረግ ሁልጊዜ የዚህ ዐይነት ትርጉም የለውም (ከሮሜ 11:32፣ ከ1ቆሮ 12:6፣
ከ2ቆሮ 12:19 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ሆኖም፣ ጳውሎስ ስለ መላለም ወይም በዓለማት ውስጥ
ስለ ሆነው ስለሚሆኑ ነገሮች በሚናገርበት ዐውድ ውስጥ (ልክ እንደዚህ ምንጣብ)
ቃላት/ሐረግ በርግጥ የሚያመለክተው በፍጥረት ውስጥ ስላሉ ነገሮች በሙሉ ነው።

ለተረገውም ይችላል፤ «በዓለማት ውስጥ እንደ ፈቃዱ ምክር ሁልጊዜ የሚሠራ»።

በእውነቱ ማናቸውም ነገር የተፈጠረው በእግዚአብሔር ፈቃድ ነው፤ «አንተ ሁሉን ፈጥረዋልና፤ በፈቃድህም ተፈጥረዋልና፤ ሆኖልኝም» (ራእ 4:11)። በብሉይና በአዲስ ኪዳን እንደ ተነገረው መንግሥታት የሚመጡትና የሚሄዱት በእግዚአብሔር ፈቃድ ነው፤ ከሰማይ የመጣው ድምፅ ነበር፤ «አዲስ ኪዳን ሲኖሳበው፤ «ልዑሉ በሰዎች መንግሥት ሁሉ ላይ መሉ ሥልጣን እንዳለውና እነዚህንም መንግሥታት ለወደደው እንደሚሰጥ» (ዳን 4:32) ሰዎች ይለዋል። ጳውሎስም በዘክርያስ፤ «እነእግዚአብሔር ካልሆነ በተር ሥልጣን የለምና፤ ያለ-ትም ባለሥልጣናት በእግዚአብሔር የተሾሙ ናቸው» ይላል (ሮሜ 13:1)።

ከኢየሱስ ሞት ጋር የተያያዙ ሁኔታዎች በሙሉ የተፈጸሙት በእግዚአብሔር ፈቃድ እንደ ሆኑ በኢየሩሳሌም የነበረችው በተ ክርስቲያኖች መሰከራት፤ በጸሎታቸው እንዲህ ብለው ነበር፤ «በርግጥም ሄሮድስና ጳጉሞስ ጳጳሳቸው ከእስካሁን ከእስራኤል እነዚህ ጋር በዚህች ከተማ አንተ በተባከሙ በቅዱሱ ብሉይና በአዲስ ላይ ለማህረር ተሰበሰቡ፤ ይህም የሆነው የአንተ ክብርና ፈቃድ ጥንት የወሰነት እንዲፈጸም ነው» (ሐሥ 4:27-28)። ኢየሱስ በተሰቀለ ጊዜ በተለያየ ሥልጣን ላይ የነበሩ በድኖች መጠቀሳቸው፤ የኢየሱስ ሞት ብቻ ሳይሆን ከሞቱም ጋር የተያያዙ ሁኔታዎች በሙሉ፤ «የአንተ ክብርና ፈቃድ ጥንት የወሰነት እንዲፈጸም ነው» በሚለው ንግግር ተጠቃልሏል።

እንዳንድ ጊዜ ክርስቲያኖች መከራ እንዲቀበሉ የእግዚአብሔር ፈቃድ ነው፤ ለምሳሌ፤ በ18ኛ 3:17 ላይ እንዲህ የሚል እናነባለን፤ «የእግዚአብሔር ፈቃድ እንዲህ ከሆነ፤ ክፉ ሠርቶ መከራ ከመቀበል ይልቅ መልካም አድርጎ መከራ መቀበል ይቻላል»። ከዚህም በሚተላለፈው ምዕራፍ ጴጥሮስ እንዲህ ይላል፤ «በልዚህ እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ መከራ የሚቀበሉ ሁሉ ነፍሳቸውን ለታመነ ፈጣሪ ሰጥተው መልካም ማድረጋቸውን ይቀጥላሉ» (18ኛ 4:19)። በዚህ ጥቅስ ላይ «እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ» የሚለው ሐረግ የሚያመለክተው ክርስቲያኖች መከራ የሚቀበሉበትን ሁኔታ አይደለም፤ እንዲህ ዚህን ኖሮ ምንበብ «መልካም አይደረጉ መከራ የሚቀበሉ መልካም ማድረጋቸውን ይቀጥላሉ» ነፍሳቸውን ለታመነ ፈጣሪ ሰጥተው . . . » ይል ነበር፤ ይህም «እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ» የሚለውን ሐረግ ድርት ያደርገዋል። ይሁንና፤ «እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ» የሚለው ሐረግ የሚያመለክተው እነዚህ ክርስቲያኖች መከራ መቀበላቸውን መሆን አለበት፤ ልክ በተደመው ምዕራፍ ላይ «የእግዚአብሔር ፈቃድ» የሚለው መከራን እንደሚያመለክት ሁሉ (18ኛ 3:17)።

የዕቅድ በሕይወታችን የሚፈጸሙ ነገሮች በሙሉ በእግዚአብሔር ፈቃድ ሥር መሆናቸውን እንድናስተውል ያበረታታል። «ባሪ ወይም ነገ ወደዚህች ወይም ወደዚያች ከተማ እንሄዳለን፤ በእርሷም አንድ ዓመት እንቆያለን፤ እንነግዳለን፤ እናተርፋለንም» ለሚሉ ሰዎች የዕቅድ እንዲህ ይላቸዋል፤ «ነገ የሚሆነውን እንኳ አታውቁም» . . . ይልቁንም የጌታ ፈቃድ ቢሆን እንኖራለን፤ ይህንን ወይም ያንን እናደርጋለን ማለት ይገባችኋል» (ዶ 4:13-15)። ሁሉንም ሁኔታ፤ እኩይ ሁኔታችንም እንኳ ሳይቀር ከእግዚአብሔር ፈቃድ ጋር ማያያዙ ብዙ ጊዜ በክርስቲያኖች ዘንድ ግራ መጋባትንና መደንገገንን ሲያስከትሉ ይታያል። ከዚህ ርእስ ጉዳይ ጋር የሚያያዙትን አንዳንድ አስቸጋሪ ሐሳቦች በዚህ ምዕራፍ ውስጥ የምንመለከታቸው ሲሆን፤ ሌሎቹን በምዕራፍ 16 ላይ ከእግዚአብሔር መግባት ጋር አያይዘን እንመለከታቸዋለን።

ለ. የእግዚአብሔር ፈቃድ ልዩ ልዩ ገጽታዎች! (1) ወሳኝ ፈቃድና ነጻ ፈቃድ፤ ከዚህ በፊት በሌሎች ሊቃውንት የተደረገው አፈራረጅ የእግዚአብሔርን

ፈቃድ ልዩ ልዩ ገጽታዎች ለመረዳት ያግዘናል። እኛ በጉጉት ወይም በቸልታ፤ በደስታ ወይም በጸጸት፤ በግልጽ ወይም በሰውር ፈቃዳችንን ወይም ምርጫችንን እንደምናደርግ ሁሉ፤ እግዚአብሔርም በፍጹም ታላቅነቱ የተለያዩ ነገሮችን በተለያዩ መንገዶች ይፈቅዳል፤ እንዲሁም ያደርጋል።

የእግዚአብሔርን ፈቃድ ገጽታዎች በተመለከተ አንዱ ጠቃሚ ርምጃ «በወሳኝ ፈቃድ» እና «በነጻ ፈቃድ» መካከል የተደረገው አፈራረጅ ነው። የእግዚአብሔር ወሳኝ ፈቃድ እንደ ባሕርይ መፍቀድ ያለበትን ነገሮች በሙሉ ያካትታል። እግዚአብሔር የግድ መፍቀድ ያለበት ነገር ምንድን ነው? የሚፈቅደው ራሱን ነው። እግዚአብሔር አሁን የሆነውን ለመሆን ለዘላለም ፈቅዷል፤ ወዳል። ስለ ራሱ ሲናገር፤ «እኔ ያለሁና የምኖር ነኝ» ወይም «አሁን የሆንሁትን ሆኜ እገኛለሁ» ይላል (ዘ 3:14)። እግዚአብሔር አሁን የሆነውን ከመሆን ውጭ ሌላ መሆን ወይም አለመኖር አይችልም።

የእግዚአብሔር ነጻ ፈቃድ እግዚአብሔር ለማድረግ የወሰናቸውን ነገሮች በሙሉ ያካትታል፤ ሆኖም የግድ ማድረግ የለበትም። እዚህ ላይ እግዚአብሔር መላውን ዓለም ለመፍጠርና ከዚህም ጋር የተያያዙ ዝርዝር ሁኔታዎችን እንደ ወሰነ ማውሳት አለብን። ደግሞም የእግዚአብሔርን የማዳን ሥራ መጥቀስ አለብን። እግዚአብሔር ዓለማትን ለመፍጠር ወይም ንጠአተኛ ሰዎችን ለማዳን ከባሕርይ የሚያስገድደው ነገር አልነበረም (ቀደም ሲል ስለ እግዚአብሔር ኢጥገኛነት የተሰጠውን ትንተና ይመ)። ይሁንና፤ እግዚአብሔር ለመፍጠርና ለማዳን ወሰነ፤ ይህም የእርሱ የራሱ ነጻ ፈቃድ ነው። ምንም እንኳ በሥላሴ አካላት መካከል ከዘላለም እስከ ዘላለም ፍቅር፤ ጥበረትና ክብር ቢኖርም (ዮሐ 17:5:24 ይመ)፤ እግዚአብሔር ለራሱ ክብር ይሆን ዘንድ ዓለማትን ለመፍጠርና እኛን ለማዳን ወሰነ (በኢሳ 43:7፤ 48:9-11፤ ከሮሜ 11:36፤ ከ1ቆሮ 8:6፤ ከኤፌ 1:12፤ ከራእ 4:11 ጋር ያንጸጽሩ)። እግዚአብሔር ዓለማትን ለመፍጠርና ሰዎችንም ለማዳን ያስገደደው ነገር አለ የምንል ከሆነ ተሳስተናል፤ እንዲህ ብንል የእግዚአብሔርን ኢጥገኛነት መጋፋት ይሆናል። እንዲህ ማለት እግዚአብሔር ያለ እኛ አውነተኛ አምላክ አይደለም ማለት ነው። እግዚአብሔር ለመፍጠርና ለማዳን የወሰነው ውሳኔ ፍጹም ነጻ ውሳኔ ነው።

2. ጎበኝ ፈቃድና ግልጥ ፈቃድ፤ የእግዚአብሔርን ፈቃድ ልዩ ልዩ ገጽታዎች ለመለየት የተወሰደው ሌላ ጠቃሚ ርምጃ በእግዚአብሔር ጎበኝ ፈቃድና ግልጥ ፈቃድ መካከል የተደረገው አፈራረጅ ነው። እኛም ለሰዎች ከተመክሮአችን እንደምንረዳው፤ አንድን ነገር በጎበኝ ከወሰንን በጎሳ ውሳኔውን ለሌሎች እንጥ አናደርጋለን። አንዳንድ ጊዜ የፈቀድነው ነገር ከመፈጸሙ በፊት ለሰዎች አንናገራለን፤ ሌላ ጊዜ ደግሞ የፈቀድነው ነገር እስኪፈጸም ድረስ ጎበኝ ፈቃዳችንን ለሌሎች ግልጥ አናደርግም።

የእግዚአብሔር ፈቃድ ልዩ ልዩ ገጽታዎች እንዳሉት በብዙ የመጽሐፍ ቅዱስ ምንግቦች ላይ ተወስኗል። ሙሴ እንደሚለው ከሆነ፤ «ምስጢር የሆነው የአምላካችን የእግዚአብሔር ነው፤ የተገለጠው ግን የዚህን ሕግ ቃል ሁሉ እንከተል ዘንድ ለዘላለም የእኛና የልጆቻችን ነው» (ዘጸ 29:29)። እግዚአብሔር የገለጣቸው ነገሮች ለእኛ የተሰጡን ለእግዚአብሔር ፈቃድ እንድንታዘዝ ነው፤ ማለትም የዚህን «ሕግ ቃል ሁሉ እንከተል ዘንድ . . . ነው»። ሆኖም፤ እግዚአብሔር ያልገለጠላቸው ብዙ ዕቅዶች ነበሩት። ለምሳሌ፤ ወደፊት የሚሆኑት ነገሮች፤ በሕይወታቸው ላይ የሚደርሱት መከራዎች ወይም የሚያገኛቸው በረከቶች፤ ወዘተ በዝርዝር አልተገለጡላቸውም። እነዚህን ነገሮች በተመለከተ ከእነርሱ የሚጠበቀው እርሱን መታመን ብቻ ነበር።

የእግዚአብሔር ግልጥ ፈቃድ አብዛኛውን ጊዜ የሚያትተው ለምግባራችን (ለሕይወታችን) መመሪያ እንዲሆኑ የተሰጡን ትእዛዛት ወይም «ሥርዐቶች» በመሆኑ፤ የእግዚአብሔር ግልጥ ፈቃድ አንዳንድ ጊዜ የእግዚአብሔር ሥርዐቶች ፈቃድ ወይም ትእዛዛት ፈቃድ በመባል ይታወቃል። ይህ የእግዚአብሔር ግልጥ ፈቃድ እኛ ልናደርጋቸው የሚገቡ ወይም ልንፈጽማቸው የሚገቡ የእግዚአብሔር ድንጋጌዎች ናቸው።

በሌላ በኩል ደግሞ፤ የእግዚአብሔር ገብእ ፈቃድ እግዚአብሔር መላለምን የሚያስተዳድርበትንና በዓለሙም ውስጥ የሚሆነውን ነገር የወሰነበትን ስውር ድንጋጌ ያትታል። እነዚህን ድንጋጌዎችን አልገለጠልንም (በትንቢት ከተነገሩት በቀር)፤ ስለሆነም እነዚህ ድንጋጌዎች በርግጥ የእግዚአብሔር «ገብእ» ፈቃድ ናቸው። እግዚአብሔር የደነገገውን ነገር የምናውቀው (የምንደርስበት) ነገሮቹ ሲፈጸሙና ሲሆኑ ነው። ይህ የእግዚአብሔር ፈቃድ እግዚአብሔር በዓለም ውስጥ ለማድረግ የደነገጋቸውን ነገሮች ስለሚመለከት፤ ድንጋጌያዊ የእግዚአብሔር ፈቃድ በመባል ይታወቃል።²

መጽሐፍ ቅዱስ ስለ እግዚአብሔር ግልጥ ፈቃድ የጠቀሳቸው ብዙ ምሳሌዎች አሉ። በጌታ ጸሎት ላይ «ፈቃድህ በሰማይ እንደ ሆነች እንዲሁ በምድር ትሁን» (ማቴ 6:10) የሚለው ልመና፤ በሰማይ እንደ ሆነው ሁሉ (በምልክትና በፍጹምነት ማለት ነው) በምድርም ሰዎች የእግዚአብሔርን ፈቃድ ይኸውም ትእዛዛት እንዲፈጽሙ ያቀረበው ጸሎት ነው። ይህ ጸሎት የእግዚአብሔር ገብእ ፈቃድ (ማለትም ላቀዳቸው ሁኔታዎች የደነገገው ሕግ) እንዲፈጸም የቀረበ ጸሎት ሊሆን አይችልም፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር በገብእ ፈቃዱ የደነገገው ነገር በሙሉ በርግጥ መፈጸሙ አይቀርም። እግዚአብሔር አስቀድሞ የደነገገው ነገር እንዲፈጸም መጠየቅ ማለት «የሚሆነው ይሁን» እንደ ማለት ነው። በእውነቱ ይህ ከነቱ ጸሎት ነው፤ ምክንያቱም አንዳች ልመና አልቀረበም። ከዚህም በተጨማሪ፤ ወደፊት ስለሚሆነው ነገር የእግዚአብሔርን ገብእ ፈቃድ ስለማናውቀው፤ የእግዚአብሔር ገብእ ፈቃድ እንዲፈጸም የሚጸልይ ሰው ለምን እንደሚጸልይ አያውቅም። ያለ ዕውቀት የቀረበ ጸሎት በመሆኑ አንዳች ፋይዳ የለውም። በመሆኑም «ፈቃድህ . . . ትሁን» የሚለውን ጸሎት መረዳት ያለብን በምድር ላይ የእግዚአብሔር ግልጥ ፈቃድ እንዲፈጸም የቀረበ ጸሎት አድርገን መሆን አለበት።

ይህን ሐረግ በዚህ መንገድ ከተረዳነው፤ በቅዱሳን መጻሕፍት ውስጥ በተገለጠው የእግዚአብሔር ትእዛዝ መሠረት ለመጸለይ ምሳሌ ይሆንልናል። በዚህ ረገድ ኢየሱስ ጸሎታችን ምንን ሊያካትት ገንደሚችል እጅግ ሰፊ የሆነ የልመና አቀራረብ መመሪያ ሰጥቶናል። ሰዎች ለእግዚአብሔር ሕግ እንዲታዘዙ፤ በሕይወታቸው የእርሱን መርሕ እንዲከተሉ፤ ዘንጢአታቸውን ስህተት እንዲገቡ፤ የተሰጣቸውን ትእዛዝ እንዲፈጽሙና ክርስቶስን እንደ ግል አዳኛቸው እንዲቀበሉ እንጸልይ ዘንድ ተመክረናል። በእነዚህ ነገሮች ላይ መጸለይ ማለት በሰማይ ያለችው የእግዚአብሔር ፈቃድ በምድር እንድትሆን መጸለይ ማለት ነው።

ከትንሽ ጊዜ በኋላ፤ ኢየሱስ እንዲህ አለ፤ «በሰማይ ያለውን የአባቴን ፈቃድ ሳይፈጽም 'ጌታ ሆይ! ጌታ ሆይ!' የሚለኝ ሁሉ ወደ መንግሥተ ሰማይ አይገባም» (ማቴ 7:21)። አሁንም ለማለት የተፈለገው ስለ እግዚአብሔር ገብእ ፈቃድ ወይም ፈቃድ ድንጋጌ (ሰዎች ሁሉ ይፈጽሙታል፤ ሳይውቁም እንኳ) ሳይሆን ስለ እግዚአብሔር ግልጥ ፈቃድ ማለትም የክርስቶስ ተከታዮች

ሊያከብሩት ስለሚገባ የእግዚአብሔር ምግባራዊ ሕግ ነው (ከማቴ 12:50 ጋር ያነጻጽሩ፤ እንዲሁም 18:14 ይመ)። ጳውሎስ የኤፌሶን አማኞችን «የጌታ ፈቃድ ምን እንደ ሆነ አስተውሉ» (ኤፌ. 5:17፤ ሮሜ 2:18) ሲላቸው፤ ስለ እግዚአብሔር ግልጥ ፈቃድ እየተናገረ ነበር። እንዲሁም ዮሐንስ፤ «እንደ ፈቃዱ ብንለምን እርሱ ይሰማናል» ሲል ይህንን መግለጹ ነው (1ዮሐ 5:14)።

1ጢሞቴዎስ 2:4ን እና 2ጴጥሮስ 3:9ን በዚህ ፈርጅ ሥር መመደቡ ተገቢ ሳይሆን አይቀርም። እግዚአብሔር፤ «ሰዎች እንዲድነና እውነትን ወደ ማወቅ እንዲደርሱ ይፈልጋል [ወይም «ይፈትዳል፤ ይመኛል»፤ ግሪኩ «ቴሎስ» ይላል] በማለት ጳውሎስ ይናገራል (1ጢሞ 2:4)። ጴጥሮስ ደግሞ ጌታ፤ «የተስፋ ቃሉን ለመፈጸም አይዘገይም፤ ነገር ግን ማንም እንዳይጠፋ፤ ሁሉ ለንስሐ እንዲበቃ ስለ እናንተ ይታግባል» (2ጴጥ 3:9) ይላል። እነዚህ ሁለት ጥቅሶች የሚናገሩት ስለ እግዚአብሔር ገብእ ፈቃድ ማለትም ወደፊት ስለሚሆነው ነገር አይደለም። የዚህ ምክንያቱ እዳስ ከጻን የመጨረሻ ፍርድ እንዳለና ሰዎች ሁሉ እንደማይድኑ ስለሚያስተምር ነው። ስለዚህ እነዚህ ጥቅሶች የሚናገሩት ስለ እግዚአብሔር ግልጥ ፈቃድ ማለትም ሰዎች ቃሉን እንዲፈጽሙ ስለ ሰጣቸው ትእዛዝና በፊቱም ደስ የሚያሰኘው ነገር ምን እንደ ሆነ ስለ ገለጠላቸው ነገር ነው።

በሌላ በኩል ደግሞ፤ ብዙ ምንጮች ስለ እግዚአብሔር ገብእ ፈቃድ ይናገራሉ። ያዕቆብ፤ «የጌታ ፈቃድ ቢሆን እንኖራለን፤ ይህን ወይም ያንን እናናገራለን» (ያዕ 4:15) በሉ ሲለን፤ ስለ እግዚአብሔር ግልጥ ፈቃድ ወይም ፈቃድ ድንጋጌ እየተናገረ አይደለም፤ የምናደርጋቸውን ነገሮች በተመለከተ ካቀድናቸው ነገሮች መካከል ይህንን ወይም ያንን የምናደርገው በእግዚአብሔር ትእዛዝ መሠረት እንደ ሆነ እናውቃለን። በእግዚአብሔር ገብእ ፈቃድ መታመን ትምክሕትን ያስወግዳል፤ ይልቁንም ሕይወታችንን በሚቂጣጠረው በልዑል እግዚአብሔር ላይ እንደገፋለን።

በእረት ዘፍጥረት 50:20 ላይ ሌላ ምሳሌ እናገኛለን። ዮሴፍ ለወንድሞቹ ሲናገር እንዲህ ይላቸዋል፤ «እናንተ እኔን ለመጥፋት አስባችሁ አድርጋችሁት ነበር፤ እግዚአብሔር ግን ዛሬ እንደሚታየው ሁሉ የብዙዎችን ሕይወት ለማዳን ለዘጎ ነገር አዋለው።» እዚህ ላይ ለዮሴፍ ወንድሞች የእግዚአብሔር ግልጥ ፈቃድ ዮሴፍን መውደድ እንጂ ከእርሱ መስረቅ ወይም እርሱን ለባርነት መሸጥ ወይም ለመግደል መሞከር አይደለም። ሆኖም፤ የእግዚአብሔር ገብእ ፈቃድ በዮሴፍ ወንድሞች አለመታዘዝ ምክንያት ተገልጧል፤ ይኸውም ዮሴፍ በግብፅ በባርነት በመሸጡ በምድሪቱ ላይ ሥልጣን ለማግኘትና ቤተ ሰቡንም ለማዳን ችሏል።

ጳውሎስ ለቀሮንቶስ ሰዎች «የጌታ ፈቃድ ቢሆን ወደ እናንተ ፈጥኜ እመጣለሁ» (1ቀሮ 4:19) ሲላቸው፤ ስለ እግዚአብሔር ግልጥ ፈቃድ እየተናገረ አልነበረም፤ ምክንያቱም ጳውሎስ እግዚአብሔርን ለመታዘዝና ሐዋርያዊ ጥራውንም ለመፈጸም ሲል ወደ ቀሮንቶስ ለመምጣት አስቀድሞ ወስኖ ነበር። ይልቁንም፤ አሁን የሚናገረው ስለ እግዚአብሔር ገብእ ፈቃድ ማለትም ስውር ስለ ሆነው ስለ መጻፈው ዕቅዱ ነው፤ ይህም ለጳውሎስ ግልጥ የሚሆነው ነገር ሲፈጸም ብቻ ነው (ከሐሥ 21:14፤ ከሮሜ 1:10፤ 15:32፤ ከኤፌ. 1:11፤ ከ1ጴጥ 3:17፤ 4:19 ጋር ያነጻጽሩ)።³

² ስለ እግዚአብሔር ድንጋጌ በምዕራፍ 16፤ ገጽ 370-371 ላይ የተሰጠውን ትንተና ይመልከቱ።

³ ከኤፌ. 1:9-10 ላይ ጳውሎስ እግዚአብሔር «የፈቃዱ ምስጢር . . . እንድናውቅ አደረገ፤ . . . በሰማይም በምድርም ያሉትን ነገሮች ሁሉ . . . ለመጠቀሙ» ይላል።

የወንጌል የምስራች ለአንዳንዶች መገለጠና ከሌሎች ደግሞ መሰወሩ ሁለቱም የእግዚአብሔር ፈቃድ ናቸው ይባላሉ። እያሱስ ሲናገር እንዲህ ይላል፤ «የሰማይና የምድር ጌታ አባት ሆይ፤ ይህንን ክጥበቦችና ክብደቶች ሰውረህ ለሕዝባችን ስለ ገለጥህላቸው አመለግንሃለሁ፤ እዎን አባት ሆይ፤ ይህ በፊትህ ፈቃድህ ሆኖ ተገኝቶአልና» (ማቴ 11:25-26)። ይህም የሚያመለክተው ስለ እግዚአብሔር ጎበኝ ፈቃድ መሆኑ አለበት፤ ምክንያቱም የእርሱ ግልጥ ፈቃድ ሰዎች ሁሉ እንዲድኑ ነው። እንዲያውም ከሁለት ተጥርጥሮ በኋላ እያሱስ ሰዎችን ሁሉ እንዲህ በማለት ይጠራል፤ «እናንተ ሽኩሽ የከበዳችሁና የደከማችሁ ሁሉ ወደ እኔ ኑ፤ እኔም ዕረፍት እሰጣችኋለሁ» (ማቴ 11:28)። እንዲሁም ጳውሎስና ጴጥሮስ እንደሚነግሩን የእግዚአብሔር ፈቃድ ሰዎች ሁሉ እንዲድኑ ነው (1ጢሞ 2:4፤ 2ጴጥ 3:9 ይመ)። እንግዲህ አንዳንዶች አስመዳናቸውንና ከአንዳንዶችም ወንጌል መሰወሩን መረዳት ያለብን በእግዚአብሔር ጎበኝ ፈቃድ መሆኒት እንደ ሆነ አድርገን ነው፤ ይህ ለእኛ የተገለጠ አይደለም፤ ደግሞም ነገሩን ለማወቅ መሞከር ተዘጋ አይደለም። ደግሞም በሮሜ 9:18 («ሊምረው ለሚወደው ምሕረት ያደርገልታል፤ ልቡ እንዲጸናውን የፈለገውንም ያደነድገዋል») እንዲሁም በብዋርያት ሥራ 4:28 («የአንተ ክንድና ፈቃድ ጥንት የወሰነት እንዲፈጸም ነው») ላይ የተጠቀሰውን የእግዚአብሔርን ፈቃድ መረዳት ያለብን የእግዚአብሔር ጎበኝ ፈቃድ አድርገን ነው።

ምንም እንኳ ቅዱሳት መጻሕፍት የሚናገሩት ጉዳይ በሆነም፤ እኩይ ሁኔታዎች የሚፈጸሙት እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ ነው ማለት አደጋ አለው። አንዱ አደጋ እግዚአብሔር በእኩይ ሁኔታ ደስ ይሰኛል ወደሚል አስተሳሰብ መሄዳችን ነው፤ ምንም እንኳ እግዚአብሔር በእኩይ ድርጊት ውስጥ በጎ ፈቃዱን በፈጽሞም (ለተጨማሪ ትንተና ምሳሌ 16 ይመልከቱ)፤ እርሱ በእኩይ ድርጊት ደስ አይሰኝም (ሕዝ 33:11)። ሌላው አደጋ በጥጠሉት ራሳችንን በመውተሥ ፈንታ እግዚአብሔርን መውተሥ ወይም ደግሞ በጥጠሉታችን ተጠያቂ አይደለንም ማለት እንጅምራለን። ይሁንና፤ መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔርን ልዑል ፈቃድ ሰዎች በእኩይ ተግባራቸው ተጠያቂ ናቸው ከሚለው ጋር ከማጣመር ወደ ኋላ አይልም። ጴጥሮስ በተመሳሳይ አባባል፤ «እግዚአብሔር በጥንት ውሳኔውና በቀደመው ዕውቀቱ ይህን ሰው አሳልፎ በእጃችሁ ሰጣችሁ፤ እናንተም በከፋ ሰዎች እጅ ለቅላችሁ ገደላችሁት» ለማለት ትሏል (ሐሥ 2:23)። በዚህ አረፍተ ነገር ላይ የእግዚአብሔር ጎበኝ ፈቃድና «የከፋዎች ሰዎች» ዐመፅ ጎን ለጎን ተጠቅሰዋል። የእግዚአብሔርን ጎበኝ ፈቃድ ምስጢራዊ አሠራር መረዳት ብንችልም እንኳ፤ በእኩይ ተግባራችን ከመጠየቅ ነጻ ነን ወይም በጥጠሉት መውተሥ ያለበት እግዚአብሔር ነው በሚለው መንገድ መረዳት የለብንም። ምንም እንኳ ይህ እንዴት ሊሆን እንደሚችል በዚህ ዓለም ለመረዳት ባንችልም፤ መጽሐፍ ቅዱስ እንዲህ በማለት ስለማያስተምር አኛም ልናስተምር አይገባም።

እዚህ ላይ እንደሚነገረን የእግዚአብሔር ጎበኝ ፈቃድ የእግዚአብሔር ግልጥ ፈቃዱ አካል ሆኗል፤ ምክንያቱም ፈቃዱን ለሐዋርያቱ፤ ከዚያም ለቤተ ክርስቲያን ገልጧል።
 *በእግዚአብሔር ፈቃድና በከፋት መካከል ስላለው ግንኙነት ተጨማሪ ትንተና ለማግኘት ምሳሌ 16፤ ገጽ 357-367 እንዲሁም ገጽ 383-384 ይመልከቱ። እንዲሁም የJohn Piper, "Are There Two Wills in God? Divine Election and God's Desire for All to Be Saved" የሚለውን ጽሑፍ «The Grace of God, the Bondage of the Will, Vol. 2, ed. by Tom Schreiner and Bruce Ware (Grand Rapids: Baker, 1995) ላይ ይመልከቱ።

15. ነጻነቱ። እግዚአብሔር ነጻ ነው ሲባል ደስ ያሰኘውን ሁሉ ለማድረግ ነጻ ነው። በዚህ ትርጉም መሠረት በመላው ፍጥረት ውስጥ እግዚአብሔር ፈቃዱን እንዳይፈጽም የሚከለክለው አንዳች ነገር የለም። ይህ የእግዚአብሔር ባሕርይ ከፈቃዱና ከገይሉ ጋር በእጅጉ የተሳሰረ ነው። ሆኖም ይህ የነጻነቱ ገጽታ የሚያተኩረው እግዚአብሔር ከራሱ ውጭ በሆነ ማንኛውም ነገር ቊጥጥር ሥር አይደለም፤ ደስ ያሰኘውንም ለማድረግ ነጻ ነው በሚለው እውነታ ላይ ነው። እግዚአብሔር ምን ማድረግ እንዳለበት የሚያዘው አንድም ሰው ወይም ገይል የለም። እርሱ በማንም ሥልጣን ሥር አይደለም፤ ማንም ሊከለክለው አይችልም።

በመዝሙር 115 ላይ የእግዚአብሔር ነጻነት ተጠቅሷል፤ በዚህ ክፍል ታላቅ ገይሉ ከከንቱ ጣዖታት ጋር ተነጻጽሯል፤ «አላንቸንስ በሰማይ ነው፤ እርሱ ደስ የሚለውን ያደርጋል» (መዝ 115:3)። ነገሥታት እግዚአብሔርን መቃወምና ፈቃዱንም መቋቋም አይችሉም፤ «የንጉሥ ልብ በእግዚአብሔር እጅ ነው፤ እርሱም እንደ ቦይ ውሃ ደስ ወዳሰኘው ይመራዋል» ይላልና (ምሳ 21:1)። እንደዚሁም ናቡከደነፆር ንስሐ ከገባ በኋላ ስለ እግዚአብሔር ሲናገር እንዲህ ይላል፤ «የወደደውን ያደርጋል፤ እጁን መከልከል የሚችል የለም፤ ምን ታደርጋለህ?» ብሎ የሚጠይቀውም የለም» (ዳን 4:35)።

እግዚአብሔር ነጻ በመሆኑ እርሱ አንድ ነገር ለማድረግ ከወደደ ፈቃዱ ፍጹም ነጻነት አለው (የሚያደርገው ነገር ከምግባራዊ ባሕርይ ጋር ስምም እስከ ሆነ ድረስ)፤ ስለሆነም እግዚአብሔር በፍጥረቱ ውስጥ ስለሚያደርገው ነገር የመጨረሻ መልስ ለማግኘት መሞከር የለብንም። አንዳንድ ጊዜ ሰዎች እግዚአብሔር ይህን ወይም ያንን ለምን እንዳደረገ ለማወቅ ይፈልጋሉ (ለምሳሌ፤ ዓለምን ስለ መፍጠሩና እኛን ስለ ማዳኑ)። ዓለምን ለመፍጠርና ገጠኦቻችን ለማዳን መፈለግ የእግዚአብሔር ፍጹም ነጻ ፈቃድ ነው (ከባሕርይ ጋር ስምም የሆነውን ማድረግ) ማለቱ የተሻለ ነው።

16. ከሃሌ ኩሉነቱ (ገይሉ፤ ልዕልናው)። እግዚአብሔር ከሃሌ ኩሉ ነው ሲባል ቅዱስ ፈቃዱን ለማድረግ ይችላል ማለት ነው። ከሃሌ ኩሉ የሚለው ቃል የገባው ሁለት የላቲን ቃላቶችን ለመግለጽ ነው፤ «አምኒ» ማለት «ሁሉ/ኩሉ» ማለት ሲሆን፤ «ፓተንስ» ማለት ደግሞ «በርቱ፤ ገያል፤ ከሃሌ» ማለት ነው። የእግዚአብሔር ነጻነት በእግዚአብሔር ውሳኔ ላይ ውጫዊ ክልካይ የለውም የሚለውን ሲያመለክት፤ የእግዚአብሔር ከሃሌ ኩሉነት ደግሞ ለማድረግ የወሰነውን ነገር የማድረግ ገይል አለው የሚለውን ያሳያል።

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ይህ ገይል ብዙ ጊዜ ተጠቅሷል። «እግዚአብሔር ነው ብርቱና ገያል፤ እግዚአብሔር ነው በውጊያ ገያል» (መዝ 24:8)። «ለእግዚአብሔር የሚሳነው ነገር አለን?» (ዘፍ 18:24፤ ኤር 32:27) የሚለው መልስ ዐዘል ጥያቄ በርግጥ የሚያሳየው (በተጠቀሰበት ዐውድ ውስጥ) ለእግዚአብሔር አንዳች የሚሳነው ነገር እንደሌለ ነው። እንዲያውም ኤርምያስ «ጌታ እግዚአብሔር ሆይ፤ አንተ . . . የሚሳንህም አንዳች ነገር የለም» ይላል (ኤር 32:17)።

ጳውሎስ «ከምንለምነው ወይም ከምናስበው ሁሉ በላይ እጅግ አብልጦ ማድረግ ለሚቻለው» በማለት የእግዚአብሔርን ከሃሌነት ይገልጻል (ኤፌ. 3:20)፤ ደግሞም እግዚአብሔርን «ሁሉን የሚችል ጌታ» በማለት ይጠራዋል (2ቆሮ 6:18፤ ራስ 1:18)፤ ቃሉ (በግሪክ «ፓንቶክራቶር») የገይልና የሥልጣን ሁሉ ባለቤት የሚል ትርጉም አለው። ከዚህም በተጨማሪ፤ መልአኩ ገብርኤል ለማርያም «ለእግዚአብሔር የሚሳነው ነገር የለም» ይላታል (ሉቃ 1:37)፤

ኢየሱስም «በእግዚአብሔር ዘንድ ግን ሁሉም ነገር ይቻላል» ይላል (ማቴ 19:26)።

እነዚህ ምንጦች እንደሚያሳዩት የእግዚአብሔር ገይል መስፈርት አልባ ነው፤ በመሆኑም ባደረጋቸው ነገሮች ብቻ ሊወሰን አይችልም። በእውነቱ፤ እግዚአብሔር ካደረጋቸው ነገሮችም በላይ ሊያደርግ ይችላል። ለምሳሌ፤ በማቴዎስ 3:9 ላይ መጥምቁ ዮሐንስ ሲናገር፤ «እግዚአብሔር ከእነዚህ ድንጋዮች ለአብርሃም ልጆች ሊያስነሣ ይችላል» ይላል። እግዚአብሔር «ደስ የሚለውን» ማድረግ ይችላል (መዝ 115:3)፤ እስራኤልን አጥፍቶ ከሙሴ ዘር ታላቅ ሕዝብ ማስነሣት ይችላል ነበር (ከዘፀ 32:10 ጋር ያነጻጽሩ)፤ ሆኖም አላደረገውም።

ይሁንና፤ እግዚአብሔር ለማድረግ የማይችላቸው ነገሮች አሉ። እግዚአብሔር የራሱን ባሕርይ የሚያስከደውን ነገር ማድረግ አይችልም፤ ለዚህም ነው ከሃሌ ኩሉነቱን ስንገልጽ እግዚአብሔር «ቅዱስ ፈቃዱን ለማድረግ ይችላል» በማለት የተናገረው። እግዚአብሔር ማድረግ የሚችለው የትኛውንም ነገር አይደለም፤ ነገር ግን እርሱ የሚያደርገው ከባሕርይ ጋር ስሙም/ውዱድ የሆነውን ነው፤ ለምሳሌ፡- እግዚአብሔር አይዋሽም። በቲቶ 1:2 ላይ «የማይዋሽው አምላክ ወይም ከቶ የማይዋሽ አምላክ» ተባለ። የዕብራውያን መልእክት ጽሑፈ «እግዚአብሔር ከቶ ሊዋሽ አይችልም» ይላል (6:18)። ሁለተኛ ጢሞቴዎስ 2:13 ስለ ክርስቶስ ሲገልጽ እንዲህ ይላል፤ «ራሱን መካድ አይችልምና»። ከዚህም በተጨማሪ፤ ያዕቆብ፤ «እግዚአብሔር በክፉ አይፈተንም፤ እርሱም ማንንም አይፈተንም» ይላል (1:13)። እንግዲህ እግዚአብሔር መዋሽት፤ ገጢአት ማድረግ፤ ራሱን መካድና በክፉ መፈተን አይችልም ማለት ነው። ደግሞም አለመኖር ወይም እግዚአብሔርን አለመሆን አይችልም፤ ወይም ከባሕርይ ሁሉ ጋር በማይስማማ መንገድ መሥራት አይችልም።

ይኸውም እግዚአብሔር ማንኛውንም ነገር ማድረግ ይችላል ማለት ፍጹም ትክክል አይደለም ማለት ነው። ከዚህ ጋር የሚመሳሰሉ ሐረጎችን የሚጠቀሙ ቀደም ሲል የተጠቀሱ የመጽሐፍ ቅዱስ ምንጦችን መረዳት ያለብን በየራሳቸው ዐውድ ነው፤ ይኸውም እግዚአብሔር ማድረግ የሚፈልገውን ማንኛውንም ነገር ወይም ከባሕርይ ጋር ስምሙ የሆነውን ሁሉ ማድረግ ይችላል ማለት ነው። ምንም እንኳን የእግዚአብሔር ገይል ኢውሱን ቢሆንም፤ ገይሉ ከሌሎቹ ባሕርያቱ ጋር የተዋደደ ነው (ልክ ሌሎቹም ባሕርያቱ ከተግባራቱ ጋር እንደ ተዋደዱ ሁሉ)። ይህ እንግዲህ እንዲሁ የእግዚአብሔር ባሕርይ ከሌሎቹ መነጠልና ባልተገናዘበ መንገድ ማጉላት ለሚያስከትለው ችግር እንደ አንድ ምሳሌ ሊጠቀስ ይችላል።

እግዚአብሔር በፍጥረቱ ላይ የሚገልጠው ገይል «እግዚአብሔር ሉዓላዊነት» በመባል ይታወቃል። እግዚአብሔር በጥረቱ ላይ ልዑል (ጌታ) ነው። ይህን ርእስ ጉዳይ በምዕራፍ 16 ላይ መግባተ እግዚአብሔር በሚለው ርእስ ሥር በዝርዝር እንመለከተዋለን።

የእግዚአብሔርን ዕቅድ ስለሚገልጹ ባሕርያት የተደረገውን ትንተና በዚህ ከመደምደማችን በፊት፤ እግዚአብሔር እኛን የፈጠረን የእርሱን ባሕርይ በመጠኑ ለማንግባረቅ እንድንችል አድርጎ ነው የሚለውን ማስገንዘብ ተገቢ ነው። እግዚአብሔር «ፈቃድ» ያለን ሰዎች አድርጎ ፈጥሮናል። ሕይወታችንን በሚመለከት እውነተኛ ምርጫና ውሳኔ ለማድረግ እንችላለን። ምንም እንኳን ፈቃዳችን እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ ፍጹም ነጻ ባይሆንም፤ እርሱ በፈጠረው ዓለም ውስጥ በተወሰነ ደረጃ «አንጻራዊ ነጻነት» ሰጥቶናል።

እንደ እውነቱ ከሆነ፤ ፈቃዳችንን ወይም ምርጫችንን ለማድረግ እንደምንችል ውስጣዊ (ደሙ ነፍሳዊ) ግንዛቤ አለን፤ ይህንንም የምናደርገው አንጻራዊ በሆነ ነጻነት ነው። በእግዚአብሔር አምሳል እንደ ተፈጠርንም የምናውቀው በዚህ ነው። ርግጥ ፈቃዳችንን ለማድረግ ስንፈልግና ከምንም ዐይነት ገደብ ነጻ ለመሆን ስንመኝ ለዐመፀኛነት መጋለጣችን አይቀርም። ሰዎች ኩሩና ትምክሕተኛ ሊሆኑ ይችላሉ፤ ደግሞም የእግዚአብሔርን ሥልጣን የሚጋፋና ፈቃዱንም ላለመፈጸም አሻፈረኝ የሚል ነጻነት ሊሙኑ ይችላሉ። ሆኖም፤ ፈቃዳችንንና ነጻነታችንን እርሱን ደስ በሚያሰኝ መንገድ ከተጠቀምንበት፤ የእርሱን ባሕርይ እናንጸባርቃለን፤ እርሱንም እናከብራለን። ሰዎች በነጻ ፈቃዳቸው የመጠቀም መብታቸውን በእኩይ መንግሥታት ወይም በሌላ በማንኛውም ሁኔታ ሲገፈጉ፤ በእግዚአብሔር አምሳል የተፈጠሩበት ክብር ይረገጣል። ነጻነታቸውን ለማግኘት ሰዎች ከፍተኛ ዋጋ ቢከፍሉ ምንም አያስደንቅም። አሚሪካዊው አብዮተኛ ፓትሪክ ኸንሪ፤ «ነጻነት ስጠኝ አለበለዚያ ሞት ስጠኝ» በማለት ጩኸቱን አሰምቶ ነበር፤ ይህም በእግዚአብሔር አምሳል በተፈጠረች በማንኛውም ነፍስ ውስጥ የሚሰተጋባ ጩኸት ነው።

ርግጥ ነው መስፈርት አልባ ገይል ወይም ከሃሌ ኩሉነት እንደ ሌለን ሁሉ፤ ኢውሱን ነጻነትን ወይም ከእግዚአብሔር ባሕርያት መካከል የትኛውንም ባሕርይ ኢውሱን በሆነ ደረጃ ልንወርስ እንችልም። ሆኖም፤ ምንም እንኳን ከሃሌ ኩሉ ባንሆንም፤ እግዚአብሔር ነገሮችን ማከናወን እንድንችል አካላዊና ሌላ ዐይነት ገይል ሰጥቶናል፤ ለምሳሌ፡- ኅሊናዊ ገይል፤ መንፈሳዊ ገይል፤ የማሳመን ገይል፤ በተለያዩ የሥልጣን ተቋሞች ላይ (በቤተ ሰብ፤ በቤተ ክርስቲያን፤ በመንግሥት፤ ወዘተ) ገይል ሰጥቶናል። በእነዚህ ሁሉ ፈርጆች የተሰጠንን ገይል እርሱን ደስ በሚያሰኝና ከፈቃዱ ጋር ስምሙ በሆነ መንገድ ከተጠቀምንበት፤ የእርሱን ባሕርይ የሚያንጸባርቅ በመሆኑ እርሱን ያከብረዋል።

ሠ. «መደምደማዊ» ባሕርያት

17. ፍጹምነቱ። እግዚአብሔር ፍጹም ነው ሲባል እግዚአብሔር ፍጹም የላቀ ባሕርያት ሁሉ አሉት፤ ለእርሱም አስፈላጊ የሆኑ ባሕርያት አልጉደሉትም ማለት ነው።

ይህ በሕርይ ለብቻው መጠቀስ አለበት ወይስ በሌሎቹ ባሕርያት ገለጻ ውስጥ መካተት አለበት የሚለውን ለመወሰን ከባድ ነው። አንዳንድ ምንጦች እግዚአብሔር «ፍጹም» ወይም «ምሉእ» እንደ ሆነ ይናገራሉ። ኢየሱስ ሲናገር፤ «የሰማይ አባታችሁ ፍጹም እንደ ሆነ እናንተም ፍጹማን ሁት» ይላል (ማቴ 5:48)። እንዲሁም ጳዊት ስለ እግዚአብሔር ሲናገር፤ «የአምላክ መንገድ ፍጹም ነው» ይላል (መዝ 18:30 ይመጣ፤ ከዘጸ 32:4 ጋር ያነጻጽሩ)። እንግዲህ እግዚአብሔር በልቀቱ አንዳት ነገር እንደማይጉድለው የሚናገሩ የመጽሐፍ ቅዱስ ማስረጃዎች አሉ ማለት ነው። እርሱ ሁሉንም ባሕርያት በምልአት ይህል፤ ከእነዚህም ባሕርያት መካከል አንዳች የሚጉድለው የለም። ከዚህም በተጨማሪ፤ እግዚአብሔር የሚጉድለውና ይህ ባሕርይ ቢኖረኝ ብሎ የሚመኝ ው ምንም ነገር የለም። እርሱ በሁሉም ነገር «ምሉእ» ወይም «ፍጹም» ነው።

ይህ ባሕርይ «መደምደማዊ» ባሕርያት ከተባሉት መካከል በመደመሪያ የተጠቀሰው፤ በሌሎቹ ፈርጆች ሥር ሊካተት ስለማይችል ነው። ምንም እንኳን ሁሉም የእግዚአብሔር ባሕርያት ከሌሎቹ ጋር ቢተሳሰሩም፤ በዚህ ፈርጅ ሥር የተካተቱት ግን ከሌሎቹ ባሕርያት ጋር በተጥታ ይዛመዳሉ፤ ወይም የሁሉንም ባሕርያት ገጽታ ያንጸባርቃሉ።

18. ብዕዕናው። «ብዕ-ዕ» መሆን ማለት እጅግ ደስ መሰኘት ወይም ፍጹም ሐሄት ማድረግ ማለት ነው። መጽሐፍ ቅዱስ በእግዚአብሔር መንገድ የሚሄዱ

ለዎች ስለሚያገኙት ብዕሪና ብዙ ጊዜ ይናገራል። ይሁንና፤ ጳውሎስ በጠላትነት ላይ እግዚአብሔርን፤ «የተባረከውና ብቻውን ገዥ የሆነው» በማለት ይጠራዋል (1ጢሞ 6:15)፤ አንዲሁም፤ «በ-ሩክ እግዚአብሔር ለእኔ በዐደራ ከሰጠኝ የክብር ወንጌል» ይላል (1ጢሞ 1:11)። በሁለቱም ስፍራ የገባው ቃል «አውሎቴብ» (አብዛኛውን ጊዜ «በፀ-ፅ» ወይም «የተባረከ» ተብሎ ተተርጉሞአል) የሚለው ሳይሆን፤ «ማከራየስ» («ደስተኛ») የሚለው ነው።

እንግዲህ የእግዚአብሔር ብፁዕነት ከዚህ እንደሚከተለው ሊብራራ ይችላል፤ «እግዚአብሔር ብፁዕ ነው ሲባል፤ እግዚአብሔር በራሱና የእርሱን ባሕርይ በሚያንጸባርቁ ሁሉ ፍጹም ደስ ይለኛል» ማለት ነው። በዚህ ትርጉም መሠረት የእግዚአብሔር ደስተኛነት ወይም ብፁዕነት በተጥታ የተባሰደው ከራሱ ማንነት ጋር ነው፤ ይህ ትርጉም እግዚአብሔር ፍጹም ደስተኛ ነው ማለትም በራሱ መላው ደስታ እንዳለው ይገልጻል።

ይህ ትርጉም እግዚአብሔር በፍጥረቱ ውስጥ የእርሱን ልቀት (ባሕርይ) በሚያንጸባርቁ በማናቸውም ነገሮች ደስ እንደሚሰኝም ያሳያል። የፍጥረት ሥራውን በጨረሰ ጊዜ የረጠረውን ነገር ሁሉ ሲመለከት፤ «እነሆ፤ እጅግ መልካም ነበረ» (ዘፍ 1:31)። ይህም እግዚአብሔር በፍጥረቱ ደስ እንደ ተሰኝና ፍጥረቱንም እንደሚያከብር ያሳያል። በትንቢተ አሳይያስ ላይ እግዚአብሔር በሕዝቡ ደስ እንደሚለው የተናገረውን ተስፋ እናነባለን፤ «ሙሽራ በሙሽራዬቱ ደስ እንደሚለው፤ እምላክሽም በእንቺ ደስ ይለዋል» (ሕሳ 62:5 ይመጣ፤ ከሥላ 8:30-31፤ ከዕፄ 3:17 ጋር ያነጻጽሩ)።

እግዚአብሔር በፍጥረቱ ደስ ሲሰኝ ወይም በእኛ ደስ ሲሰኝ፤ በርግጥ ደስ የተሰኘው በራሱ ባሕርይ ነጸብራቅ ነው የሚለው እንግዳ ሊሆንብን ወይም ሊያሳዘንን ይችላል። ሆኖም፤ እጅግ የላቁ ነገሮች በሙሉ መስፈርት አልባ በሆነ ምልክት በእግዚአብሔር ዘንድ እንዳሉ ስናስታውስ ከዚህ የተለየ ሊሆን እንደሚችል እንገነዘባለን። በመላም ውስጥ እጅግ የላቁ ደግሞም እጅግ ወሳኝ ነው የምንለው ነገር በሙሉ ሊመጣ የሚችለው ከእርሱ ብቻ ነው፤ ምክንያቱም እርሱ የሁሉም ነገር ፈጣሪና የመልካም ነገር ሁሉ ምንጭ ነው። «በገ ስጦታና ፍጹም በረከት ሁሉ ከላይ ከሰማይ ከብርሃናት አባት ይወርዳል፤ በእርሱ ዘንድ መለዋወጥ ከመዞር የተነሣ የሚያርፍ ጥላ የለም» (ያዕ 1:17)።

እንግዲህ ጳውሎስ ለቶሮንቶስ ሰዎች የነገራቸውን ነገር እኛም ለራሳችን መናገር አለብን፤ «ለመሆኑ አንተን ከሌለው እንድትብልጥ ያደረገህ ማን ነው? ያልተቀበልኸው የራሱ የሆነ ነገር ምን አለ? ከተቀበልህ ታዲያ እንዳልተቀበልህ ለምን ትመካለህ?» (1ቶሮ 4:7)። «ሁሉም ከእርሱ፤ በእርሱ፤ ለእርሱ ነውና፤ ለእርሱ ለዘላለም ክብር ይሁን» (ሮሜ 11:36)።

እግዚአብሔርን ደስ በሚያሰኝው ነገር ሁሉ፤ ማለትም በሕይወታችን እርሱን ደስ በሚያሰኝውና በሌሎች ሰዎች ሥራ ሐይቅ ስናደርግ፤ የእግዚአብሔርን ብፁዕነት እየተከተልን ነው። በእውነቱ፤ እግዚአብሔር በሰጠን የተለየ ችሎታ፤ ዕውቀትና ሌሎች ባሕርያት ደስ ስንሰኝና ስናመለከት፤ የእግዚአብሔርን የብዕሪና ባሕርይ እየለበስን ነው። ከዚህም በተጨማሪ፤ ሥነ ፍጥረት የእግዚአብሔርን ባሕርይ በማንጸባረቁ ደስ ስንሰኝ፤ የእግዚአብሔርን ብፁዕነት እንከተላለን (እንሰብሳለን)። ደግሞም ታላቁን ብዕሪና ወይም ታላቁን ደስታ የምናገኘው የመልካም ሁሉ ምንጭ በሆነው በራሱ በእግዚአብሔር ሐይቅ ስናደርግ ነው።

19. ውበቱ። እግዚአብሔር ውብ ነው ሲባል እግዚአብሔር የላቁ ባሕርያት ሁሉ ባለቤት ነው። ይህ የእግዚአብሔር ባሕርይ ቀደም ሲል በተጠቀሱት ባሕርያት ላይ ኢርቱዕ በሆነ መንገድ ይታያል፤ በተለይ ግን ከእግዚአብሔር

ፍጹምነት ጋር ይዛመዳል። ሆኖም፤ የእግዚአብሔር ፍጹምነት የተብራራው እርሱ የሚገኝበት አንዳች ነገር የለም በሚለው ነው። ይህ ባሕርይ ማለትም ውበት የተብራራው እግዚአብሔር የላቁ ባሕርያት ሁሉ ባለቤት ነው በሚለው አዎንታዊ አነጋገር ነው። «ፍጹም» ሲባል እግዚአብሔር አንዳች የሚገኝበት ነገር የለም ማለት ነው፤ «ውበት» ሲባል ደግሞ፤ እግዚአብሔር የላቁ ባሕርያት ሁሉ አለት ማለት ነው። እነዚህ አንዱን እውነት የሚገልጽ ሁለት የተለያዩ መንገዶች ናቸው።

ይሁንና፤ እግዚአብሔር የላቁ ባሕርያት ሁሉ ባለቤት ነው የሚለውን አዎንታዊ ገጽታ መቀበል ፋይዳ አለው። በእኛ ወይም በሌላ በማንኛውም ፍጥረት ላይ የምናየው እንዲሁም በእኛ ወይም በሌላ በማንኛውም ፍጥረት ዘንድ ሊኖር የሚገባው የመልካምና የጽድቅ ምኞት ምንጭ እግዚአብሔር እንጂ ሌላ ማንም እንዳልሆነ ያስገነዝበናል።

ዳዊት በመዝሙር 27:4 ላይ ስለ እግዚአብሔር ውበት ይናገራል፤ «እግዚአብሔርን እንዲት ነገር አለምነዋለሁ፤ እርሷንም እሻለሁ፤ ይኸውም በሕይወቴ ዘመን ሁሉ በእግዚአብሔር ቤት እኖር ዘንድ፤ የእግዚአብሔርን ክብር ውበት አይ ዘንድ፤ በመቅደሱም ሆኖ አሰላለሁ ዘንድ ነው» (መዝ 27:4)። በሌላው መዝሙር ላይ ተመሳሳይ ሐሳብ ተነግሯል፤ «በሰማይ ከእንተ በቀር ማን አለኝ? በምድርም ከእንተ ሌላ የምሻው የለኝም» (መዝ 73:25)። በሁለቱም መዝሙሮች ላይ እንደምናየው፤ መዝሙረኛው የመልካም ሁሉ ምንጭ የሆነውን እግዚአብሔርን መሻቱ ከሌሎች ሁሉ መሻቶች በእጅጉ ይበልጣል። ይህም መሻቱ በእግዚአብሔር ፊት ለመሆንና በእርሱም ሀልዎት (መገኘት) ለዘላለም ደስ ለመሰኘት ባለው ምኞቱ ተገልጿል። በመሆኑም፤ የሰማያዊቷ ከተማ ታላቁ በረከት እንዲህ የሚል ነው፤ «ፊቱን ያያል» (ራእ 22:4)።

እኔ አር. ካውዚን ስለ ሰማይ ትክክለኛ ግንዛቤ ነገራት ማለት ይቻላል፤ “The Sands of Time are Sinking” በተሰኘው መዝሙሩ የመጨረሻው አዝማች ላይ እንዲህ የሚል ጽፋለች፤

የሙሽራዋ ዐይኖች ልብሷ አይደለም፤

ነገር ግን የተወደደው የሙሽራው ፊት ነው።

ክብርን አተኩራ አልመለከትም፤

ነገር ግን በባለጸጋው ንጉሜ ላይ ዐይኔን አተክለሁ፤

የሚሰጠኝን አክሊል ሳይሆን፤

ነገር ግን የተወጋውን እጁን እመለከታለሁ።

በአማኑኤል ምድር፤

ከቡድ ሁሉ በጉ ነው።

እግዚአብሔርን ደስ የሚያሰኝ ነገር ስናደርግ፤ የእግዚአብሔርን ውበት በሕይወታችን እናንጸባርቃለን። በመሆኑም፤ ጴጥሮስ በቤተ ክርስቲያን ላሉ ሚስቶች ሲጽፍ፤ «ውበታችሁ በእግዚአብሔር ፊት ዋጋው እጅግ የከበረ፤ ገርና ጭምት መንፈስ ያለበት፤ ምንጊዜም የማይጠፋ የውስጥ ሰውነት ውበት ይሁን» ይላል (1ጴጥ 3:4)። እንዲሁም ጳውሎስ የቤት ባሮች/አገልጋዮች በሥራቸው «የአዳኞችን የእግዚአብሔር ትምህርት ይወደድ ዘንድ» እንዲተጉ ያዛቸዋል (ቲቶ 2:10)።

ክርስቶስ የሕይወታችንን ውብ መሆን ይፈልገዋል፤ አሁን የእርሱ ዐላማ ቤተ ክርስቲያንን መላው በሙሉ ለመቀደስ ነው፤ ይኸውም፤ «ጉድፍ ወይም የፊት መጨማደድ ወይም አንዳች እንከን ሳይገኝበት ቅድስትና ነውር አልባ

የሆነች ክብርት ቤተ ክርስቲያን አድርጎ ለራሱ ሊያቀርባት ነው» (ኤፌ. 5:27)። ስለሆነም፤ በግልጽ በጥበቃ በምናንጸባርቀው የእርሱ ባሕርይ ሁሉ የእግዚአብሔርን ውበት እንገልጻለን። የእግዚአብሔርን ባሕርይ ስናንጸባርቅ በእኛ ደስ ይሰኛል፤ በፊትም ውብ ሆነን እንገኛለን።

ደግሞም የእግዚአብሔር ልቀት (ልዕልና) በጌታ ወንድሞቻችንና እገቶቻችን በሆኑ ሰዎች ሕይወት ውስጥ ሲገለጥ ደስ እንሰኛለን። ስለዚህ እርስ በርስ ባለን ጥበቃ ደስ ብንሰኝና ሕይወት ብናደርግ ትክክል ነው። ይህ ደስታ ክርስቶስን ይበልጥ እየመሰልን ስንሄድ እየበረታ ይሄዳል። የእግዚአብሔር ባሕርይ በሚገለጥበት የእግዚአብሔር ሕዝቦች ጥበቃ ውስጥ ለመሆን ብንመኝ፤ ትክክል ነው። ምክንያቱም እግዚአብሔርን በሚመስሉ ሰዎች ደስ ስንሰኝ፤ የእርሱ ባሕርይ በሌሎች ሰዎች ላይ በመታየቱ በራሱ በእግዚአብሔር ደስ እየተሰኝን ነው።

20. ክብሩ። በአንድ በኩል «ክብር» የሚለው ቃል «ልዕልና» ወይም «መልካም ዝና» ማለት ነው። በሊሳይያስ 43:7 ላይ እግዚአብሔር ስለ ልጆቹ ሲናገር የቃሉ ትርጉም ይህ ነው። «ለክብሩ የፈጠርሁትን» ይላል። ወይም በሮሜ 3:23 ላይ «ሁሉም ገጠሉትን ሠርተዋል፤ የእግዚአብሔርም ክብር ጉድለትዎል» ሲል ይህን ማለቱ ነው። እንዲሁም በዮሐንስ 17:5 ላይ ኢየሱስ ስለ አብ ሲናገር የቃሉ ትርጉም ይህ ነው። «ዓለም ሳይፈጠር ከአንተ ጋር በነበረኝ ክብር በአንተ ዘንድ አክብረኝ። በዕብራውያን 1:3 ላይ ስለ ወልድ ሲናገርም፤ «እርሱ የእግዚአብሔር ክብር ነጸብራቅ» ነው ይላል። በዚህ አግባብ መሠረት፤ የእግዚአብሔር ክብር ማለት የሰላዊት ባሕርይ ማለት አይደለም፤ ይልቁንም፤ በመላለም ውስጥ ያሉ ነገሮች በመሉ ለእግዚአብሔር ሊሰጡት የሚገባውን የላቀ ክብር ይገልጻል (በዕብ 1:3 እና ዮሐ 17:5 ላይ እንደ ተገለጸው ይህ ክብር በሥላሴ አካላት መካከል ያለ ክብር ነው)። ሆኖም፤ በዚህ ክፍል ለመነጋገር ያሰበነው ስለዚህኛው ክብር አይደለም።

በሌላ በኩል ደግሞ፤ የእግዚአብሔር ክብር ሲባል፤ የእግዚአብሔርን ሀልዎት የከበበው ብሩህ ብርሃን ማለት ነው። እግዚአብሔር መንፈስ በመሆኑ (እርሱ ጎይል ወይም ቊስ አይደለም)፤ ይህ የሚታይ ብርሃን የእግዚአብሔር ሀላዊ ሳይሆን ተፈጥሮ የነበረ አንድ ነገር ነው። ነገሩ ከዚህ እንደሚከተለው ሊብራራ ይችላል፤ የእግዚአብሔር ክብር ማለት የራሱን የእግዚአብሔርን መታየት (መገለጥ) የሚከብብ የተፈጠረ ብሩህነት ማለት ነው።

ይህ የእግዚአብሔር «ባሕርይ» እንደ ሌሎቹ ሁሉ የእግዚአብሔር ባሕርይ ነው ሊባል አይችልም፤ ምክንያቱም እዚህ ላይ የምንገነጋገረው ስለ እግዚአብሔር ባሕርይ ሳይሆን፤ እግዚአብሔር በሥነ ፍጥረቱ ራሱን ስገልጥ እርሱን ስለሚከብበው የተፈጠረ ብርሃን ወይም ብሩህነት (ድምቀት) ነው። ስለዚህ፤ የእግዚአብሔር ክብር በርግጥ የእግዚአብሔር ባሕርይ አይደለም። ሆኖም፤ የእግዚአብሔር ክብር የእርሱ የራሱ ብቻ ነው፤ የልቀቱም ውጫዊ መለላጫ ነው። በመሆኑም ከእግዚአብሔር ባሕርይ ቀጥሎ መወሳቱ ትክክል ነው።

መጽሐፍ ቅዱስ ስለ እግዚአብሔር ክብር ብዙ ጊዜ ይናገራል። ጻዊት «ይህ የክብር ንጉሥ ማን ነው?» በማለት ይጠይቅና መልሱን እዚያው ላይ ይሰጣል፤ «የሰራዊት አምላክ እርሱ የክብር ንጉሥ ነው» (መዝ 24:10)። በመዝሙር 104:1-2 ላይ እንዲህ የሚል እናነባለን፤ «እግዚአብሔር አምላክ ሆይ፤ አንተ እጅግ ታላት ነህ፤ ክብርንና ግርማን ሰብሰሃል። ብርሃንን እንደ ሾማ ተጉናጽፈሃል»። በብሉይ ኪዳን ብዙ ጊዜ የተጠቀሰው ይህ የእግዚአብሔር ክብር ነው።

እንዲሁም በአዲስ ኪዳን ለእረኞቹ ከተነገረው ከኢየሱስ መወለድ ዜና ጋር ተያይዞ ተጠቅሷል፤ «የጌታም መልእክ ድንገት መጥቶ በአጠገባቸው ቆመ፤ የጌታም ክብር በዙሪያቸው አበራ፤ ታላቅም ፍርሀት ያዛቸው» (ሉቃ 2:9)። የእግዚአብሔር ክብር ኢየሱስ በተለወጠ ጊዜም ታይቷል (ከማቴ 17:2 ጋር ያነጻጽሩ)። እንዲሁም በሰማያዊቷ ከተማ ወደፊት ይታያል፤ «የእግዚአብሔር ክብር ብርሃን ስለሚሰጣችን በጉ መብራቷ ስለ ሆነ፤ ከተማዋ በላይ ወይም ጨረቃ እንዳያበሩላት አያስፈልጋትም» (ራእ 21:23)።

እግዚአብሔር ራሱን ሲገልጥ በእንደዚህ ዐይነት አስደናቂ ብርሃን መከበብ ተገቢ ነው። ይህ የእግዚአብሔር ክብር እጅግ የላቀው ባሕርይ ተጨባጭ መገለጫ ነው። የእግዚአብሔርን ሀላዊ ታላቅነት፤ የባሕርያቱን ሁሉ ፍጹምነት መቼም ቢሆን በምልአት ልንረዳው እንችልም፤ ሆኖም በፊቱ በአክብሮትና በአምልኮ መቆም እንችላለን። እንግዲህ እግዚአብሔር ራሱን ሲገልጥልንም፤ በምልአት ልናየው አለመታላችን በርግጥም ተገቢ ነው። ደግሞም በከፊል ለማየት መቻላችን በእጅጉ ደስ እንድንሰኝና በእጅጉም እንድናከብረው ያደርገናል።

እግዚአብሔር ክብሩን እንድናንጸባርቅ በጣም በሚያስደንቅ ሁኔታ ፈጠረን። ጳውሎስ እንደሚነግረን በዚህ በክርስትና ሕይወታችን «የእርሱን መልክ እንድንመስል ከክብር ወደ ክብር እንለወጣለን» (2ቆሮ 3:18 ይመጣ፤ ከማቴ 5:16፤ ከፊል 2:15 ጋር ያነጻጽሩ)። ምንም እንኳ እሁን በሚታይ ብርሃን ተከብበን ባንገኝም፤ እግዚአብሔርን ከልቡ በሚወድ ሰው ሕይወት ውስጥ ብሩህነትና ውበት ይታይበታል፤ ይህም በዚህ ሰው ዙሪያ ላሉ ሰዎች በተጨባጭ የሚታይ ነው። በሚመጣው ዓለም ይህ ብሩህነት ይበልጥ እየደመደቀ ይሄዳል፤ በመሆኑም፤ ከክርስቶስ ጋር ስንነግሥ፤ በእግዚአብሔር አምላካ እንደ መፈጠራችንና የጌታ የኢየሱስ ክርስቶስ አገልጋዮች እንደ መሆናችን መጠን በዚህ ንግሥና ተገቢ የሆነውን ውጫዊ መልክ እንተባለን (ከሆላ 4:18፤ ከዳን 12:3፤ ከማቴ 13:43፤ ከ1ቆሮ 15:43 ጋር ያነጻጽሩ)።

ከግል ሕይወት ጋር ለማዛመድ የሚረዱ ጥያቄዎች

ፈቃድ፤ ነጻነት

1. ልጆች እየጉለመሱ ሲሄዱ ከወላጆቻቸው ቊጥጥር ሥር ለመውጣት ሲሉ የራሳቸውን ፈቃድና ነጻነት ከጊዜ ወደ ጊዜ ይበልጥ እየተከተሉ መሄዳቸው ተገቢ የሚሆነውና ተገቢ የማይሆነው እንዴት ነው? ይህ በእግዚአብሔር አምላካ ለመፈጠራችን እንደ ማረጋገጫ ሊሆን ይቻላል?

ጎይል

2. የእግዚአብሔር ጎይል ማድረግ የሚፈልገውን ነገር ለማድረግ የሚያስችል ጎይል ከሆነ፤ እኛንስ ጎይል የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለመታዘዝና በዚህ ዓለም እርሱን ደስ የሚያሰኝ ነገር ማድረግ ያስችለናል? በሕይወታችን በዚህ ጎይል እየበረታን የምንሄድባቸውን መንገዶች ዘርዝር።

ፍጹምነቱ

3. የእግዚአብሔር የፍጹምነት ባሕርይ፤ በሕይወታችን የተወሰኑ የእግዚአብሔርን ባሕርይ በማንጸባረቅ ብቻ ፈጽሞ መርካት እንደማንችል

*በምዕራፍ 42 ላይ ስለ መከበር የተሰጠውን ትንተና ይመልከቱ።

እንዴት ሊያስገነዝብን ይችላል? የሰማዩ አባታችን ፍጹም እንደ ሆነ «ፍጹም» መሆን ማለት ምን ማለት እንደ ሆነ በግል ሕይወትህ መግለጽ ትችላለህ?

ብፁዕነት

4. እግዚአብሔር አንተን በፈጠረበት ሁኔታ ደስተኛ ነህ! ማለትም እግዚአብሔር በሰጠህ አካላዊ፣ ስሜታዊ፣ ኅሊናዊና ግንኙነታዊ ባሕርያት ደስተኛ ነህን? በተሰጠህ ጾታ (አንስታይም ሆነ ተባዕታይ) ደስተኛ ነህን? በተሰጠህ መንፈሳዊ ስጦታ ደስተኛ ነህን? በሰብአኛችን፣ በአካላዊ ባሕርያችን፣ በችሎታችን፣ በሥራችን፣ በዘብ መደሰት ትክክል የሚሆነው በምን መንገድ ነው? በእነዚህ ነገሮች መደሰት ወይም ሐሜት ማድረግ ስሕተት የሚሆነውስ በምን መንገድ ነው? በምልክት «ብፁዕ» ወይም «ደስተኛ» መሆን እንችላለን? ይህ የሚሆነውስ መቼ ነው? ለምን?
5. ክርስቲያን በሆኑና ባልሆኑ ሰዎች ላይ የምታደንቃቸውን ባሕርያት አስብ። ከእነዚህ መካከል መደነት ያለባቸውና የሌለባቸው የትኞቹ ናቸው? እንዴት ለመወሰን ትችላለህ? በራሱ በእግዚአብሔር ዘወትር-በምልክት ደስ ለመሰኘት ስለ እንዴት እንችላለን?

ውበት

6. ጥበብና ሰባትን ስለ ውበት የሰጠውን ትርጉም ወይም እኛ ራሳችን ከዚህ ቀደም ስለ ውበት የሰጠውን ትርጉም የማንተበል ከሆነ፣ ደግሞም በርግጥ ውስጥ የራሱ የእግዚአብሔር ባሕርይ ነው ብለን ከወሰንን፣ ስለ ውበት ያለን ግንዛቤ ከዚህ በፊት ከነበረን የሚለየው እንዴት ነው? ስለ ውበት ያገኘው ወዲሱ ግንዛቤ ከዚህ በፊት ውበት ነው ስንለውና ስናስብ ከነበረው ነገር ጋር ሊዛመድ ይችላል? ከሆነ፣ ለምን? ካልሆነስ፣ ለምን?
7. ጻዊት በሕይወቱ ከምንም በላይ የሚመኘው «በሕይወቱ ዘመን ሁሉ በእግዚአብሔር ቤት እኖር ዘንድ፣ የእግዚአብሔርን ክብር ውበት አይ ዘንድ» ነው በማለት የተናገረው ለምን እንደ ሆነ ልትረዳ ትችላለህ? (መዝ 27:4)?

ክብር

8. በቤተ ልሔም አጠቃላይ በግ ሲጠብቁ የነበሩ እረኞች የእግዚአብሔር ክብር በዙሪያቸው ሊያበራ በማየታቸው «ታላቅም ፍርሀት ያላቸው» (ሉቃ 2:9)። ሆኖም፣ በሰማያዊቷ ከተማ ለዘላለም ስንኖር በእግዚአብሔር ክብር ብርሃን ዘወትር እንከበባለን (ራእ 21:23)። ታዲያ እነዚህ እረኞች በፍርሀት እንደ ደነገጡ እኛም እንደዚሁ እንደነግጣለን? ከሆነስ፣ ለምን? ካልሆነ፣ ለምን? በዚህ ክብር መገኘት ዙሪያ ለመኖር ትፈልጋለህ? ይህን ክብር በዚህ ሕይወት ልናየው እንችላለን?

ልዩ ቃላት

የእግዚአብሔርን ዕቅድ የሚገልጹ ባሕርያት	ብፁዕነት
ውበት	ነጻነት
ነጻ ፈቃድ	አመክንዮታዊ የራስ ውሳኔ
ክብር	ግልጥ ፈቃድ
ወላኝ ፈቃድ	ገብእ ፈቃድ
ከሃሌ ኩሉ	ሉዓላዊነት
ፍጹምነት	«መደምደማዊ ባሕርያት»
ጎይል	ፈቃድ

በቃል የሚጠና የመጽሐፍ ቅዱስ ምንባብ

መዝሙር 73:25-26፡- በሰማይ ከአንተ በቀር ማን አለኝ? በምድርም ከአንተ ሌላ የምሻው የለኝም። ሥጋዬና ልቤ ሲደክሙ ይችላሉ፤ እግዚአብሔር ግን የልቤ ብርታት የዘላለም ዕድል ፈንታዬ ነው።

ዋቢ መጻሕፍት

(ስለ ዋቢ መጻሕፍቱ ዝርዝር ሐተታ ለማግኘት በምዕ. 1 ገጽ 32 ላይ ስለ ዋቢ መጻሕፍት የተሰጠውን ማስታወሻ ይመልከቱ። ሙሉ የዋቢ መጻሕፍት መረጃ በዚህ መጽሐፍ 2ኛው ቅጽ ላይ ይገኛል)።

የስልታዊ ነገረ መለኮት ሊቃውንት የእግዚአብሔርን ባሕርያት የሚፈርዱበት የተለያየ መንገድ ስላለ፣ ከዚህ በታች የተዘረዘሩት እንዳንዶቹ ክፍሎች የሚያትቱት ስለ ተወራሲ የእግዚአብሔር ባሕርያት ሊሆን፣ እንዳንዶቹ ደግሞ ስለ ሁሉ የእግዚአብሔር ባሕርያት ነው።

በወንጌላውያን ነገረ መለኮት ሥር የሚገኙ ክፍሎች

5. Anglican (Episcopalian)

1882-95	Litton, 58-74
1930	Thomas, 14-20, 495-500
2. Arminian (Wesleyan or Methodist)

1847	Finney, 49-65, 135-80, 524-44
1875-78	Pope, 1:248-55, 287-360
1892-95	Miley, 1:159-222
1940	Wiley, 1:241-393
1960	Purkiser, 127-42
1983	Carter, 1:111-27
1983	Cottrell, 1:192-305, 388-468; 3:175-400, 461-528
1987-90	Oden, 1:15-130
3. Baptist

1768	Gill, 1:37-187, 359-65
1887	Boyce, 54-115
1907	Strong, 243-303
1919	Mullins, 214-50
1976-83	Henry, 2:151-246; 5:9-164, 214-375; 6:35-89, 251-417
1983-86	Erickson, 263-320
1987-94	Lewis/Demarest, 1:175-284
4. Dispensational

1950	Chafer, 1:179-224, 260-71
1949	Thiessen, 75-88
1989	Ryrie, 35-50
5. Lutheran

1917-26	Pieper, 1:405-66
1934	Mueller, 160-75
6. Reformed (or Presbyterian)

1560	Calvin, 1:96-120 (1.10-12)
1861	Heppe, 57-104

- 1871-75 Hodge 1:366-441
 1878 Dabney, 38-54, 144-74
 1887-1921 Warfield, BTS, 505-22; SSW, 1:69-81; ST, 109-14
 1889 Shedd, 1:151-94, 334-92; 3:89-248
 1909 Bavinck, D6, 175-25 (ይህ የእግዚአብሔርን ባሕርያት በተመለከተ ድንቅ ሐተታ የያዘ መጽሐፍ ነው)።
 1938 Berkhof, 41-81
 1962 Buswell, 1:29-71

7. Renewal (or Charismatic/Pentecostal)

- 1988-93 Williams, 1:47-82

በርም ካቶሊክ ስልታዊ ነገረ መለኮት ሥር የሚገኙ ክፍሎች

1. Roman Catholic: Traditional
 1955 Ott, 24-49
2. Roman Catholic: Post - Vatican II
 1983 McBrien, 1:283-342

ሌሎች ሥራዎች

- Bray, Gerald L. *The Doctrine of God*. Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1993.
 Bromiley, G.W. "God" In *ISBE*, 2:493-503.
 Charnock, Stephen. *The Existence and Attributes of God*. Repr. ed. Evansville. Ind.: Sovereign Grace Book Club, n.d., pp. 181-802 (first published 1655-1680).
 Kaiser, Christopher B. *The Doctrine of God*. Westchester, Ill.: Good News, 1982.
 Lewis, Gordon R. "God, Attributes of." In *EDT*, pp. 451-59.
 _____. "Impassibility of God." In *EDT*, pp. 553-54.
 Packer, J. I. "God." In *NDT*, pp. 274-77.
 _____. *Knowing God*. London: InterVarsity Press, 1973, pp. 80-254.
 Piper, John. *Desiring God*. Portland, Ore.: Multnomah, 1986.
 _____. *The Pleasures of God*. Portland, Ore.: Multnomah, 1991.
 Sauch, R. L. "God, Doctrine of." In *EDT*, pp. 459-64.
 Tozer, A.W. *The Knowledge of the Holy*. New York: Harper and Row, 1961.
 Van Til, Cornelius. *In Defense of the Faith*, Vol. 5: *An Introduction to Systematic Theology*. Phillipsburg, N.J.: Presbyterian and Reformed, 1976, pp. 200-252.
 Wenham, John W. *The Goodness of God*. London: InterVarsity Press, 1974.

መዝሙር

«እግዚአብሔር ይረዳህ ዘንድ ብታስቸግረው»

ይህ መዝሙር ያለ ምንም ጥርጥር በእግዚአብሔር ሉዓላዊነት እንድንታመን ከሚያሳስበን እጅግ ውብ መዝሙሮች መካከል አንዱ ነው።

እግዚአብሔር ይረዳህ ዘንድ ብታስቸግረው፤

በመንገዳችሁ ሁሉ በእርሱ ተስፋ አድርጉ፤

ምንም ዐይነት መከራ ቢደርስብችሁ፤ እርሱ ብርታት ይሰጣችኋል፤

በክፉ ቀኖች ሁሉ ይሸከማችኋል፤
 በማይለወጠው የእግዚአብሔር ፍቅር የሚታመኑ
 በማይናወጥ ዐለት ላይ ተመሥርተዋል።

ይህ ሁሉ መጨነት ምን ይጠቅማችኋል፤
 እነዚህ ማብቂያ የሌላቸው ሲታወቅና መታተቶችህ
 እያንዳንዱ የጨለማ ጊዜ ሲከንፍ
 ብርቱ ንዝን ብታዝኑ ምን ይረባችኋል?
 መስቀላችንና ፈተናችን ሲበረቱ
 መራርነታችንም እንዲሁ ይበረታል።

ብቻ ጸንታችሁ ቁመ፤ የእርሱንም ደስታ ተስፋ አድርጉ
 በእስተማማኝ ተስፋ፤ ረከቶ በተቀመጠ ልብ
 የአባታችሁን ደስታ ውሰዱ
 እርሱ የላከላችሁን ፍቅር፤
 የውስጥ መሻታችንን ሁሉ በርሞኑ ያውቃል
 የእርሱ እንድንሆን መርበናልና።

በልዑሉ ፊት ሁሉም፤
 ለእምላካችን ቀላል እንደ ሆነ እናውቃለን፤
 አዘቅት ውስጥ ብትወድቅም ከፍ ያደርጋል፤
 ሀብታሙን ድካም ያደርጋል፤
 ድንቅ ነገሮችን የሚያደርግ እርሱ ነው
 አንዱን ያነሣል፤ ሌላውን ያዋርዳል።

በምሩ፤ ጸልዩ፤ መንገዱን ያለ ማወላወል ጠብቁ፤
 እንግዲህ የራሳችሁን ድርሻ በታማኝነት ፈጽሙ፤
 የማይገባችሁ ቢሆንም እንኳ፤ ቃሉን እመኑ፤
 ለሕይወታችሁ እውነት ሆኖ ታገኙታላችሁና፤
 እግዚአብሔር በችግር ጊዜ ከቶ አይተውም
 በእርሱ የታመነችውን ነፍስ ቸል አይልምና።

ጽሑፈ፡- ጆርጅ ኑማርክ፤ 1641

አማራጭ መዝሙሮች፤ «እግዚአብሔር ምስጢራዊ በሆነ መንገድ ይሠራል» (ይህ መዝሙር በምዕራፍ 16 መጨረሻ ላይ ይገኛል)። «በብዙ አክሊሎች እንግሡት»